

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis

In Quatuor Partes Distributæ

In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vitæ Christi, nec non de
Sacramentis in genere & singulis in specie succinctè & dilucidè tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1675

Tractatus III. De Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72963](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72963)

sent esse usu recepta & extensa. Id saltem
 omnino credible est (quod Plures docent)
 posse monachum in Confirmatione tenere
 monachum confirmandum. Immo ita fieri
 apparet magis conveniens.

Denique sollicitè observandum Pasto-
 ribus, ut tum hujus Sacramenti anterabi-
 litatem, tum cognationem spiritualem ex

hoc oriundam inculcent fidelibus, ob in-
 commoda quæ alioquin oriri nata sunt.
 Immo in hunc finem expediret omnino
 servari Registrum confirmatorum, uti bap-
 tizatorum: cum alioquin facile obliteretur
 memoria seu notitia Sacramenti suscepti,
 ac cognationis inde procedentis cum ma-
 ximis inconvenientiis.

TRACTATUS III.

DE

SANCTISSIMO

EUCHARISTIÆ

SACRAMENTO.

PRÆFATIO.

QUOD doctrinæ postulat, ut explicato Sacra-
 mento regenerationis & Confirmationis, quo
 utroque perfecti efficiuntur Christiani, aga-
 mus de Sanctissimo Eucharistia Sacramento,
 quod baptizatis & confirmatis more anti-
 quo primò dari consuevit, & si adulti sint,
 etiamnum dari convenit, instar Spiritua-

lis nutrimenti. Quamvis alioquin ipsam ordine dignitatis pri-
 mum sit: nam commune hoc quidem est sanctissimæ Eu-
 charistiæ cum ceteris Sacramentis, symbolum esse rei sacra-
 e, & invisibilis gratiæ formam visibilem: verùm illud in
 ea excellens & singulare reperitur, quòd reliqua Sacra-
 menta tunc primùm vim sanctificandi habent, cum quis il-
 lis utitur; at in Eucharistia ipse sanctitatis Auctor ante usum
 est; ut rectè Trid. sess. 13. c. 3. Et hoc quidem signatum seu con-
 tentum excellentissimum semper subest in hoc Sacramento; quòd
 proinde est in signando verissimum: cum alia Sacramenta, quã-
 tumvis ex se veracia in signando, ob indispositionem suscipien-
 tis interdum careant suo signato, scilicet gratiâ. Mirabilissimum
 quoque est, immo miraculorum à Christo patratorum maxi-
 mum, in quo ipse divitias divini sui erga homines amoris
 velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum, ut lo-
 quitur

quitur Trid. sup. c. 2. addensidem esse symbolum in unius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuique nos tamquam membra arctissima fidei, spei & charitatis connexionē adstrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata. *Nihilominus zizania execrabilium errorum & schismatum inimicus homo his nostris temporibus in doctrina fidei, usu, & cultu sacrosanctæ Eucharistiæ superfeminavit: quam alioqui Salvator noster in Ecclesia sua tamquam symbolum reliquit ejus unitatis & charitatis, quæ Christianos omnes inter se conjunctos & copulatos esse voluit, ut ait, Trid. in Procemio sess. 13. Quocirca sanam & sinceram de Venerabili hoc & divino Sacramento doctrinam iradituri, pariter errores contrarios convellere & refellere studebimus, adjuncturi ea, quæ salvâ parte Christianâ inter Catholicos sunt controversa.*

DISPUTATIO PRIMA.

De Sacramento Eucharistia secundum se.

QUESTIO I.

An Eucharistia sit Sacramentum?

I.
Vox Eucharistia, denotans idem quod gratiarum actio seu bona gratia, rectè quadrat huic Sacramento.

Quod variis insuper nominibus appellatur.

EUCHARISTIA VOX Græca idem est quod gratiarum actio, vel bona gratia. Est autem communi Ecclesiæ usu assumpta ad denotandum hoc Sacramentum. Et meritò: tum quia ipse Christus illud instituens gratias egit, sive (ut est in Græco) eucharistizavit: tum quia nos idem in gratiarum actionem sumere & offerre debemus. Similiter est bona gratia: tum quia est maximum Dei beneficium: tum quia confert gratiam: tum præcipuè quia realiter continet Christum, qui est gratiâ plenus, omnisque gratiæ fons.

Vocatur etiam hoc Sacramentum communio, quia conjungit & unit fideles tamquam membra inter se & cum suo capite Christo, adeoque per ipsum communicant fideles Christo & inter se. Dicitur quoque Synaxis, id est, congregatio, sive propter eandem fidelium societatem quam significat & efficit, sive quia solebant, ac etiamnum solent ejus gratiâ fideles in unum convenire. Quarto antonomastice vocatur mysterium & Sacramentum, quia inter omnia Sacramenta rem maximè arcanam & sacram continet. Pariter per antonomasiam vocatur Venerabile Sacramentum, quia singulariter præ ceteris sanctum & venerabi-

le est. Quintò quando datur mortuis dicitur viaticum, quia viam sternit, & vires transitoris ad alteram vitam suppeditat. Sextò dicitur etiam hostia, quia per sacrificium incruentum Deo offertur in gratiarum actionem. Septimò dicitur convivium, in quantum animam replet & satiat. Dicitur octavò cena Dominica; quia in ultima cena fuit institutum: quamvis hoc nomen (quod Hæreticis nostris maxime placet) frequenter abutantur iidem Hæretici ad suos errores, ideoque cautè sit usurpandum.

DICO: Eucharistia est verum Sacramentum. Est de fide, & constat ex Trid. sess. 13. Florentino in Decreto de Armenis, Lateranens. c. Firmiter, de summa Trinit. Et ex perpetua Traditione ac consensu Patrum & Conciliorum: nam ante annos mille ducentos in Concilio Carthagenensi III. c. 24. & 29. appellatum est, Sacramentum altaris, & Sacramentum corporis & sanguinis Domini. Patet etiam ex Math. 26. Marci 14. Luca 22. Joan. 6. Et 1. ad Cor. 11. & quidem ex Evangelio constat fuisse institutum, ut perennaret in Ecclesia: nam Christus dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Idem constat ex Apostolo supra: Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem biberis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat: supple, ad judicandum. Ex quo Apostoli loco etiam constat fuisse rem fidelibus usitatum. In hoc etiam satis conveniunt cum Catholicis Hæretici (paucis fortè antiquioribus exceptis) etiam circa naturam hujus Sacramenti, partes consti-

constituentes, & virtutem ejusdem variè errent. Ratio est, quòd species panis & vini sine quid sensibile à Christo ordinatum ad significandam gratiam, immo ad continentium omnem gratiæ fontem, ut infra patebit.

Congruentiam, supposità Sacramenti institutione, adfert D. Thomas 9. 73. Part. 1. Scotus d. 8. q. 1. n. 3. quòd ultra generationem spiritualem, quæ fit per Baptismum, & augmentum, quòd fit per Confirmationem, opus sit cibo ut nutrimento spirituali, quo homo per totam vitam spiritualiter nutriatur. Addit Scotus sup. quia congruum est Christum esse nobilissimum in tali signo sensibili, ut magis excitetur quilibet ad reverentiam, & devotionem ad Christum. Et hoc patet de facto, quòd quasi omnis devotio in Ecclesia est in ordine ad illud Sacramentum. Propter hoc enim Clericus cum majori diligentia persolvit officium divinum in ordine ad missam. Propter hoc etiam populus devotius audit missam, quam aliqui aliud officium Ecclesiasticum. Propter hoc etiam singuli cum majori diligentia continentur, quando intendunt secundum ordinationem Ecclesiæ saltem semel in anno communicare. Ita ad verbum Scotus.

Dices: Sacramenta efficiunt id quod significant: Eucharistia autem nihil efficit, non enim gratiam, ut patet, quando asservatur in sacratio: neque etiam efficit corpus Christi, cum illud divinà solum virtute sub speciebus ponatur & conservetur. Resp. Eucharistiam esse causativam gratiæ, etsi in actu secundo eam non causet nisi dum sumitur: sicut ignis de se calefactivus actu non calefacit, nisi calefactibili applicetur. Ad rationem autem Sacramenti sufficit quòd sit causativum gratiæ, illamque actu causet, dum actu applicatur: nam quòd cetera Sacramenta semper causent dum actu sunt, inde oritur, quòd sint successiva & consistant in actione, adeoque non habeant esse, nisi dum applicantur. Similiter Eucharistia suo modo efficit corpus Christi quoad esse præsentiale, quatenus Deus ponit & conservat illud sub speciebus consecratis dependenter ab illis, earumque consecratione.

Variæ hujus Sacramenti figuræ in veteri Testamento continentur. Primò, panis, quem protulit Melchisedech Gen. 14. Quem fuisse figuram Eucharistiæ tradit Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, & alii Patres. Vide (inquit Chrysostomus Homil. 46. in Gen.) quomodo Sacramentum insinuat. Videns typum, cogita, oro, & veritatem. Secundò panes propositionis, qui solum à mundis & sanctificatis comedi poterant. 1. Regum 21. Tertiò panis primitiarum Levitici 23. Quartò panis subcinericeus & angelicus, in cujus fortitudine ambulavit Elias quadraginta diebus & noctibus usque ad montem Dei Horeb, ubi

& Deum quodammodo vidit, 3. Regum 19. Quintò præclara Eucharistiæ figura fuit Manna, ut non solum docent Patres, sed & ipse Christus Joan. 6. Et clamat res ipsa. Tanta est similitudo inter Eucharistiam & Manna, quòd Angelicis manibus præparatum, filiis Israël post transitum maris rubri ad terram promissionis pergentibus in deserto pluebat de cælo. De quo Sap. 16. dicitur: Angelorum est nutritivum populum tuum, paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. In quo etiam illud fuit singulare, aptissime quadrans in Eucharistiam, ut licet aliqui multum, aliqui parum collegisse viderentur, omnes tamen eandem mensuram invenirent, singuli juxta id quod poterant, Exodi 16.

Sextò Agnus Paschalis. Quem fuisse typum Eucharistiæ tradunt Tertullianus, Hieronymus, Chrysostomus, Leo Papa & alii Patres. Nec aliam ob causam esui Agni Paschalis continuò institutionem Eucharistiæ subjungit Christus, nisi ut significaret anti-quam observantiam novo Sacramento adimpleri & tolli, teste Leone Papa. Serm. 7. de Passione Domini. Denique (ut alias figuras omittam) Eucharistiæ typus fuit sanguis testamenti, quo populum aspergit Moyses lecto Testamento seu mandatis veteris Legis, dicens: Hic Sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos Deus, ad Hebr. 9 & Exodi 24. Unde Christus ipse in Sacramenti institutione condens novum Testamentum ante mortem coram Apostolis quasi testibus, instituit Eucharistiam quasi publicum instrumentum, extans ad memoriam. Ideoque signanter dixit: Hic est sanguis meus novi Testamenti Matth. 26. quem proinde aspergit in pectora discipulorum lecto seu dato eis novo mandato seu lege Joan. 13. Mandatum novum do vobis &c.

Verum hæc omnia figuræ tantum fuerunt; quibus proinde ipsa veritas seu Eucharistia est longè excellentior: figura enim servit veritati, & per eam impletur ac perficitur. Unde Apostolus ad Coloss. 2. figuras veteres umbris, impletionem corpori comparat, & ad Hebr. 10. figuras umbris, veritatem imagini. Ideoque Hieronymus in cap. 1. ad Titum, ait: Tantum interest inter propositionis panes & corpus Christi, quantum inter umbram & corpora, inter imaginem & veritatem &c. Quàmvis si panem Eucharisticum à veritate Corporis Christi secluderemus cum Sacramentariis, prædictæ figuræ non minus perfectæ forent, sive secundum se, sive in ratione signi respectu Christi: immo nonnullæ præcellerent, v.g. manna, agnus paschalis, & sanguis testamenti. Quod non parum refellit errorem Sacramentariorum.

Manna.

6. Agnus Paschalis.

7. Sanguis Testamenti.

6. Figuræ Eucharistiæ est excellentior.

Non quæ panis sed quæ continentis Christum.

QUE

QUÆSTIO II.

Quando hoc Sacramentum sit institutum?

7.
Eucharistiam Christum instituit in ultima cenam;

Idem congrue.

8.
Ad primam vesperam luna decima quinta mensis Nisan seu primi.

Cujus luna decima quarta incidit æquinoctium vernalis, vel propius ipsum sequitur: estque apud nos luna martialis. Mensẽ autem istum vocabant, Nisan, ut patet *Esther. 3.* Et eodem Ægyptum egressi leguntur *Exodi 12.*

Judæi festivitatis celebrabant à vespera in vesperam,

Diem vulgarem autem spectabantur ab ortu solis.

DICO I. Sacramentum Eucharistiæ est à Christo institutum in ultima cenam. Est certum apud omnes tam Græcos quam Latinos. Et patet ex Evangelistis quasi præcitatatis, *Clement. unic. de Reliquiis & Venerat. Sanct. 6. Transiturus, Trid. sess. 13. c. 2. & Canone Missæ, in quo dicitur: Qui pridie quam pateretur &c.* Quamvis *Joan. 6.* Christus instituentum prænuñciaverit, & gratiam per illud dandam promiserit. Et quidem congruebat, ut tunc daret seipsum sub specie aliena, quando erat discipulos relicturus in propria, idque imminente passione, cujus hoc Sacramentum erat rememorative: imminente morte, quia tunc dicta & facta magis imprimuntur mentibus amicorum. Ita *D. Thomas q. 73. ar. 5.* Vide etiam *D. Eonnav. d. 8. p. 1. ar. 2. qu. 2.*

DICO II. Christus ultimam cenam, in qua instituit hoc Sacramentum, celebravit ad secundam vesperam Lunæ decimæ quartæ, & primam lunæ decimæ quintæ mensis Nisan. Ita communiter Latini. Pro clariori intellectu, & difficultatum occurrentium solutione

Nota I. Judæos computasse annos per menses lunares, illumque mensem appellasse primum, cujus luna decima quarta incidebat in diem æquinoctii vernalis, vel propius ipsum sequitur: estque apud nos luna martialis. Mensẽ autem istum vocabant, Nisan, ut patet *Esther. 3.* Et eodem Ægyptum egressi leguntur *Exodi 12.*

Nota II. Judæos fuisse solitos incipere suas festivitates à vespera, sive ab occasu solis præcedente ipsum diem festum, juxta illud *Levitiici 23. A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra:* aded ut festivitatem (quæ ibi intelliguntur per sabbata, ut docet contextus) haberent duas vespere, unam præcedentem, alteram sequentem seu secundam. Diem autem vulgarem incipiebant ab ortu solis: nam Christus eomuni Ecclesiæ sensu dicitur crucifixus circa horam sextam juxta computum Judæorum, & circa duodecimam juxta computum Germanicum & Belgicum seu nostrum: cum igitur nos diem vulgarem computemus à media nocte, sequitur Judæos computasse ab ortu solis. Unde *Matth. 20* Paterfamilias primum egreditur summo mane, deinde horâ tertiâ, sextâ & nonâ, denique undecimâ, in qua dicit: *Quid hic statis totâ die otiosi?* Et illâ horâ conducti dicuntur tantum unâ horâ laborasse. Igitur horâ undecimâ erat dies serè finitus, & consequenter nec à vespera, nec à media nocte, sed ab ortu so-

lis censetur inchoatur. Quamvis *Dominicus Soto d. 9. q. 1. art. 4.* putaverit etiam dies vulgares fuisse ab Hebræis computatos à vespera. Ex quo sequeretur primam horam sequentis diei fuisse illam, quæ est prima post occasum solis (qui mos computandi adhuc Romæ & alibi viget) adeoque Christum fuisse crucifixum circa horam decimam octavam, cum tamen juxta Evangelium sit crucifixus horâ quasi sextâ seu sub meridie. His notariis

Probatur Conclusio: quia Christus celebravit ultimam cenam, quando secundum legem debebat comedi agnus paschalis: at qui hic debebat comedi ad secundam vesperam lunæ decimæ quartæ, ergo &c.

Major probatur ex Evangelistis: nam Christus misit discipulos suos ad parandum agnum paschalem, die azymorum in qua necesse erat occidi pascha, ut ait *Lucas c. 22. vel primò die azymorum, quando pascha immolabatur;* ut ait *Marcus c. 14* Similia habet *Matthæus c. 26.* ergo Christus celebravit suam cenam, quando Judæi immolabant, & necesse habebant immolare pascha. Deinde non est credibile citra necessitatem in fine vite violasse famosum illud præceptum, qui tamen non venerat legem solvere, sed verbo pariter & exemplo adimplere.

Minor, videlicet quod agnus paschalis debebat comedi ad finem lunæ decimæ quartæ, probatur: quia agnus paschalis debebat comedi vesperâ immediatè præcedente primum diem festivum azymorum, ut dicitur *Exodi 12. Levitiici 23. Numer. 28.* dies autem iste erat lunæ decimæ quartæ, ut patet ex Scripturis *Levitiici & Numerorum* citatis, ubi dies decima quinta dicitur solemnitatis azymorum: primum autem dies azymorum erat solemnior, ut *Esaiæ* dicitur in locis citatis: ergo agnus paschalis erat comedendus ad ultimam vesperam lunæ decimæ quartæ.

Eadem Minor probatur II. quia ex citatis locis constat dies azymorum fuisse septem, qui (ut habetur *Exodi supra, & Marci 14.*) incipiebant cum esu agni, & (ut habetur in *Exodi supra*) durabant usque vigesimum primum diem ejusdem mensis ad vesperam: quæ vespera necessariò intelligitur esse ultima diei vigesimi primi; cum iste dies dicatur solemnior reliquis in *Exodo & Levitico supra.* Ex quibus sequitur, quod Agnus paschalis erat comedendus ad ultimam vesperam lunæ decimæ quartæ: si enim prius fuisset comedendus, fuissent plures dies azymorum, quàm septem; si serius, dies azymorum durassent ultra vigesimum primum diem mensis.

Probatur III. quia filii Israel egressi sunt ex Ægypto quintadecimâ die mensis primi, alterâ die Phase, id est, postridiè agni immolati, ut patet *Numer. 33.* Igitur agnus immolatus fuit die quartadecimâ sub finem. Ne-

que, eosimile est Judaeos primogenitis Aegyptiorum occisis egressum per diem integrum post agni immolationem distulisse: quin potius Aegyptii sibi metuentes, intempta nocte ad Israelitas venerunt, compellentes eos festinanter exire. In cujus rei memoriam instituti sunt septem dies azymorum cum immolatione Agni paschalis inchoandis, ut expressit Josephus l. 2. Antiquit. c. 13. quia nimirum ob festinationem filii Israel egressurus ex Aegypto non suppetebat tempus seu opportunitas fermentandi conspergionem farinae aliquodve pulmentum faciendi, quo exirent praeparati ad iter.

Contrarium Conclusionis docent Graeci, qui ut tueantur Christum consecrasse in fermentato, docent ipsum uno die anticipasse esum agni paschalis contra praescriptum legis, & comedissee agnum ad finem lunae decimae tertiae, ac consequenter paschum esse lunam decimam quartam. Pro quibus

Obijcitur I. Joan. 13. dicitur: Ante diem festum Paschae etc. ubi significatur Christum cum discipulis suis comessisse ante diem festum Paschae, qui tamen incipiebat ad finem lunae decimae quartae cum immolatione agni. Resp. Joannem non loqui de die ceremoniali, qui a vespera incipiebat, sed de die usuali seu artificiali, qui incipiebat ab ortu solis, dicebaturque etiam Pascha ab immolatione Agni paschalis facta pridie ad vesperam. Unde non ait, Ante Pascha; utpote jam inchoatum: sed, Ante diem seu lucem festivitatis paschalis.

Obijcitur II. Judaei consultantem de Christo occidendo, dixerunt Matth. 26. Non in die festo etc. ergo Christus non est passus in die festo, qui incidebat in lunam decimam quintam, sed ante; & consequenter etiam ante finem lunae decimae quartae comedit agnum. Resp. Neg. priorem Conf. Etsi enim Judaei in principio timuerint Christum occidere in festo, ne tumultus fieret in populo: postmodum tamen oblata occasione Judaei promittentis eum tradere sine turbis, mutaverunt consilium, & in die festo occiderunt, praenimia siti sanguinis Agni innocentis moram non sustinentes, idque non sine augmento injuriae & ignominiae Christi, quamvis etiam non sine mysterio.

Obijcitur III. Ipso die mortis Christi Joseph mercatus est sindonem, de qua mulieres paraverunt aromata ad eum sepeliendum; Judaei criminaliter contra eum processerunt: atqui haec non licebat in die festo; ergo Christus in eo non est occisus. Resp. ad Minorem, licuisse eo die opera pietatis; v. g. curare, benefacere, asinum e fovea extrahere. Eiusmodi quoque est, ungere & sepelire mortuos. Unde Tobias 2. legitur ipse Tobias die festo sustulisse occisum, ut eum sepeliret: quem etsi post solis occasum sepeliverit in silentio, tamen antea sustulerat misericorditer. Judaei nimiam in

Christum invidia excacati non sunt solliciti a peccato violatae legis excusandi, qui nocentur timorem Domini non habuisse. Facile autem sibi erronee persuaserunt, esse licitum etiam in die festo oblata occasione occidere, quem Deo blasphemum, & Gentibus adeo perniciosum putabant. Fortè etiam non fuit Judaeis illicitum in die festo causam dicere & mortem procurare, sed ad summum exequi, juxta illud: Nobis non licet interficere quemquam Joan. 18. Quod tamen alium sensum potest admittere, scilicet de suprema gladii potestate per Romanos adempta. Fortè autem falso allegatur à Judaeis, ut crucem impetrent, quam Christo machinabantur. Nam certè sub Romanis praesidibus Stephanum lapidarunt, & adulteram velut vi legis lapidandam ad Christum adduxerunt.

Obijcitur IV. Judaei dicuntur Joan. 18. non introisse in praetorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Et cap. 19. dies Passionis Christi appellatur Parasceve Pasche: ergo quando Christus est passus, Judaei necdum manducaverant agnum paschalem, & consequenter Christus anticipaverat. Resp. Neg. Conf. Ad primam Scripturae locum (omissa illorum responsione, qui more Scripturae insueto per Pascha intelligunt panem azymum, nullà lege vetitum manducari ab immundis) dico per Pascha ibi intelligi alias victimas illis diebus azymorum, praesertim primo & ultimo offerendas, ut habetur Num. 28. 2. Paralipp. 30. & Deuter. 16. quo postremo loco victimae illae patèter vocatur Pascha seu Pascha, & poterant etiam à vulgo manducari, non tamen nisi à mundis, ut patet ex Levit. 7. Illis porro locis, etsi tantum videatur sermo de sacrificiis, quae ipso die Paschae, id est, decimam quartam ad Vesperam offerebantur; tamen Augustinus l. 5. 99. Vet. Testam. q. 24. in Deuteron. prope finem interpretatur ex Deuteron. 16. ut eadem oblata sint omnibus septem diebus. Idemque testatur oculari testis Josephus l. 3. Antiquitatum c. 13. Alii dicunt distulisse Principes Sacerdotum & alios esum agni, quod essent occupati nece Christi.

Ad posteriorem locum dico diem, quo Christus est passus vocari parasceven Paschae, non quia praecedebat Pascha, seu passus est in praeparatorius erat ad Pascha (cum Pascha non haberet diem parasceven, sed solum sabbatum, in quo solo non licebat cibis coquere, qui proinde pridie erant praeparandi) sed quia pascha illo anno incidebat in parasceven. Quae explicatio confirmatur ex Joan. 18. ubi dicitur: Est consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha. Cujus loco Matth. 27. dicitur: per diem solemnem: & Marci 15. per diem festum. Quibus clarè significatur diem illum fuisse decimum quintum: nam dies decimus quartus nec solemnis, nec festus vocatur in Scriptura. Unde Marci supra dicitur: Quia erat parasceve;

13.

Quo sensu Judaei dicuntur non intrasse praetorium, ut manducarent Pascha.

14. Christus passus est in parasceve Pascha, id est, incidens in Pascha.

parascève, quod est ante Sabbatum. Adedque Parascève Pascha idem est, quod parascève incidens in Pascha.

Maldonatus hanc objectionem sumit pro partiali fundamento suæ opinionis, quæ censet Christum quidem cœnasse ad primam vesperam lunæ quinquædecimæ, Judæos autem ex more quodam isto anno cœnasse postridie. De qua n. 17.

15.

Objicitur V. Si Christus cœnavit agnum ad finem lunæ decimæ quartæ, & consequenter passus est in parascève seu die veneris, non poterat resurgere alterâ Sabbati, hoc est die Dominico, nam tunc non videretur juxta suam prædictionem *Matth. 12.* fuisse in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Resp. Neg. Seq. Est enim hebraica & Scripturis frequens periphrasis seu circumlocutio trium dierum naturalium, qui die ac nocte, seu luce & tenebris constant; quasi prædixerit se futurum in corde terræ per tres dies naturales, nempe per synecdochen. Vide dicta *Tract. de Incarnat. disp. 4. de Myster. vitæ Christi q. 4. n. 97.*

Cum quo
confisit tri-
dium se-
pultura.

Græcorum
sententiâ
suppositâ,
adhuc non
sequeretur
Christum
cœnasse
in fermenta-
ta.

Hæc sunt potissima Græcorum argumenta. Qui tamen dato quod Christus cœnam ultimam celebrasset pridie diei lege statuti, adhuc non conficerent intentum suum de consecratione Christi in pane fermentato. Si enim Christus anticipaverit esum agni, quidni & usum azymorum panum, qui simul inchoatur? Deinde saltem in ipsa cœna agni erat panis azymus: quem proinde Christus facile potuisset assumere in cœna mystica, gratis concessio, quod post cœnam legalem fuisset servata usualis, & sub ea institutum Sacramentum.

16.

Luisius Le-
gionensis
putavit
agnum ei
Legis im-
molandum
ad finem
lunæ deci-
mæ tertie.

Secundò contra Conclusionem quidam Luisius seu Aloysius Legionensis apud *Suzer. disp. 41. sect. 1.* contendit Judæos debuisse celebrare Pascha ad primam vesperam lunæ decimæ quartæ, seu ad finem decimæ tertie; adedque etiam Christum tunc seu eodem quo ceteri die celebrasse. Cujus fundamentum est, quod Judæis erat præceptum comedere agnum Paschalem die decimæ quartæ ad vesperam: cum autem Judæi inciperet suas festivitates à vespera præcedente, sequitur vesperam diei decimæ quartæ dici debere illam, quæ veniebat post occasum solis die decimæ tertie. Sed hoc fundamentum nullum est: quia lex præcipiens esum agni die decimæ quartæ ad vesperam, intelligitur de die vulgari, quæ solùm habebat vesperam subsequenter: dies enim decimus quartus non erat festivus, sed dies subsequens, qui est primus, & dies vigesimus primus qui est septimus azymorum. Unde immolatio agni fiebat solemnitate primi diei inchoatâ, & quasi concomitanter in festo: durabatque celebritas agni dumtaxat durante immolatione & esu illius.

Ejus funda-
mentum
dissolvitur.

Deinde legem sic esse intelligendam, patet ex probatione Conclusionis. Et confir-

matur: nam *Exodi 12.* (ubi Lex traditur) habetur: *Quartâ decimâ die mensis ad vesperam comedetis azyma*, quod tamen de posteriori vespera manifestè intelligendum est: cum constet fuisse septem dies azymorum quorum ultimus dies vigesimus primus mensis. Unde pariter de secunda vespera intelligitur, quod immediatè ibidem subditur: *Usque ad vigesimam primam ejusdem mensis* (quæ similiter uti quinquagesima erat solemnitas) *ad vesperam.*

Hæc est etiam ordinaria Scripturæ phrasis, communi modo intelligendi conformis, ut cum aliquid dicitur esse factum vel faciendum ad vesperam, intelligat finem diei, ut *Gen. 30. Rediit ad vesperam Jacob de agro.* *Exodi 12. Usque ad diem vigesimam primam mensis ad vesperam.* Et alibi.

Tertio Maldonatus in illud *Matth. 26. Scitis quia post biduum Pascha fiet*, post *Lazarum* & quosdam alios docet Christum immolasse quidem agnum, adedque instituisse Eucharistiam ad secundam vesperam lunæ decimæ quartæ quæ tunc incidebat in feriam quintam; Judæos tamen isto anno immolasse postridie, idque ex permissione facta à tempore Eldræ, ut quoties dies prima seu solemnitas azymorum incideret in feriam sextam, trãsserri posset in sabbatum, adedque immolatio agni in feriam sextam; eò quod illi populo molestum esset duo festa immediata celebrare. Sed hujus dispensationis nullum est vestigium in Scriptura, neque etiam in *Josepho* aut *Philone* diligentissimis cœmoniarum Judaicarum Scrip- toribus. Neque hoc modo istud inconveniens vitari potuisset: nam hac translatione factâ incidisset dies septimus azymorum (qui similiter erat festivus) in feriam sextam sequentis hebdomadæ, adedque etiam tunc servare Judæi debuissent duo festa immediata. Verba quoque Scripturæ in probatione Conclusionis allegata satis ostendunt Christum immolasse agnum, quando Pascha immolabant, scilicet Judæi communiter, & necesse erat occidi Pascha.

Dices cum Maldonato *Joan. 19.* de sabbato immediatè sequenti mortem Christi dicitur: *Erat enim magnus dies ille sabbati*; ubi indicatur specialis solemnitas istius sabbati, utique propter concursum cum festivitate azymorum. Resp. particulam *ille dies* non referre sabbatum unum singulare, sed universim sabbatum Judæorum; quale singulis septimariis occurrebat, & erat magnum apud Judæos: idque inculcat *Joannes* specialiter Christianis magnitudine & solemnitate istâ dudum antiquatâ & præteritâ. Idemque satis indicat contextus, si rectè ponderetur: *Judæi* (inquit *Evangelista*) *ergo* (quoniam parascève erat) *ut non removerent in cruce corpora sabbato* (erat enim magnum dies ille sabbati) *rogarunt Pilatum* &c. ubi ratio allegatur generalis, quoniam parascève erat, & ut

& ut non remaneret in cruce corpora sabbato. Quamvis ob solemnitatem diei praecedentis, & concursum populi adhuc Hierosolymis existentis potuerit sabbatum istud specialiter fuisse solemnne.

nem novae coenae, sed suppleri potuisset in appendice coenae legalis. Dato nihilominus supposito.

Valde verosimile est fuisse institutam sub finem coenae usualis: nam hoc in primis indicant verba hymni: *Post agnum typicum expletis epulis*; & verba Lucae ac Pauli: *Similiter & calicem postquam cenavit Christus*; intellige, de plena coena. Deinde *Joan. 13.* Christus dicitur lavisse pedes discipulorum (quos lavit ante institutionem Eucharistiae) coenam factam, utique usuali; cum de ea subjungatur: *Surgit a cena, & ponit vestimenta sua*; coena autem agni Paschalis fieret stando juxta legem sive ritum Judaeorum. Deinde dicitur recubuisse iterum, nempe ad instituendam Eucharistiam. Necdum tamen omnes suam coenam perfecisse indicant verba Evangelistae *Cenantibus illis*, scilicet Apostolis adhuc aliquid interdum ori ingerentibus; & quod postea adhuc Christus intinctum panem dedit Judae.

21.
Sub finem
coenae usualis.

DICO IV. Hoc Sacramentum fuit institutum praesente Juda, qui ipsum de manibus Christi accepit. Ita plerique Theologi. Idem docet *Chrysostomus*, *Hieronymus*, *Cyrillus Hierosolymitanus*, *Leo Papa*, *Augustinus Tractatu. 62. in Joannem* & aliis locis, & passim alii Patres apud *Suarez disp. 41. sect. 3.* Immo id evidentissime enarrari a *Luca* dicit *Augustinus*: nam postquam Evangelista *cap. 22.* narrasset institutionem hujus Sacramenti, subjungit: *Verum tamen manus tradentis me mecum est in mensa.* Similiter *Marci 14.* dicitur: *Et biberunt ex illo (calice consecrato) omnes*, nempe duodecim, de quibus immediate ante facta erat mentio. Insuper ex *Joan. 13.* colligitur Judam coenam usuali factam interfuisse lotioni pedum, & postquam iterum recubisset Christus, adhuc adfuisse, cum accepit buccellam panis, quae Petri non fuit. Ita Sacramentum Eucharistiae (ut post *Concilium Bracarense III. cap. 1.* docent communiter Doctores) omnino tamen videtur ipsum jam tunc fuisse institutum. Denique idem constat ex hymno Ecclesiae: *Cibum turba duodenae se dat suis manibus.* Ex sequentia de Venerabili Sacramento: *Turba fratrum duodenae datum non ambigitur.*

22.
Praesente
Juda: cui
illam quoque
potuisse

Nihilominus *Hilarius can. 30. in Matth.* & quidam alii putant Sacramentum non fuisse datum Judae, adeoque post hujus discessum fuisse institutum. Quibus non favet illud Christi *Matth. 26.* *Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.* Nam *ly vobiscum* intelligitur indefinite de iis qui consortes futuri erant praedicti regni. Deinde ad hujus consortium Christus ex sua parte paratus erat etiam Judam admittere.

23.
Quamvis
pauci oppositum
sentiant.

Non obstat etiam, quod tempore institutionis ac dispensationis Eucharistiae Judas

Quibus
non faver
Scriptura.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

das videatur fuisse detectus, adeoque exclusus à participatione Sacramenti: sùm inter cenandum Christus dixerit *Matth. 26. Qui inungit mecum manum in paropsido; hic me tradet;* & Judæ replicanti, Numquid ego sum Rabbi? responderit, Tu dixisti. Quæ verba styl. Hebræo sunt affirmantis. Præterea *Joan. 13.* interroganti Joanni, quis est? dixit: *Ille est, cui ego intinctum panem porrexero.* Et (ut sequitur) cum inunxisset panem, dedit Judæ. Non obstat, inquam; nam prima verba Christi sunt dicta in communi, q. d. unus ex duodecim (eâdem scilicet paropside utentibus) qui inungit mecum manum in cæno; ut est apud *Marcum c. 14.* Subsequentia verba Christi ad Judam, si non sint abstrahentis, sed afferentis, sunt ei insinuata aliis non audientibus, vel certè non advertentibus, seu non capientibus. Ideoque adhuc Petrus instabat apud Joannem, *Quis est de quo dicit?* Postea autem Joanni supra pectus Jesu recumbenti & interroganti, *Quis est?* Christus dedit signum porrectionis intincti panis; idque secretò, adeò ut cum Christus de in Judæ diceret, *Quod facis, fac cænis,* teste ipso Joanne *cap. 14.* hoc nemo sciverit discernentium, ad quid dixerit ei, excepto saltem ipso Joanne. Ut taceam porrectionem intincti panis fuisse posteriorem distributione Eucharistiæ. Judam porro adhuc fuisse tunc peccatorem occultum; apertè supponit *Eugenius Papa c. Si Sacerdos 2. de Officio Ordinarii,* & Theologi communiter, ex factò Christi deducentes exemplum à Ministris Eucharistiæ circa peccatores occultos servandum. Quamvis alioquin potuisset Christus tamquam absolutus dominus & supremus Judæ justissimè privare & plectere Judam. Quod autem *Leo Papa Serm. 3. De Passione* Judam alloquens ait: *Ille saltem te à præcipitio tuo Sacramentum revocasset, quæ in Paschali Cæna jam de perfidia tua signo arvinæ scientiæ detectus acceperas;* intellige, detectus apud ipsum Christum per signa divinæ scientiæ, quæ Judas ipse probè adverterat.

Judas tempore institutionis Sacramenti necdum erat detectus.

24. Christus ipse suum corpus & sanguinem sumpsit.

Petes an ipse Christus in ultima cæna sumpserit Eucharistiæ? *Resp. Aff.* Ita enim censent Theologi communiter, & satis apertè indicant multi Patres; signanter *Chrysostomus Homil. 83. in Matth.* dicens: *ipse quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent; Quid igitur sanguinem bibimus & carnem comedimus? ac ideo perturbarentur (Ut ante Capharnaitæ Joan. 6.) Ne igitur tunc id quoque accideret, primus ipse hoc fecit &c.* Et quamvis non sit clarè in Evangelio expressum, favet tamen illud Christi *Luce 22. Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum;* quod plerique Doctores specialiter ad hoc Sacramentum referunt. Item quod *Matth. 26.* dixit Christus: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum &c.* Hoc sensu etiam accipit *D. Thomas q. 81. a. 1. ad 1.* quòd Chri-

stus dicitur accepisse panem & calicem, scilicet etiam ore fumendo; sicut postea tradidit aliis accipiendum. Unde ibidem addit hos versus:

*Rex sedet in cæna, turbâ cinctus duodenis:
Se terget in manibus, se cibet ipse cibus.*

Non communicavit tamen Christus spiritualiter, quoad perceptionem effectus gratiæ; non quidem defectu dignitatis & sanctitatis (sic enim maxime factè & spiritualiter communicavit) sed propter gratiæ plenitudinem: adeoque communicavit tantum sacramentaliter, ut rectè *D. Bonaventura d. 9. q. 1. q. 4.* & reliqui Doctores.

Conguentia hujus facti colligitur ex eo, quòd conferret ad dignitatem hujus Sacramenti, Christimet usus: quòdque conveniret ipsum participare de epulis, ad quas ceteros invitabat: quòd denique sicut in veteri lege sacrificans prior participabat de carnibus victimarum, sic Christus participaret de victima incruenti sacrificii primitus à se oblata, aliisque communicati. Atque ita fuit ipse conviva, & convivium; ipse comedens, & qui comeditur; ut ex *Hieronymo ad Hedibiam quest. 2.* refertur *can. nec Moysi 87. de Consecrat. d. 2.*

QUESTIO III.

In quo consistat essentia hujus Sacramenti.

AD Eucharistiæ varia concurrunt, nempe panis & vinum tamquam materia transiens, verba consecrationis, species consecratæ, Corpus & Sanguis Christi sub speciebus contenta, denique sumptio prædictarum specierum.

DICO I. Panis & vinum non sunt de essentia hujus Sacramenti. Patet: quia positionis hujus Sacramenti destruantur, quòd autem est de alicujus rei essentia, destruetur cum illa permanere.

DICO II. Verba consecrationis non sunt de intrinseca essentia hujus Sacramenti. Ita *Scotus, Gabriel, Victoria, Vasquez, Cominus* & plurimi alii contra *Lugo* & alios recentiores. Ratio est: quia etfi *Concilium Florentinum sup.* verba consecrationis appellat formam hujus Sacramenti; non tamen intelligit intrinsecam: cum eodem modo panem vocet materiam, utique extrinsecam & transeuntem. Unde dicit per illa verba *Confici hoc Sacramentum:* causa autem efficiens seu consecratoria rei solet esse extrinseca essentia effectus. Unde etfi sine verbis statueretur Christus sub speciebus (prout olim quidam putarunt factum ab ipso Christo) esset Sacramentum, etfi indigens notificatione; quâ indiget etiam panis nemine sciente secretò consecratus.

Confirmatur ex *Scoto d. 8. q. 1. n. 6.* quia verba

26. *Verba si* verba consecrationis sunt successiva; ergo non possunt esse de intrinseca essentia Eucharistiae, quae est Sacramentum permanens, ac integrum, etiam post verba corrupta. Quae etiam non suscipiuntur, non exponuntur in altari &c. quae tamen tribuuntur & competunt huic Sacramento & tibi.

27. Neque dici potest verba consecrationis manere moraliter, sicut offensa aut consensus non retractatus: illa enim moralis permanentia non habet locum in causis & effectibus liberis & identibus à voluntate, quae effectus morales causat, quando & quot placent: idcirco consensus semel datus censetur interpretativè permanere, quousque non revocatur à voluntate. Aliud est de forma consecrationis, quae instar causae necessariae, tunc quando profertur, ponit effectum amplius non dependentem à potestate consecrantis, qui semel factam nequit retractare, ac proinde non habet esse morale permanens. Verba igitur consecrationis sunt quid necessariò praequisitum juxta ordinatam legem ad hoc, ut species panis & vini destructa substantià praëxistente continent Corpus & Sanguinem Christi. Quem admodum etiam praëquitur Sacerdotium seu Sacramentum Ordinis; quod tamen non est ob hoc de essentia intrinseca Sacramenti Eucharistiae. Quàmvis quæstio hæc videri possit non parum habere de modo loquendi; & oppositum loquendi modum inter Scotistas præferat Poncius d. 44. q. 1.

28. Dico III. Species consecratae sunt aliquo sensu essentia adæquatæ hujus Sacramenti, quatenus illud est signum gratiæ Dei effectus, scilicet Corporis & Sanguinis Christi, sive gratiæ substantialis, ac velut subsistentis. Ita Scotus d. 8. q. 1. n. 70. & plures alii.

29. Probatur: quia ad essentiam Sacramenti sic spectati non pertinent ipsum Corpus & Sanguis Christi; cum hæc ipsa sint significatum, adeoque non sint ipsum signum aut Sacramentum: nihil autem aliud potest assignari, quod esset de essentia. Confirmatur: quia Corpus & Sanguis Christi sunt res seu significatum Sacramenti. scilicet species panis & vini, ut tradit Innocentius III. c. Cum Marthe, de Celebrat. Missar. Ipsæ igitur species solæ sunt signum seu Sacramentum Eucharistiae spectando illud prout in præsentem Conclusionem. Consonant quoque auctoritates dicentes Corpus Christi contineri in hoc Sacramento, scilicet ratione species sacramentalium. Et c. Ego Bevenarius 42. de Consecr. d. 2. declaratur panem & vinum, id est species, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem esse. Ubi patenter solis speciebus hoc nomen tribuitur.

30. Dico IV. Species consecratae sunt de essentia Sacramenti Eucharistiae, quatenus est signum efficax gratiæ, ac insuper Herinx Sum. Theol. Pars IV.

ipium Corpus & Sanguis Christi. Ita communiùs Doctores. Prima pars patet: quia Sacramentum essentialiter est signum sensibile; seculis autem speciebus, Eucharistia non est sensibilis. Deinde juxta præsentem Dei ordinationem, Corpus & Sanguis Christi, seculis speciebus non causarent gratiam; cum hanc non soli Corpori & Sanguini, sed simul cum speciebus Christi annexerit; quam proinde vi præsentis ordinationis non reciperet, qui Corpus vel Sanguinem Christi miraculosè sumeret sine speciebus. Denique c. Cum Marthe citato species dicuntur Sacramentum geminae rei, scilicet Carnis & Sanguinis, nec non unitatis & charitatis, seu gratiæ; quam proinde species quoque causant.

31. Secunda pars probatur: quia etsi Corpus & Sanguis Christi sint res significata per species consecratas, tamen insuper sub iisdem speciebus significant practicè, & quidem principaliori quâdam ratione refectioem spiritualement sive gratiam, quam species solæ non significarent aut causarent, sed tantum simul cum Corpore & Sanguine Christi; quatenus cum illis per modum unius constituunt unum convivium sensibile, significans spiritualement animæ refectioem. Unde non refert, quòd Corpus & Sanguis Christi non sint in Sacramento sensibilia per se; satis enim fiunt sensibilia per species, sicut contritio in Sacramento Poenitentiae, & consensus internus in matrimonio fiunt sensibiles per actus externos.

32. Idem confirmat usitatus Magistri dist. 8. & Theologorum loquendi modus, approbatus ab Innocentio III. cap. Cum Marthe, de Celebrat. Missar. videlicet quòd tria sunt in hoc Sacramento distinguenda, unum quod est tantum Sacramentum, alterum quod est Sacramentum & res, tertium quod est res & non Sacramentum: Sacramentum & non res, est species visibilis panis & vini, Sacramentum & res Caro Christi res & non Sacramentum, virtus sive effectus illius, nempe charitas seu gratia. Ubi Corpus seu Caro Christi clarè dicitur esse Sacramentum, nempe respectu gratiæ seu spiritualis unionis cum Christo.

33. Dubitatur autem, an Eucharistia in recto involvat ipsum Corpus & Sanguinem Christi, an verò solum in obliquo, species autem consecratas in recto? Et quidem si de re ipsa ageretur, jam constaret Eucharistiam quòdam sensu esse aggregatum ex utroque, cui proinde aggregato rectè nomen Eucharistiae posset tribui, si usus id haberet. Consulendo tamen consuetum loquendi, etiam Conciliorum, & apprehendendi modum, nomen istud in recto videtur potiùs tribuendum ipsi speciebus, in obliquo autem ipsi contento Corpori & Sanguini: quamquam & hoc bono sensu vocari posset Sacramentum (uti vocat

Significatio, parum in speciebus.

29. Parum in ipso Corpore & Sanguine Christi.

30. Species sunt Sacramentum tantum, Corpus & Sanguis sunt Sacramentum & res; gratia denique, res, & non Sacramentum.

31. An Eucharistia nomen connotes in recto ipsas species.

cat Innocentius III, cap. Cum Marthe, quantum verè dicitur & est signum gratiae satisficientis. Non solet tamen ita Corpus & Sanguis vocari in recto Sacramento Eucharistiae, uti solent species, sed in obliquo, scilicet Sacramento Corporis & Sanguinis Christi. Nam quemadmodum composita per accidens etiam includant intrinsecè subjectum & formam, v. g. album subjectum & ipsam albedinem, tamen in recto connotant solum subjectum: sic Sacramentum Eucharistiae congruè connotat species consecratas, seu symbola sensibilia. Quare *Trid. sess. 13. c. 1.* profitetur in Eucharistia Sacramento Christum, sive ejus Corpus & Sanguinem (ut loquitur *can. 1.*) contineri: ipsum igitur Corpus & Sanguis non dicuntur in recto Sacramento Eucharistiae, sed species, sub quibus continentur. Dicitur etiam Sacramentum Eucharistiae frangi; id est ipsae species. Dicitur in illo Corpus Christi esse praesens; non est autem corpus praesens in seipso. Est etiam essentialiter & in recto signum sensibile, adeoque in recto non importat solum Corpus aut Sanguinem (ut vult *Lugo*) sed saltem ipsas species. Quod verò *Aug. Epist. 23. ante finem* ait: Sacramentum Corporis Christi secundum quendam modum Corpus Christi est &c. id est, juxta modum metaphoricum, quo continens sumitur pro contento.

32.
Sumptio
non est de
essentia Sa-
cramenti
Eucharistiae.

DICO V. Sumptio non est de intrinseca essentia Sacramenti Eucharistiae: nam hoc antecedenter ad sumptionem est completum, etiam dum in sacrario asservatur. Confirmatur: quia Eucharistia est aequè causativa gratiae, sive sumatur, sive non; sicut ignis aequè est calefactivus, sive alicui applicetur, sive non. Confirmatur II, quia sumptio non est id quod nutrit, sed tantum applicatio rei nutritivæ, & conditio, ut Sacramentum operetur: sicut approximatio ignis ad comburendum. Neque exercetur ab eodem ministro, à quo conficitur Eucharistia, sed à suscipiente. Denique Eucharistia est id quod manducatur & bibitur, est spiritualis cibus & potus: quæ non verificantur de ipsa sumptione, sed ante sumptionem de re ipsa permanente. Estque hæc sententia communis Doctorum.

33.
Est ipsum
permanen-
ter, & in eo
Christus,
etiam ante
usum.

Multò minùs consistit Eucharistia omnino vel principaliter in actuali sumptione seu usu, quasi ante usum non sit permanens in eo Christus, ut voluit *Lutherus* cum suis sequacibus: cum id planè repugnet perpetuæ traditioni Ecclesiae & sensui Fidei, ac doctrinæ Patrum, definitionibusque Conciliorum, signanter *Tridentini sess. 13. cap. 3.* id probantis: *Nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cum verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod praebebat.* Quare idem error repugnat veritati verborum consecrationis, quæ Evangelicæ referunt. Eundemque reprobant etiam

Tridentinum sup. can. 4.

Ex dictis definiri potest Sacramentum Eucharistiae hoc modo: Est Sacramentum species panis & vini consecratas continens & significans Christum ut spirituales anima refectio-nem. Vel (ut *Scotus d. 8. q. 1. n. 2.*) est Sacramentum Corporis Christi & Sanguinis veraciter contenti sub speciebus panis & vini post consecrationem factam à sacerdote sub verbis certis cum debita intentione prolatis ex institutione divina veraciter significans Corpus Christi & Sanguinem sub eis realiter contineri.

DICO VI. Sacramentum Eucharistiae ut complectitur species panis & vini, est simpliciter dicendum unum Sacramentum. Ita communiter Doctores. Estque conforme *Tridentino* & Patribus agentibus de Eucharistia tanquam de uno Sacramento. Ratio est: quia species panis & vini sunt institutæ per modum cibi & potus, adeoque invicem subordinantur ad significandam perfectam refectio-nem seu unum convivium spirituale; quod ut completum sit, cibo & potu consistere debet. Quare est unicum Sacramentum specie totali & in ratione unici convivii completi seu integri. Sic ut unum specie, immo numero convivium integratur ex diversis specie ferculis, quorum singula sunt verus cibus. Et sicut domus specie, immo numero una habet varia specie distincta, quæ illam integrant. Similiter ergo completum & specie totali unum Eucharistiae Sacramentum integratur ex partibus specie distinctis, scilicet speciebus panis & vini: quæ (ut loquitur *Scotus d. 8. q. 1. in fine*) sunt Sacramentum unum unitate integritatis, non unitate indivisibilitatis.

Unde nihilominus species panis sunt seorsim verum, idque partiali specie diversum Sacramentum à speciebus vini: nam sunt species heterogenæ; & quidem ex vi verborum præcisè species panis Corpus Christi, species autem vini Sanguinem significat aut continent. Deinde singulæ seorsim sumptæ causant gratiam, & quidem diverso significandi modo: ergo sunt speciali specie diversa Sacramenta, seu signa practica gratiæ. Unde *Trid. sess. 21. c. 3.* docet sub qualibet specie seorsim verum Sacramentum summi. Et hoc sensu quotidie in Missa dicitur: *Quem pura & sancta refecerunt Sacramenta.* Et alibi subinde Eucharistia in plurali appellatur Sacramenta.

Hinc sequitur à fidelibus laicis summi quidem sub una specie Sacramentum essentialiter integrum, quatenus species panis consecratæ habent totam essentiam veri alicujus Sacramenti, uti & species vini: cum seorsim significant & causent gratiam. Cum hoc tamen contant, quod singulæ species insuper sint partialiter componentes ac integrantes unum Sacramentum in ratione convivii seu refectio-nis spiritualis completæ.

Unde

Quest. 1. Qua sit Materia & qualiter præsens esse debeat. 247

Unde eatenus non sumunt laici fideles Sacramentum Eucharistiæ integrum; etsi re ipsa sumant Christum integrum sub singulis speciebus contentum, & juxta plurimos Doctores (de quo tamen infra) non minorem participant gratiam, quam si sub utraque specie communicant.

Petes an hoc Sacramentum in pluribus hostiis seu formulis sit numero multiplex? Resp. bono sensu posse dici unicum; tum ratione unius seu ejusdem objecti per species significati seu in illis contenti: tum quia præcipua seu nobilissima pars essentialis ubivis est eadem, nempe Corpus & Sanguis Christi. Immo unicum dici debet ab iis, qui docent Sacramentum Eucharistiæ in recto tantum dicere Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus: cum enim sic non multiplicaretur illud quod nomen Eucharistiæ in recto importat, consequenter non multiplicaretur Sacramentum seu nomen illius; adeoque non forent in pluribus hostiis dicenda eite plura numero Sacramenta seu plures Eucharistiæ. Quamvis quod rem spectat, verè sint plura numero symbola sensibilia, & consequenter plura aggregata (ad quorum pluralitatem seu distinctionem sufficit alicujus essentialiter inclusi diversitas) quibus convenit essentialis ratio Eucharistiæ.

Inhærendo tamen sententiæ asserenti, quòd Eucharistiæ non solum adæquatè involvat species consecratas, aut certè illas simul cum Corpore & Sanguine Christi, sed etiam eandem in recto connòtet, dicendum est in rigore multiplicari numero hoc Sacramentum propter multiplicationem hostiarum, non solum quoad rem (multiplicatà enim totà essentià aut parte essentiali multiplicatur ipsum totum) sed etiam quoad denominationem, ut sint dicendæ plures Eucharistiæ, uti sunt plures hostiæ seu species, quas in recto denominat. Dum equidem plures hostiæ per modum unius sumuntur simul, sicut tunc in actu secundo coalescunt in unum convivium sive ferculum, & in unam significationem ejusdem gratiæ, ita etiam in unum Sacramentum: sicut diversæ partes hæderæ sunt diversa signa in actu primo sufficientia ad significandum; & tamen in unum fasciculum collectæ, & sic appensæ, sunt tantum simul unicum signum. Idem moraliter loquendo dici posset de pluribus hostiis in eodem ciborio contentis; sicut dum homogenii cibi in eadem lance exhibentur & ab eodem sumuntur, dicuntur unus cibus. Sed hoc totum pertinet ad modum loquendi quodammodo arbitrarium.

DISPUTATIO SECUNDA

De Materia & Forma Eucharistiæ.

QUESTIO I.

Qua sit Materia, & qualiter præsens esse debeat?

DICO I. Materia ex qua Eucharistiæ est panis & vinum. Est de fide ex Florentino in Decreto de Armenis. Patet etiam ex Matth. 6. Marci 14. Luca 22. ubi Christus in institutione hujus Sacramenti dicitur accepisse panem &c. & post consecrationem calicis dixisse reserter: *Non bibam de hoc genimine vitis: sed* (ut Lucas habet) *generazione vitis*; quo indicatur fuisse vinum in calice. Et quamquam hæc veritas non posset ex Evangelio probari; tamen factis indubitata redditur ex traditione & unanimi consensu Ecclesiæ, nec ut hoc tempore nequidem Hæretici eam negent.

Congruentiæ sunt. Prima, quòd panis & vinum sint aptissima ad significandum spirituale convivium; utpote cibus & potus hominis maxime naturalis, & in convivio adhiberi solitus. Secunda, quia optimè significant hujus Sacramenti effectus: nam sicut ex multis granis unus panis con-

ficitur, & ex multis uvis vinum confluit; ita per hoc Sacramentum, multi fideles, tum inter se, tum cum suo capite Christo perfectissimè uniuntur. Tertia: quia sicut panis confortat, & vinum recreat; sic Christus (ut pulcherrimè cecinit D. Thomas) *dedit fragilibus corporis ferculum, dedit & tristibus sanguinis poculum.*

DICO II. Panis & vinum ut possint consecrari, debent sic esse præsentia consecranti, ut per pronomem *hic*, & *hoc* in forma positum verè & propriè designentur. Ita omnes Theologi. Ratio est: quòd formæ Sacramentorum debeant esse veræ in proprio & communi sensu; qualiter vera non esset forma consecrationis, nisi materia tali modo esset præsentis: cum enuntiatio continens pronomem demonstrativum *hic*, vel *hor*, designet rem præsentem, adeoque ad veritatem requirat præsentiam illius. Confirmatur: quia alioquin posset quis consecrare panem absentem, v. g. in alia urbe, immo in quovis loco positum; quod est absurdum.

Adverte pronomina *hic*, *hec*, *hoc* diversimodè sumi. Primò à Dialecticis subinde ad significandum, quòd nomen cui præ-

2.
Materia consecranda quæ debeat esse præsentis

3.
Pronomina hic, hæc

hoc quadrupliciter sumi possit,

ponuntur, accipiatur pro re singulari, ubi-
cumque illa sit. Secundò frequenter ad de-
signandam vocem sive significatum vocis
ultimò in oratione designatum. Tertio ad
signandam rem aliquam, præsentem quidem
aliquatenus, sed aded imperfectè, ut opus
sit adhibere adhuc aliud signum, v. g. ex-
tensionem digiti. Quarto ad designandam
rem tam propinquè & perfectè præsentem,
ut non sit opus signo ulteriori. Cum verò
per formam consecrationis significetur res
proprie & verè præsens, idque præcisè ab-
que alio signo (cum nullum tale ultra for-
mam Christum instituerit) idcirco debet
materia consecrandæ esse verè & proprie
præsens. Sicut autem in aliis moralibus dif-
ficile est terminum in indivisibili assignare,
sic etiam difficile est assignare vicinitatem
quæ præcisè requiritur, & distantiam quæ
admittitur circa præsentiam rei consecran-
dæ. Communis regula est, requiri & suffi-
cere, quòd res consecranda sit aded vicina,
ut morali hominum iudicio censeatur præ-
sens, & tamquam talis per pronomen *hic*,
vel *hoc* demonstrari. Debet autem, ob rever-
entiam Sacramenti summo opere caveri om-
ne dubium de sufficientia præsentia: quod
fiet, si regulæ Ecclesiasticæ usulque com-
munis oberventur.

Quartus accipiendi modus est ad sensum præsentis loci.

Regula Communis.

4. Materia consecrata non debet à se percipi per sensum.

Hostia consecrari possunt in pixide clausa.

Ex his sequitur I. non esse necessarium,
ut panis & vinum actu videantur, vel manu
aliove sensu percipiantur, vel verba eò us-
què percingant: quia hæc sunt impertinen-
tia, ut materia sit moraliter præsens & de-
monstretur. Immo in pixide clausa possent
hostiæ consecrari, juxta Doctores commu-
niter: etsi ex præscripto Missalis debeat
discooperiri ad clariorem significationem.
Sunt enim moraliter satis præsentès ratio-
ne sui ordinarii continentis, in quo sensibi-
liter à sacerdote, vel eo conscio à ministro
sunt prius præparatæ, & loco congruo posi-
tæ cum intentione eas consecrandi. Quem-
admodum etiam in cumulo hostiarum in-
feriores sunt satis præsentès ratione superio-
rum. Quare ob moralem certitudinem
juxta Doctores non est faciendâ reconse-
cratio, si per oblivionem pixidis sub conse-
cratione clausa manserit. Quod etiam in fa-
cti contingentiâ interdum resolvi. Quàm-
vis *Marchant Tom. 2. Tract. 2. p. 2. Tit. 4. q. 2. §. 2. dub. 2.* nolit sic spontè facientes ex-
cisare à mortali, non ob Rubricæ trans-
gressionem, sed ob negligentiam omnimo-
dæ certitudinis moralis præsentia & in-
tentionis ut ad illas hostias terminatæ. De
neutro tamen subest ratio moralis dubii.
Aliàs sanè necessaria foret conditionata
reconsecratio.

5. Materia nimis remota aut lateri post parietem non po-

Sequitur II. non valere consecratio-
nem, si panis & vinum sint valde remota
à consecrante, aut lateant post parietem;
immo juxta Varios etiam si sub mappa al-
taris. Idem est de pane post tergum cele-

brantis posito, nisi sciam à consecrante
tangeretur, vel tangi posset. Quorum ratio
est, quòd morali iudicio materia non cen-
seatur præsens, nec demonstrari per pro-
nomen *hic* vel *hoc*. Aliud est, si plures ho-
stia consecrentur in uno cumulo: etsi enim
inferiores lateant sub superioribus, cense-
tur tamen satis præsentès per superiores ra-
tione interiorum magis elevatas.

Sequitur III. si primâ voce *hoc* inchoatâ
super hostia principali apponantur aliæ ante
finem formæ, eas minime consecrari: res-
pectu earum enim pronomen *hoc* non po-
test verificari. Idem est, si ante finem for-
mæ quædam hostiæ subducantur: nam pro-
nomen *hoc* dicit ordinem ad verba sequen-
tia, & requirit, ut materia sit præsens, quam-
diu formâ durat.

Sequitur IV. si materia sit adeo magna,
ut non possit tota esse præsens ad hoc ut
demonstretur ad sensum, non posse illam
consecrari pro ea parte, quâ deficit ista præ-
sentia & demonstrabilitas, v. g. totum ma-
re, aut lacum longè protensum, si in vinum
converteretur: nam tam vastum corpus non
censeatur totum præsens ad sensum, ob præ-
sentiam alicujus suæ partis. Alioquin juxta
Doctores communiter contra Nounillos
antiquiores sola magnitudo nimia per se
non officit consecrabilitati: cum supponatur
esse v. g. panis sufficienter præsens, ut im-
plicitè demonstretur ad sensum per *ly hoc*,
sicque verificetur forma, & aliunde con-
stet, quòd sit materia consecrationis, ut pa-
tet ex generali definitione Conciliorum.
Potestas etiam consecrandi à Christo est in-
definitè concessa; neque ex aliquo solido
fundamento potest conjici, esse quoad hoc
restrictam.

Nec obstat, quòd inconveniens sit con-
secrare quamvis vastam materiam, nec ac-
commodatam fini institutionis, scilicet usui
Sacramentali hominum. Nam non omne
inconveniens invalidat consecrationem.
Quid si enim malevolus quotidie circumeat
officinas omnes, & consecret omnem pa-
nem successivè? numquid erit idem incon-
veniens? Itaque per repetitas consecratio-
nes medicorum materiarum poterit incur-
ri idem inconveniens. Sufficit, quòd inhi-
beat Christus, ne ista fiant: sicut inbibet,
ne quis ad finem magiæ hostiam consecret,
vel ad eam conculcandam & comburenti-
dam; & tamen factum valeret, etsi non ac-
commodum sit ipsi institutionis.

Similiter consecrari potest quævis par-
va quantitas, dummodo sit sensibilis juxta
Doctores communiter. Si autem ob suam
parvitem esset naturaliter insensibilis, ad-
hoc posset consecrari, si visus consecrantis
supernaturaliter eleveatur ad illam viden-
dum. Idem est, si fiat sensibilis conjuncta
aliis quasi in cumulo.

Si tamen foret aliqua aded exilis, ut non
posset

posset sub sensum cadere, adeoque nec ad sensum demonstrari, consequenter consecrari non posset, nisi per aliquid sibi adjunctum fiat sensibilis ac demonstrabilis; ut censent plerique Doctores.

Nec obstat, quod si talis particula post consecrationem separaretur, maneret consecrata; adeoque videatur etiam posse separatum consecrari, cum Sacramentum semper debeat esse signum sensibile. Nam ad rationem Sacramenti sufficere videtur, quod aliquid sit per se sensibile, quamvis per accidens sensu percipi non valeat: ad consecrationem autem requiritur, quod ita sit sensibile, ut actu possit demonstrari; ad quod necessaria est praesentia sensibilis.

QUESTIO II.

An panis debeat esse triticeus?

NOTA panem late sumptum ex triplici rerum genere posse confici. Primo ex fructibus arborum, ut castaneis, amigdalibus &c. Secundo ex leguminibus, ut fabis, pisibus &c. Tertio ex granis, quae generali nomine frumenta dicuntur, & sunt illa quae culmos & aristas proferunt, ut triticum, spelta, secale seu siligo, avena, hordeum, panicum &c. Est autem planè extra controversiam, panem ex quibusvis fructibus vel leguminibus confectum non esse materiam aptam consecrationi. Sed quaestio est ex quo genere frumenti debeat hoc Sacramentum confici?

Resp. & Dico solus panis triticeus est materia sufficiens hujus Sacramenti. Ita communiter Theologi contra Gabrielem existimant non sufficere panem ex quovis genere frumenti confectum: & contra Cajetanum qu. 74. art. 3. existimantem posse hoc Sacramentum confici ex quovis frumento, ex quo fit panis, qui absolute & sine additamento sic vocatur: quod tamen (teste Suarez disp. 44. sect. 1.) in Romana impressione operum D. Thoma est expunctum.

Conclusio satis aperte probatur ex Florentino sup. dicente: Tertium est Eucharistiae Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite.

Nec satisfacit, qui respondet Concilium panem triticeum vocare materiam, eò quod sit praecipua & convenientissima materia: nam clarè loquitur de materia essentiali. Quod vel inde patet, quod simili planè modo loquatur de vino ex vite, quod cum sit omnino essentiali, erit similiter panis triticeus. Deinde eodem modo dici posset, aequam naturalem non esse materiam essentiali Baptismi, sed tantum magis congruam. Denique aliter loquitur Concilium de aqua miscenda, eò quod nimirum non sit materia essentialis.

Quo circa censendum est, vetera Concilia & Pontifices ac Patres, cum dixerunt, De eadem materia esse panem ex frumento confectum, frumenti nomine intellexisse triticum; quod inter frumenta est potissimum, & pro quo non raro stat simpliciter nomen frumenti, etiam in Scriptura Gen. 42. & 44. Jeremia 41. (ubi frumentum contra hordeum distinguitur) & alibi. Et specialiter in locis, quibus hoc Sacramentum fuit adumbratum sub nomine frumenti, potissimum intelligitur triticum, Psal. 80. Cibavit eos ex adipe frumenti. Et Zacharia 9. Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum? ubi Hieronymus: Frumentum (inquit) electorum nos intelligimus Dominum Salvatorem, qui loquitur in Evangelio, Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit &c. De hoc tritico efficitur ille panis, qui de caelo descendit. Itaque aliae etiam auctoritates agunt de eo genere frumenti, ex quo hoc Sacramentum in Ecclesia confici solet: in qua nullus umquam fuit usus alterius frumenti quam tritici, aut alterius panis quam triticeus. Ut merito dicatur in Catechismo Romano cap. de Eucharistia. §. 12. Nihil panis, nisi triticeus, aptus ad Sacramentum materiam putandus est: hoc enim Apostolica traditio nos docuit, & Ecclesiae Catholicae auctoritas firmavit. Quam proinde traditionem Florentinum supra clarius declarasse putandum est.

Ratio congruentiae est, quod solus panis triticeus sit communiter usualis; alterius enim usus solùm est propter defectum tritici. Deinde idem est aptissimus ad hominem roborandum & consequenter ad significandum robur quod homini per Eucharistiam confertur.

Sed valde dissentiunt Doctores, quanam genera frumentorum sint verè triticum. Nam siliginem, far, & speltam multi putant essentialiter esse triticum (de hordeo, avena, mili & similibus granis communiter omnes negant) & panem inde confectum esse materiam hujus Sacramenti; alii plures negant. Quaestio praecipue fortè oritur inde, quod praedicta nomina ubique non idem significant, nec praedicta frumenta eodem modo in omnibus regionibus nascuntur. Quidquid sit, tamquam certum tenendum est, ex illo solo frumento confici certam hujus Sacramenti materiam, quod in quavis regione à peritis certò judicatur esse triticum: omnem autem aliam materiam esse vel absolute insufficientem, vel saltem dubiam. Quod satis est, ut quilibet ab ea sub gravi peccato teneatur abstinere: cum vix possit occurrere tanta necessitas, quae usum materiae dubiae excuset ab irreverentia.

Alioquin satis probabile est speculative loquendo siliginem, prout nunc communiter sumitur, pro frumento quodam minus praestanti, quam sit triticum, esse verè triticum, differens tantum accidentibus ab alio spelta.

II. De eadem materia intelligenda sunt dicta Veterum.

Ut proinde hoc sit triticeus, aptus ad Sacramentum materiam.

Congruentia est materia.

12. De quibusdam generibus frumentorum, an sint sub essentialiter triticum, controversatur.

Quid servandum in praxi.

13. Quid speculative videatur de siligine & spelta.

ob

ob soli siccitatem seu sterilitatem, ob quam etiam usitatum triticum degenerat in skiginem. Quare hanc esse materiam aptam consecrationis censet *D. Thomas* & plures alii. Idem probabile videtur *Henriquez, Estio, Soto, Prapostio* & aliis contra *D. Thomam, Vasquez* & alios, de spelta, quæ videtur naturam tritici participare, & odore, sapore, ac efficaciam parum à tritico differre. Idem est de farre juxta eosdem Auctores. Immo (inquit *Prapostio* qu. 74. art. 3. n. 23.) nisi Auctores Sententiæ alterius (pro qua refertur *D. Th. Vasquez* & alii) aliter illud nomen sumant quam communiter sumatur, non videtur posse subesse ulla dubitatio: cum far sit delicatissima species tritici. Quare crediderim esse diversitatem in significatione nominis: far enim sumitur etiam pro spelta; quæ est materia dubia.

Quid de farre.

14. Non sufficit farina triticea,

Sed debet sic coqui, ut in de fiat panis usualis.

15. Debet quoque esse subacta, non melle, aqua rosacea &c. sed naturali aqua.

Quid censendum de amylo.

Notandum hic, non sufficere ad materiam hujus Sacramenti, quod sit farina triticea, sed insuper debere sic esse coctam. ut sit verus & propriè dictus panis: cum Scriptura & Concilia loquantur de pane simpliciter; quod indubiè de propriè dicto pane est intelligendum.

Hinc sequitur I. massam farinæ subactam aquæ, sed nondum coctam, aut etiam elixam, aut frixam in sartagine, non esse aptam materiam, sed debere esse coctam igni per modum assationis, in furno, sub cinere, ferro calido, aut simili modo: alioquin non erit verus & propriè dictus ac usualis panis secundum moralem æstimationem; esto fortasse specie physica ab eo non differat.

Sequitur II. panem debere confici ex aqua naturali & farinâ; alioquin non dicitur propriè usualis panis, sed potiùs pasta vel cum addito, panis dulciarius. Hinc juxta Theologos passim non valebit, si farina sit subacta butyro, lacte, saccaro, melle, aquâ rosacâ, dum videlicet in notabili quantitate adhibentur. Si autem aliquid ex prædictis miscatur aquæ naturali in modica quantitate, sicut in morali æstimatione manet usualis & verus panis, sic validè consecratur. Prout etiam satis probabiliter manet confectus cum lacte. Quod est valde frequens apud pistores. Nec panis sic confectus cenletur placenta, sed usitatus panis. Peculiaris est difficultas de Amylo, quod fit expressione medullæ ex tritico madido, quæ postea exsiccata vertitur in farinam ex qua fit panis: qui tamen non censetur usualis, ideoque communiter Doctores contra Nonnullos existimant non esse materiam aptam consecrationis: quidquid sit de identitate specifica seu mutatione substantiali; quæ non solum hic attendenda est, sed etiam quid sit in ordine ad moralem æstimationem hujusmodi panis. Quoad praxim verò, etsi panes hoc vel aliquo alio modo ex præmissis probabiliter valerent, tenenda est via securior citra necessitatem ob re-

verentiam tanti Sacramenti, ac ritum Ecclesiæ.

QUESTIO III.

An panis debeat esse azymus, an fermentatus?

DICO I. Ad validam hujus Sacramenti consecrationem perinde est, siue panis sit azymus siue fermentatus. Ita Theologi communiter, & definivit *Florentinum in Lateris Unionis* dicens: *Definimus in azymo, siue fermentato pane triticeo, corpus Christi veraciter confici, Sacerdotisque in altero ipsum Domini Corpus consecrare debere, unumquemque scilicet juxta suam Ecclesiam, siue occidentalem, siue orientalem consuetudinem.* Ratio est: quia uterque verè & propriè est & dicitur panis, & in Scriptura ita absolute vocatur; ut de azymo patet *Lucæ 24* ubi Christus in castello Emmaus dicitur simpliciter panem accepisse in manibus; qui tamen panis fuit azymus, cum illo die (qui unus erat ex diebus azymorum) nullus posset esse panis fermentatus in mensis aut domibus Judæorum. Idem patet in pane, quo Christus ad consecrandum usus est. De fermentato nulla est ratio dubitandi: cum is sit maximè usualis & propriè panis.

Conclusio hæc fuit extra controversiam in tota Ecclesia usque ad annum 1053, Circa quem *Michael Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus incepit Latinos vocare *Azymitas*, & Latinam atque Apostolicam Ecclesiam palam damnare, eò quod in illa panis azymus consecraretur. Ut patet ex *Leone VIII. vulgò IX. Epist. 1. ad eundem Michaellem c. 5.* Quem Græci Schismatici secuti consecrationem in azymo irritam docuerunt.

Fundant se I. in factò Christi, quem in fermentato consecrasset putant: sed contrarium patet ex *disp. præc. q. 2.* ubi ostendimus hoc Sacramentum à Christo institutum esse ad finem Lunæ dicimæ quartæ; à quo tempore usque ad vigesimam primam ejusdem mensis ex gravissimo Legis præcepto, nullus panis fermentatus permittebatur in mensis aut domibus Judæorum: ut patet *Exodi 12.* & alibi. Unde potiùs constat Christum non in fermentato, sed in azymo consecrasset; ut rectè probat *Leo IX.* in alia Epistola (quæ est in ordine sexta apud *Siniam*) ad præfatum *Michaellem*. Et quamvis Christus in fermentato consecrasset, non ideo azymus invalidè consecraretur: quemadmodum secundum nos etiam validè fit consecratio in fermentato, etsi Christus eam secundum nos fecerit in azymo: & quemadmodum validè consecraretur vinum album, etsi Christus consecrasset in rubro.

Fundant se II. in eo, quod putent solum panem

lum panem fermentatum dici proprie panem, tum quia eo solo communiter utimur, tum quia *αζυμος* (quod est panis) derivatur à Græco *αίμα* id est, tollo, quod fermento attollatur; quod in Azymo non habet locum. Verùm quòd azymus proprie dicatur panis, & sit usitatus, præsertim Judæis, patet ex prædictis. Deductio autem ista etymologica nihil probat; cum significatio vocis sæpe sit strictior ut latior sua etymologia. Habet tamen etiam locum in pane azymo, non quasi fermento attollatur, sed quia hominem nutriendo habet vim eum attollentem ad justam staturam.

Dico II. Quilibet sacerdos in consecrando five azymo five fermentato tenetur se conformare consuetudini suæ Ecclesiæ. Patet ex verbis Concilii Florentini supra relatis. quavis ante Florentinum, consuetudine Græcorum necdum satis, saltem patenter, approbata, *Scotus d. 1. 1. q. 6. n. 6.* dubitanter dixerit: *Forè gregèter peccant Græci, qui se non conformant Ecclesiæ Petri.* Deinde peccatum reducit magis in contumaciam Græcorum, & contemptum Ecclesiæ Latinæ, quam in ipsum ritum. Vide *Commentarium* ad locum *Secuti* citatum n. 26. Fundamentum itaque hujus obligationis est jus consuetudinarium seu ritus cujusque Ecclesiæ: justioque accedens Concilii Florentini. Cui adde constitutionem Pii V. quæ incipit, *Providentia 12. in Bullario Cherubinarum.*

Ex quo patet Græcos non esse schismaticos, eò quòd in fermentato consecrant, sed quia Latinos in azymo consecrantes damnant. Quamvis autem consuetudo Græcorum suis non careat congruentiis, tum quia panis fermentatus est communior & usitator, tum quia fermentum aptè significat unionem divinitatis cum humanitate: præstat tamen consuetudo Latinorum, tum quia conformis facti Christi, tum quia panis azymus est purior, adeoque aptior ad significandum Christum sine virili semine conceptum, ac puritatem conscientia, quam hoc Sacramentum requirit & promovet; cum fermentum frequenter designet e contra corruptionem seu malitiam, ut ex variis Scripturæ locis patet. Unde *apòstolus 1. ad Cor. 5. Epulemur non in fermento veteri &c. sed in azymi sinceritatis & veritatis.*

Tam graviter porrò hæc consuetudo obligat, ut ex communi sensu Doctorum non excuset necessitas Viatici ad celebrandum in fermentato apud Latinos. Quamvis oppositum *Tannerus* & quidam alii probabile censeant: sicut id *Varii* censent de celebratione non jejuni, quæ tamen repugnat præcepto universali, tum Græcos obliganti. Et quia inconveniens istud videri posset minus, quam carentia Viatici. Præsertim cum Græcis hic peregrinantibus id liceat: immo in templo eorumdem Romæ coram omni-

bus id fiat, fierique præcipiatur. Nolim tamen refragari communi sententiæ.

Dico III. Latinus Sacerdos iter faciens per Græciam, & Græcus iter faciens per terras Latinorum, possunt servare ritum suæ Ecclesiæ in celebrando: sic enim habet consuetudo recepta, etiam Romæ, sciente & probante Pontifice. Quare per mutuum Ecclesiarum consensum non videtur hic habere locum communior doctrina de obligatione peregrinorum ad leges locorum. Videri potest *Epistola 1. Leonis IX. citata c. 29.*

Immo *Vasquez, Aversa* & alii existimant quemlibet sacerdotem ad hoc esse obligatum: adeoque Græcum peregrinantem in Ecclesia Latina obligari ad consecrandum in fermentato: eò quòd videatur magis consonum Constitutioni *Leonis IX. supra*: quòdque *Florentinum supra* præcipiat, ut sacerdos servet consuetudinem suæ Ecclesiæ, & *Pius V. Constit. quæ incipit Providentia 12. in Bullario Cherubinarum*, prohibeat, ne quis ullo prætextu contra morem suæ Ecclesiæ celebret.

Contrarium tamen docent communius Doctores, etiam recentiores, nempe Latinum peregrinum in Græcia posse consecrare in fermentato, & simili ratione Græcum in azymo: idque ex doctrina *Ambrosii & Augustini* (quæ refertur c. *Illa dist. 12.*) docentium, quemlibet se posse accommodare Ecclesiæ moribus, in qua versatur, etsi contrariantur moribus propriæ. Quamvis in hac materia semper aut ferè semper peregrini præficerent suum morem, cui sunt affecti, & liberè adherere possunt. Neque oppositæ sententiæ favet *Leo IX.* ut inspicienti *Epistolam* patet. Non favet simpliciter *Florentinum*, quod loquitur de sacerdotibus, five Græcis, five Latinis, dum sunt in propria singuli Ecclesiâ & loco. Denique nec *Pius V.* loquitur de peregrinis, sed solum revocat omnes licentias Græcis concessas celebrandi ritu Latino, & Latinis ritu Græco, mandans, *ne deinceps presbyteri Græci, præcipue uxorati, Latino more, & Latini Græco ritu, hujusmodi licentiarum, & facultatum, aut alio quovis prætextu missas & alia divina officia celebrare vel celebrari facere præsumant*; scilicet in propriis etiam locis aut Ecclesiis. Alioquin peregrini non procedunt ex aliquo prætextu, quæsto scilicet, sed vero titulo juris generalis; quo eis liberum est sequi mores & leges locorum.

Si tamen Latinus fixisset domicilium in Græcia, teneretur sequi ritum Ecclesiæ Græcæ, uti & in simili casu sacerdos Græcus ritum Ecclesiæ Latinæ; nam ratione domicilii fit incola, adeoque obligatur ritibus & legibus loci. Excipe casum, quo latini in terris Græcorum haberent proprium aliquod templum Latini ritus aut Græci in locis Latinorum templum ritus Græcanici: nam quando in illis celebrant, tenerentur servare ritum suæ Ecclesiæ: quandoquidem tunc perinde sit, ac si in sua Ecclesia agerent. Idque con-

22. Græci apud Latinos, vel contra, peregrinantes possunt servare ritum suæ Ecclesiæ.

Immo juxta Nonnullos servare tenentur.

23. Oppositum tamen videntur Doctores communius.

24. Aliud esset, si Latinus in terra Græcorum domicilium fixisset. Aut ibidem in Ecclesia proprii ritus ageret.

20. 21. 22. 23. 24.

*Prout Græci
Catholici
Ecclesiæ sui
ritus, Roma
habent,*

*Et olim La-
tini in Græ-
cia habebant.*

confirmat praxis urbis Romæ, in qua Græci cum Ecclesia Romana communionem habentes habent templum, in quo ritum proprium observare tenentur. Ideoque Leo IX. Epist. citata c. 29 graviter redarguit Patriarcham Constantinopolitanum, quod Latinorum Basilicas in Græcia constitutas clausisset, cogens eos suis vivere institutis: quia nimirum isti conflagant ibi corpus ritu seu moribus distinctum, quod etsi in alieno solo, tamen censebatur esse in Ecclesia Latina & ad hanc spectare. Uti è contrà monasteria Græcorum in terris Latinorum reperiebantur, quæ tamen ad Ecclesiam Græcam censebantur pertinere, & ad ritus ejusdem obligabantur.

QUESTIO IV.

Quod & quale vinum sit materia Consecrationis?

*25.
Solum vinum de vite
est materia calicis,*

DICO I. Solum vinum de vite est materia consecrationis calicis. Patet ex Florentino in Decreto de Armenis, & ex perpetuo usu ac traditione Ecclesiæ, quæ nunquam alium liquorem admisit pro consecratione calicis. Ratio est, quod nullus alius liquor, quàm vitis, habeat substantialem rationem vini. Hinc liquor ex pomis, malogranatis, frumentis aut herbis expressus non est materia consecrabilis, uti nec agrestia sive omphacium, neque acetum ex vino generatum, quando vinum est essentialiter corruptum. Idem juxta omnes est de uvis: illæ enim non sunt potus sed cibus, nec potari, sed manducari dicuntur; ideoque per illarum comestionem jejunium solvi potest. Deinde succus uvis inclusus simpliciter loquendo non censetur vinum. Uti nec succus pomis inclusus est siceræ, sic ut proinde consecrari etiam non posset, si Christus siceram præcipisset. Et quàmvis concederetur liquorem in uvis contentum esse verum vinum antequam exprimeretur, non esset tamen consecrabilis, cum nequeat demonstrari per pronomen, nam liquor ille in uvis est tamquam pars, velut sanguis in homine; adeoque sicut demonstrato homine non rectè dicitur, hoc est sanguis, sic demonstratâ uvâ, non rectè dicitur, hoc est vinum.

*Neque etiâ
uvæ seu succus
uvis
includitur.*

*26.
Perinde est,
cujus speciei aut coloris
vinum,
dum tamen
verum sit.*

DICO II. Quodcumque vinum de vite, album, rubrum, ex utroque mixtum, cujuscumque regionis, etsi unum ab alio foret specie distinctum, est materia consecrationis. Est certum apud omnes: quia quodlibet habet veram & essentialem rationem vini: nihilque est, unde vel leviter conjici posset, unam potiùs vini speciem, quàm aliam esse institutam; quin immo ex praxi Ecclesiæ constat oppositum.

Hinc sequitur I, validè consecrari vinum

acrescens, utpote verum vinum, etsi tendens ad interitum. Ita D. Thomas quest. 74. art. 5. ad 2. & reliqui omnes. Quod si ita sit alteratum, ut nequeat discerni, num vinum sit vel acetum, numquam licet citra gravissimum sacrilegium in eo celebrare, nequidem ut populus audiat sacrum in die festo, vel eidem detur communicatio paschalis: plus enim urget reverentia huic Sacramenti debita, quæ certam materiam postulat, quàm præceptum edicendi sacrum, vel communicandi, quo populus tenetur. Si autem tantum acetum incipiat, ita ut non sit notabiliter acidum, licet in eo fieret consecratio occurrente aliquâ necessitate. Ita Coninck ad art. 5. cit.

Sequitur II. validè consecrari in musto juxta D. Thomam sup. ad 3. & alios communiter: quia mustum est verum vinum. Immo occurrente necessitate consecratur in eo etiam licet, ut patet ex cap. Cum omne crumen, de Consecrat. dist. 2. Extra necessitatem autem hoc non licet propter impuritatem & fæces permixtas: sicut illicitè consecratur vinum aliis liquoribus vel etiam aromatibus permixtum. Et univèrsim notandum est graviter posse peccari consecrando, uti in pane, ita & in vino minùs puro: quod judicio prudentis est relinquendum. Valde autem culpandi sunt Sacerdotes quidam ruri præsertim degentes, interdum valde hæc in re incurri, dum hostias à vermiculis turpiter corrolas aut fœdatas, vinum fœcibus infectum &c. adhibent.

DICO II. Vinum congelatum potest validè consecrari. Est communis Doctorum sententia contra Alanum & quosdam alios. Probatur: quia vinum congelatum adhuc communi æstimatione censetur esse verus potus, & verum vinum. Neque enim per congelationem corrumpitur substantialiter: quandoquidem postea liquefactum habeat eundem colorem, odorem & saporem; alia quoque liquida post congelationem resoluta censentur ejusdem nature & speciei, ut patet in aqua, oleo &c. Deinde Rubrica Missalis Tit. de Defectibus Missæ cap. 10. num. 11. & omnes Theologi supponunt sub speciebus vini post consecrationem congelatis Sanguinem Domini conservari; ergo etiam vinum congelatum primò consecrari potest: quandoquidem per se loquendo illud sit materia consecrabilis, sub quo post consecrationem sanguis Domini perseverat: et per accidens ratione paritatis materiæ posset contingere, ut sub particula ob parvitatem indemonstrabili per pronomen hic vel hoc, Sanguis primò non ponatur, sub qua tamen politus perseveret, ut quest. 1. diximus.

Dixi in Conclusionè validè: nam grave peccatum committeret, qui vinum congelatum consecraret: tum quia faceret contra consuetum Ecclesiæ usum in re gravi-
tum

tum quia peccaret contra reverentiam Sacramenti, adhibendo materiam, quæ ob contrariam opinionem passim seu à pluribus censetur aliquantulum dubia. Nullum tamen peccatum erit, si vinum ante consecrationem liquefiat: quàmvis consultum sit adhibere aliud, si congeletur ante factam oblationem: immo juxta Suarez & alios, etsi post factam oblationem. Verùm tunc non minus consultum apparet, illud ipsum adhibere, calidis degelatum consecrare, quàm aliud de novo assumere, nisi ex mutatione coloris aut saporis, vel aliunde de corruptione vini per vehementem congelationem factâ dubitetur. De quo sanè rationem regulariter dubitandi non video. Minus adhuc curanda est levis & inchoata quædam congelatio vini in altari: quæ insuper facile tollitur admotâ ad cuppam manu, nec ex gustu deprehenditur præfuisse.

Sed contra Conclusionem obijciuntur I. Baptismus non potest conferri in aqua congelata; ergo nec potest fieri consecratio sanguinis in vino congelato. Resp. Neg. Conf. nam materia proxima & essentialis Baptismi est ablutio, quæ fieri nequit per aquam congelatam. At Eucharistia est Sacramentum permanens institutum sub speciebus panis & vini per modum cibi & potus; vinum autem congelatum censetur potus.

Obijciuntur II. Vinum congelatum non est potabile; ergo nec consecrabile, manens tale. Resp. esse per se & ex natura sua potabile, esto non proximè: quod non requiritur, cum actualis potatio non sit de essentia hujus Sacramenti; & de facili per liquefactionem vinum congelatum possit fieri proximè potabile. Alioquin pariter inferri posset, per congelationem destrui consecrationem seu præsentiam Christi. Deinde vinum congelatum potest deglutiri, sicque potari; cum hoc non sit aliud, quam sumere potum (qualis est tale vinum) ad effectum potationi proprium. Unde nec talis hoc agendo frangeret jejunium. Aliud est de succo uvis incluso, cui (ut patet ex dictis nim. 25.) deficit ratio potus seu vini, ac demonstrabilitas.

Obijciuntur III. Vinum offæ imbibitum manet consecratum; & tamen non potest ibi primò consecrari: ergo ex eo, quòd vinum congelatum consecrationem retineat, non rectè à nobis inferitur, ipsum posse in tali statu primò consecrari. Responderi cum Variis potest Neg. Conf. eò quòd vino offæ imbibito deficit demonstrabilitas; quæ simpliciter convenit vino congelato. Addunt aliqui non esse in offâ instar potus, sed per modum cibi, uti est succus uvis inclusus. Verùm inter hæc apparet disparitas, quòd vinum sit merè localiter contentum in offâ, uti in

Hierinæ Sum. Theol. Pars IV.

spongia, nec cum illa instituat unum corpus; sitque etiam propinquè potabile, illud veluti ex spongia exprimendo. Unde si vinum in offâ maneret satis sensibile, adeòque demonstrabile (prout interdum saltem fieri posset) non apparet, cur etiam primò nequeat sic consecrari. Sicut potest consecrari ipse panis, etsi simul adhit vinum ei immixtum. Sicut etiam consecrari posset vinum imbibitum spongiæ, si maneat satis sensibile: aut insulum vasi argenteo per industriam artificis instar panis triticeî poroso.

Quod si quis instet, guttam vini consecratam, si in uva reponatur, manere consecratam, nec tamen posse ibi primò consecrari, Resp. si non obstaret indemonstrabilitas, posse etiam ibi primò consecrari: per istam enim repositionem non amittit rationem vini & potus, nec fit denud, uti fuerat priùs, succus uvis inclusus (idem est de succo pomorum &c.) pars substantialis compositi viventis & vegetantis, scilicet uvæ, sed huic solum jungitur localiter.

Ex quo ulterius inferitur, vinum resolutum in vapores, quàm diu manet substantialiter vinum, non obstantibus alterationibus accidentalibus, posse validè consecrari in casu, quo posset ad sensum demonstrari per pronomen *hic*, seu *hoc*: quemadmodum juxta communem doctrinam consecratum maneret, quousque manet substantia vini. Sicut etiam eousque Christus manet in stomacho, etsi interea species consecratæ facile tantum alterentur, quantum vinum in vapores resolutum.

QUÆSTIO V.

An & qua necessitate sit aqua vino consecrando miscenda?

DICO I. Vino consecrando debet misceri aqua. Est contra Armenos (quos sequuntur Hæretici nostri temporis) ut constat ex Florentino in Decreto de Armenis: ubi nostram Conclusionem definit tamquam certam traditionem ab ipsis Apostolis derivatam, & ab omnibus tam Græcis quàm Latinis Ecclesiis ab initio nascentis Ecclesiæ constanter servatam. Eandem docet Trid. sess. 22. c. 7. Pontifices, Concilia & Patres magno numero, vide apud Bellarminum lib. 4. c. 10. & alios. Nobis sufficiat Alexander I. (qui fuit sextus à S. Petro, & floruit ante annos 1500.) Epist. ad omnes Orthodoxos dicens: Non debet, ut à Patribus accepimus, & ipsa ratio docet, in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed utrumque permixtum.

Triplicem hujus sacræ ceremoniæ rationem assignant Doctores cum Florentino & Tridentino

Y

Tridentino

32.
Quid si gutta vini in uva reponatur.

Quid enim sensum de vino resolutum in vapores.

33.
Vino consecrando aqua est miscenda.

Ex traditione Apostolica.

Congruentia hujus rei.

Tridentino supra. Prima est, quod juxta testimonium Patrum credatur Christus in vino aqua mixto consecrasse. Secunda est significatio & rememoratio sanguinis & aquae, quae de latere Christi profluxerunt, juxta *Innocentium III. cap. In quadam, de celebrat. Miss.* Tertia, quod cum per aquam significetur populus *Apoc. 17.* mixtio aquae cum vino designet populi Christiani cum capite Christo unionem; quae est hujus Sacramenti effectus.

34. *Mixtio haec non est de necessitate Sacramenti.*
DICO II. Haec mixtio non est de necessitate Sacramenti: ut habet communis & certa doctrina contra *Armachanum*. Et clare patet ex *Florentino*, quod pro materia calicis assignat *Vinum de vite, cur* (inquit) *aqua modissima admisceri debet.* Alias sane dicere debuisset, materiam esse vinum aqua mixtum; prout immediate ante dixerat, materiam Confirmationis esse *Chrisma confectum ex oleo & balsamo &c.* Idem traditur expressissime in *Regulis Missae Tit. de defectibus circa Missam occurrentibus* §. 4. de Defectu vini num. 2. & 7. Idem quoque indicat *Tridentinum supra* monens praecipuum esse ab *Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent.* Idem denique insinuant Patres, dum solum dicunt consuetudinem hanc esse servandam; ut ex verbis ipsorum ponderat *Suarez disp. 45. sect. 2.*

Unde ulterius probatur: quia ex traditione aut doctrina Ecclesiae non constat mixtionem istam esse de necessitate Sacramenti; quin potius constat oppositum. Nec obstat factum Christi: omnes enim circumstantiae facti ipsius non sunt necessariae; nam alioquin consecratio non posset fieri in pane fermentato; cum Christus sit usus pane azymo.

35. *In summo nec praeccepta à Christo, sed tantum ab Ecclesia.*
DICO III. Mixtio aquae non est necessaria ex praeccepto divino, sed tantum Ecclesiastico. Ita *Scorus* & alii communiter contra *Stanslanum Hosium* & paucos alios. Probatur ex *Florentino, sup.* reprehendente *Armenos*, quod se non conformarent universalium Ecclesiarum consuetudini: si autem Pontifex *Eugenius* aut Patres *Concilii Florentini* agnovissent praecceptum divinum, omnino illud tamquam efficacissimum ad inflectendum *Armenos* proposuissent. Idem clarius indicat *Tridentinum supra*, simpliciter asserens, praecceptum esse ab *Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent.*

Probatur II. quia de praeccepto diviso non satis constat; ergo non est asserendum. Factum enim Christi non est in rigore praecceptum, ut patet in pane azymo, & similibus accidentalibus circumstantiis facti Christi: ipse enim institutionem tantum restrinxit excludendo circumstantias, quae facti substantiam moraliter mutant: prout ad hoc indifferens est panis azymus vel fermentatus, vinum purum vel lymphatum.

Probatur III. quia si Christus ita jus-

fisset, non apparet, quare solum esset de obligatione praeccepti, & non de Sacramenti necessitate. Aliud est de consecratione utriusque speciei, quae est jus divini: nam etiam quaelibet est de necessitate proportionatae speciei: non autem de necessitate utriusque; eod quod sit Sacramentum divisibile, & partialiter multiplex. Sicut etiam sumptio seu susceptio utriusque speciei, sacerdotibus à Christo praeccepta, est manifestè divisibilis valide loquendo, & quandoque licet in necessitate summa.

Solum restat circa hanc quaestionem difficultas de mente *Cypriani Episcopi* 63. ubi ex professo contra *Aquarios* ostendens in calice Dominico non posse offerri aquam solum, sed debere mixtam esse vino, seu vinum omnino necessarium adesse, addit aliqua difficilia, quae indicant aquam saltem non posse quoque deesse, quali aliis irrita sit calicis Domini consecratio, quae (inquit *Cyprianus*) *copulatio & conjunctio aquae & vini sic miscetur in calice Domini, ut copulatio illa non possit ab invicem separari.* Quod ne quis intelligat de licito ob praecceptum Ecclesiae, aut juxta scopum principalem *Cypriani* de valido, in quantum non sufficit aqua sola; ob stare videtur, quod sequitur: *Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis: si vero aqua sola, plebs incipit esse sine Christo: quando autem utrumque miscetur, prout Sacramentum spirituale & caeleste perficitur. Si vero calix Domini non est aqua sola, aliud vinum solum, nisi utrumque sibi miscetur; quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage solidatum.*

Quocirca *Præpositus* quest. 74. art. 7. interpretatur *Cyprianum* sensisse mixtionem aquae esse de necessitate Sacramenti. Quod etiam non abnuat *Pamelius* in *Notis*, non rectè addens verisimilem videri istam sententiam.

Dici tamen posset *Cyprianum* solum loqui de necessitate praeccepti, ut cum explicat *D. Thomas* quest. 74. art. 7. *D. Bonaventurae* d. 11. p. 2. art. 1. q. 3. ad 1. Ut proinde comparatio cum necessitate vini non teneat in omnibus, seu non quoad gradum necessitatis. Idemque est de comparatione cum farina. Quae tamen aliunde nescitur non esse exacta: tum quia farina non commixta non est cibus per se, sicut vinum per se estustus, ut inquit *D. Bonaventurae* sup. ad 2. tum quia farina non est materia proxima Sacramenti corporis, uti vinum Sacramenti sanguinis, sed mediante substantiali mutatione in tertium mixtum, scilicet panem. Quod autem *Cyprianus* dicit, si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis, id est, erit quidem sanguis, sed non significabit mysticam unionem nostri ad Christum.

Denique

Denique dum *Cyprianus* significat in eadem Epistola mixtionem hanc esse à Domino mandatam; intelligit *Vasquez disp. 177. num. 20.* aut sonat, admittens *Cyprianum* fuisse istius opinionis. Alii tamen ipsum explicant de præcepto divino latè sumpto, pro quo habentur verba & facta Christi Doctoris & Magistri nostri, qui insuper factò suo dederit Ecclesiæ occasionem id præcipiendi. Rectius tamen attendendo scopo *Cypriani*, qui est, non posse videri sanguinem Christi esse in calice, quando dicitur de calice (quod fuscè ostendit) referatur præceptum Domini ad mixtionem vini, quatenus nequit aqua sola consecrari, sed necessariò adhibetur vinum; præscindendo ab hoc (quod non spectabat ad intentum *Cypriani*) an adhibito aquæ (quam solam adhibebant *Aquarii*) sit par omnino necessitatis; quàmvis aliquà ratione esse necessariam patenter affirmet.

DICO IV. Graviter nihilominus peccaret, qui scienter aquam vino non misceret; ut habet certa Theologorum doctrina, quæ etiam traditur in *Regulis Missæ supra num. 2.* Inter actiones namque ad essentiam Sacramenti non pertinentes, hæc potissima est & proxima iis quæ sunt de essentia. Deinde gravissimæ sunt hujus præcepti rationes initio quæstionis allegatæ. Unde si quis oblitus fuisset aquam apponere, & ante consecrationem calicis recordaretur, deberet supplere quod omisum est. Secus est, si recordaretur tantum post consecrationem calicis: quia non est de necessitate Sacramenti; ut dicitur in *Regulis Missæ supra num. 7.* nihilque non consecratum miscendum est consecratio ex usu Ecclesiæ Romanæ. Quàmvis Græcorum ritu soleat post consecrationem speciebus vini misceri aqua, eaque calida. Quod etiam suo potest mysterio non carere.

DICO V. Miscenda est aqua modicissima, ut determinat *Florentinum supra.* Congruentia est: tum quia per notabile excessum vini super aquam significatur excessus majestatis Domini super fragilitatem populi: tum ne periculum sit corruptendi substantiam vini sæpè tenuis per copiosorem aquæ admixtionem. Relinquitur autem modicitas aquæ judicio prudentis determinanda: quam Varii determinant esse octavam vel decimam partem, ut *Coninck*, qui addit modicum excessum in alterutram partem parum esse curandum. Unde non est tam scrupulosè agendum, uti quidam agunt, qui vix nisi minimam stillam seu guttam aquæ sollicitè curant infundere. Minimè tamen probandum est, neque probavit Ecclesia determinationem *Concilii Triburiensis T. c. 19.* permittentis apponi tertiam partem aquæ; quæ sanè non est modicissima. Minus autem id adhuc permittendum est in locis istis, in quibus

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

rariora sunt vina generosa; & frequenter mixtionem aquæ non ceremonialem habent. Non equidem sufficit, quòd hoc modo aqua sit mixta vino in dolio, sed debet misceri in calice, ut constat ex praxi Ecclesiæ præscribentis hanc mixtionem fieri in missa per modum sacræ ceremoniæ.

QUÆSTIO VI.

An aqua mixta vino convertatur etiam immediatè in sanguinem?

OLIM Quidam existimantur aquam vino mixtam numquam transire in sanguinem, sed in humorem quemdam aqueum, quem phlegma vocant, & de latere Christi emanasse dicebant. Quorum opinio graviter reprobatur ab *Innocentio III. cap. In vere Christi quadam, de Celebr. Missarum.* Nam cum *Joannes cap. 19.* dixerit: *Exivit Sanguis & aqua*, indubiè id intelligendum de aqua vera, sicut de sanguine vero, sive interim fuerit naturalis, sive miraculosa aut de nouo divinà virtute creata, ut declarat *Innocentius III. supra.* Et quàmvis fuisset verum phlegma, equidem non posset in illud aqua in sacrificio converti: eò quòd conversio per verba consecrationis fiat in illud quod verba significant; hæc autem significant sanguinem, non phlegma Christi.

Duæ insuper erant aliorum opiniones, ut refert *Innocentius III. c. Cum Martha eodem tit.* Prima erat asserentium aquam vino mixtam transire, non in phlegma, sed in veram aquam, quæ de latere Christi emanavit. Quæ tamen omni fundamento caret: tum quia vera aqua, quæ tunc extraordinariè de latere Christi fluxit, non spectat ad integritatem illius, neque nunc in corpore Christi permanet: tum quia verba consecrationis significant solum sanguinem, adeòque non habent vim aquam convertendi in aquam. Unde hæc opinio communiter & meritò à Theologis reprobatur. Secunda opinio erat existimantium aquam vino mixtam & qualitibus vini imbutam, retinere semper pristinam substantiam aquæ. Ita refert *Innocentius III. supra.* Quæ etiam opinio nunc ab omnibus Doctoribus est derelicta.

Unde restant duæ celebres Doctorum opiniones. Prima *Præpositi, Coninck & quorundam aliorum, præsertim Recentiorum, & Societatis Jesu, existimantium aquam vino mixtam, & qualitibus vini imbutam semper converti in sanguinem Christi, etsi prius non fuerit conversa in vinum.*

Secunda est *D. Thomæ, D. Bonaventuræ, Scoti, & communiter antiquorum, item Suarez, Vasquez, Valentia, Henriques, Azorii, Reginaldi, Fagundes, Tanneri, Mayatii, Bonacina,*

41.
Aqua mixta vino non transiit in phlegma quod de latere Christi effluxerit.

Neque in veram aquam quæ de latere Christi emanavit.

42.
Nonnulli Recentiores contendunt aquam immediatè transire in sanguinem.

Bonacina, Sylvi & aliorum Recentiorum passim docentium aquam converti in sanguinem, non tamen nisi prius conversam in vinum. Quæ omnino videtur probabilior.

43. *Probatur I. ex Innocentio III. cap. Cum Marthea, ubi relatis duabus opinionibus superius positis, atque etiam nostrâ videlicet, aquam transubstantiari in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino: subjungit: Verum inter prædictas opiniones illa probabilior judicatur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari.*

Probatur I. ex Innocentio III. cap. *Cum Marthea*, ubi relatis duabus opinionibus superius positis, atque etiam nostrâ videlicet, aquam transubstantiari in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino: subjungit: *Verum inter prædictas opiniones illa probabilior judicatur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari.* Igitur Pontifex judicat nostram opinionem esse probabiliorē: nam sententiæ Recentiorum non fecerat mentionem, adedque non potuit ut probabiliorē docere eam, cujus antè nullo pacto meminerat.

Nec dici potest cum Dicastillo nostram opinionem non approbari tamquam probabiliorē simpliciter, sed inter prædictas opiniones, ultra quas possit esse alia, puta Recentiorum, quæ sit omnibus prædictis adhuc probabilior.

Nec dici potest cum *Dicastillo* nostram opinionem non approbari tamquam probabiliorē simpliciter, sed inter prædictas opiniones, ultra quas possit esse alia, puta Recentiorum, quæ sit omnibus prædictis adhuc probabilior. Nam approbatur simpliciter tamquam probabilior: erat enim facta discussio veritatis, propositis rationibus dubitandi, & opinionibus verisimilibus: incredibile autem est opinionem Recentiorum in lite ista non fuisse referendam, si omnes alias probabilitate excederet; immo argumentum hoc est, quod tunc non fuerit nota, certè non dignata relatu.

44. *Non etiam dici potest, non approbari secundam opinionem (quæ erat nostra) tamquam probabiliorē, sed simpliciter illam quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, abstrahendo saltem à modo, quo id fiat: vel approbari quoad transmutationem in sanguinem, non quoad fundamentum; cum hoc Papa non repetat, ut antè retulerat dicens: Eo quod in vinum transeat mixta vino; sed assignet novam: ut expressius eluceat proprietas Sacramenti.*

Non etiam dici potest, non approbari secundam opinionem (quæ erat nostra) tamquam probabiliorē, sed simpliciter illam quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, abstrahendo saltem à modo, quo id fiat: vel approbari quoad transmutationem in sanguinem, non quoad fundamentum; cum hoc Papa non repetat, ut antè retulerat dicens: *Eo quod in vinum transeat mixta vino*; sed assignet novam: ut expressius eluceat proprietas Sacramenti. Non inquam, id dici potest: nam Pontifex sententiando approbat simpliciter unam ex opinionibus prædictis in controversiam seu in litem coram ipso deductis, cum ait: *Inter prædictas opiniones: illa autem loquebatur de transmutatione mediata.* Et sanè nemo tunc disputantium poterat dubitare (nec hæcenus vix ullus dubitavit) quin Papa tulisset sententiam istis verbis pro secunda opinione. Quare ille fuit sensus hæcenus communis Doctorum, aded ut dicat *Aversa* q. 2. sess. 7. quod opposita recens opinio in principio non satis bene audiebat, sed jam modò permittatur. Porro in nostra opinione expressius elucet proprietas Sacramenti seu mysterii latentis in mixtione aquæ & vini (de hoc enim loquitur Pontifex, ut ex adjunctis patet) & consistentis in eo, quod aqua vino unita significet populum Christo adunari: hoc enim significatur perfectius, si aqua sic vino uniat, & fiat unum cum vino, ut etiam

in vinum transeat, sicque in sanguinem, qui ponatur sub symbolis unionem populi cum Christo designantibus, non solum per quamdam juxtapositionem, sed etiam per substantialem aquæ in vinum, dein in sanguinem conversionem. Idem denique sensus *Innocentii III.* patet ex eodem lib. 4. de myst. *Missa* c. 30. ubi relatâ nostrâ sententiâ ait: *Quis ambigat aquam in vinum transire, cum multo vino modicum infunditur aquæ?*

Probatur II. quia sola materia calicis convertitur in sanguinem: atqui non aqua, sed vinum de vitæ est materia calicis consecrandi; cum perperâ *Ecclesiæ* traditio pro materia hujus Sacramenti solum assignet panem & vinum. Unde etiam *Trid. sess. 13. & sess. 22.* semper nominat panem & vini benedictionem, consecrationem, conversionem, transubstantiationem. & *sess. 21. c. 1.* docet Christum instituisse hoc Sacramentum in panis & vini speciebus. Quamvis vino ex præcepto *Ecclesiæ* (quæ utique non instituit materias Sacramentorum) modicum aquæ esse miscendum doceat *sess. 22. c. 7.* Et clarius *Florentinum in Decreto* adæquetam calicis materiam statuit *vinum de vitæ*. Loquiturque de vino puro seu quod verè & substantialiter est vinum, & cui adhuc aqua est miscenda, cum subdat: *Cui aqua modicissima admisceri debet, scilicet instar ceremoniæ ab Ecclesiâ institutæ.* Proinde aqua non magis est materia consecrabilis, quam alius liquor, v. g. lac &c. qui similiter vino misceri & ab hujus qualitatibus imbui solet. Pro ut neque est materia consecrationis, quod misceretur pani, quantumvis hujus qualitates imbibisset, nec rationem panis utilis de cetero variaret.

Probatur III. quia *Ecclesiâ* præcipitur adhiberi aquam modicissimam ante calicis oblationem: cujus ratio litteralis est, quod facilius ante consecrationem possit in vinum converti, ac proinde supponat *Ecclesiâ* aquam non prius in sanguinem quam in vinum converti. Quod etiam retè notavit *Carechismus Romanus* cap. De *Eucharistia* §. 16. dicens: *Illud autem sacerdotibus advertendum est, quemadmodum in sacris mysteriis aquam vino adhibere oportet, sic etiam modicam infundendam esse: nam Ecclesiasticorum Scripturum sententia & iudicio aqua illa in vinum convertitur.*

Probatur IV. quia *Trid. sess. 13. can. 2.* definit factâ conversione panis in corpus, & vini in sanguinem, remanere dumtaxat species panis & vini: ergo juxta Concilium sanguis Christi non continetur sub speciebus aquæ necdum conversæ in vinum; alioquin enim non remanerent solæ species panis & vini.

Nec dicas per Concilium à speciebus vini non excludi species aquæ, quæ cum illis integrant unum potum usualem, sed tantum substantiam panis & vini contra Hereticos.

Hæreticos. Nam can. 3. docet Concilium, separatione factâ contineri totum Christum sub singulis cujusque speciei partibus: ergo per species vini can. 2. non intellexerat species veræ aquæ vino mixtæ: alioquin enim citius corruptis speciebus vini, vel ab iis per artificium separatis speciebus aquæ, maneret sub illis totus Christus: quod etsi probabiliter defendi posse dicat *Coninek*, clarè tamen apparet dictis Concilii adversari, communique iudicio, & planè alienum à doctrina hæcenus in Ecclesia traditâ

Sanè sola aqua non est materia apta Eucharistiæ, sive ut sub illa primò ponatur, (quod fides docet) sive ut sub illa conservetur, ut ex principio fidei apertè sequitur: cum uti nequit poni, sic nec permanere queat, nisi sub propria materia seu ejus speciebus. Aliàs quoque etsi totum vinum consecratum verteretur in aquam, adhuc maneret Christus sub speciebus aquæ prius vini speciebus immixtis.

Quæ verò respondet *Lugo* & alii non mansurum tunc sub illis Christum, veluti quæ non manet amplius species vini usualis. Contra facit, quòd *Tridentinum* generaliter asserat Christum manere sub singulis cujusque speciei consecratæ partibus, etiam factâ ab invicem separatione. Quòd etiam mirum videatur solo motu locali tolli Christum, qui tamen venit in locum substantiæ destructæ, manens sub ejus speciebus, quamdiu mansisset substantia propria (ut habet omnium Theologorum doctrina) quæ utique non obstante motu locali sub accidentibus aquæ remansisset. Vel fortè somniabit quis Christum quidem isto casu tolli, at si rursum misceretur vino, reverti vi pristinæ consecrationis? Satius est itaque dicere, quòd vinum quæ lymphatum seu aqua ei mixta, non est verè & propriè vinum, sic nec species aquæ sic mixtæ sint veræ species vini, adeoque sub iis non Christus juxta præmissam doctrinam *Tridentini*.

Dices I. Multi Patres dicunt aquam offerri, benedici, consecrari, in sanguinem verti: sed hæc essent falsa, si aqua non converteretur immediatè in sanguinem, ergo &c. Resp. Neg. Min. nam in primis pletrique Patres (exceptis solum paucis minoris auctoritatis) non clarè asserunt transitum etiam mediatum substantiæ aquæ in sanguinem Christi: quorum proinde verba possent explicari de oblatione, consecratione & benedictione aliquâ morali, quam aqua in sacrificio missæ mixta vino sortitur, esto in sanguinem non transiret. Quapropter neque *Innocentius III. c. Cum Marthe* opinionem asserentem, quòd aqua numquam verteratur in sanguinem damnat, sed solum esse minùs probabilem asserit, statuens tamquam probabilius, quòd in sanguinem transeat, tunc scilicet cum in vinum prius transierit mixta vino.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Aliter Resp. Patres illos effelocutos de consecratione mediata, ut nimirum aqua prius sit convertenda in vinum, quàm in sanguinem. Non fecerunt autem mentionem præconversionis aquæ in vinum, quàm in sanguinem: quia totum illorum intentum erat ex facto Christi & consuetudine Ecclesiæ docere: vinum aquâ mixtum esse consecrandum, de modo autem, quo aqua in sanguinem transiret, non erant solliciti: sed tota potius antiquitas supposuisse videtur aquam ante consecrationem transire in vinum, & sic in sanguinem: nam etiam tempore *Innocentii III.* dum quæstio hæc agitaretur, Scholastici conformiter ad Patres, docebant aquam cum vino transmutari in sanguinem (quod ipse *Innocentius III.* approbat tamquam probabilius) cum (ut idem refert) in vinum transeat mixta vino, quæ mutatio in vinum communiter apprehendebatur fieri, licet *Physici contrarium asseverarent*, ut inquit Pontifex; quòd tamen fundamentum implicitè rejicit, resolvendo pro nostra sententia, atque ita declarando adhærendum esse antiquo sensui de aquæ in vinum mutatione, ne verbo quidem insinuans immediatam aquæ in sanguinem mutationem ab aliquo fuisse assertam.

Neque est hæc ullo modo quæsitæ & contorta, sed plena, facilis, obvia, & quotidiano usu loquendi recepta explicatio: quotidie enim dicimus, tam docti, quàm indocti, & ipsi etiam Philosophorum *Copriphæi* loquuntur, cibum quem sumimus, hoc est, panem, carnem, pisces, quibus vescimur, in substantiam, adeoque in carnem & corpus nostrum converti; cum tamen constet non nisi mediatè variisque, & quidem ex parte etiam substantialibus mutationibus intervenientibus, eam conversionem fieri; ut rectè *Tannerus disp. 5. q. 2. dnb. 6. n. 173.* Neque hinc sequitur, simili ratione posse dici triticum consecrari, quia mutatur in panem, qui consecratur immediatè: nam triticum non apponitur in altari, ut ibi mutetur in panem, prout apponitur aqua, ibique velut insensibiliter mutatur in vinum.

Dices II. Juxta sententiam Patrum & Ecclesiæ aqua cum vino convertitur in sanguinem; atquæ aqua non potest converti in vinum; cum id negent *Physici* teste *Innocentio III. supra*, immo videatur repugnare experientiæ: si enim vasi vini quotidie apponatur modicum aquæ, totum tamen fiet aqueum. Et juxta multos aqua mixta vino potest filo vel medullâ junci iterum educi; ergo dicendum est immediatè illam converti in sanguinem. Resp. admisâ majore tamquam probabiliori, (quo modo eam determinavit *Innocentius III.*) Neg. Min. omnino enim videtur aquam posse converti in vinum, idque plerumque fieri ante consecrationem, saltem quoad aliquam

48. Quæ saltem sufficit verbis & intento Patrum.

Ve amplius declaratur.

49. Est hæc responsio obvia & facilis.

Cur potius aqua, quam triticum dici possit consecrari.

50. Obicitur præterea quòd aqua nequeat converti in vinum.

Sed contrarium declaratur.

aliquam sui partem : nam etiam adversarii admittunt aquam imbui qualitatibus vini & Alanus præcipuus alterius sententiæ Auctor, ac velut antesignanus l. i. de Euchar. c. 13. ait Probabilis est, quod omnium partem Ecclesiasticorum Scriptorum iudicio defenditur, aquam modicè insusam in vini substantiam prorsus desinere. Idem docet Aristoteles, & ex eo Conimbricenses ac Tellerus (qui etiam refertur pro opinione Recentiorum) ut latè ostendit Tannerus sup. p. 190. & 191. Unde quàmvis aqua & vinum convenient aliquatiter in qualitatibus formalibus, possunt nihilominus agere in se invicem, partim ratione qualitatum virtualium, partim etiam ratione formalium, in quibus non conveniunt ex toto; etsi disconvenientia non sit ita sensu nota, ideoque fortasse id negent Physici.

51. Qui contingat, vinum per aquam infusionem fieri aqueum.

Nec obstat, quod vinum per infusionem aquæ paulatim fiat aqueum; inde enim solum sequitur, quod aqua non convertatur in vinum tam præstans & vigorosum. Quod mirum non est: quia corpus mixtum agendo in simplex vel aliud mixtum, & repatiendo, debilitatur; ut patet in viventibus, quorum calor naturalis agendo in alimentum paulatim minuitur & absumentur.

An vel qualiter aqua possit à vino postea separari.

Quod autem dicitur aquam postmodum à vino separari, dupliciter explicari potest. Primò, dicendo illud quod extrahitur non esse aquam, sed aqueum quemdam humorem, qualis in poris aliorum etiam corporum continetur. Cujus rei indicium est, quod etiam extrahatur ex puro vino, ut cum D. Thoma notantur Conimbricenses. Secundo, dicendo aquam tunc solum posse separari à vino, quando in tanta copia fuerit infusa, ut tam brevi spatio non potuerit ab activitate vini superari. Adde saltem constare, quod vinum possit corrumpere aquam uti consumit carnes, ossa &c. esto non possit illam in se transmutare, uti transmutat stomachus cibum & potum: experientia autem allegata educationis aquæ pariter contra hoc opponi possit; adeoque omni ex parte vana est.

52.

Instabis: Si aqua non convertatur immediate in sanguinem, aliquando saltem fiet illam vel nullo modo converti, v. g. dum apponitur immediate ante consecrationem; vel non totam, v. g. dum paulò amplius aquæ infunditur vino debiliori; sed hoc est absurdum: nam tunc populus committeret idololatriam, qui adorat totum quod est in calice; & Sacerdos sacrilegè profertet formam super materiam ex parte non consecrabilem, cum forma designet totum liquidum, quod est in calice. Resp.

Etsi pars aqua non consecratur, non committitur à populo ido-

Neg. Min. etsi enim pars aquæ aut etiam tota aqua maneret non consecrata, non propterea committit populus idololatriam, qui nihil cogitat de toto vel de parte, sed tantum adorat quod consecratum est, vel

potius Christum sub speciebus consecratis latentem. Sacerdos etiam non committit sacrilegium, si ve ratione intentionis, utpote quæ conformis intentioni Christi & Ecclesiæ, solum fertur super id, quod est in calice, consecrabile, si ve ratione verborum formæ, quæ similiter feruntur super liquorem consecrabilem. Quemadmodum in omni sententia dicendum est, populum in adoratione calicis non committere idololatriam, nec Sacerdotem in eiusdem consecratione sacrilegium, etsi vinum quod consecratur sit lacte vel melle (quod frequens est) si ve materia non consecrabili confectum. Uti nec idololatria committitur, si guttæ interiori calicis lateri adherentes non sint consecrata; prout vi generalis intentionis juxta quosdam non consecrantur, aut certè possunt per specialem intentionem à consecratione excludi.

Dices III. Si aqua numquam convertatur immediate in sanguinem: ergo si in nocte Natalis Domini ob brevem horam non fuisset aqua in vinum conversa, violaretur jejunium naturale sumendo calicem Domini, ita ut talis sacerdos non posset secundum aut tertium sacrum celebrare. Resp. non violandum fore jejunium, quod Ecclesia requirit, quando sumitur per modum unius potus cum sanguine Domini, etsi aliquid remansisset in propria substantia: quia si mixtio aquæ fiat ex præcepto Ecclesiæ, non est credendum aquam simul in propria substantia sumptam, quando commode in vinum converti non potuit, obstat alteri præcepto de jejunio, quod ante sumptionem Sacramenti requiritur. Casus nihilominus est rarior, quo sacerdos præsumere debeat aquam non fuisse conversam: nisi quo oblitus illam apponere, immediate ante Consecrationem primæ vel secundæ missæ recordatur obligationis eam apponendi.

Dices IV. Christus miscuit aquam mox ante consecrationem; idque in quantitate qualem homines sobrii & temperati solent: ergo illa non fuit conversa in vinum; & tamen fuit conversa in sanguinem: ergo immediate; & consequenter sic in Ecclesia deinceps convertitur. Resp. in primis non constare, quod inter mixtionem & consecrationem non fuerit mora interposita. Deinde satis constat appositam non fuisse aquam, nisi modicissimam utpote non ad temperandum popum communem, sed ratione mysterii appositam. Poterat etiam Christus conversionem in vinum accelerare, & de hoc Apostolos monere. Denique esto non fuisset tunc facta conversio in vinum, adeoque nec in sanguinem; sit tamen deinceps, quando adhibetur aqua juxta morem Ecclesiæ.

Dices V. cum Lugo: Florentinum requirit vinum de vite; ergo nos non potest parare conversio aquæ in vinum, quod equi-

Quaest. VII. Qua necessitate consecranda sit utraque species. 259

dem non est de vite eatenus: quare si sit tunc consecrabile, quia mixtum vino de vite, similiter aqua mixta poterit consecrari. Resp. requiritur vinum de vite, sive de uvis expressum, sive quod habet eandem cum illo essentiam: quare non propter mixtionem, sed propter substantiam veram vini potest consecrari aqua in vinum conversa; adeoque posset, etsi separaretur à reliquo. Unde indubie potuisset consecrari vinum miraculosè productum, quale in Cana Galilee; & panis similiter productus.

Instabis Florentinum pro materia calicis assignat vinum, cui aqua admiscere debet: ergo ipsa in vinum versa non est materia ibi assignata, cum non sit vinum, cui aqua debet misceri. Resp. Neg. Con. nam Florentinum vult materiam simpliciter esse vinum, & huic miscendam esse aquam, quæ nimirum, dum miscetur, necdum est vinum: quamvis, si ante consecrationem sit facta substantialiter vinum, eò ipsò sit materia à Florentino significata, cui tamen nullum non est miscenda aqua, quæ solum miscenda fuit vino, quod assumitur pro ipsa oblatione.

Petes, an pars illa aquæ, quæ in vinum converteretur inchoatis verbis consecrationis, converteretur in sanguinem? Resp. Neg. eò quòd forma consecrationis solum respiciat contentum sub speciebus consecrabilibus demonstratum cum iisdem per ly hoc; adeoque ante istius pronominis prolationem tota materia consecranda debeat esse præsens. Propter quod non posset etiam consecrari vinum, quod inchoatà consecratione demum apponeretur: uti nec calix aqua plenus ab initio præsens, quæ inchoatis verbis consecrationis miraculosè verteretur tota in vinum.

QUÆSTIO VII.

Qua necessitate consecranda sit utraque species?

Dico I. Consecratio utriusque speciei non est de necessitate Sacramenti. Est certum: nam panis validè consecratur, & sub eius speciebus realiter continetur Christus, exhibeturque hominibus adorandus, antequam vinum sit consecratum. Et ratio à priori est, quod formæ consecrationis panis & vini sint à se invicem independentes in significando, adeoque in caulando.

Dico II. Consecratio utriusque speciei est juris Ecclesiastici & divini. Quod sit juris Ecclesiastici, patet ex Cap. *Comperimus* dist. 2. de consecr. ubi Gelasius Papa præcipit Sacerdotibus, ut *integra Sacramenta percipiant*; & consequenter etiam, ut *integra consecrent: quia (ut subjungit) divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Ex quibus tamen verbis non col-

ligitur efficaciter hoc esse juris divini: potest enim oppositum non carere grandi sacrilegio, eò quòd foret abusus contra grave præceptum Ecclesiæ in tali materia.

Quod nihilominus sit etiam juris divini, Scotus d. 8. q. 3. n. 4. & alii communiter contra Majorem, Adrianum & Claudium Sainctes apud Aversa q. 11. sect. 5. Probatur ex Trid. sess. 22. cap. 1. dicente Christum corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulisse, ac sub earundem rerum symbolis Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepisse, per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Igitur si oblatio seu sacrificium jure divino debeat fieri in utraque specie, debet etiam in utraque confici Sacramentum; cum illud non conficiatur, nisi in sacrificio, immo confectio illius sit ipsum sacrificium. Idem confirmat praxis Ecclesiæ, quæ idcirco tam sollicitè providet, ut numquam una species sine altera consecretur, etsi Sacerdos non foret jejunus; immo etsi alter deberet supplere, quod prior inchoavit, ut habetur in *Toletano VII. can. 1. & Toletano XI. can. 14.* quæ referuntur *Can. Illud & can. Nihil 7. q. 1.* Accedit, Sacrificium hoc ex sua institutione esse repræsentationem Sacrificii cruenti, quæ explicitè & completè reperitur in duplici speciei consecratione, quæ separatim consecratur corpus, & separatim sanguis.

Nec obstat, quod Christus juxta nonnullos Patres, consecraverit in Castello Emmaus sub specie panis: nam si hoc verum sit (de quo inter Patres & interpretes est controversia) & consecratus fuerit panis solus (eò quòd de vino non fiat mentio; quod etiam procedit ab auctoritate negativa) id fieri potuit à Christo per potestatem suæ excellentiæ.

Hinc sequitur, non licere sub una specie consecrare, etiam ad communicandum infirmum, juxta Doctores communiter: nam illicitum est directè intendere mutilationem Sacrificii tam graviter à Christo prohibitam, ut aliquis alius impleat præceptum, fortè divinum, communicandi in articulo mortis.

Possunt tamen dari casus aliqui, in quibus Sacerdos unâ specie jam consecratâ, licet non consecrat alteram: ut si physica vel moralis impotentia superveniat, v. g. si deprehendat vinum veneno esse infectum, vel esse aquam, & aliud vinum reperiri nequeat; aut si imminet vitæ periculum, v. g. ex ruina templi, incendio, aut incurfu hostium: præceptum enim positivum complendi Sacrificium non obligat in tanta necessitate. Secus est, quando cogeretur Sacerdos mutilare Sacrificium in contemptum fidei: tunc enim id foret intrinsecè malum. Ita communiter Doctores.

Magis controversum est, an auctoritate

58.

Immo etiam præcepti divini.

59.

Quod nequidem ad communicandum infirmum licet infringere;

Cessat tamen in casu physica aut moralis impotentia supervenientis.

60.

Quæ sit forma Sacramenti Eucharistiae.

An in illud
cadat dispē-
satio Ponti-
ficis.
Affirmant
Nonnulli,

Sed rectius
negatur.

te Pontificis possit subinde fieri consecratio unius speciei. Affirmant non solum ij qui existimant consecrationem utriusque speciei esse tantum juris Ecclesiastici, sed etiam Nonnulli ex illis qui censent esse juris divini: eò quòd videatur Pontifex posse in votis, matrimonio rato, & similibus, quæ sunt juris divini, dispensare. Sed oppositum est communius apud Doctores: Pontifex enim propriè non potest dispensare in jure divino citra specialem commissionem, etsi possit illud interpretari, ut in *Tract. de Legibus* dictum est. Deinde nullus est in Ecclesia usus hujus dispensationis. Non erat etiam necessarium aut expediens potestatem dispensandi in hoc, uti nec in aliis ritibus substantialibus, Ecclesiæ relinqui: præsertim cum ad quasilibet regiones possit & soleat asportari vinum, uti etiam triticum, ubi non nascitur.

61.
Neque dispensationem
hujusmodi
attentavit
Innocentius
VIII.

Nec refert quòd *Innocentius VIII.* dicatur dispensasse cum Norwegiis, ut in solo pane consecrarent, teste *Raphaelo Volaterrano l. 7. Geographiæ cap. de Saxonibus.* Idem ab *Innocentio IV.* Quidam dicunt concessum esse Norwegiis, eò quòd vinum ibi ob nimiam loci frigiditatem conservari non possit. Sed quòd ad *Innocentium IV.* attinet, nihil tale de eò referunt historia. Nullum etiam apparet vestigium istius dispensationis, uti nec alterius factæ ab *Innocentio VIII.* permanente tamen eadem necessitate: quam equidem experientia ostendit in Norwegia non esse tantam, quin vinum ibi commodè possit conservari, etiam sufficienter ad potum communem. Accedit repugnantia in verbis *Volaterrani* (ut communiter citantur: alioquin editio anni 1511. habet permixtum fuisse sine calice vino sacrificare. Qui textus vitiosus est: & fortè legendum *vini*) qui refert *Innocentium VIII.* permisisse Norwegiis, ut sine vino calicem consecrarent: non potuit autem calix vacuus consecrari, nec alia materia à Pontifice indulgeri, quam vinum à Christo institutum. Et quamvis modum loquendi *Volaterrani* emendaverit *Onuphrinus ad annum 1490.* omittingo particulam, calicem; non tamen facit majorem fidem, quia ex solo *Volaterrano* accepit.

Nihilominus si casus occurreret, quo ob defectum unius speciei deberet aliqua natio, saltem longo tempore, carere sacrificio, non videtur improbabile, quòd ex rationabili interpretatione tunc cessaret obligatio præcepti divini de integritate Sacrificii: prout etiam materialis integritas confessionis jure divino præcepta definit obligare in casu necessitatis citra dispensationem: maxime quia casu quo deberet aliqua natio carere sacrificio, moraliter loquendo etiam Sacramento carere deberet.

PRÆTER Hæreticos, qui generatim in consecratione Sacramentorum determinata verba docuerunt non esse necessaria, fuerunt alii admittentes quidem in consecratione determinata verba, sed alia, quam quibus utitur Ecclesia.

Nihilominus certissimum est ad consecrationem panis requiri saltem hæc verba, aut æquivalentia: *Hoc est Corpus meum;* & ad consecrationem calicis: *Hic est sanguis meus;* sive *Hic est calix sanguinis mei.* Nam hæc verba omnes Evangelistæ & Apostolus, referentes institutionem Sacramenti, expresserunt, eademque deinceps usurpanda intulit Christus dicens: *Hoc facite &c.* Unde *Florentinum in Decreto de Armenis* definit hoc Sacramentum confici per verba Saluatoris, utique prædicta. Quod etiam expresserunt Patres, & semper sensit ac practicavit Ecclesia. Ratio est, quòd illa verba proferat Sacerdos in persona Christi; Sacerdos autem loquens in persona Christi hoc conficit Sacramentum, ut ait *Florentinum supra.* Deinde eadem significant conversionem panis & vini in Corpus & Sanguinem; quæ est consecrationis effectus.

Sed aliqui Catholici dubitarunt, an Christus ipse consecraverit per eadem verba: nam potius ipsum virtute suæ excellentiæ consecrasset sine verbis, credibile putavit *Innocentius III. l. 4. de mysteriis missæ c. 6.* & ex professo defendit *Catherinus in Opusculo de verbis consecrationis.* Alii saltem putarunt ipsum consecrasset per alia verba nobis ignota; aut per usitata quidem, non tamen in quantum publicè prolata & ab Apostolis audita, sed antecedenter secretò prolata. Fundantur in eo, quòd juxta narrationem Evangelistarum Christus verba consecrationis usitata dixerit post distributionem factam. Et de calice *Marci 14.* dicitur: *Berberunt ex illo omnes.* Deinde subditur: *& ait illis: Hic est sanguis meus &c.* Quidam etiam Patres indicant Christum consecrasset, dum benedixit.

Verum oppositum est indubitatum apud omnes Doctores. Idque satis indicat contextus Evangelii, prout semper fuit intellectus. Idem expressè docent Patres, *Emilianus Emissenus,* & refertur c. *Quia corpus, de Consecr. dist. 2. Damascenus l. 4. de fide c. 14.* ubi scribit: *Dixit antiquitus, Producat terra herbarum viventem, atque ea etiam cum orto imbore fecit, sicut producit, divino præcepto impulsæ ac roboratæ. Dixit Deus, Hoc est Corpus meum, &c. Hic est sanguis meus, &c. Hoc facite in meam commemorationem: atque omnipotenti ipsius præcepto, donec ipse venerit, hoc efficitur: ac phylia huic novæ segeti per consecrationem.*

orationem exiit sancti Spiritus vis innumbrans. Trinitatum quoque Jesh. 13. c. 1. idem clare supponit. Et c. 4. ex veritate verborum consecrationis declarat fieri conversionem panis in corpus Christi, eandemque fuisse factam à Christo, quando verba consecrationis protulit, dicens: Quoniam corpus sum id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideo per ipsum semper in Ecclesia Dei fuit, per consecrationem panis & vini conversionem fieri &c.

65. Fundamentum aliorum nullius est momenti. Nam facile evangelistae posterius factum prius retulerunt per anticipationem Scripturis usitatum, uti contigit Marci 14. Non est tamen necessarium ad ordinis inversionem in altero exemplo recurrendum: potuit enim Christus simul atque frangebatur, & dabatur, velut eodem tempore dixisse: Hoc est corpus meum. Immo prius consecrasset, quam discipulis dederit, colligitur ex ipsa Scriptura: nam postquam Matthaeus dixit: Deditque Discipulis; addit: & ait Accipite; adeoque factus significat tunc necdum distributionem factam (cum ly Accipite, sit verbum imperantis, non imperetur autem, quod jam factum constat) sed tunc moraliter fieri, quando verba dicuntur.

Similiter ut benedicere sit idem quod consecrare, si putat D. Thomas & plures alii, sensus erit (ut idem D. Thomas explicat) benedixit &c. dicens, Hoc est corpus meum; ita ut benedicere fuerit, dicere illa ipsa verba. Quamvis rectius existimet D. Bonaventura, Titelmannus, Jansenius, Suarez & plurimi alii, fuisse distinctas actiones, & Christum varias praemisisset consecrationi pro majori solemnitate ipsius sacrificii. Tum quia in Evangelio distinctè narrantur. Tum quia id supponere videtur Tridentinum, sess. 13. c. 1. dicens, Redemptorem nostrum hoc Sacramentum instituisse, cum post panis vini que benedictionem, se suum ipsius corpus illis praeberet, ac suum sanguinem, diceret ac perspicuis verbis restitisset. Supponit igitur verba consecrationis fuisse dicta postquam Christus materiam ipsam benedixit. Tum quia id conformius est sensui Ecclesiae, quae in Canone missae (ubi Sacerdos exactissime Christum refert, & imitatur) istas actiones distinctissime recitat. Unde primò accepit panem, secundò gratias egit Deo Patri, tertio panem benedixit, quarto apparenter fregit, quinto consecravit, denique distribuit.

66. Fuerunt insuper nonnulli Recentiores Graeci, existimantes verba ordinaria consecrationis non sufficere, nisi addantur quaedam verba deprecatoria, quibus à Deo petatur panis & vini conversio: eò quod in omnibus Graecorum Liturgiis post verba Christi ponatur ejusmodi oratio. Sed hoc est contra communem Ecclesiae Catholicae existimationem, apud quam preces adhibentur tamquam pia solum ceremonia. Immo ipsi Graeci statim post verba Christi,

non expectatis aliis precibus, proponunt Sacramentum adorandum populo, qui etiam ad verba Sacerdotis consecrantis, Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum, respondet Amen. hoc est, Verum; supponens utique ex tunc ibi esse corpus Christi. Ipseque Christus sine alia prece, etiam juxta Graecos; consecravit per verba consueta; quibus tamen ipse subjunxit: Hoc facite; adeoque similibus verbis consecrate. Ratio est, quòd verba illa contineant integram significationem conversionis panis & vini; neque Christus alia verba instituisse legatur.

Unde per deprecationem illam, in Liturgiis Graecorum sequentem consecrationis verba, non petitur, ut panis & vinum fiat seu evadat corpus Christi, sed ut panis, qui jam corpus Christi est, & qui in calice est sanguis Christi, fiat accipientibus in salutem, animae & remissionem peccatorum: sicut in Missa Romana dicitur: Haec commixtio & consecratio Corporis & Sanguinis tui, fiat accipientibus nobis in vitam aeternam. Quocirca in Concilio Florentino Graeci à Latinis interrogati, cur prolatis Christi verbis adderent ejusmodi orationem, responderunt, ut sequitur. *Fateri nos diximus; per haec verba fuit.* (consecrationis scilicet) *transmutari sanctum panem & fieri Corpus Christi: sed postea quemadmodum & ipsi dicunt, Jube perferri dona haec per manus sancti Angeli tui in supercaeleste tuum altare: ita nos quoque oramus dicentes, ut Spiritus sanctus descendat super nos, & faciat in nobis panem hunc pretiosum Corpus Christi &c. transmutetque illa spiritu suo sancto: ut fiant accipientibus in Emundationem animae, in remissionem peccatorum, non verò in iudicium aut condemnationem.* Addit Bessarion Cardinalis, verba illa dici adgratulatiòne ob consecrationem mox factam: ea tamen à sanctis Patribus per modum deprecationis fuisse prolata, ut ostendatur Spiritum sanctum esse doni auctorem. Maximè autem sic poterant proferri, eò quòd ipso momento quasi praesenti haec operatio caelestis fieret. Simili ritu Graeci etiam in Ordinatione post verba formae Spiritum sanctum invocant.

Tertio refertur Scotus dist. 8. q. 2. n. 4. docuisse, necessarium requiri verba Canonis praemitti solita: *Qui pridè quàm pateretur &c.* non quidem tamquam essentialia formae consecrationis, sed solum ut per illa appareat Sacerdotem loqui in persona Christi, adeoque non de suo, sed de Christi corpore dicere, *Hoc est Corpus meum.* Scotus tamen tantum loquitur argutivè, & nihil definit, ut patet manifestè ex contextu, & ex Reportatis ibidem n. 3. & in fine quaestionis. Nec arguit requiri in individuo ista verba, sed sive ex illis, sive ex circumstantiis aliis, videri necessarium, determinari Sacerdotem, ut censeatur loqui in persona Christi. Pro quo rationem meritò dubitandi allegat

67. Ritus Graecorum Calicis ex-ponitur.

Et ab ipsa quoque in Florentino expostus

68. An verba Qui pridè &c. sint necessaria.

allegat, Nihilominus Doctores communiter censent ad hoc sufficere ipsam intentionem Sacerdotis: non enim debet quasi reflexè dicere, se loqui in persona Christi; sed sufficit, quòd in actu exercito ita loquatur. Nam qui ex officio est constitutus ad gerendam personam alterius, potest suà intentione nomine illius agere aut loqui, etsi id reflexè non dicat. Sicut Angelus in veteri testamento nullis verbis præmissis dicebat: *Ego sum Deus Abraham.*

69.

Ostenditur
contra quosdam
Græcos
consecratio
panis non
necessario
addendum:
Quod pro
vobis da-
tur.

Quartò nonnulli recentiores Græci putarunt ad formam consecrationis panis essentialiter requiri illa verba *Lucæ 22. Quod pro vobis datur vel 1. Cor. 11. Quod pro vobis traditur.* Sed error hic satis refutatur ex praxi Ecclesiæ latinæ, quæ à Petro Apostolo edocta utitur his solum verbis: *Hoc est Corpus meum.* Alia quoque verba omittunt non solum Patres passim, sed etiam Matthæus & Marcus, illa si forent essentialia, minimè omittendi. Et quamquam Christus illa dixerit, non tamen tanquam essentialia; uti neque hæc: *Accipite & comedite.* Deinde ista verba non significant, conversionem panis in Corpus, sed eam adæquatè significant quatuor verba usitata. Immo ne quidem sunt substantialia seu de integritate: tum quia alioquin illa non omittisset Ecclesia Catholica: tum quia nullum est id asserendi fundamentum: tum quia non jvant ad significandum Corpus Christi esse sub speciebus: tum quia plerique Patres illa non addunt.

70.

Verba novi
& æterni
Testamen-
ti &c. esse
essentialia
putavit D.
Thomas.

Quintò *D. Thomas 1. 2. art. 3. & 4. dist. 8. q. 2. art. 2. quæstionculâ 1.* (quem sequitur *Petrus Soto, Toletus & pauci alii*) existimavit omnia verba, quæ Ecclesia Romana adhibet in consecratione calicis, usque ad illud, *Hæc quotiescumque feceritis, exclusivè, esse de substantia consecrationis sive (ut loquitur posteriori loco ad 3) omnia esse essentialia Sanguini, prout in hoc Sacramento consecratur. Quomodo etiam clarè se explicat 1. 2. art. 8. ut proinde sit contra apertam mentem S. Thomæ excogitatum à Dominico Soto & quibusdam recentioribus Thomistis, verba illa non esse quidem de essentia, sed de substantia & integritate, sic videlicet, ut quàmvis sine illis possit Sacramentum confici, tamen verè concurrant, quando exprimentur. Sed oppositum docet *Magister, Alensis, D. Bonaventura, Scotus & alii unanimiter.* Et probatur efficaciter ex eò, quòd in aliis Liturgiis quædam ex illis verbis omittantur. Nam in omnibus Liturgiis Græcorum omittitur *ly æterni & Mysterium fidei*, ut patet ex illa *Basilii, Chrysostomi*, immo ipsius *Jacobi Apostoli.* Et in Missa Æthiopum (cujus Auctor creditur *S. Matthæus*) omittitur: *Novi & æterni testamenti, Mysterium fidei.* Immo in variis Liturgiis *Maronitarum* (quas adscribunt *S. Joanni Evangelistæ*) tantum habetur: *Hic est sanguis meus. Qui ritus num-**

Oppositum
(quod com-
muniter
Theologi
tradunt)
declaratur.

quam sunt ab Ecclesiâ Catholica in consecrationem vocati. Ut proinde absurdè & temerariè respondeat *Poludanus* in illis Ecclesiis non confici Sacramentum. Satis dixisset *D. Thomam* non ita fuisse sensurum, si vidisset hæc exempla; quæ non vidisset perspicuum est: cum nullam illorum fecerit mentionem, quantumvis priori loco usque ad novem objectiones circa hanc formam proponat.

Hinc etiam patet, non esse de substantia consecrationis juxta explicationem *Dominici Soto*: nam alioquin omnes illæ Ecclesiæ perpetuò omittissent aliquæ, quod ex instituto Christi est de substantia formæ. Deinde in consecratione Corporis non est de essentia aut substantia *ly, Quod pro vobis datur*; ergo nec similia verba pertinent ad substantiam consecrationis calicis. Ratio est, quòd illa verba non pertinent ad significandam conversionem seu præsentiam sanguinis sub speciebus vini, sed ad hoc sufficiant ista: *Hic est sanguis meus.* Non est autem in potestate Sacerdotis differre effectum formæ, quæ vi significationis suæ est conversiva, usque ad prolationem verborum eò non spectantium, & prolatis jam verbis solum & plene significativis hujusmodi conversionis. Quæ admodum differre non posset effectum, si adderet Consecrationi corporis *ly Quod pro vobis datur*; vel *ly Crucifixum, sepulchrum, jam gloriosum &c.*

Fateor tamen (quidquid fecus senserit *Lugo*) Deo volente potuisse sic esse institutam formam, ut verba priora non haberent effectum sine posterioribus additis: Etsi enim hæc non significant conversionem istam vi verborum, adeoque de facto non concurrant, potuisset tamen illis annexi significatio sacramentalis; immo etiam verbis quibuscumque disparatis. Quod non jvat intentum *Thomistarum.*

Si autem quærat, cur illa additio potius sit retenta in forma calicis, quàm similis in forma panis, in qua similiter à Christo fuit facta, ac etiamnum fit à Græcis? Respondeo quòd forma calicis posterius ordinariè adveniens compleat oblationem sacrificii: in qua proinde ad expressiorem representationem passionis Christi (quam recollit sacrificium) additur; & quia magis significatur passio per effusionem Sanguinis.

Pleraque porrò verba hujus additionis narrantur in Evangelio tamquam à Christo dicta. Quod etiam censendum est de *ly æterni, & mysterium fidei*: quamquam Scriptura non referat. Sufficit enim Traditio, quam satis docet Canon Missæ, & usus antiquissimus. Et expresse affirmat *Innocentius III. cap. Cum Martine, de celebr. Missæ.* Convenienter quoque apponuntur, habentque sensum optimum. Nam significant Sanguinem Christi esse authenticum instrumentum,

tum, quo novum Testamentum consignatur in æternum manurum, esseque mysterium fidei, id est arcanum solâ fide cognitum: qui effundetur, scilicet in passione, aut in altari, in salutem ac remissionem peccatorum. Vide etiam horum explicationem apud D. Thomam quæst. 78. art. 3.

QUÆSTIO IX.

An verba Consecrationis proferenda sint recitativè, an verò significativè, & quid significent?

NOTA illud proferri recitativè sive historialiter, quòd solum refertur tamquam ab alio dictum; prout facimus referendo aliorum Auctorum verba. Significativè verò sive assertivè dicitur, per quod intendimus aliquid affirmare vel negare. Inter quæ est magna diversitas: qui enim aliqua verba solum recitat, verum dicit, et si verba illa sint falsa, dummodò sint ab alio prolata, prout ipse recitat, qui verò ea refert significativè, ut dicat verum, debent verba esse conformia rebus quas significant.

Dico I. Forma consecrationis non solum recitativè, sed etiam significativè debet proferri. Quòd recitativè, docent communiter Doctores contra Vasquez. Et videtur manifestum ex contextu Canonis, in quo Sacerdos expressè dicit, Christum verba formæ protulisse, & ea esse verba Christi. Quòd etiam significativè proferri debeat, docent similiter Doctores communiter contra Alphonsum Salmeronem & paucos alios post Innocentium III. l. 4. De mysteriis missæ c. 17. Probatum I. quia Sacerdos debet non solum referre, quid Christus dixerit, sed etiam circa præsentem materiam individuam sic se habere, ut de ea asserat seu significet Esse corpus meum, id est, Christi. In hujus namque persona Sacerdos consecrans loquitur, juxta Florentinum in Decreto de Armenis: adeoque non solum recitat, sed etiam asserit, Hoc est Corpus meum: qui enim solum refert alterum hoc vel illud dixisse, non ideo loquitur in persona alterius. Probatum II. quia ille sensus requiritur ad valorem, qui est Christi: ille autem est enuntiativus: Christus enim significativè formam protulit, adeoque & Sacerdotes sic proferre debent, quibus dixit: Hoc facite &c. Probatum III. quia verba consecrationis significant, & quidem practicè, sub speciebus poni Corpus & Sanguinem Christi, adeò ut forma foret falsa, si Corpus & Sanguis ibi non poneretur: ergo non tantum recitativè, sed etiam assertivè debent proferri: aliàs enim Sacerdos verum diceret, hoc est, referret seu verus esset in refe-

rendo, et si Corpus Christi numquam sub speciebus fuisset: adeoque ex veritate verborum consecrationis sacerdotalis non rectè demonstraretur seu inferretur præsentia Christi.

Quàmvis autem eadem oratio non possit habere duplicem sensum significativum (quod Plurimi negant, eò quòd variæ Scripturæ habeant duplicem sensum etiam litteralem) potest tamen saltem habere unum recitativum, & alterum significativum; quidquid dicat Vasquez, quem contextus Canonis satis in præsentem convincit. Et ratio est, quod per recitativum sensum nihil significetur, sed verba solum referantur ut ab alio prolata, adeoque potest loquens velle per eadem verba aliquid significare. Sic solent Magistri in scholis & Concionatores in cathedris relatâ alicujus auctoritate utrumque intendere. Sic etiam furi rectè dicitur, Deus rectè dixit: Non furtum facies: intentione referendi verba Dei & significandi malitiam furci. Quomodo dixit ipse Christus: Matth. 15. Bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autè eorum longè est à me.

Adverte tamen, quod et si uterque proferendi modus sit præceptus, sola tamen prolatio significativa sit necessaria ad valorem consecrationis: cum illa sola sufficiat ad hoc ut verba significant, adeoque efficiant conversionem panis & vini. Uti etiam sufficit, ut Sacerdos loquatur in persona Christi, quod tantum Florentinum requirit. Unde nisi hæc intentio assertivè proferendi adsit, saltem implicite (adest autem practicè semper eo ipso, quòd Sacerdos velit absolute facere, quod Christus fecit seu facere instituit) Sacerdos verè non consecraret.

Adverte II. verba consecrationem præcedentia tantum recitativè proferri. Nisi quod verosimile sit Sacerdotem loqui in persona Christi, adeoque significativè, in his verbis: Accipite & manducate. Quod etiam ex Patribus deducit Irgo d. 11. sect. 5. n. 120. & consequenter idem dicendum foret de adverbio, enim. Quod alioquin tantum recitativè dici videretur, uti præcedentia: idque absolute contendit Coninek. Quàmvis adhuc Nonnulli contendant significativè dici ob hoc, quod Sacerdos non solum referat, quid Christus dixerit, sed etiam significet causam ob quam Christus dixerit: Accipite & comedite. Sed facile responderet Coninek Sacerdotem id non asserere, sed referre, nec aliter significare.

Quod attinet ad verba à Latinis in forma calicis addi solita: Qui pro vobis & pro multis effundetur &c. & à Græcis in forma consecrationis panis: Quod pro vobis datur, sive frangitur: si referantur ad passionem Christi (ut habet communior sententia Doctorum & Patrum) tantum proferuntur recitativè; cum effusio sanguinis in cruce non possit jam significari tamquam futu-

75.
Potest eadem oratio proferri simul recitativè & significativè.

76.
Sola prolatio assertivè requiritur ad valorem.

An aut quæ verba formam antecedentia significant proferantur.

77.
Verba addita in forma calicis, an proferantur tantum recitativè.

futur. Nisi quis dicere mallet, Sacerdotem sic loquentem repræsentare Christum loquentem tempore ultimæ cœnæ ad discipulos, respectu cuius temporis effusio sanguinis in cruce erat futura. Quâ ratione poterunt ista verba etiam enuntiativè proferri. Quod rectius & facilius fieri posset, si cum *Jansenio Gandavensi* verba illa non referantur ad traditionem Corporis vel effusionem Sanguinis in cruce, sed ad oblationem illius in Sacrificio Eucharistia.

78.

Pronomina hic & hoc non demonstrant panem & vinum.

DICO II. Pronomen demonstrativum *hic* vel *hoc*, non demonstrat panem aut vinum: nam illa non sunt corpus Christi aut sanguis. Ob eandem rationem non significat species sensibiles. Non etiam significat corpus aut sanguinem Christi distinctè & ex parte subjecti intellectum: sic enim esset propositio nugatoria; q. d. Corpus meum est corpus meum.

Quis sensus formæ, si pronomina sumantur adjectivè.

Itaque potest primò sic explicari, ut sub ipso nihil intelligatur, quod se teneat ex parte subjecti, sed tantum quod se teneat ex parte prædicati, ad quod pronomen immediatè referatur tamquam adjectivum ad suum substantivum, cum eo conveniens in genere, numero & casu; sic ut in fine prolationis formæ demum significet ac demonstrat *ly hoc*, ipsum Corpus Christi, & *ly hic*, ipsum calicem Sanguinis sive Sanguinem Christi. Ita *Vasquez d. 201. c. 4. Præpositus* & varii Recentiores. Et probatur: quia modus hic explicandi apparet expeditus, nec aliquid sequitur ex eo inconveniens. Nam quòd posset objici vitium negationis, quale est hic, Homo est homo: facile solvitur dicendo, non esse magis quam in multis aliis similibus propositionibus v. g. hic est equus &c. quarum subjectum demonstrat prædicatum. Ratio autem est, quòd prædicatum concipiatur alio modo, quam subjectum.

79.

Quis sensus, si sumantur substantivè.

Secundò potest pronomen accipi substantivè, sic ut ex parte subjecti aliquid subintelligatur v. g. sub *ly hoc*, singulare entis, ut docet *Scotus disp. 8. q. 2. n. 17.* sive (ut loquitur *ibidem in Reportatis n. 9.*) suppositum singulare entis sub speciebus contentum. Alii autem censent demonstrari singulare substantiæ, corporis, edulii, contenti &c. quod tamen ferè in idem redit: sensus sit, hoc singulare, quod sub accidentibus his continetur, est corpus meum, scilicet in fine prolationis. Similiter in consecratione calicis pronomen *hic* substantivè sumptum significat liquorem, potum, calicem aut quid simile. Ratio est: tum quia Doctores communis sic explicant: tum quia sine incommodo sic explicari potest.

Contra hanc tamen explicationem (quam *Vasquez sup. c. 2.* censet valde probabilem) objicit idem *Vasquez*, quòd pronomen *hoc* demonstrat ad sensum, cui tantum demonstrari potest aliquid individuum de-

terminatum: si autem demonstraret contentum sub his speciebus, demonstraret tantum aliquid individuum vagum, quòd potius signaretur per *ly, Aliquis*, quam per *ly Hoc*. Resp. pronomen *hoc* non demonstrare contentum in vago; sed ipsum singulare corpus Christi, tamen sub consula ratione individui generici, entis v. g. & demonstrare pro ultimo instanti completæ orationis. Vide *Scotum sup. & n. seq.* Aliter respondere potest cum *Suarez & aliis*, pronomine *hoc*, signari individuum determinatum, & demonstrari ad sensum, quoad accidentia sensibilia, nec eatenus signari individuum vagum (quale signaretur per *ly Aliquis alius*) simul tamen signari, & ad intellectum demonstrari individuum in confuso, quantum ad substantiam, v. g. individuum substantiale sub his accidentibus contentum: quòd est indifferens pani communi & consecrato, & per prædicatum determinatur ad corpus Christi, sicut determinaretur ad panem dicendo, hoc est panis.

DICO III. Verbum *Est*, significat identitatem & convenientiam, quæ unum dicitur esse aliud. Patet: nam ista est ultima & propria significatio verbi *Est*: forma autem consecrationis debet accipi secundum propriam & apertissimam significationem, secundum quam semper à Patribus intellecta est, juxta *Tridentinum sess. 13. c. 1.* Ex quo rejecta manet quorundam explicatio, qui verbum *Est*, olim explicarunt per verbum *sit*, seu *transit*. Estque hoc verbum formæ essentialis: cum sine verbo non stet propositio.

DICO IV. Conjunctio *Enim* ponitur tantum ad continuationem verborum subsequentium cum præcedentibus, & insinuat causam verborum, quæ Christus dixit: *Accipite & manducate*. Patet satis ex contextu Canonis. Unde nullo modo est de essentia formæ: immo ob parvitatem materiæ omisio illius non videtur mortalis, secluso contemptu, ut notat *Suarez disp. 59. sect. 1.* quid quid aliqui contradicant. Quamvis contemptus facile esse posset in omnino voluntariè omittente; cum nulla possit esse ratio omittendi.

DICO V. Corpus, significat compositum ex carne, nervis & ossibus, similiter sanguis, significat liquorem contentum in corpore humano. Sensus notum. Hæc namque est communis & propria istarum vocum acceptio.

Unde cum vox *caro*, in rigore significet certam corpori partem, & sic sumpta nullatenus sit synonymis cum voce *corpus*, patet non sufficere ad formam consecrationis. Sensus est, si per tropum, satis usitatum, etiam sacræ Scripturæ, sumatur pro toto corpore. Et sic conciliari possunt Doctores, quorum aliqui asserunt, alii negant valere consecrationem sub hac forma; *Hæc est caro mea*.

Perinde autem est quoad sensum, sive dicatur Sanguis, sive calix Sanguinis: nam ca-

lix sumitur pro vase hoc sensu: Hic est calix seu vas continens sanguinem meum. Vel sumitur calix per metonymiam pro ipso potu contento, quali dicatur: Hic est Sanguis meus contentus in calice; ut explicat D. Thomas q. 78. art. 3. ad 1. & alii frequenter.

At verò alio ordine Lucas & Paulus verba disposuerunt. Lucas quidem: *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo*. Paulus vero: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*. Idem tamen est sensus substantialis, adeoque (quidquid Aliqui contradixerint) forma est valida, etsi contra ritum Ecclesiæ. Credendum enim est singulos canonicos Scriptores institutionem hujus Sacramenti narrantes assignasse formam substantialem sufficienter. Et de facto in Missa s. *Isidori* (quæ habetur in Ecclesia Toletana) continetur hæc forma. Sensus proinde est: Hic est calix sanguinis mei, quo novum testamentum conditur & firmatur; sive, Hic calix est novum testamentum in meo sanguine, hoc est, ratione sanguinis mei quem continet.

Dico VI. Vox *meus* sive *meum*, determinat corpus sive sanguinem, indicatque formam proferri in persona Christi. Unde non valeret, si diceretur, Hoc est corpus Christi: quia tunc Sacerdos non loqueretur in persona Christi.

Petes an formæ consecrationis operentur ut veræ, an ut significativæ? Resp. illas operari conversionem, non ut veras, sed ut significativas. Ita *Scotus* sup. in 4. 5. *Propter hoc dicitur, Valgus, Pæpofitus* & alii passim, contra *Coninck* & quosdam *Thomistas*. Probatur: quia veritas formarum consecrationis est naturâ posterior existentia Corporis & Sanguinis Christi sub speciebus, cum ab hac tamquam termino significato veritas dependeat: ergo non possunt causare ut veræ seu secundum

veritatem; alioquin veritas deberet tamquam causa esse prior existentia Corporis & Sanguinis sub speciebus. Unde quàmvis simul tempore forma consecrationis significet, efficiat & sit vera; tamen prius naturâ significat; posterius naturâ abstrahendo à veritate & falsitate efficit, postremò est vera.

Pro fine hujus quæstionis nota *Scotum* sup. n. 19. & seqq. problematicè disputare, an formæ consecrationis virtute sermonis significant Corpus & Sanguinem Christi esse sub speciebus pro instanti prolationis copulæ, an verò pro ultimo instanti propositionis. Et quàmvis loco citato videatur satis inclinari in prius, nempe formas significare præsentiam ex vi sermonis pro instanti prolationis copulæ, etsi veræ sint pro ultimo instanti, eò quòd intentione proferentis determinetur tota oratio, omnesque illius partes pro instanti completæ orationis: nihilominus in *Report. ibid. n. 7. & 8.* cum communi sententia resolvit, significare pro ultimo instanti propositionis. Et meritò: quia alioquin fatendum esset formas consecrationis non esse in rigore veras. Ratio est: quia est de ratione subjecti, copulæ & prædicati, quòd significant tamquam partes enuntiationis: sed ante instans completæ enuntiationis non sunt partes illius; ergo ut tales non possunt significare. Confirmatur: quia etsi in propositionibus speculativis objectum ordinariè existat pro instanti enuntiationis inchoatæ; in practicis tamen significatur quòd est pro instanti prolatæ orationis. Sic cum princeps dando vel instituendo aliquod officium dicit, Hoc officium est tuum, Tu es prætor &c. non significatur illud quòd est pro initio enuntiationis, sed quòd vi enuntiationis est futurum.

84.
Ex vi sermonis significant Corpus & Sanguinem esse non pro instanti copulæ, sed completæ propositionis.

DISPUTATIO TERTIA.

De Præsentia Christi in Eucharistia.

QUESTIO I.

An in Eucharistia sit realiter & substantialiter Corpus & sanguis Iesu Christi?

Primi omnium Hæretici (ut eos vocat *Augustinus*) qui hoc mysterium negarunt, aut saltem de eo dubitarunt, fuerunt discipuli illi, qui *Joan. 6.* audientes Christum de hoc differenssem, dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Et abierunt retrò cum quibusdam Capharnaitis dicentes: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Inter illos fuit *Judas* juxta *Augustinum* *Tract. 27. in Joannem, & Chrysostomum* *Hierim. Sum. Theol. Pars IV.*

Homil. 46. in Joannem, adeoque *Sacramentarii* habent præceptorem & ducem eundem, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt *Jesum*. Quòd etiam colligitur ex *Joan. 6.* ubi *Christus* ait: *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt, dictis nimirum de Eucharistia. Scitis enim ab initio Iesus, qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.* Quem dein claritis denotans ait: *Ex vobis unus diabolus est.*

Secundo loco recensentur quidam *Corinthii* reprehensi ab Apostolo *i. ad Cor. 11.* quòd Eucharistiam tamquam cibum communem fumerent. Unde ait: *Audite scissuras esse inter vos, & ex parte credo: nam oportet & hereses esse.* Sed videntur potiùs hæ scissuræ pertinuisse ad modum celebrandi cœnam dominicam, quòd scilicet cum contemptu

Inter quos Iudas, Sacramentarii dux.

2. Quid in Corinthiis iacet Apostolus i. Cor. 11.

Z temptu

tempore pauperum & ebrietate quidam convenirent ad epulum, quod in contemptum fiebat à Christianis divitibus & pauperibus in signum charitatis, ideoque Agape dicebatur. Et in principio nonnullis in locis præmittēbatur Synaxi, signanter apud Corinthios, ut probabilius censeret à *Lapide in Comment.* Indictio autem jejunio ante sumptionem Eucharistiæ, adhuc diu variis in locis servatum fuit epulum simile post sacram Synaxim. Apostolus itaque taxat in Corinthiis præfatum abusum, & inde consequentem indignam Eucharistiæ sumptionem, graviter inculcans necessariam præparationem.

Tertiò referuntur varii antiquiores Hæretici, qui tamen (ut rectè notat *Bellarminus l. 1. de Euchar. c. 1.*) non tam Sacramentum Eucharistiæ, quam mysterium Incarnationis oppugnarunt. Quare nullus Veterum hunc errorem in Cathologo Hæresum posuit, aut ex professo primis sexcentis annis oppugnavit.

Itaque post annum 700. cepit non rectus quorundam de Eucharistia solum loquendi modus. Ob quod exinde Græci Scriptores nomen figuræ seu imaginis expressius excluderunt ab Eucharistia: ut patet ex *Damaseno l. 4. de fide c. 14.* & *Theophylacto in c. 26. Matth.* Unde anno 787. *Synodus VII. œc. 6. Tomo 3. in fine* de eodem errore aut certè erroneo loquendi modo notavit *Iconomachos*, quod dicerent Eucharistiam esse unicam imaginem & figuram Christi. Quos tamen de ipsa re rectè sensit ait *Baronius ad annum 787.* & potius pugnantia dixisse arguit *Synodus VII. supra.* Nam erant *confessi divinum Corpus panem fieri. At si imago Corporis est non potest sanè fieri divinum Corpus*, inquit, *Synodus.*

Quem errorem circa annum 800. (ut refert *Bellarminus supra*) secutus est quidam *Joannes Scotus*, monachus *Benedictinus*, & (ut aliqui assunt) *Caroli magni Præceptor* (ignoro tamen qui hoc consistat cum *Chronologia Baronii* agentis de *Joanne Scoto* ad annum 878. & de morte illius ad annum 883. cum tamen *Carolus magnus* plurimis ante annis mortuus, & in fine anni 800. in *Imperatore* sit consecratus) qui primus in *Ecclesia Latina* de hac re dubiè scribere cepit: cujus liber de Eucharistia, quem *Berengarius* plurimum laudaverat, lectus & damnatus fuit in *Concilio Vercellensi* celebrato anno 1050. præside *Leone IX.* Et rursùm in *Concilio Romano* sub *Nicolao II.* ab ipso *Berengario* per ejus lectionem lapsus in hæresim, igni traditus est.

Repressum itaque aliquamdiu errorem acrius excitavit, & latius propagavit circa an. 1050. *Berengarius* Archidiaconus *Ecclesiæ Andegavensis*, adeo ut passim habeatur primarius auctor *Sacramentariorum*, nò quòd primus hunc errorem invenerit, sed quòd

in *Ecclesia Latina* primus eum publice & pertinaciter propugnaverit ac propagaverit.

Hic in pluribus *Conciliis* damnatus, & non semel convictus, hæresim abjuravit. Primò absens damnatus est in *Concilio Romano* & alterò *Vercellensi* celebratis sub *Leone IX.* ut ex *Lanfranco* (qui interfuit) refert *Baronius ad annum 1050.* Deinde in *Concilio Turonensi* sub *Victore II.* Ast relapsus post factam eisdem hæresis abjuratorem, juramentum renovavit in *Concilio Romano* 113. *Episcoporum* sub *Nicolao II.* professus ibidem formulam fidei, quæ habetur c. *Ego Berengarius* *ap. de Consecr.* Sed rursùm relapsus, ac novum commentus dogma de Christi præsentia sub Eucharistia simul cum substantia panis & vini, iterum jam octogenerarius sub *Gregorio VII.* Romæ in *Côcilio* damnatus, serio respuit, & in fide Catholica perseveravit, teste *Gersono*, *Surio* & aliis. Videndus *Baronius ad annum 1088.* quo cariosum hunc hæresicham prop. nonagenariū decessisse scribit.

Remansit tamen hæc hæresis in quorundam animis, ut *Petro-Brussianorum*, *Albigensium*, *Waldensium*: quo circa annum 1360. secutus est *Joannes Wiclef*: & tandem nostri temporis hæretici *Zwinglius* & alii doctores *Corpus Christi* non esse verè & realiter in Eucharistiæ Sacramento, inde dicti *Sacramentarii*. Cum quibus re ipsa sensit *Calvinus*: ut facile patet conferenti varios *sc. c. 17. l. 4. Instit.* Quod etiam annotarunt plerique Auctores, qui contra Hæreticos hujus temporis doctissime & luculeptè scripserunt. Ut in eum quadrat illud *breve præfatione lib. 1. adversus hæreses* dictum de Hæreticis: *Similia quidem nobis loquentes, dissimulaverò sentientes.* Quare passim *Calvinista* eundem errorem tuentur. Contra hoc omnes

Veritas Catholica habet, in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, verè, realiter & substantialiter contineri *Corpus* & *Sanguinem Christi* sub speciebus panis & vini consecratis. Ita docet *Nicænum II. Lateranense* sub *Innocentio III. Constantiense, Florentinum* & novissimè *Videntinum sess. 13.*

Probatur I. ex *Joan. 6.* ubi *Christus* ait: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita* &c. Hic locus intelligitur à Patribus (quos magno numero citant *Maldonatus* in c. 6. *Joannis*, *Silvæ*, *Vasquez* & alii) de verè & reali c. poris Christi manducatione. Similiter à *Concilio Alexandrino* approbato *Synodo III. generali* Item à *Synodo VII. à Tridentino sess. 13. c. 17.* & aliis *Conciliis.*

Sic autem intelligi debere, patet in primis ex proprio & obvio prædictorum verborum ac subsequenti sensu. Secundo ex murmuratione *Judeorum*: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et scandalum *discipulorum* dictatum: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Si enim tantummodò figuram carnis suæ, vel nudum panem *Christus* eis

De Eucharistia male locuti sunt Iconomachi.

3. De Eucharistia male locuti sunt Iconomachi.

De eadem non rectè sensit Joannes Scotus, non ille Doctor Subtilis.

4. Dicitur post hunc Berengarius, vulgò habitus Sacramentariorum auctor.

promississet, ut Calvinista volunt, vel tantum de manducatione spirituali per fidem locutus fuisset, facile totam contentionem & scandalum uno verbo sedare potuisset. Sed quia recte intellexerant verba de vera carne Christi, hinc auget sententiam precedentem gravissimo juramento dicens: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis; cum tamen à sanguine Judæi maxime abhorrerent. Tertio idcirco inferius exaggerando dicit: Caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus; his repetens vere, ne quis eum de cibo vel potu metaphorico per fidem sumendo loqui apprehenderet. Quartò præfert panem à se dandum Manne; quod tamen etiam fuit figura singularis corporis Christi, ab antiquis Patribus per fidem in Christum manducata, & alioquin alteri panem nullatenus postponenda. Denique quia idcirco Joannes, qui diligentissime mysteria ultima cœnæ descripsit, ne verbo quidem de hoc mysterio egit: eò quod de ipso egisset sufficienter cap. 6. ut etiam recte notavit Aug. l. 3. de consensu Evangelist. c. 1.

Ex quo constat Augustinum intellexisse eundem locum, non de sola manducatione per fidem seu spirituali (de qua loquitur, dum alibi parvulis per Baptismum Corpori mystico Christi incorporandis agens, utitur illo loco Christi: nisi manducaveritis carnem &c. prout disp. 6. q. 1. patebit) sed etiam de manducatione Eucharistica & sacramentali. Quod etiam constat ex Tract. 26. in Joan. ubi explicans illa verba: Ego sum panis vita &c. ait: Nam & nos hodie accipimus visibilem cibum: sed aliud est sacramentum, aliud virtus sacramenti. Quam multi de altari accipiunt &c. Et ibidem: Ac per hoc, qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritualiter carnem ejus, nec bibit eius sanguinem; licet carnaliter & visibiliter premat dentibus sacramentum Corporis & Sanguinis Christi: sed magis, tanta rei sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit, quia immundus præsumpsit ad Christi accedere sacramenta.

Quare non obstat, quòd idem Augustinus Tract. 25. in Joan. ad illa verba; Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam eternam; sicut: Quid paras ventrem & dentes? Crede, & manducasti. Nam fatendum est illam sententiam Christi (quam Augustinus ibi explicat) esse intelligendam de manducatione per fidem, ut constat ex adjunctis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille. Postmodum tamen occasione accepta ex miraculo quinque panum, & objectione Judæorum de manna dato Patribus, transit Christus suaviter ad tractatum de Eucharistia, ejus institutionem ibidem promittit, ut ex antè dictis constat.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Nec refert, quòd Christus postmodum dicat: Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quinquam. Verba, quæ ego loquor vobis, spiritus & vita sunt. Responderetur enim cum Augustino Tract. 27. in Joan. Christum rejicere illum crudum & carnalem intellectum, quo Judæi apprehendebant carnem ejus esse manducandam, more scilicet aliarum carniarum seu ciborum in frustra conscissam, & docere, verba sua de vera quidem, sed spirituali magis, & sacramentali, manducatione esse intelligenda, ac sic intellecta continere spiritum & vitam. Alium adhuc sensum addit Augustinus, ut scilicet Christus assignet veram causam, ob quam caro sua vivificet, nempe spiritum, id est divinitatem suam carni conjunctam; caro autem sola à spiritu seu divinitate sejuncta non prodest ad vivificandum.

Ex his patet Ruardum, Jansenium, & paucos alios insignes Catholicos, ac de mysterio Eucharistiæ alioquin optimè sentientes, non recte hunc locum Joan. 6. explicasse de sola manducatione spirituali per fidem, ut sic facilius responderent Lutheranis eundem locum objicientibus contra communionem sub altera tantum specie: quem tamen illis non favere infra ostendemus. Quamvis Tridentinum sess. 21. cap. 1. noluerit adhuc sensum loci Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem &c. de reali sumptione definire (tamen id variè urgerent) cautè dicens: Vicumque juxta varias Sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur. Manet nihilominus efficacia argumenti.

Probatur II. veritas Catholica ex verbis Christi, quibus hoc Sacramentum instituit, testibus Matthæo, Marco, Luca & Paulo, nempe his aut æquivalentibus: Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus. Quæ clarissimè præsentiam Corporis & Sanguinis Christi significant: adeò ut clarioribus verbis ea exprimi non potuerit. Neque ullum est aliud mysterium, quod clarius in Scripturis habeatur expressum.

Quo non obstante diabolus pater mendacii hæc verba figuratis hæreticorum expositionibus obscurare est conatus, adeò ut anno 1577. prodierit libellus, in quo ducentæ numerantur depravatæ horum paucorum verborum expositiones: quas omnes ad novem reducit Bellarminus l. 1. c. 8. Prima est Carolstadii, qui dicit, Hoc est Corpus meum, idem esse ac, Hic ad mensam sedet seu est corpus meum, sumendo pronomen hoc, pro adverbio locali, hic, & ne tam stulta & crassa expositio displiceret, illam se ex revelatione Patris cælestis didicisse asseruit. Secunda Bucerii in Retractationibus dicentis pronomen hoc, significare totam actionem cœnæ, ut sensus sit: Hæc actio representat sive exhibet corpus meum. Tertia est Joannis Langii, qui per pronomen

10.
Exponitur illud Christi: Caro non prodest quidquam.

II.
Probatur II. & præcipue veritas Catholica ex Matth. 26. Marci 3. Lucæ 22. & 1. ad Cor. 11.

Varia Expositiones Hæreticorum.

men hoc intelligit panem, & invertit propositionem dicendo, Corpus meum est hoc, nempe panis, quia instar panis reficit animas. Quarta est *Zwinglii*, dicentis verbum, est, importare idem quod significat, ut sensus, sit: Hoc significat corpus meum. Quinta est *Petri Boquini* sic explicantis: Hic panis dicitur corpus meum, scilicet per communicationem idiomatum fundatam in unione sacramentali, quâ ununtur res etiam distinctissimæ, ut panis in terra & corpus Christi in cælo. Sexta est *Ioannis Oecolampadii* summentis nomen corpus, per tropum, quo nomen significati tribuitur signo, ut sensus sit: Hic panis est figura corporis mei. Septima est *Calvini*, qui l. 4. *Instit.* c. 17. §. 21. cum *Oecolampadio* admittit in nomine Corpus, tropum, sed addit panem non esse nudam figuram corporis Christi, verum figuram quæ rem ipsam exhibeat, ita ut sit signum efficacax, per quod fideles corpus Christi verè manducant, non quidem realiter præsens, sed alio modo ineffabili. Octava est quorundam *Calvinistarum*, qui (teste *Jansenio* c. 59. *concordia*) sumunt corpus præ Christi corpore mystico, sive Ecclesiâ, quasi Christus dixisset: Accipite & comedite: vos enim Discipuli estis corpus meum. Nonam per jocum excogitavit *Lutherus*, & seridè defendit *Joannes Campanus* teste eodem *Luthero* in sua brevi *Confessione*, quasi sensus sit: Hic panis est corpus à me factum & creatum.

Quæ omnes expositiones ad eodè sunt distortæ, ut cuilibet sanæ mentis debeant esse suspectæ. Nam juxta indubitatam regulam Scriptura est intelligenda in proprio sensu, nisi necessitas vel Ecclesiæ auctoritas, aliud exigat: quod hic non fit; cum potius omnes Patres & Ecclesia verba ista semper propriè intellexerint, & ex proprio intellectu nullum absurdum sequatur, ut ex objectionibus patebit.

Deinde sensus Scripturæ peti debet à circumstantiis: quæ hic requirunt sensum omnino clarum & proprium. In primis, quia Christus condebat testamentum, cujus verba debent esse clara omnium iudicio, ac etiam ex ipsius juris Civîlis dispositione. Secundò, quia iisdem verbis inibat fœdus, ut qui dignè sumerent id quod instituebat, haberent vitam æternam; qui verò indignè, iudicium, ut patet 1. ad Cor. 11. Tertiò, quia instituebat rem gravissimam, in qua periculosissimè erratur. Quarto, quia agebat familiariter cum solis discipulis, quibus datum erat nosse mysteria regni Dei, & quibus solebat obscuriores parabolas verbis claris explicare.

Quintò, quia hoc exigunt particulæ adjunctæ: Quod pro vobis eraderetur, Qui pro vobis effunderetur. Quod manifestius postulat forma calicis apud *Lucam*, quæ græcè sic sonat: Hic est calix in sanguine meo pro vobis effusus: Cum igitur calix seu contentum in illo

fit pro nobis effusum, certè debuit illud esse sanguis Christi: non enim merum vinum vel figura sanguinis, sed ipse sanguis fuit pro salute nostra effusus. Ad quod argumentum, *Beza* non aliud potuit respondere, quam textum esse corruptum, quantumvis fateatur in omnibus etiam vetustissimis codicibus Græcis ita legi.

Sextò, quia nulla occurrit ratio, quæ Christus fuisset usus verbis, adeo claris, ut non potuisset clarioribus, in sensu tam improprio & inusitato in Scriptura & apud omnes nationes, idque in deceptionem culpam fidelium: si enim non sit verum corpus, sed tantum figura, omnes Catholici sunt coram Deo excusabiles, quia intelligunt testamentum sui Salvatoris sicut sonat, nec habent occasionem suspicandi aliter à Christo esse intellectum. Si autem sit verum corpus, quam excusationem habebunt Hæretici, qui absque fundamento verba clarissima ad peregrinos & inusitados sensus detorquent?

Denique plura alia, quæ *Apostolus* 1. ad Cor. 11. adjungit, præscribens reverentiam in sumendo, & minas divini iudicii intextans sumentibus indignè, sicque non didicantibus Corpus Domini, foris sine ingerunt animo bene disposito, eum non de nuda figura corporis, sed de vero & reali corpore Christi agere. Non enim de nudo signo rectè diceretur: Qui illud indignè sumperit, reus efficitur corporis & sanguinis Christi, indignè scilicet accepti seu tractati. Prout de sumente indignè Eucharistiam loquitur *Paulus*. Immo cum juxta *Calvinistas* non nisi per fidem Christus in ea manducetur, & juxta eundem omnis per fidem eum manducans, id sciat dignè, numquam posset consequenter loquens Corpus Christi indignè manducari: quod tamen aperte repugnat doctrinæ *Apostoli*: qui proinde de reali manducatione loquitur. Denique non rectè quis dampnaretur, quod Eucharistiam indignè sumens non didiceret corpus Domini: ab aliis cibis, si id quod sumit, verè non est Corpus Domini, sed alius cibus.

His accedunt verba *Apostoli* 1. ad Cor. 10. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Est panem quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Ubi aperte significat *Apostolus* (& sic intelligunt Patres Orthodoxi) in calice quem benedicimus communicari sanguine Christi fidelibus, & consequenter in ejus sumptione eodem communicare inter se. Similiter panem quem frangimus, sive mysticè in immolatione, sive potius physice ratione specierum post immolationem in distributione (prout olim idè panis immolatus frangi & distribui solebat) esse Corpus Domini, quod unum idemque omnes fideles accipimus, Immo *Apostoli* inter-

men hoc intelligit panem, & invertit propositionem dicendo, Corpus meum est hoc, nempe panis, quia instar panis reficit animas.

12.
Sed aliena
& proprietate
verborum;

Intellectu
Patrum &
Ecclesiæ;

Contra exigentiam
circumstantiarum;

13.
Et aperit
ipsius contextus.

Præsertim
apud *Lucam*

rogatio habet vim affirmationis vehementioris, quasi de te adeo confessâ, ut nullus auderet contradicere. Qualis est illa, quam paulo post subiungit: Nonne qui edunt hostias, participes sunt avaris? Et hæc ratione verificatur, quod Apostolus supra addit: Omnes qui de uno pane participamus; non utique materiali, potius quam omnes Judæi toto tempore veteris Testamenti comederint de uno Agno, aut omnes veteres Sacerdotes unum agnunt, unum vitulum &c. macaberrime, eo prætextu, quod omnes & singuli idem figurarent: sed de uno pane consecrato, id est, de uno corpore Domini. Ex qua participatione fit, ut simus, concors, oves, ut ita dicam, & consanguinei Christi; ut loquitur Cyrillus Ierosolymitanus Catechesi Mystagog. 4. uniti nimirum corpori & sanguini Christi. Sicque consequenter mysticè per significationem & effectum Sacramenti unus panis, unum corpus multi sumus, ut arguit Apostolus supra. Quod præclare explicat Damascenus l. 4. de fide cap. 14. prope finem.

Nec obstat, quod in principio capitis dicat: Omnes (antiqui Patres) eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt. Loquitur enim aperte de identitate escæ spiritualis seu rei significatæ: comparatque antiquos inter se, bonos videlicet & malos. Et quamvis comparet nobiscum quoad eandem escam spiritualem, non sequitur tamen, quod non sit differentia in modo sumendi: cum enim omnia illis in figura contingerent, ut ibidem dicitur, nobis autem gratia & veritas per Jesum Christum facta sit, consequens potius est, nos illum cibum suscipere realiter, quem illi tantum in figura suscipiebant.

Probatur III. veritas Catholica ex traditione. Et hæc in primis manifestè constat ex eo, quod non possit ostendi, quando, & à quo inceperit hæc doctrina primùm in Ecclesia doceri, nisi quando Christus hoc Sacramentum instituit. Adeoque exinde usque nunc in Ecclesia perseveravit: cum non sit credibile rem tam notabilem postea potuisse irrepere, quin aliquis saltem historicus referret, quando, & à quo, & quinam se opposuissent, uti faciunt de quibuscumque etiam minimis circa doctrinam fidei novitatibus. E contra autem, quotiescumque aliquis contra hanc veritatem cepit mussitare, mox per Concilia est repressus, ut patet ex dictis in principio hujus dubii. Secundò constat hæc traditio ex unanimi consensu Patrum, quorum nobilissimam ceteram per quindecim ætates textit Bellarminus toto lib. 2. de Eucharistia. Nobis pauca testimonia sufficiant. Chrysostomus l. 3. de Sacerdotio sub initium, ait: O miraculum! o benignitatem Dei! Qui cum Patre sursum sedet, in illo temporis articulo omnium manibus pertractatur. Ambrosius l. 6. de Sacramentis c. 1. sic scribit: Sicut verus est Dei filius Dominus noster Jesus Herimex Sum. Theol. Pars IV.

Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius ex substantia Patris, ita vera ejus caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus ejus sanguis est, quem potamus. Idem clarissimè docet pluribus aliis locis. Damascenus l. 4. c. 14. ait: Non est figura panis & vinum corporis & sanguinis Christi (absit enim hoc) sed est ipsum corpus Domini deificatum, ipso Domino dicente: Hoc est meum, non figura corporis, sed corpus, non figura sanguinis, sed sanguis. Quo quid clariùs dici potuisset?

Sed proferamus pauca ex Augustino, & quam vanè Hæretici in eo tamquam suo gloriantur, videamus. Is itaque 9. Confess. c. 13 de matre sua Monica ait: Tantummodo memoriam sui ad altare tuum fieri desideravit.... unde sciret dispensari victimam sanctam (non utique nudum panem, sed carnem Christi) quod deletum est Chirographum, quod erat contrarium nobis..... ad cuius pretii nostri Sacramentum ligavit ancilla tua animam suam vinculo fidei. Et Conc. 1. in Psal. 33, explicans quod in Titulo psalmi scriptum erat: Et ferebatur in manibus suis, ait: Hoc quomodo posset fieri in homine quis intelligat? quis enim portatur manibus suis? Manibus aliorum potest portari homo; manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum corpus suum, ait: Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Nullo modo autem mirabile, impossibile aut singulare hoc esset, nisi intellectum de ipsomet vero corpore Christi: quid enim facilius, quam ferre signum aliquid seu figuram inanem sui ipsius? Unde quod Conc. 2. in eundem Titulum ait: Ipse se portabat quodammodo, cum diceret, Hoc est corpus meum; non indicat modum portandi improprium, sed mirabilem & naturaliter impossibilem, quia scilicet non in propria specie, sed in aliena, verè tamen seipsum portabat.

Et in Psal. 98. De carne Mariae carnem accipit & in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit. Nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit &c. Dum autem postea subiungit: Spiritualliter intelligite quod locutus sum (scilicet, nisi quis manducaverit &c.) non hoc corpus quod videtis manducaturus estis, & bibiturus illum sanguinem quem suserunt, qui me crucifigerunt. Sacramentum aliquod commendavi vobis &c. solum Excludit stultum & carnalem intellectum illorum, qui præverunt (ut præmittit S. Doctor) quod præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis; & dixerunt, Dominus est hic sermo. Spiritualiorem itaque, etsi realem intellectum postulat. Ideoque non negat identitatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia secundum substantiam, quam tam patenter prius expresserat, sed secundum speciem seu formam eternam. Quo planè modo idem Augustinus

17.

18.

Allegantur verba Augustini in Psal. 98. & instantia se hario-rum occurrunt.

95. in Joan. in illud: *Tam non videbitis me, loquitur: Quid ergo est ad Patrem vado & jam non videbitis me: nisi, quomodo sum, cum vobiscum sum? Tunc enim adhuc erat mortalis &c. Hunc ergo Christum, id est, zalem Christum . . . non erant jam visuri: & ipsa est iustitia fidei. De qua Apostolus ait: Esti novem amicus Christum secundum carnem, sed nunc jam non novimus. Similis quoque est locutio, ad Cor. 15. Item ad Gal. 2. ubi Apostolus ait: *Vro ego, jam non ego.**

Præterea Lib. 2. contra Adversarium legis c. 9. ait: *Mediatorem Dei & hominum, hominem Christum Iesum, carnem suam nobis manducandam, bibendumque sanguinem dantem, fidei corde atque ore suscipimus: quamvis, horribilius videatur humanam carnem manducare, quam perimere, & humanum sanguinem potare quam fundere. Et l. 12. contra Faustum cap. 10. Habet (inquit) magnam vocem Christi Sanguis, cum eo accepto ab omnibus gentibus responderetur, Amen. (Alludit ad veterem morem; nam olim Sacerdos communicaturo dicebat: Corpus Christi: isque respondebat, Amen, hoc est, verum; ut habet Ambrosius l. 4. de Sacram. c. 4.) Hec est clara vox Sanguinis, quam Sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem Sanguine redemptorum. Et l. 3. de Trinit. c. 10. inter alia inquit: *Dicaturque illis (pueris) auctoritate gravissimâ, cuius corpus & Sanguis sit; qui scilicet in altari ponitur, & peractâ pietatis celebratione consumitur, ut præmiserat.**

19.
Explicatur
locus Augu-
stini l. 3. de
doctr. Chri-
stia. c. 16.

Nec refert, quod Augustinus l. 3. de Doctrina Christiana c. 16. ait: *Si præceptiva locutio est, aut flagitium, aut facinus vetans, aut utilitatem, aut beneficentiam jubens, non est figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere, aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata est. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis: facinus vel flagitium videtur jubere. Figura est ergo, præcipiens Passioni Domini esse communicandum; & suaviter atque utiliter recommendandum in memoria, quod pro nobis caro ejus crucifixa, & vulnerata sit. Nam ly Figura ergo est &c. non opponit reali & incruentæ manducationi, sed cruentæ & consuetæ carniæ seccationi, coctioni & post cocturam manducationi, de qua præmittit: *Facinus vel flagitium videtur jubere. Quæ enim flagitii aut facinoris apparentia, & non potius summæ utilitatis ac beneficentiæ, in sumptione incruenta carnis & sanguinis Christi? Quocirca potius recurrit prius præmissa regula Augustini: Si præceptiva locutio est, aut flagitium aut facinus vetans, aut utilitatem aut beneficentiam jubens, non est figurata. Incruentia nihilominus manducatio est figura, quatenus repræsentat passionem Christi, in qua is verè occisus est, cui passio communicare, quemque imitari est fructus hujus Sacramenti. Et hoc designat illibatum illud altaris Sacramentum, ubi Dominicum corpus accipimus, inquit Bernardus in Psal. 90. Qui habitat. ad Versum 3.**

Plura alia testimonia s. Augustini pro veritate Catholica ponderat Bellarminus l. 2. de Euchar. c. 24. ubi & loca alia, quæ primâ fronte obscuritatem aliquam præ se ferre videntur, ideoque avidè ab Hæreticis arripiuntur, locis clarioribus derelictis, rectè explicat. Et adhuc plura recenset Hæreticorum To. 2. Anatomie in Indice dogmatico, ac locis ibi designatis ponderat.

Probatur IV. ex plurimis & certissimis miraculis, quæ Deus diversis talis locis intuitu hujus Sacramenti fecit: non est autem conforme divinæ providentiæ ea facere, vel etiam permittere fieri a dæmone in confirmationem erroris: adeo ut non minus verè quàm confidenter dixerit Richardus de S. Victore l. 1. de Trinitate. 2. *Domine, si error est, à te decepti sumus: nam ista in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus, quæ non nisi per te fieri possunt. Miracula, quæ passim obvia sunt, non est necesse referre. Interim videri possunt historici, ac etiam Suarez d. 46. sect. 5. ubi diligenter & auctoritativè & theologum agit.*

Ratione merè naturali non potest existentia hujus Mysterii ostendi: fide tamen suppositâ, maximam ejusdem Mysterii congruentiam & congruitatem ostendit ratio. Hoc enim opus est tam eximiæ bonitatis, dum Christus fidelibus suis seipsum tali modo communicat. Est opus summæ potentis, in quo simul tam multa miracula adunantur. Summæ sapientiæ, in remedio tam opportuno & valido pro nostra salute. Summæ liberalitatis & misericordiæ erga hominem. Et præsertim est præclarissimum opus divinæ charitatis: in quo, ut loquitur Trid. sess. 13. c. 2. *divitias divini sui erga homines amoris Christus velut effudit.* Item est opus excellentissimum ad nostram utilitatem & consolationem. Adest enim Christus ad tutelam Ecclesiæ, & ad solamen fidelium. Confert etiam maximè ad exercendam fidem, ad roborandam spem, & accendendum charitatis amorem. Charitatis, inquam, primarij erga Deum, & concomitantè inter ipsos homines: *Quoniam unus panis, unum corpus, multi sumus, omnes qui de uno pane participamus. 1. Cor. 10.*

Contrà Catholicam veritatem Hæretici obijciunt I. *Genes. 17. circumcisio dicitur pactum, cum tantum esset signum pacti. Exodi 12. Agnus paschalis vocatur Phylax seu transitus, cum tantum esset memoria transitus. Immo in Evangelio Christus de seipso dicit: *Ego sum ostium, Ego sum veritas, & similia multa, quæ non nisi impropricè possunt intelligi. Igitur eodem modo, dum ait, Hoc est Corpus meum, improprie debet intelligi. Quod Confirmatur: quia Scriptura videtur ita seipsam explicare, dum Eucharistiam subinde vocat panem 1. ad Cor. 10. *Panis quem frangimus, nonne &c. & cap. 11. *Quiescuntque manducabitis panem hunc.* Et ipse Christi***

Christus Matth. 26. & Marci 14. calicem consecratum vocat vinum dicens : *A modo non bibam de hoc genimine vitis.* Ergo non est ibi corpus & sanguis, nisi improprie. Resp. Neg. Conf. quia in prædictis exemplis ex materia, quæ tractatur, & circumstantiis tam clarè constat Scripturam metaphoricè loqui, ut nulli possit esse dubium. In verbis autem istis, *Hoc est corpus meum*, nihil horum habet locum : adeoque metaphoricè non possunt explicari, quin pari ratione reliquæ Scripturæ metaphoricè explicentur, v.g. hæc Matth. 3. *Hic est Filius meus dilectus*, de typo & imagine quædam Filii. Item illa Joan. 1. *Verbum caro factum est*, de carne phantastica & similitudinaria cum *Manichæis* : atque ita tota fides incarnationis & passionis convellatur.

Subinde autem Eucharistia vocatur panis & genimen vitis ratione specierum panis & vini, cujus speciem totamque operationem retinet ; juxta morem loquendi Scripturæ, quo aliquid solet vocari nomine rei sub cujus forma apparet ; prout Angeli v.g. in forma virili apparentes vocantur viri, Genes. 18. & 19. Deinde quia Eucharistia fit ex pane & vino. Sicut Genes. 2. Eva dicitur, *Os ex ossibus Adæ*, & cap. seq. dicitur homo pulvis seu terra : & Exodi 7. serpens ex virga factus dicitur, *virga*. Unde Scriptura loquitur de pane consecrato, qui proinde amplius panis non est, sed corpus Christi, ut patet 1. ad Cor. 10. ubi *panis quem frangimus*, dicitur *participatio corporis Domini* sive ipsum corpus Domini. Et Joan. 6. *Panis* (ait Christus) *quem ego dabo, caro mea est*. Denique vocat panem, quia est spiritualis animæ cibus ; cum phrasi Scripturæ panis sæpè quemlibet cibum significet. Quo sensu Exodi 16. & alibi frequenter *Manna* vocatur panis.

Obijciunt II. Lucas cap. 22. refert Christum dixisse : *Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo* ; ubi calix & testamentum sumuntur metaphoricè : ergo similiter Corpus & Sanguis debent metaphoricè sumi. Respondent aliqui in nomine, *calix*, esse aliquam metaphoram, quæ continens sumatur pro contento, sed tam clarè & usitatam ut æquivalet propriæ locutioni ; adeoque nihil favere Hæreticis ad deducendam inde metaphoram inusitatissimam, quæ corpus sumatur pro figura. Melius tamen respondetur, quòd sicut propriè & sine ulla figura poculum continens vinum dicitur poculum vini, sic propriè dicatur calix sanguinis, vel in sanguine, id est, sanguinem continens.

Similiter testamentum propriè sumitur : cum non tantum propriè significet testatoris voluntatem, sed etiam hujus instrumentum : Lucas autem & Paulus dum aiunt, *Hic calix novum Testamentum est*, accipiunt testamentum pro authentico instrumento, quo continetur voluntas Christi tamquam testatoris, quæque hereditas fidelibus defertur : Sanguis enim Christi verè est authenticum

instrumentum, quo merita ipsius nobis relicta continentur, & nobis applicantur. Mathæus verò & Marcus dicentes, *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*, accipiunt testamentum pro voluntate testatoris, quæ sanguinis illius heredes efficiuntur. Unde quàmvis etiam in voce testamentum, apud Lucam & Paulum aliqua metaphora admitteretur, satis tamen explicatur per verba Matthæi & Marci : immo per se & ex adjunctione esset tam clara, ut non deberet censeretur metaphora.

Obijciunt III. Matth. 26. Christus ait : *Semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis.* Et Joan. 16. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Ergo Christus non manet nobiscum secundum realem præsentiam. Resp. Neg. Conf. Christus enim in his locis tantum vult se non mansurum apud fideles visibili & corporali seu quantitativâ præsentia, quæ fuerat cum illis conversatus : non autem negat se mansurum nobiscum sacramentaliter, aut etiam alio modo non visibili : cum idem Matth. 28. dixerit : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.*

Obijciunt IV. varia testimonia Patrum. Quæ tamen facilem habent solutionem. Nam in primis Patres sæpè valde obscure fuerunt locuti, ne augustissima mysteria proderent Ethnicis, qui teste Tertulliano in *Apologetico* c. 7. Christianis olim exprobrabant, quòd ad infantem comedendum congregarentur. Idem testatur Averroes, qui nos impios appellat, eò quòd Deum nostrum manducemus. Unde Theodoretus *Dialogo* 2. post med. *Non oportet* (inquit) *aperire dicere : est enim verosimile adesse aliquos mysteriis non initiatos.* Secundò Patres quandoque loquuntur mysticè causâ ornatis & in ordine ad mores ; idque liberius, quia sciebant se loqui in Ecclesia Catholica, mentemque suam à fidelibus satis intelligi : præsertim nondum exortis Hæreticis hoc Sacramentum negantibus aut impugnantibus. Propter quod de veritate hujus Sacramenti stabilenda nunquam ex professo egerunt. Tertio Patres aliquando hoc Sacramentum vocant figuram & typum corporis Christi, tum ratione specierum, quæ verè sunt signa ; at verè exhibitia & continentia suum signatum, scilicet Christum : tum quia Eucharistia ultra hoc quòd realiter contineat Corpus & Sanguinem Christi, est etiam signum Christi crucifixi. Unde Christus instituto hoc Sacramento dixit : *Hoc facite in meam commemorationem.*

Obijciunt V. Impossibile est idem corpus eodem tempore esse in diversis locis : item magnum corpus, quale est Christi, poni sub parva hostia : ergo &c. Ad quæ & similia argumenta dici posset illud Augustini 1. 22. de *Croit.* c. 11. *Ecce qualibus argumentis omnipotentia Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas.* Magna namque vanitas, nihil velle credere, nisi quod

24

25

26

Christus loquitur de visibili præsentia, dum se cum fidelibus non remansurum dixit.

Observanda circa expositionem Patrum.

Quàm si vult solvendi prætextu suo errori impossibilitatem adferri.

puter quis intellectu se comprehendere : cum etiam multa naturalia ab intellectu nostro nequeant penetrari ; & multò magis varia mysteria fidei , v. g. Trinitatis & Incarnationis , omnem intellectum nostrum excedant : quæ proinde pari jure oporteret sive liceret etiam metaphoricè interpretari ; prout fecerunt multi antiqui Hæretici , qui ea negarunt . Et miror similiter ea mysteria non negari fortiori impossibilitatis prætextu à Sacramentariis . Nulla equidem fundata species impossibilitatis est in replicatione corporum aut penetratione ; ut in Physica ostenditur . Immo ex hoc ipso mysterio possibilitas à posteriori innotescit . Concilium Tridentinum tamen volens abstinere à definienda controversia quæ est inter Thomistas , ac reliquos , præsertim Scotistas , utrum idem corpus possit naturali modo sive circumscriptive esse in pluribus locis simul , studiose sic loquitur sess. 13. c. 1. *Næque enim hæc inter se pugnant, ut Salvator ad dextram Patris in caelis assideat, juxta modum existendi naturalem, & ut nihilominus alijs locis sacramentaliter præsens sua substantia veris adsit, ea existendi ratione, quam eisdem verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata assequi possumus, & constantissime credere debemus.*

27.
Absurdum
quædam ab
Hæreticis
opponuntur ;
sed frivola

Obijciunt VI. multa absurda quæ ex doctrina Catholica sequi videntur ; ut quod Christus posset comedi à bestiis , si hoc Sacramentum comedant ; quod Christus descenderet in foetidum stomachum communicantium ; quod Christus masticaretur & laceraretur &c. Simili argumento olim Nestorius oppugnabat Christi divinitatem dicens : *Egone bimestrem, aut trimestrem, foetidum sputis, flagris laceratum, crucifixum dicam Deum ?* Possetque oppugnari ubiquitas Dei, cum ex illa etiam sequatur Deum esse in foetidissimis stomachis ; immo in inferno . Itaque sicut amor impulit Christum ad manendum in utero materno novem mensibus & admittendum in se foetidissima Judæorum sputa ac ignominiosissimam crucifixionem : sic idem amor impellit ipsum ad manendum cum homine , & intra hominem per Eucharistiam ; etsi ex negligentia vel malitia aliquorum ei subinde inferatur irreverentia ; præsertim cum corpus illius jam gloriosum non inquinetur , sicut ipsum in propria specie per sputa v. g. inquinabatur tempore passionis , sed sit , sicut divinitas , impassibile . Similiter nulla Christi sit laceratio vel fractura , sed solarum specierum Eucharisticarum . Quas etiam à bestia sumi posse materialiter , non autem sacramentaliter , nullum est inconveniens , institutione Sacramenti supposita .

28.

Obijciunt VII. Effectus hujus Sacramenti sufficienter haberi potest per manducationem spirituale per fidem , vel saltem per applicationem panis instituti in ratio-

nem signi sacramentis figurantis seu præsentatis corpus Christi : ergo frustra poneretur corpus Christi realiter . Resp. Neg. Antec. nam Eucharistia non solum est instituta ad conferendam gratiam , sicut alia Sacramenta ; sed insuper propter unionem Christi tamquam capitis cum suis fidelibus , & propter singularem sui nobiscum communicationem , dum se nobis non tantum in signis & gratiâ , sed etiam in propria substantia communicat . Quomodo enim potuisset mundum reconciliare Patri per assumptionem corporis phantastici vel per unionem consistentem solum in præsentia locali aut donis supernaturalibus ; tamen id facere voluit assumendo veram carnem per veram & indissolubilem hypostaticam unionem . Vide congruentias allegatas numero 21 .

De hac quæstione videri potest Bellarminus eam subtilissimè tractans totis duobus libris primis de Eucharistia , & lib. 2. usque ad caput 11 . Nos quoque de eadem præter morem fusius egimus , eò quod existentibus in medio sive viciniâ nationis præter necessaria sit penitior hujus rei adeo controversæ inter nos & Sectarios notitia .

Summarie autem redigi in compendium possunt motiva seu considerationes , quæ cor sincerum solidissimè in fide , etiam cum vitæ prodigalitate servandâ , firmare abtulerunt sufficienter . Nimirum , quod doctrina Catholica de hoc mysterio sit adeo claris testimoniisque repetitis verbis in sacra Scriptura expressa , ut aliud nullum clarius , ne quidem Trinitatis vel Incarnationis . Quod Ecclesia , firmamentum veritatis , eandem doctrinam ante Berengarium illam saltem publice & pertinaciter oppugnasset , cum tamen ipsum mysterium Trinitatis & Incarnationis tam multos tamque validos impugnatores tanto tempore sustinuerit . Quod omnes etiam sancti Patres illam sine hæsitacione crediderint ; totque alii viri sanctitate ac miraculis clarissimi , v. g. *Franciscus, Dominicus &c.* imo quod sanctiores , eò amplius ergo tantum Sacramentum firmâ fide & ardentia pietate affecti fuerint . Quod hæc ipsa doctrina tot tamque patentibus miraculis confirmata fuerit . Quod eidem nil solidius opponi valeat . Impossibilitas præsentia sit frivola : fortiori opponibilis Trinitati &c. Sint plurima ante oculos nostros , quæ etiam sapientissimi perfructari non valent : ut vesania sit intolerabilis , dicere contra Omnipotentem . *Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandum ?* Et quales , quæso , sunt homines , qui hoc similive prætextu veritatem oppugnant ? Infames , superbi , contumeliosi , aliique criminibus obnoxii , qui sine signo aut miraculo , sine missione attentarunt hereticum nudius tertius antiqua suffodere , ut novæ ædificent , in hoc ipso errore inter se disceptant .

Qu. II. An in Eucharistia sit realiter corpus & Sang. Christi. 273

quod explicationem verborum Christi. Quamvis in omnes pariter quadret illud Aug. l. 3. de doct. Christ. c. 10. Si animum preoccupavit alicujus erroris opinio quidquid aliud assererit Scriptura, figuratum arbitrantur.

QUÆSTIO II.

An in Eucharistia maneat panis & vinum simul cum corpore & Sanguine Christi?

AFFIRMAVIT aliquando Berengarius, indeque sibi sui que similibus Impanatoris nomen conquisivit. Eundem errorem admittit Lutherus l. de Corp. & Babyl. c. De Eucharistia. addens tamen neutram partem hujus controversiæ ad fidem pertinere. Juxta quos proinde Christus in venerabili Sacramento impanaretur seu sub pane poneretur, non autem sub solis specibus panis.

Verum fides Catholica asserit substantiam panis & vini destrui, & in Corpus ac Sanguinem Christi converti seu transsubstantiari. Ita definitum est in Concilio Romano sub Gregorio VII. & postmodum in Lateranensi & refertur c. Firmiter de sum. Trin. ubi primum usurpata fuit vox, Transsubstantiatio, licet res antea fuerit credita, & similibus vocibus, ut Transmutationis, Conversionis &c. etsi non tam expresse significativis, explicata, ut fuse ostendit Bellarm. l. 3. De Eucharistia c. 20. & 21. Idem postea definit Concilium Constantiense, & deinde Florentinum. Novissime & clarissime Tridentinum sess. 13. can. 2. his verbis: Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unã cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Ecclesia Catholica aptissime transsubstantiationem appellat; anathema sit.

Patet etiam hæc Veritas ex antiquis Patribus: quos longã serie refert Bellarm. sup. c. 20 & alii. Cyrillus Jerosolymitanus Catech. 4. Mystagogicã: Aquam (inquit) aliquando mutavit in vinum; & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem transmutavit? Paulo infra: Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur tibi sanguis. Et rursum infra: Hoc sciens & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat &c. Cyrillus Alexandrinus Epist. ad Callistrum (teste Bellarmino sup.) ait: Ne horremus carnem & sanguinem apposita sacris altari-bus, condescendens Deus nostris fragilitatibus in-fuit oblati vim vitæ, convertens ea in veritatem propriæ carnis &c. Denique Damascenus l. 4. de fide c. 14. Quomodo naturaliter panis

per cibum & vinum & aqua per potum in com-edenti ac bibenti corpus & sanguinem immutan-tur, corpusque alterum sunt, atque à priori ipsius corpore diversum: sic propositionis panis ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & ad-ventum mirabili modo in Christi Corpus & Sanguinem veruntur, nec sunt duo, sed unum & idem. Alios vide apud Bellarminum supra.

Probatur insuper ex ipsis verbis consecrationis, quæ etsi ex vi significandi gram-maticali & speculativa, non omnino hunc sensum convincant (ut indicat Scotus dist. 11. q. 3. n. 14. & à nobis infra n. 35. amplius ostendetur) prout tamen ab Ecclesia intel-liguntur, & semper intellecta fuerunt, ha-bent hunc sensum, qui etiam planior & simplicior & magis proprius est: non enim tam proprie diceretur. Hoc est angelus, de-monstrato lapide, cui Angelus esset intime præsens, si lapis maneret in propria substan-tia. Et ratio est: quia accidentia sensibili-a, ratione quorum aliquid fit sensibile, ex-hibent illud, cum quo naturalem habent connexionem, & consequenter si panis maneret in sua substantia, pronomen hoc, ratione accidentium panis demonstraret potius panem, quam corpus Christi sub eis latens.

Dices I. Eucharistia sæpè in Scriptura ap-pellatur panis; ergo in ea manet panis. Resp. Neg. Conf. Vide dicta q. præced. n. 22.

Dices II. Gelasius l. 2. contra Eutichen in sine loquens de Eucharistia ait: Et tamen non desinit natura panis. Similia habet Chry-sostomus epist. ad Cæsarium Monachum. Resp. satis probabile esse, quòd nec liber ille sit Gelasii Papæ, sed alterius cujusdam Græci: neque epistola illa sit Chryso-stomi, sed cujusdam alterius Joannis Constantinopolitani; ut Multi & sentiunt & concludunt non le-vibus conjecturis. Deinde ibi nomine na-tura intelligitur virtus illa nativa acciden-tium panis & vini, quæ eisdem effectus cor-poraliter præstant, ac si ibi esset substantia ipsa panis & vini: sicut in pluribus mixtis dicimus perseverare & manere naturam aquæ, terræ vel ignis, si qualitates aquæ, terræ vel ignis ibi permanerent. Simili modo, im-mo multò clarius loquitur Theodoretus Dialogo 1. sub initium de solis accidentibus sensibili-bus, ut satis colligitur ex contextu.

Ex dictis generalibus Conciliorum & Patrum rejicitur error illorum, qui suppo-nunt non converti panem & vinum secun-dum eam partem, quæ sumenda est à pecca-tore. Qui insuper clarè confutantur ex Apo-stolo 1. ad Cor. 11. ubi supponit corpus Do-mini etiam sumi à peccatore, dicens: Qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini &c. Quod etiam expresse docent Patres & Concilia. Unde similiter refutatus manet error alio-rum, qui putabant redire substantiã panis & vini, quãdo Eucharistia sumitur ab indignis. Ex

Insinuata est in Scrip-tura.

32. Objectiones Lutherana-rum.

Naturam panis quo sensu manda-ra quidam veteres di-xerunt.

33. Panis con-vertitur etiam secun-dum eam partem qua sumenda est à peccatore.

Necredit na-tura panis quando à sa-li sumitur.

*Inter panem
& corpus
Christi non
est unio hy-
postatica.*

*Vii nec inter
panem &
verbum di-
vinum.
Nec remanet
materia pa-
nis infor-
mans ab
anima
Christi.*

*Neque exi-
stentia sub-
stantia pa-
nis.
Sed sola spe-
cies seu ac-
cidentia jux-
ta Tridenti-
num.*

*34.
An substan-
tia panis &
vini desinat
per annihila-
tionem.*

*Quodammodo
conuenit.*

conuenit.

Ex dictis etiam refutatae manent quorundam Catholicorum opiniones vel potius errores. In primis quidam Joannes Parisiensis voluit (ut refertur) inter panem & corpus Christi intercedere unionem hypostaticam. Rupertus Abbas Tuitiensis (quem tamen Nonnulli excusant) existimasse refertur unionem hypostaticam intercedere inter panem & Verbum diuinum immediate. Durandus dist. 11 q. 3. dixit, remanere materiam panis, & informari animam Christi, atque ita panem mutari in Corpus Christi, sicut alimentum convertitur in alitum. *Ban- nes 1. p. q. 4. art. 2. diu. 2.* putat saltem probabile, quod maneat existentia substantiae panis, & per illam accidentia existant post consecrationem. Quae omnes opiniones facile possent particularibus rationibus refelli: sed quia per se absurdae sunt; sufficient nobis verba Tridentini supra definitis, *Pieri conuersionem totius substantiae panis & vini, manentibus dumtaxat speciebus.*

Petes I. An substantia panis & vini destruat hinc per annihilationem? Resp. esse meram questionem de modo loquendi, in qua *Normales* & alii, quibus fauet *Scotus* sic loquuntur, nec improbabiler, ut *Lesius* q. 75. art. 3. & passim alii oppositum loquendi modum am lectentes fatentur: quidquid *Scotus* dist. 9. q. 2. art. 4. opinioni adstruenti annihilationem censuram erroris inepte apponat. Ratio hujus opinionis est, quod nihil omnino substantiae panis & vini maneat, adeoque videatur annihilari. Ob quod eidem, si reproduceretur, conueniret proprie creatio; creationi autem opponitur annihilatio.

Oppositus tamen loquendi modus videtur communiter receptus, & hoc titulo praerendus. Juxta quem non est hic proprie annihilatio, eo quod juxta communem conceptum de ratione annihilationis fit, ut desitio rei sistat in non esse, nec ordinetur ad ulterius esse vi actionis per quam vel propter quam fit. In praesenti autem desitio panis etsi fiat immediate per subtractionem influxus conservati, fit tamen ad hoc, ut sub aliquo communi remanente, scilicet sub speciebus, succedat Corpus & Sanguis Christi per veram conuersionem, idque vi ipsius actionis (sive physice sive moraliter) qua ponitur Corpus & Sanguis Christi; adeoque desinit hic substantia panis & vini per conuersionem, & non per meram annihilationem. *Scotus* denique hunc loquendi modum absolute non rejicit, sed solum qualiter prior sustineri posset, subtilissime arguit, ut videre est quodlib. 10. s. De terro principali, & praecipue 4. d. 11. q. 4.

*35.
An & quo
sensu veris-
simè possit
propositio:*

Petes II. An non destructa substantia panis, posset aliquo sensu vera esse propositio, *Hoc est Corpus meum*? Resp. Aff. Primo, quia etsi diuinitus accidentia panis fuissent primo

producta sine substantia, & sub eis poneretur Christus, verissime diceretur, hoc est Corpus Christi. Secundò id ipsum verè diceretur, si substantia praevia penis insensibiliter aliò transferretur, ibidem à Deo conservanda. Tertiò, quia etsi panis remaneret simul cum corpore Christi sub eisdem accidentibus sensibilibus, adhuc speculatiuè posset quis demonstrando dicere, Hoc est Corpus Christi, adeoque Christus ipse asserere, Hoc est Corpus meum. Qui sensus dicitur speculativus, eo quod nil efficiat, sed objectum supponat, & locum habeat, etiam consecratione peracta. Estque verus: nam etsi falsum esset, quod panis sit corpus Christi, non foret tamen necesse, per *ly Hoc* demonstrari panem. Quamvis enim is conaturalius demonstraretur, veluti substantia naturaliter connexa, & velut imbuta propriis suis accidentibus, quando aliud non colligitur aliud demonstrari: posset tamen per praedicatum aut circumstantias *ly Hoc* determinari ad aliquid aliud demonstrandum, puta ipsamet accidentia, dicendo v. g. Hoc est albedo: adeoque etiam ad demonstrandum substantiam Corporis Christi, institutione supposita, poterit sufficienter per praedicatum aut circumstantias determinari.

Nec refert, quod tali casu Corpus Christi non foret contentum totale: nam etiam panis non foret contentum totale, & tamen posset per *ly Hoc* simpliciter demonstrari. Similiter ergo poterit, id exigente conditione praedicti, simpliciter demonstrari alia substantia pariter contenta, ut sensus sit: Contentum sub hoc pane, vel sub hac re est Corpus meum. Solet ad hoc confirmandum à Nonnullis allegari simile bursa continetis ex parte aurum, & ex parte argentum: nam rectè dicitur, quod contentam in bursa sit aurum, quantumvis simul contineatur argentum. Sed alii hinc potius contentum oppositum: eo quod non rectè dicitur simpliciter, Hoc est aurum, sed, Hoc est partim aurum, partim argentum. Quod etsi concederetur, non obviaret praedictis magis, quam ei quod omnes admittunt, scilicet, casu quo maneret panis cum corpore Christi, adhuc simpliciter dici posset, Hoc est panis. Disparitas itaque est, quod aurum & argenteum solum inadaequate contineantur secundum diversas partes seu spacia inclusa in corpore continente.

Dices: *Trid. sess. 13. c. 4* ait: *Quoniam Christus Corpus suum id, quod sub specie panis offerrebat, verè esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, conuersionem fieri totius substantiae panis &c.* adeoque non manere panem, prout conuersio exigit. Resp. *Trid. de sinum solum velle, quod etsi alii sensus esse seu dari grammaticaliter possent, Ecclesia tamen à Deo edocta ex illis verbis hunc sensum conuersivum elicuerit. Neque est novum aut mirum, quod Concilia, ex ver-*

his accepta occasione, inferant seu eliciant sensum, praesertim magis obviu & connaturalem, etsi ipsa alioquin alium sensum pati possent. Probat sensus obviu est conversivus, quo scilicet verba Christus protulit de pane faciendū Corpus suum. Quamvis id non obstat alteri sensui speculativo: immo nec pratico, quo fecisset sub pane esse corpus suum, ut indicat Scotus d. 11. q. 3. n. 5. 10. & 15. ubi concludit: *Dico, quod eo spiritu exposita sunt Scripturae, quo condita. Et ita supponendum est, quod Ecclesia Catholica eo spiritu exposuit, quo tradita est nobis fides, Spiritu scilicet veritatis edocita: & ita hunc intellectum eligit, quia verus est. Non enim in potestate Ecclesia fuit, facere istud verum vel non verum, sed Dei instituentis: sed intellectum à Deo traditum Ecclesia explicavit directa in hoc, ut creditur, Spiritu veritatis. Quo quid magis verè & Catholicè dici potuisset à Doctore subtili? Cui proinde falsò imponit Sotus d. 9. q. 2. ar. 4. quod asserat Ecclesiam accepisse transubstantiationem à Doctribus.*

QUESTIO III.

An totus Christus sit in hoc Sacramento?

Dico I. In hoc Sacramento, & quidem in qualibet specie est totus Christus secundum Corpus, Sanguinem, Animam & Divinitatem. Est de fide ex Concilio Constantiensi sess. 13. Florentino in Decreto Eugenii, Trid. sess. 13. c. 16. & 3. Patres pro hac veritate videri possunt apud Bell. l. 4. de Euch. c. 21. Ratio est: quod praedicta omnia habeant quandam unionem inter se in caelo, & spectent ad Christi integritatem, & consequenter non possint, aut saltem non deceat ea poni separatim in Sacramento. Confirmatur ex Apostolo dicente, ad Rom. 6. Christum non mori amplius; censeretur autem mori vel esse mortuus in Sacramento, si in eo esset corpus sine sanguine & anima.

Hinc sequitur omnem illam & solam substantiam Christi poni in Sacramento, quam habet sibi unitam in caelo, non autem quam aliquando habuit in hoc mundo, v.g. partes per calorem naturalem absumptas, & sanguinem aliquando effusum ac non resumptum: nec etiam humores excrementitios, qui non sunt in corporibus gloriosis. Neque etiam vestes, quibus tempore ultimae cenae erat indutus, fuerunt in Sacramento, quod tunc dedit Apostolis; quia cum corpore Christi non habebant unionem, nec spectabant ad Christi integritatem.

Dico II. Etiam accidentia absoluta à loco quae Christus habet in caelo, habet in hoc Sacramento. Unde est in hoc Sacramento cum omni sua scientia, gratia &

gloria, ceterisque donis ornatus, sicut in caelo. Probat: nam quod anima & divinitas ponantur in hoc Sacramento, fundat Tridentinum in naturali connexionione, qua copulantur corpori Christi in caelo: atqui est etiam naturalis connexio inter Christum & praedicta accidentia, & aliunde nihil obstat: ergo etiam sunt in hoc Sacramento. Deinde cum definiat Concilium contineri integrum Christum; patet contineri etiam accidentia, sine quibus Corpus substantiale naturaliter nequit existere. Confirmatur: quia replicato subjecto replicantur connaturaliter accidentia independentia à loco; immo juxta Nonnullos absolutè replicari debent. Aliud est de ubi, aliisque dicentibus ordinem ad certum locum: haec enim nequeunt concomitanter in Sacramento poni, sicut (quod ordinariè supponitur) ob essentialem dependentiam à loco, nequeunt replicato subjecto replicari.

Dico III. Ex vi verborum sub speciebus panis est solum Corpus, sub speciebus vini solus Sanguis: reliqua autem ad sunt sub illis per naturalem solum concomitantiam. Ita omnes Theologi cum Trident. c. 3. Probat: quia illud ponitur vi verborum, quod per ipsa verba significatur (Sacramenta enim & formae Sacramentorum praecise efficiunt id quod significant) sed forma consecrationis panis tantum significat corpus, & forma calicis tantum sanguinem: ergo ista sola ponuntur vi verborum respective. Quamvis igitur occasione verborum Deus se determinet ad ponendum sub utraque specie totum Christum; id tamen non facit immediate vi significationis verborum, sed vi naturalis connexionis & concomitantiae, qua illae partes copulantur inter se. Unde si in naturali Christi praesentia quaedam separarentur v.g. à corpore, poneretur similiter in Sacramento corpus ab illis separatim. Ideoque si in triduo mortis Christi fuisset facta consecratio panis & vini, vel species antea consecratae, isto triduo fuissent conservatae, fuisset tunc sub speciebus panis corpus mortuum, seu absque anima & sanguine effuso atque à corpore separato, sed cum divinitate, utpote corpori etiam tunc unita; sub speciebus autem vini solus sanguis cum divinitate, absque anima, atque etiam corpore, si hoc fuerit planè exangue.

Unde colligitur sub speciebus panis & vini consecratis existere divinitatem, non vi verborum consecrationis, utpote divinitatem non significantium, sed per concomitantiam, seu (ut loquitur Trident. sess. 13. c. 3.) propter admirabilem illam eius cum corpore & anima unionem. Immo etiam Pater & Spiritus sanctus adsunt ibidem per concomitantiam, etsi magis mediatam, ratione identitatis in natura & circumfessionis cum Filio, aded ut quamquam divinitas aut tota Trinitas

co. v. g. scientiam, gratiam, gloriam &c.

39. Ex vi verborum ponitur sub specie panis corpus, sub specie vini sanguis: cetera per concomitantiam.

40. Unde divinitas adest per concomitantiam. Immo tota Trinitas.

non

non esset ubique, adesset tamen in Eucharistia divinitas ob unionem cum anima & corpore, & consequenter ratione divinitatis tota Trinitas.

41. *Nomine corporis intelligitur compositum ex materia substantiali & forma corporeitatis,* Sed controversatur, quid hic nomine Corporis & Sanguinis significetur? Resp. breviter per Corpus intelligi compositum ex materia prima & forma corporeitatis, quæ conflatur ex formis partialibus carnis, ossium &c. & quam dari docet Scotus & Recentiores passim, ac in *Tractatu de Anima* probari solet. Hoc namque supposito, manifestum est nihil aliud æquè commodè nomine corporis posse significari. Quare sic tenent Scotus cum Scotus, Coninck, Lessius (qui q. 76. n. 6. dicit hanc sententiam verissimam videri) & plures alii.

42. *Non autem sola materia,* Quod insuper confirmatur: quia in primis non potest intelligi cum *Gabriele* materia prima: nam corpus dicit aliquid compositum. Deinde alioquin aqua, terra &c. haberent corpus, sicut homo; quod est inauditum. Confirmatur: quia certum est, corpus Christi, prout est in Eucharistia vi verborum constare carne, nervis, ossibus &c. his præcisè à ratione vivi & mortui: quæ plus quam materiam primam important.

Aut illa in affecta accidentibus, Non etiam potest cum aliis intelligi materia prima affecta quantitate & certis accidentibus: quia etiam hoc non est corpus, quod dicit aliquid compositum substantiale; ne alioquin vivens, quod essentialiter constat corpore & animâ, involvat in sua ratione compositum aliquid per accidens.

Aut illa simul cum anima, Nec potest Tertio cum nonnullis Thomistis intelligi materia prima cum anima, non quidem ut anima est, sed ut dat esse corporis substantialis, nam sic anima poneretur sub speciebus panis, non solum per concomitantiam, sed etiam vi verborum, contra *Tridentinum*. Nec satisfaciunt dicendo, quod anima tantum ponatur quatenus dat esse corporeum: cum enim anima ut anima, & ut dat esse corporeum, sit realiter unum & idem; sequitur etiam anigmam ut sic poni vi verborum. Immo cum non habeat corpus esse corporis secundum ipsos, nisi per informationem animæ, quæ necessariò tribuit vitam; sequitur corpus Christi & cuiusvis hominis adhuc esse vivum post expirationem.

43. *Aut prout includit in determinanda animam vel formam cadaveris.* Denique non potest dici cum nonnullis Thomistis (quibus ferè consentit *Dicasillo d. 5. dub. 11.*) nomine Corporis intelligi corpus humanum commune vivo & mortuo; quod proinde dum vivit, constituitur in ratione corporis per animam; dum mortuum est, per formam cadaveris. Nam sic adhuc poneretur de facto anima vi verborum sub speciebus panis; cum corpus Christi de facto constituatur per animam Christi. Deinde sic nomen corporis in forma

consecrationis acciperetur æquivocè; ut ipsum æquivocum est ad vivum & mortuum: essetque distincta modò specie transubstantiatio ab ea, quæ fuisset, si in triduo mortis facta fuisset consecratio. Præterea corpus secundum omnia substantialia manet idem vivum & mortuum; ne alias non fuerit idem Corpus Christi in cenâ & in sepulchro, adeoque in Eucharistia tempore cenæ, & tempore tridui, si fuissent species consecratæ, aut reservatæ. Denique vivens componitur ex anima & corpore tamquam alterâ comparte: qui ergo anima sit forma constitutiva corporis in ratione corporis? Adde sine causa recurri ad confictam & novam formam cadaveris, aliasque tricas, ubi planè & sine difficultate potest res explicari, prout à nobis explicata est. Vide *Coninck q. 76. art. 2. dub. unico.*

Nomine *Sanguinis* consequenter intelligitur mixtus aliquis humor, qui est proximum alimentum animalis, constat materia primâ & peculiari formâ sanguinis, quam retinet in corpore vivo & mortuo, intra & extra corpus quamdiu remanet sub speciebus sanguinis. Ponitur autem totus sanguis, qui nunc est in corpore Christi glorioso; isque solus: si enim aliquid adhuc de sanguine Christi reperiarur in terris, is non est amplius sanguis Christi aut Verbo unitus, sed habet creatam supposititatem. Unde de illo non possunt intelligi verba Sacerdotis in persona Christi dicentis: *Hic est sanguis meus*. Si autem in triduo mortis Christi vinum fuisset consecratum, omnes partes sanguinis effusi, etsi discontinuatæ, sicut adhuc erant Verbo unitæ, sic fuissent in Sacramento positæ.

Vertitur insuper à Nonnullis in controversiam, an unio hypostatica ponatur sub speciebus consecratis vi verborum? & quidem *Aversa q. 4. de Eucharist. sect. 1.* putat, quod sic. Sed sine fundamento repugnat doctrinæ receptæ; quæ id negat: eo quod nullatenus verba consecrationis significant unionem hypostaticam. Nam *ly meum* non est idem, quod hypostaticè Verbo unitum: sed tantum significat, hoc esse corpus spectans ad eum qui loquitur. Sic si Christus dixisset, hæc sunt accidentia mea, seu lachrymæ meæ, *ly mea* non significasset ista esse Verbo unita; ideoque si fuisset facta conversio in lachrymas Christi, unio hypostatica non fuisset posita vi verborum. Nec refert quod *Tridentinum sess. 13. c. 3.* dicat divinitatem esse sub speciebus in Sacramento propter unionem cum corpore & animâ. Inde enim nullatenus sequitur, unionem ipsam poni vi verborum. Uti nec vi verborum ponitur ipsamet anima: & tamen propter unionem ad illam adest quoque divinitas. Prout similiter vi verborum non ponitur ipsa naturalis connexio & concomitantia sanguinis cum corpore & animæ cum utroque:

Quest. IV. An totus Christus sit sub qualibet parte specier. 277

que; & tamen Tridentinum sup. docet corpus sub specie vini, sanguinem sub specie panis, animamq; sub utraque specie existere propter præfatam connexionem seu vi illius.

Denique non rectè quidam Recentiores dixerunt personalitatem seu substantiam Verbi divini adesse vi verborum: nam ly Corpus non significat substantiam Verbi aut substantiam in communi, sed partem physicam humanitatis condistinctam animæ.

QUÆSTIO IV.

An totus Christus sit sub qualibet parte specierum?

DICO I. Post fractionem seu separationem specierum manet totus Christus sub qualibet divisionis particula. Est de fide ex Florentino & Tridentino sup. can. 3. Et satis constat ex facto Christi, qui calice consecrato Luca 22. dedit illum discipulis, dicens: Accipite, & dividite inter vos. Quod necessariò supponit in singulis speciebus separatis fuisse totum Christum: alioquin enim singuli accipientes partem calicis, non sumpserunt totum Christum. Idem habetur in Missali Ambrosiano in quadam præfatione, & refertur c. Singuli 77. De consecr. dist. 2. Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est; nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis. Et c. Vbi pars 78. eadem dist. ex Hilario dicitur: Vbi pars est corporis, est & totum. Similia habentur. Qui manducant 58. & c. Invitat. 70. & c. Qui manducat me 71. (quæ sunt desumpta ex Augustino) dist. cit. Unde fit, ut divisâ Hostiâ Christus non dividatur, nec minùs accipiat communicans sub minima particula, quàm communicans sub maxima. Cujus rei typus præcessit in colligentibus Manna Exodi 16. ex quo qui plus collegerat non habuit amplius, nec qui minus paraverat, reperit minus.

DICO II. Etiam ante divisionem est totus Christus sub singulis speciebus partibus. Est certum apud omnes Theologos contra Albertum ut citatur; quem tamen aliqui excusare conantur. Probat I. quia etsi Tridentinũ sess. 13. can. 3. hoc non definièrit sub istis terminis, sed cum adjecta particula, separatione factâ; tamen c. 3. sine ulla additione docuerat quòd totus & integer Christus sub quavis speciei parte existit. Nihilominus opposita doctrina juxta Palavicinum infra hætenus tamen non est heresis damnata. Immo canoni jam antea confecto fuit studio adjecta particula factâ separatione, Joanne Emiliano, Episcopo Tudetano ita monente obveriantes sententias de præsentia sub qualibet particula hostiæ integræ, ac nostro Cornelio Musso allegante, solas hereses esse damnandas, non item Scholasticorum sententias definiendas; prout ex Actis refert Palavicinus l. 12. Hist. Trid. c. 2. n. 15.

Herrn. Sum. Theol. Pars IV.

Probat II. quia corpus Christi est in hoc Sacramento modo indivisibili & non quantitativo, ita ut totum sit in tota hostia, & totum in singulis partibus; quod modus existendi indivisibiliter includit, uti patet in anima rationali respectu corporis, Angelo respectu præsentia illius extensæ. Alioquin si existeret modo quantitativo, retineret ibi figuram humano corpori proportionatam; quæ cum notabiliter excedat quantitatem hostiæ, necessariò partes corporis Christi (quæ alioquin extra hostiam extarent) per compressionem sive penetrationem ad tantillum spatium modo satis absurdo redigerentur, paucissimi tantum partibus sine mutua penetratione remanentibus.

Et quàmvis repugnet spiritui existere modo quantitativo, & divisibili; cum hic modus involvat essentialiter partes distinctas (quibus spiritus caret) sic ut totum locatum toti loco & partes locati partibus loci correfpondeant: non repugnat tamen corpori existere modo indivisibili, hic enim modus etsi partes necessariò non includat, tamen eas non excludit, dummodo totum locatum sit in toto loco & totum in singulis partibus: quod fiet, si corpus positum divinitus in puncto replicetur per spatium extensum; atque ita fit cum corpore Christi in Eucharistia.

Nec refert, quòd Christus sit in Sacramento per modum unius cibi: unitas enim cibi non est desumenda ex unitate præsentia unius, sed ex unitate unius substantia Christi latentis sub una specie per unam sacramentalem præsentiam completam. Sicut Tobias habuit unicum viæ comitem Raphaellem, etsi in corpore assumpto per plures præsentias sæpiùs replicatum.

Sed difficultas restat in sententia illorum, qui docentes continuum componi ex sine fine divisibilibus, putant similiter ea terminari & copulari per indivisibilia: an Christus etiam sit præsens sub his indivisibilibus. Quæ tamen difficultas locum non habet in sententia probabili, quæ continuum componit ex punctis seu indivisibilibus tamquam partibus; sub quibus indubiè consequenter loquendo, Christus debet esse præsens in hostia consecrata. Cessat etiam difficultas in sententia illorum, qui continuum ex semper indivisibilibus componentes, indivisibilia copulantia & terminantia velut superflua probabiliter rejiciunt. Verùm eadem admittendo manet controversia. In qua Vasquez & plures alii adhuc censent, Christum non esse præsentem hujusmodi indivisibilibus. Quibus favet Scotus dist. 10. qu. 9. n. 3. Unde ita tenet ejus Commentator Hiquaus n. 12. & seqq. & Poncius d. 44. n. 72: Scotus tamen facilem patitur explicationem: solùm enim ibi loquitur de hostia seu specie totali, quam dicit non posse esse

A a indivi-

48. Cur possit spiritui re- pugnet existere modo quantitativo, quam corpori modo spiritua- li.

Multiplex partialiter præsentia Christi sub unica specie non obstat unitati cibi sacramentalis.

49. An sit præsens sub indivisibilibus. Scietur quæ- stioni.

Sententia Vasquez & plures alii adhuc censent, Christum non esse præsentem hujusmodi indivisibilibus.

indivisibilem, juxta quod superius diximus non posse consecrari nisi minime sensibile, & inde arguit non obstare quamdam rationem modo quo ibi erat propofita, quò minus Christus possit in Sacramento videri.

50.
Sententia
affirmans
probatur,

Oppositum nihilominus tenet Soto, Suarez & alii passim. Christus namque vi consecrationis ponitur sub omni eo, sub quo præerat aliquid substantiæ panis & vini: atqui indivisibilibus quantitatis & specierum correspondebant antea indivisibile entitativa substantiæ panis & vini: ergo etiam his per consecrationem destructis, succedit Christus. Confirmatur: quia præsentia Christi est in hoc Sacramento continua; sicut animæ rationalis in corpore, & Angeli in spatio: quæ tamen alioquin continua numquam esset, sed per infinita indivisibilia copulancia interrumpetur: quin immo sequeretur illa non actu & sine fine fore divisam in omnem sui partem.

51.

Dices: Post separationem specierum consecratarum resultant nova indivisibilia terminantia, uti & per earundem unionem nova indivisibilia copulancia: atqui sub illis non est Christus; cum noviter non possit esse præsens, ubi antea non erat sine nova consecratione: ergo neque Christus est sub aliis. Resp. I. Neg. Conf. nam alia sunt consecrata, non sic indivisibilia noviter resultantia, uti nec quantitas aut substantia noviter accedens: non videtur autem Christus noviter fieri præsens sine nova consecratione.

An sit præsens sub partibus de novo resultantibus.

Responderi II. cum variis posset Neg. Min. eò quòd cum indivisibilia ista partibus intimè inhereant, debeat Christus illis esse præsens vi partium, etsi non proximè vi verborum consecrationis: vi cujus tamen Christus succedit in locum panis respectu accidentium, adeoque etiam respectu indivisibilium quantitatis ex specierum divisione aut copulatione resultantium, quæ cum non habeant sibi correspondentem substantiam aut indivisibilia seu terminos substantiales panis, habebunt utique corpus Christi sibi correspondens.

52.
Iudicium
Auctoris de
hac tota cõ-
troverfia.

Et hoc quidem modo solet posterior opinio defendi, ac prioris fundamentum dissolvi. Ego tamen non video ullam rationem dubitandi, quin suppositis indivisibilibus, Christus necessariò sit quibusvis intimè præsens, utpote existentibus in eodem loco cum partibus continui. Sicut necessariò est præsens speciebus seu accidentibus etiam de novo productis, v. g. calori hostiæ &c. Aliqua forte difficultas esset in sententiâ ponente unionem physicam inter corpus Christi & species, an scilicet in punctis denuò resultantibus exurgat de novo unio Christi ad hujusmodi puncta. Sed alii non difficulter quoque illam unionem admittent exurgere, conformiter ad dicta num. præced. vel

etiam fortè negabunt, dicentes, ad id requiri novam consecrationem.

Q U Æ S T I O . V .

Per quid Christus sit formaliter præsens in Eucharistia?

SUPPONO, corpus Christi non consisti in speciebus sacramentalibus tantumquam locatum in loco: ad hoc enim deberet superficie concari à specierum proximè appropinquari; quod non fit, cum omnes species intimè penetret; sicut ante consecrationem penetrabat panis, qui ob hoc non dicebatur esse sub speciebus tantumquam loco, uti generatim substantia non est in accidentibus suis, v. g. anima in scientia, ignis in calore &c. tamquam in loco.

DICO I. Non intercedit formalis unio inter species & corpus Christi. Ita Scotus, Durandus, Gabriel, Suarez & alii passim contra Nonnullos. Probat: quia nullum istius unionis apparet fundamentum. Non enim intercedit unio substantialis materiæ ad formam, ut patet. Neque etiam accidentis cum subiecto: cum juxta fidem accidentia panis hic sint sine subiecto substantiali. Et alioquin corpus Christi denominaretur ab illis album, rotundum, madidum &c. quod nemo dixerit. Non denique unio aliqua hypostatica: tam miraculosæ enim & extraordinariæ unionis (sine qua facile est explicare Eucharistiæ Mysterium) non subest sufficientis fundamentum. Alia autem unio physica non reperitur, quæ hic posset statui cum sufficienti fundamento aut necessitate. Adde sine omni unione formali sufficienter, immo facile, explicari quidquid fides de Mysterio Eucharistiæ docet.

Nec refert, quòd corpus Christi in hoc Sacramento succedat substantiæ panis, quæ accidentibus erat formaliter unita: non enim succedit quoad modum, quo panis existeret sub speciebus; sed tantum quoad hoc, quod ubi antea erat panis, ibi post consecrationem sit corpus Christi.

Nec refert etiam, quòd dum species moventur, transducantur, tanguntur &c. hæc etiam dicantur de corpore Christi; adeoque inter illud & species videatur esse communicatio idiomatum, quæ tamen supponit unionem hypostaticam. Nam si esset communicatio idiomatum, corpus Christi deberet etiam dici rotundum, madidum &c. & vicissim species deberent dici animata, rationales &c. Alia autem prædicationes fundantur in eo, quòd mutationes contingentes circa species concomitantur proportionatè mutationes circa corpus, v. g. dum moventur species, ponitur proportionatus motus in corpore, quod tunc

tunc dicitur moveri a motu sibi proprio. Frequenter tamen non adsunt in corpore mutationes correspondentes: & tunc vel nullo modo illud denominant; nec coagulationis vel frigiditatis speciebus, non dicitur calefieri aut frigidari corpus Christi: vel non nisi per metaphoram aut extrinsecam denominationem; prout corpus Christi dicitur solum tangi, videri &c. dum haec fiunt circa species. Similiter corpus & sanguis miseri, mixtis panis & vini speciebus, uti & frangi fractis speciebus, seu quatenus Sacramentum Corporis & Sanguinis miscetur aut frangitur, & non aliter, juxta illud quod canitur in Secquentia: Nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura.

Dico II. Inter corpus Christi & species nulla intercedit unio effectiva seu attractiva, ut vult Suarez d. 47. sect. 3. concl. 2. existimans corpus Christi per illam unionem seu potius actionem conservare accidentia extra subjectum, & a se trahere, & vicissim accidentia conservare, & trahere ad se corpus Christi; sicut magnes (inquit) trahit & retinet apud se ferrum. Et ad hunc dicendi modum etiam accedit Lugo disp. 6. sect. 2. Sed probatur Conclusio: quia juxta modum loquendi auctoritatum constituitur Christus in hoc Sacramento potius per modum praesentiae & conjunctionis, quam per modum actionis. Neque etiam ipse Suarez praesentiam sacramentalem in tali actione constituit. Et disp. 50. sect. 4. Ex professio probat istam unionem effectivam non posse esse terminum formalem transsubstantiationis; quae tamen formaliter tendere debet ad unionem seu praesentiam Christi cum speciebus sacramentalibus. Deinde ista unio effectiva nequit explicari sine potentia obedientiali, ut patet; haec autem non videtur admittenda. Praeterea sic corpus Christi conservaret species extra subjectum, & species vicissim conservarent corpus in esse sacramentali: quae mutua causalitas non videtur possibilis. Denique etsi possibilis foret, non est tamen sufficiens fundamentum illam astruendi: cum sine illa possit mysterium facilius & commodius explicari. Species namque conservantur extra subjectum a Deo: indissolubilis autem concomitantia corporis Christi & specierum sufficientissime refertur in decretum Dei, quo infallibiliter decrevit corpus Christi conservare sub speciebus consecratis. Et quamvis decretum hoc arguat aliquam unionem effectivam moralem specierum in corpus, quatenus vi specierum sub illis perseverat corpus in esse sacramentali; nullatenus tamen arguit unionem effectivam physicam specierum in corpus vel contra.

Dico III. Christus formaliter est praesens in hoc Sacramento per novam praesentiam ad species panis & vini. Ita expressè Scotus dist. 10. quest. 1. num. 10. & plures

alii. Probatur: quia non requiritur alioquin formalis vel effectiva, ut ex praemissis patet: non restat autem aliud quam haec praesentia. Deinde per hanc praesentiam commodè & sufficienter salvantur omnia, quae fides docet de hoc mysterio. Consonat etiam modus loquendi auctoritatum, quae significant Christum in hoc Sacramento esse per modum alicujus praesentiae ad ipsas species. Immerito autem Aversa quest. 3. sect. 3. revert & refutat Scotum quasi docentem, quod praesentia sacramentalis Christi per se & primario ac intrinsecè non referatur ad species sacramentales instar cujusdam conjunctionis cum illis, sed ad locum seu spatium in quo sunt species & cum speciebus Christus. Quod tamen Scotus supra expressè negat. Et n. II. refutat ex eo, quod Christus per praesentiam sacramentalem nullo modo determinetur sic ad unum locum seu ubi, ut sibi repugnet alius locus vel ubi. Variata quoque praesentia locali; quae respicit spatium, non variatur praesentia Christi ad species. Est autem haec praesentia ad species respectus quidam & ordo ad easdem, ut rectè Scotus sup. Aversa sup. & alii. Non voluit tamen dicere Scotus, quod sit relatio transcendentalis, ut eum explicat Aversa; cum talis relatio sit subjecto identificata, & ab illo inseparabilis: nisi relationem transcendentalem quis vocet omnem, quae non est de praedicamento ad aliquid, Scotus itaque docet esse respectum extrinsecus advenientem, ad quem datur per se actio, & spectare per quamdam similitudinem vel reductionem ad ubi seu praesentiam localem. Quod etiam docet eadem dist. 9. n. 2.

Petes I. An praesentia Christi in hoc Sacramento vel in loco specierum sit definitiva? Aliqui asserunt: alii negant. Sed quaestio solum est de modo loquendi. In qua constat, praesentiam hanc eatenus convenire cum definitiva, quatenus corpus Christi modo indivisibili statuit in definito & determinato loco, specierum scilicet, sic ut per illam non statuatur extra hunc locum, nec per aliam aliquam sit ubique. Differt tamen penes hoc, quod supponat necessario praesentiam ejusdem corporis alibi, scilicet modo naturali & circumscriptivo. Quodque etiam de facto compatiatur praesentias similes ejusdem corporis sub aliis speciebus sacramentalibus: immo juxta Suarez quem citat & sequitur Dicastillo disp. 5. dub. 20. praesentia haec talis sit, ut ei ex se non repugnet corpus per illam praesens reperiri alibi cum simili praesentia. Quod denique per illam non ita definitur corpus Christi determinato spatio, quin posset esse praesens majori & majori, si quantitas specierum foret major: cum alioquin praesentia definitiva, v. g. angelica, habeat magis determinatam sphaeram.

mento per novam praesentiam ad species;

Non ad locum, in quo sunt species: ut falsò imponitur Scoto.

Quid tandem sit haec praesentia sacramentalis.

§8. An praesentia Christi sub speciebus sit definitiva.

59.
Præsentiâ
Sacramen-
talis ex na-
tura rei non
dependet à
naturali.

Petes II. An præsentiâ sacramentalis de-
pendeat à naturali? Resp. non dependere
intrinsecè & ex natura rei, adeò ut Christus
potuisset priùs produci in Sacramento,
quàm in utero Virginis. Ita Scotus d. 10. q. 4.
num. 4. & seqq. & consentiunt Vasquez, Suarez
& passim alii. Quidquid Caietanus quest. 76.
art. e. opinionem Scoti chimericam appel-
let; cuius potiùs censuræ tale epitheton
congrueret. Ratio est: quia nullum potest
tam necessariæ dependentiæ ex natura rei
assignari fundamentum. Potuisset enim
Deus Eucharistiam ita instituere, ut non fu-
isset necesse ad valorem consecrationis ip-
sius verba proferri in persona Christi, sed
solum recitativè proferri; vi autem validæ
consecrationis fuisset Christus etiam primò
ponendus sub speciebus, etsi alibi non esset,
immo nec fuisset.

60.
Sed de facto
& ex divi-
na ordina-
tione.

Juxta præsentem tamen Dei ordinatio-
nem præsentiâ sacramentalis dependet à
naturali, sic ut si Christus nullibi esset in
præsentiâ naturali, non possit esse aut ma-
nere alicubi in Sacramento. Ita Doctores
communiter, nec dissentit Scotus. Ratio est:
quia Christus secundum præsentiam natu-
ralem est velut exemplar juxta quod regula-
tur præsentiâ sacramentalis. Unde quia
Christus jam in cælo est gloriosus, est etiam
talis in Sacramento: quia tempore ultimæ
cœnæ erat mortalis & passibilis, erat etiam
talis in Sacramento, quàmvis ut ibi esset mo-
do impassibili: quia in triduo erat mortuus,
fuisset etiam tunc talis in Sacramento. Qua-
re corpus Christi, quod tempore ultimæ cœ-
næ erat in Sacramento vivum & mortale, fu-
isset tempore tridui in eodem Sacramento,
si reservatum esset, mortuum, & rursus post
triduum immortale & redivivum, ut etiam
patet ex doctrina Scoti d. 11. q. 3. n. 28. cui
consentiunt alii. Proinde similiter in Sa-
cramento omnino esse desisset, si corpus &
sanguis secundum præsentiam naturalem
fuissent planè destructi: adeoque præsentiâ
sacramentalis dependet à naturali. Hinc et-
iam Theologi conformiter ad Tridentinum
docent sub singulis speciebus quædam poni
per concomitantiam, eò quòd sint connexa
naturaliter cum corpore aut sanguine se-
cundum præsentiam naturalem.

61.
Quorum-
dam proba-
tio satis
vulgata, an
solida,

Solet idem ordinariè probari ex hoc,
quòd necessariò debeat sacerdos proferre
verbum in persona Christi tamquam prin-
cipalis consecrantis; quòd omnino præsup-
ponit ipsum alibi existere. Sed ad hoc res-
ponderi posset, sufficere, ut alibi existeret
quovis modo. Nam etsi non foret in cæ-
lo, sed tantum alicubi in Sacramento, adhuc
quantum est præcisè ex parte allegatæ pro-
bationis, posset sacerdos verè loqui in per-
sona ipsius, & consecrare eum in novis ho-
stias. Quàmvis aliundè colligatur præsen-
tiâ sacramentalem in una hostia non pen-
dere ab alia simili, & per accidens se habe-

re ad consecrationem alterius hostiæ; so-
lumque pendere à præsentia naturali, ne-
que posse in prima hostia illam poni, nisi
Christus sibi in præsentia naturali suppo-
natur.

Immo non desunt qui existimant in tri-
duo mortis potuisse validè consecrari cor-
pus Christi: quando tamen Christus de cæ-
lo non existeret in præsentia naturali se-
cundum humanitatem, secundum quam ta-
men ei competit summum & æternum sa-
cerdotium, vi cuius censetur offerens prin-
cipalis, in cuius pròinde persona alii tamquam
ministri loquuntur, dum consecrant. Potius
tamen censèo ob hoc ipsum non potuisse
in triduo, in quo anima erat separata, con-
secrationem fieri: secundum animam enim
præcisè non erat Christus sacerdos, sed quæ-
dam homo: neque animæ illius absque corpo-
re convenit sacrificare, adeoque nec mi-
nistris nomine ejusdem, sed solum in per-
sona Christi Dei hominis (quæ tunc non
vivebat) loquentibus.

QUESTIO VI.

*Quid agere & pati possit Christus
prout est in Eucharistia?*

Satis constat inter plerosque Docto-
res, operationes sive actus immanentes
intellectus & voluntatis quos Christus ha-
bet in cælo, habere etiam concomitantè
in Sacramento; idque ratione naturalis con-
nexionis, ob quam accidentia à loco inde-
pendentia concomitantur suum subjectum.
Quod etiam de actibus sensuum internor-
um, immo & extenorum est dicendum.
Quàmvis enim sensatio externa requirat
præsentiâ objecti, ubi primò elicitur, non
tamen ubi concomitantè ponitur. Idem est
de qualitatibus per alterationem productis,
quas si reciperet in præsentia naturali, v. g.
in ultima cœna, quando alterationis erat
capax, reciperet etiam concomitantè in
Sacramento.

Similiter satis constat corpus Christi non
moveri concomitantè ad motum ejusdem
in cælo: nam præsentia localis & actiones
ab ea dependentes non concomitantur in
Sacramento. Immo ne quidem ibi move-
tur motu simili: non enim quando progred-
itur in cælo, levat brachium &c. idem fa-
cit in Sacramento: immo ne quidem facere
poteft, cum ista supponant præsentiam cir-
cumscriptivam seu quantitativam.

Quæritur itaque quænam passiones aut
actiones possint Christo competere primò
in Sacramento seu quatenus est in Sacra-
mento.

Dico I. Christus quatenus est in Sacra-
mento potest elicere actus intellectus non
dependentes à phantasmate, & voluntatis, si
agat

...equè ac si existeret modo naturali: nam a-
...diones istæ & species ad illas fortè requi-
...sitz sunt merè spirituales, neq̄ ullo modo
...dependent à corpore seu organo corporeo.
...Ita communiter Doctores. Unde Christus
...quatenus in hoc Sacramento potest loqui
...Angelis & spiritibus, eosque spiritualiter
...illuminare; similiter oculo spirituali intel-
...lectus videt quæ circa se fiunt.

64. Dico II. Christus quatenus est in Sa-
...cramento nequit se ipsum aut circumstantes
...naturaliter oculo corporeo videre vel audi-
...re; immo nec potest ullam operationem
...sensûs externi ibi in se ipso elicere. Ita Scotus
...& communiter alii Doctores. Ratio est:
...quia sensus Christi ut in Sacramento exi-
...stentis, non possunt ab objectis recipere spe-
...cies, uti nec pati ab agente extrinseco, sine
...speciebus tamen sentire nequeunt, saltem vi-
...sus & auditus. Deinde organa sensuum non
...habent ibi extensionem in ordine ad locum,
...quæ tamen ad sensationem & receptionem
...specierum requiruntur; præsertim in visu &
...auditu. Pro visu adhuc est specialis ratio,
...nimirum quod si pupilla sit infecta aliquo
...colore, non possit elicere visionem: in Eu-
...charistia verò, & in loco ipso in quo est pu-
...pilla, sunt omnes colores totius Corporis
...Christi, immo & specierum Sacramentali-
...um. De tactu tamen (idem ferè est de gustu)
...minus efficaciter ostenditur conclusio.

De sensu interiori sive phantasia, & con-
...sequenter de actibus intellectus dependen-
...ter à phantasmate productis, non satis con-
...venit inter Doctores. Verius autem videtur
...phantasiam ibi non posse naturaliter ope-
...rari, adeoque nec intellectum dependenter
...ab illa: quia etiam actus sensus interni sunt
...materiale, & naturaliter fieri non possunt,
...nisi à principio materiali & cõextenso ad
...locum; adeoque hæc extensio videtur con-
...ditio naturaliter requisita ad operandum. De-
...inde actus isti naturaliter non possunt reci-
...pi, nisi in subiecto materiali & extenso.

65. Nulla tamen ratio dubitandi occurrat,
...quin supernaturaliter possint sensus tam in-
...terni quam externi operationes suas ibi ex-
...ercere: ideoque quod supernaturaliter fiat,
...est nobis ignotum: quamvis juxta Varios
...valde opium sit credere Christum de facto ibi
...audire & videre sensibiliter, quæ ab adstan-
...tibus & vicinis geruntur: id enim congruum
...apparet, ut qui nobiscum in Sacramento cor-
...poraliter quasi habitat, non sit ibi quoad po-
...tentias & operationes corporales veluti mo-
...do quodam mortuo, sed potius habeat nobis
...cum humanum quasi commercium. Verùm
...hæc conjectura est planè incerta, cui facile
...opponi posset contraria aliqua congruentia.
...Aliunde sufficit ad exercitium internæ re-
...verentiæ ac pietatis, quod sciamus Chri-
...stum per intellectum clarissimè videre
...quidquid circa Sacramentum fit, immo in-
...teriora cordium nostrorum.

Herinx Sum. Theol. Pars IV.

Dico III. Quamvis Christus prout
...est in hoc Sacramento, non possit se movere
...motu progressivo proprie dicto, aut uti po-
...tentiâ locomotivâ organicâ; cum ad hoc
...requiratur extensio partium, quarum una
...ante alteram moveatur: potest tamen ha-
...bere usum potentiæ locomotivæ non or-
...ganicæ, qui includitur in dote agilitatis cõ-
...muni Beatis: non enim est ratio cur neque-
...at hæc potentiâ uti in Sacramento v. g. mo-
...vendo hostiam motu quasi simplicis trans-
...lationis; & fortè sic aliquando mota est ho-
...stia à Christo immediatè, inquit Scotus dist.
...10. q. 7. n. 5. in fine.

Dico IV. Corpus Christi ut est in hoc
...Sacramento non potest virtute humanâ per
...se moveri localiter; cum virtus humana
...nequeat illud per se tangere aut impellere,
...sed tantum per accidens ratione specierum,
...quatenus illas movendo concomitanter e-
...tiam movetur Christi corpus sub illis inse-
...parabiliter contentum, tali ratione ut illis
...motis simul moveatur ipsum corpus Chri-
...sti motu sibi proprio.

67. Sed satis difficile est, à quo motus pro-
...prius corporis Christi physicè causetur.
...Varii explicant hoc fieri, non quasi spe-
...cies physicè agant in corpus, sed potius
...quia Christus per modum nexus se con-
...jungit & quasi alligat speciebus consecra-
...tis; sicut Angelus alligans se corpori assum-
...pto moveretur ad motum istius corporis, si
...nexus istum continuaret: adeoque videtur
...motus corporis Christi procedere physicè
...ab eo qui movet. Sed cum præter præ-
...sentiam Christi ad species, non sit physica
...aliqua dependentia Christi ad easdem, aut
...nexus physicus, sed tantum voluntarius
...& moralis in sola Dei voluntate fundatus,
...non satis apparet, quo modo movens spe-
...cies possit movere physicè corpus Christi;
...uti patet in aliis, quæ solum localiter ab-
...que alia physica & necessaria dependentia
...invicem conjunguntur.

68. Verum partim ob prædicta, partim ob
...supernaturalitatem ipsius præsentia Christi,
...motus corporis Christi videtur physicè
...refundendus in solum Deum. Quare Scotus
...dist. 10. q. 6. n. 2. & 4. & plures alii dicunt
...motum corporis Christi tantum procedere
...moraliter ab eo qui movet species; adeo ut
...motus specialis corporis causetur à solo Deo,
...non per novum miraculum, sed per institu-
...tionis sive pacti miraculosi continuationem,
...quo absolute voluit speciebus consecratis
...corpus suum semper manere præsens. Idque
...sufficit, ut corpus Christi absolute dicatur à
...Sacerdote in processione & ad ægros defer-
...ri, elevari, sumi &c. prout Trid. sess. 13. c. 5.
...& 6. & Catholicomnes loquuntur. Quo-
...modo etiam dicitur absolute, etsi tantum
...moraliter, à Sacerdote consecrari.

Adde non improbabile videri motum cor-
...poris Christi ad motum specierum posse pro-
...cedere

66. Christus prout in Sacramento nequit proprie moveri.

6. d. move-ri, non organice.

Quamvis moveatur à movente speciebus.

67. A quo causetur physicè motus proprius ipsius corporis Christi.

68. Verosimilitudine à solo Deo causatur.

Posset causari ab aliis.

*ma Christi
aut Angelo
per speciale
Dei concursu
subi: sed non
constat, de
facto in se-
ri.*

cedere ab anima Christi per dotem agitata-
tis, seu per potentiam loco motivam non or-
ganicam : sicut enim per illam potest mo-
vere hostiam, sic videtur cum hostia posse
movere physicè suum corpus; adeoque
conjecturari posse videtur, de facto sic fi-
ri. Unde eadem ratione posset verosimi-
liter Angelus movere corpus Christi, vel
etiam per accidens, ad motum specierum
per contactum virtuosam, sicuti potest lo-
caliter movere & impellere alterum Ange-
lum. Quod quidem facilius est, si dicatur
præsentia localis noviter acquisita seu cau-
sata in corpore Christi sub speciebus esse in
substantia naturalis, suppositâ semel unione
ac præsentia sacramentali ad species, adeo-
que penetratione & modo existendi non
quantitativo. At si dicatur esse supernatu-
ralis in substantia, major est difficultas. Vi-
detur nihilominus anima Christi (idem est
de angelo) habere ad illam, uti ad actus vi-
tales supernaturales, potentiam inchoatam,
speciali auxilio seu concursu Dei supplendâ.
Quod sic tamen de facto concurrat anima
Christi, & non potius ibi modo mortuo se
habeat, non nisi conjecturari potest.

69.
*Corpus
Christi pro-
ut in Eu-
charistia non
potest natu-
raliter alte-
rari à cor-
poribus vi-
cini.*

Dico V. Corpus Christi prout est in hoc
Sacramento non potest naturaliter alterari
à corporibus vicinis; adeoque non potest
ibi crescere, vel minui, vel interfici: nec
vicissim probabiliter potest corpora vicina
alterare. Prima pars intellecta de corpore
Christi glorioso est per se evidens. Intelle-
cta autem de corpore Christi adhuc passibi-
li, quale erat in ultima cœna, est com-
munis Doctorum. Probat: quia per al-
terationem producuntur qualitates mate-
riales & corporeæ, quæ ex natura sua exi-
gunt modum existendi quantitativum; a-
deoque produci si verecipi nequeunt in cor-
pore Christi, quod in Sacramento existit
modo indivisibili & spirituali.

*Probabiliter
neque eadē
alterare.*

Secunda pars (quæ *Et Scoti dist. 10. q. 7. n. 2.* & aliorum passim) suadet: quia sicut
corpus & qualitates corporeæ exigunt ex-
tensum modum, ut possint naturaliter exi-
stere, ita eundem videntur exigere, ut pos-
sint naturaliter agere; quia modus agendi
consequitur modum existendi. Quod idem
constat experientiâ, quâ constat corpus
numquam alterare species sacramentales,
neque corpus intra quod recipitur.

70.
*Quamvis
hoc valde
probabiliter
proveniat
solum ex
subtrahio-
ne divini
concursus
ad occultâ
aum myste-
rium.*

Respondent tamen *Nominales* & alii con-
trarium docentes (quorum opinio hac in
parte non est improbabilis) id supernatu-
raliter impediri ob exercitium nostræ fidei.
Aliunde autem sufficienter non convincit-
ur necessitas existendi quantitativè ad hoc
ut corpus agat; sed videtur ab eo, quod spi-
rituali modo existit, posse manare actio, quæ
corporaliter & extensè recipiatur in pas-
so. Quemadmodum Deus indivisibilis &
spiritualis producit res materiales & divi-
sibiles, & Angelus indivisibilis potest mo-

vere rem divisibilem. Sic igitur videtur
qualitas corporalis, etsi per accidens pe-
netrativè posita, adeoque virtutem habens
unitam, rectè posse (nisi divinitus impe-
diatur) producere calorem divisibilem &
habentem suam connaturalem partium col-
locationem. Positio autem perpetui migra-
culi non videtur hic iphærendo rationi
posse vitari. Neque adeo operosè vitari de-
bet in Mysterio miraculis pleno; quod ip-
sum est miraculorum à Christo patratum
maximum. Quare hæc *Nominalium* opinio
satis placuit & placet, etsi opposita sit *Scoti*
& communior.

Q U Æ S T I O VII.

*Qualiter possit Christus prout in
Eucharistia videri seu cognosci.*

Dico I. Corpus Christi, prout est in
hoc Sacramento, non potest naturali-
ter videri oculo corporeo. Ita communitè
Doctores contra *Nominales*, qui putant posse
quidem naturaliter videri, tamen re ipsâ
non fieri propter meritum fidei. Probat: quia
quia oculus corporeus tendere nequit natu-
raliter in objectum spirituale & inextenso
modo existens; quomodo existit corpus
Christi in Eucharistia. Deinde ad visionem
requiritur illuminatio objecti; quod indivi-
sibiliter existens non potest naturaliter illu-
minari, cum agens naturale non possit natu-
raliter producere effectum inextensum in
ordine ad locum. Adde, quod juxta magis re-
ceptam sententiam corpus Christi indivisi-
biliter existens non possit diffundere in cir-
cumstans medium species visibiles & mate-
riales. Conclusio intelligitur contra illos et-
iam de oculo glorificato: etsi enim hic sit
longè perspicacior oculo mortali; ideoque
possit videre res ex majori distantia; tamen
reposito altiori adjutorio non habet ex suo
statu, quod videre possit corpora inpeden-
ter à conditione naturaliter ad visionem re-
quisitâ; prout est extensio objecti.

Sed major difficultas est, an oculus cor-
poreus possit videre corpus Christi in hoc
Sacramento, saltem de absoluta Dei po-
tentia? Negat *Suarez* & alii. Sed verosimi-
lius affirmat *D. Thomas* & passim *Recentiores*;
& communitè refertur *Scoti dist. 10. q. 9.*
Probat: quia corpus Christi in
Sacramento est coloratum, potestque per
Deum illuminari, adeoque habet formalem
rationem objecti corporaliter visibilis. Ne-
que enim refert, quod non sit extensum in
ordine ad locum: cum non satis efficaciter
ostendatur, cur per Deum oculus eleva-
ri nequeat ad videndum objectum suum
indivisibiliter positum.

Dices modus inextensè existendi nequit
videri, utpote extra objectum visus, Resp.

in primis ultra præsentiam partium corporis Christi in eodem loco frustra fingi modum aliquem positivum: cum sufficiat negatio extensionis, quæ videri non debet, ut videatur res indivisibiliter posita; sed visio fertur in corpus coloratum. Et quamvis esset ibi modus aliquis positivus, posset sine illo videri corpus inextensum, uti sine extensione corpus extensum, sed præcisè corpus coloratum.

DICO II. Corpus Christi ut est in Sacramento potest ab intellectu supernaturaliter & obscure cognosci per fidem; cum ita cognoscant & credant omnes Catholici. Potest item clarè ac supernaturaliter cognosci ab intellectu illuminato per visionem beatificam aut scientiam supernaturaliter infusam; ut etiam constat. Naturaliter tamen non potest clarè cognosci ab intellectu sensibus alligato: cum hic omnem suam cognitionem hauriat à sensibus, qui nullatenus Corpus Christi in Sacramento intuentur: ipsumque dependeat à divina voluntate per solam fidem cognitâ, cuius ex natura rei non potest peti evidens indicium. Nullus denique est effectus sensibilis, ex quo præsentia corporalis Christi possit naturaliter deprehendi.

DICO III. Intellectus nihilominus sensibus alligatus potest Corpus Christi ut est in Sacramento cognoscere naturaliter, sed abstractivè & confusè: cum auditâ institutione & prædicatione hujus mysterii, possit illud quilibet apprehendere, imò fide merè naturali assentiri. Intellectus autem à phantasmate independens, v. g. angelicus, videt ibi in primis naturaliter animâ Christi; utpote quæ ibi est modo suo naturali, id est spirituali. Deinde potest etiâ ipsum corpus Christi naturaliter seu vi suâ etiam clarè intueri, ut docet Scotus, Præpositus & plures alii contra D. Thomam & multos alios. Probatur: quia corpus Christi est res materialis, & intrâ limites objecti intellectûs à phantasmate independentis v. g. angelici; adeoque videri potest latens sub speciebus. Et quamvis modus ibi existendi seu præsentia sit supernaturalis in substantia (quod Varii negant, qui à fortiori debent tenere Conclusionem) poterit, eo modo, non visio videri ipsum Corpus, quod est realiter à illo modo distinctum.

Deinde etiam ipsam præsentiam Eucharisticam corporis Christi, etsi supernaturalem, posse naturaliter ab Angelo videri, ex mente Scoti & plurimum aliorum tradidimus in Tractatu de Angelis, quos diximus naturaliter intueri posse etiâ supernaturalia. Quare etsi præsentia Eucharistica sit supra naturâ omnis creaturæ, quia non potest ab agente creato naturaliter produci, secundò quia nullû subjectum supernaturale exigit illam in se habere connaturaliter: non est tamen supra omnem naturæ seu intellectûs naturalis po-

entiam quoad cognosci; neque ex hoc capite desumitur supernaturalitas entis. Quare totum ens creatum præsertim non involvens in obliquo ens increatum, quantumvis sit alioquin supernaturale, est naturaliter proportionatum intellectui angelico aut sensibus non alligato.

QUESTIO VIII.

Quâ actione Corpus & Sanguis Christi ponantur in Sacramento?

DICO I. Actio quâ corpus Christi ponitur in Sacramento est vera conversio substantialis sive transsubstantiatio. Est certum de fide. Et patet ex Florentino supra dicente: *Substantia panis in corpus, & substantia vini in sanguinem convertuntur.* Idem expresse docet Tridentinum sess. 13. c. 4. dicens hanc conversionem convenienter & propriè à sancta Catholica Ecclesia transsubstantiationem esse appellatam. Idem definitum est eadem sess. can. 2. Huc quoque faciunt eæ auctoritates, quæ asserunt destrui substantiam panis & vini, hancque mutari in corpus & sanguinem Christi. Vide dicta supra quæst. 2.

75.
Christus ponitur in Sacramento per veram transsubstantiationem.

Declaratur Conclusio ex conditionibus ad conversionem substantialem communiter requisitis. Nâ in primis conversio debet esse inter duas res positivas: quod in præfenti locum habet, cum versetur hæc actio inter panem qui desinit, & corpus quod succedit. Secundò debet terminus à quo simpliciter vel aliquo modo desinere, & terminus ad quem similiter incipere esse. Quod etiam hic locum habet: cum panis absolute desinat, & corpus Christi succedens incipiat esse in Sacramento cum dependentia ad species. Et quamvis simile exemplum in naturalibus non habeamus: cum tamè conversio hæc sit supernaturalis, debet ad similitudinè naturalium explicari, nec per omnia similis in naturalibus requiri. Tertio debet esse cõnexio, saltem moralis, inter desitionem unius termini & incoptionem alterius, idque sub aliquo communi utriusque termino; adeò ut terminus à quo sub isto cõmuni esse desinat, quia terminus ad quem sub eodem succedit. Hoc autem indubiè etiam convenit actioni, quâ Christi corpus ponitur in Sacramento: perseverat enim aliquod commune, scilicet species, sub quibus panis desinenti succedie corpus; ita ut si panis non desineret, corpus non poneretur; & è contrâ si corpus non poneretur, etiam panis non desineret.

Cujus conditiones hæc intervenire declarantur.

Porro conversio hæc dicitur transsubstantiatio, quasi transitio totalis substantiæ in substantiam, ut rectè Scotus dist. 11. quæst. 1. n. 2. Ceteræ verò conversiones naturales sunt solum transitus ejusdem materiæ primæ ab una forma substantiali ad aliam. In illo autem transitu substantiæ panis in

76.
In quo formaliter consistat.

substantiam corporis Christi, adeoque in successione corporis Christi in locum substantiæ panis (quæ vi advenientis corporis Christi destruitur) sub eodem aliquo communi; scilicet speciebus, consistit præcisè & formaliter ipsa transsubstantiatio. Quæ admodum conversio substantialis ligni in ignem consistit in successione formæ ignis loco formæ ligni in eadem materia.

77.
*Quæ actio-
nes in illa
necessario
interve-
niant.*

Hinc evidenter sequitur, necessario in conversione Eucharistica intervenire omnem illam actionem, quæ ad præexplicatum transitum seu successione requiritur. Quare in primis intervenire debet actio conservativa specierum panis & vini, quæ sunt illud commune, quod instar subiecti primò substantiam panis & vini, dein Corpus & Sanguinem continet: sive ista actio sit nova (prout *Disp. 4. q. 2.* docebimus) sive non. Requiritur etiam actio terminata ad ipsum Corpus & Sanguinem Christi: cum non possit succedere sub eodem communi in locum panis & vini, nisi existat; existere autem non possit, nisi producat aut conferretur per aliquam actionem. Præterea requiritur actio, quæ Corpus & Sanguis existens in cælo adducatur ad locum specierum seu potius ad ipsas species. Quæ quidem actio formaliter terminatur ad unionem Christi cum speciebus sacramentalibus (quæ juxta supradicta non est physica unio, sed præsentia Christi ad ipsas species) quam comitatur præsentia Christi & specierum ad eundem locum. Solgetque ista actio dici adductiva; estque omnino nova, & necessario distincta ab actione terminata ad præsentiam Christi in cælo seu in aliis locis. Actio autem, quæ terminatur ad ipsam substantiam Corporis & Sanguinis Christi, dici solet productiva. De qua gravis est controversia, an necessario interveniat nova hujusmodi actio in conversione Eucharistica. Pro cujus resolutione

*Controversia est, an
requiratur
nova actio
productiva.*

78.
*Resolvitur,
quod non.*

DICO II. Actio productiva Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia est eadem cum illa, quæ conservatur in cælo. Ita *Scorus dist. 11. q. 3. n. 23.* & seq. *Vasquez, Lugo, Dicastillo* & plures alii, contra *Coninck 9. 75. art. 4. dub. 3. & 5.* & multos alios existimantes requiri substantialem Corporis Christi reproductionem. Immo *Coninck* putat (quod tamen nullam habet apparentiam) ne quidem de absoluta potentia corpus posse poni in Sacramento per solam actionem adductivam absque substantiali reproductione. Probatur doctrina *Scoti*: quia præsentia sacramentalis produci potest sine reproductione substantiæ, & sufficit, ut Christus ponatur in Sacramento: ergo non debet superaddi productio substantiæ. Antecedens pro prima parte probatur: quia Angelus virtute naturali per replicationem sive actionem adductivam fit præsens pluribus locis continuis sine reproductione substan-

Probatur.

tiæ; idem est de anima rationali: ergo divina virtute poterit corpus poni in locis discontinuis absque reproductione ejusdem. Pro secunda parte probatur: quia Christum poni in Sacramento nihil aliud importat, quam eum accipere præsentiam sacramentalem ad species loco desinentis panis & vini. Confirmatur: quia in hoc mysterio præter præsentiam sacramentalem non est alius terminus, cum tota Christi substantia præexistat: ergo non debet poni nova productio sive actio substantialis, esto absolute esset possibilis. Quod addo: quia utrum absolute possibilis sit, merito potest dubitari. Et quidem sententia est *Scoti*, (quem sequitur *Vasquez*) quod fiat absolute impossibile est; eundem effectum dependere à duabus causis totalibus; ita etiam à duabus productionibus totalibus, unâ quæ produceretur in cælo, alterâ quæ alibi, videlicet in Sacramento, eod quod singulæ productiones exhauriant totam capacitatem sive indigentiam effectus. De quo quidquid sit, fultem non debet connaturaliter statui nova productio absque novo termino.

Contra hanc Doctrinam possent variè obijci, quibus probari videtur, nullum corpus posse poni in pluribus locis per solam actionem adductivam. Sed hæc videantur in physica. Specialiter autem contra eandem doctrinam ab aliis Auctoribus

Obijciunt I. Patres frequenter dicunt corpus Christi in Sacramento fieri, creati &c. Italoquitur *Ambrosius l. 4. de Sacramentis c. 4.* *Augustinus* & refertur c. *Virum sub figura dist. 2. de consecr.* ergo intervenit nova substantia productio. Resp. N. C. nam Patres non loquuntur de creatione proprie dictâ: cum etiam, ipso *Coninck* teste, v. o. similiter non esset rigorosa creatio, etiam si nova productio interveniret. Similibus itaque loquendi modis solum declarare volunt, verâ & realem præsentiam corporis Christi, ut sicut res, quæ creatur aut fit, verè habet esse, ita corpus Christi verè & realiter in Sacramento ponatur & habeat esse. Immo *Ambrosius* supra potius facit pro nobis, dum argumentatur à majori ad minus dicens: *Si tanta vis est in sermone Domini Iesu, ut imperent esse quæ nō erant; quanto magis operativus est, ut quæ erant in aliud commutentur?* Si enim nova interveniret productio, nihil hic esset minus aut facilius; cum æquè difficile & longè inusitatus sit, prius existens reproduci eodem vel diverso tempore, quam aliquid de novo produci aut creati. Ubi obiter advertit verba *Ambrosii*, ut relata sunt, haberi in correctis editionibus, etiam breviarii Romani, sicque ante annos 600. ea legisse *Lantfrancum*: et si aliqua exemplaria habeant: *Ut sint, quæ erant, & in aliud commutentur.* Quàmvis nec sic faveant *Berengario* & *Lutherano* negantibus conversionem panis & vini: nam qui possunt post consecra-

tionem manere quod erant, si in aliud commutentur? Quare sensus esse deberet: Ut sint, dum profertur consecratio, quæ antea erant, & per sermonem Christi operatorium seu consecrationem in aliud commutentur.

Objicitur II. Actio quâ Corpus Christi ponitur in Sacramento est, & à Patribus ac Conciliis vocatur transsubstantiatio: atqui nulla actio est transsubstantiatio, nisi una substantia destruat, & alia producat, saltem novâ actione: ergo Corpus Christi non ponitur in Sacramento absque nova productione. Resp. Neg. Min. Ad transsubstantiationem enim sufficit, quod una substantia succedat alteri substantiæ desinenti sub aliquo communi; ita ut hæc desinat quia altera ponitur, seu vi impossibilitatis saltem moralis cum illa; & ad summum, quod altera conservetur novo titulo. Vide Vasquez disp. 181. cap. 12. Unde si interveniret nova productio, haberet se per accidens ad formalem rationem transsubstantiationis: sicut in naturalibus conversionibus productio rei de novo se habet per accidens, tantumque intervenit, eod quod una forma alteri naturaliter non succedat, nisi de novo producat. Unde non minus esset substantialis conversio ligni in ignem, si forma ignis præexistens solum uniretur materiæ ligni, quam dum de facto simul etiam producat. Sicut etiam de facto est vera mutatio substantialis in regeneratione hominis (v. g. in resurrectione Christi) in qua tamen anima præexistens solum reuniretur corpori. Quare sicut ad conversionem substantialem propriè solum pertinet actio, quâ forma unitur materiæ, sive ipsa unio: sic etiam ad hanc transsubstantiationem, propriè spectat ipsa actio unitiva corporis Christi cum speciebus; quæ sunt quasi materia seu subjectum commune; per quam nimirum fit, ut corpus Christi, quod est terminus conversionis, succedat in locum panis; quæ successio est formaliter transsubstantiatio.

Nec refert, quod terminus hujus actionis sit merum accidens, scilicet unio seu præsentia corporis Christi ad species: etsi enim id verum sit loquendo de termino formali istius actionis quatenus est actio, seu quatenus per eam aliquid producat: falsum tamen est loquendo de termino formali illius, quatenus est conversio, seu quatenus per eam aliquid convertitur. Nam cum eatenus per eam destruat panis, & ejus loco ponatur, etsi per eam formaliter non producat, substantia corporis Christi, habet eatenus pro termino formali ipsum corpus Christi. Quemadmodum productio unionis formæ cum materia quatenus est actio respicit formaliter ipsam unionem; quatenus tamen est substantialis conversio, respicit formaliter formam substantialem quæ de novo unitur.

Non refert etiam, quod in aliis conversionibus substantialibus forma succedens uniatur formaliter subjecto communi, quod hic non fit. Nam etiam in illis unitur tamquam forma subjecto; quod hic non fit. Species enim non sunt subjectum substantiæ succedentis, scilicet corporis Christi, sed potius è contra: quamvis verè corpus Christi non sit etiam subjectum specierum, juxta fidem. Similiter in aliis conversionibus non solum reperitur subjectum commune, & forma ei unita, v. g. materia ligni & succedens forma ignis, sed insuper exurgens inde terminus adæquatus & compositum substantiale, v. g. ignis: quod hic non reperitur: immo terminus adæquatus, qui hic statueretur ex subjecto vel quasi subjecto communi, scilicet accidentibus panis, & substantiâ noviter succedente, scilicet corpore Christi, exurgere, esset aggregatum velut per accidens. Quocirca dicendum (ut utar verbis D. Bonaventuræ disp. 111. p. 1. art. 1. quest. 2. in corp.) quod hæc est mutatio singularis, quæ nullum simile plenum habet. Assimilatur tamen in aliquo aliis. Quia enim in hac mutatione nihil commune manet, assimilatur creationi. Quia verò principium initiale non est nihil, sed aliquid: ideo dissimilis est creationi, & similis generationi. Quia verò terminum finalem non habet aliquid de novo factum, sed prius existens: ideo est dissimilis generationi, & similis augmento. Quia verò Corpus Christi ex hoc non crescit, sed in pluribus locis existit: ideo dissimilis augmento, & similis loci mutationi. Quia verò in alio loco existit, & à proprio non recedit, sed aliquid in ipsum transit: ideo omni motui & mutationi dissimilis est, & est prorsus mutatio singularis. Hactenus D. Bonaventura.

Quocirca actio, quâ mediante fit transsubstantiatio, non est propriè motus localis corporis Christi: tum quia corpus Christi nullam præsentiam perdit: tum quia hæc actio non tam respicit locum, quam ipsas species, quibuscum ipsa corpus Christi quodammodo unit, sic ut vi illius, destructâ substantiâ panis, in hujus locum succedat sub iisdem speciebus, & dependenter ab eorumdem permanione sub iis permanere si ve conservari debeat substantia corporis Christi. Ex quo evidens est differentia inter hanc mutationem, & aliam actionem, quâ substantia aliqua simpliciter adducitur ad aliquem locum alterius substantiæ, sive à motu locali; cui proinde non competit ratio transsubstantiationis.

Sed adhuc instabit aliquis: Unio corporis Christi ad species debet esse prior præsentia à nobis explicatâ: cum ipsum succedat in locum panis, qui utique naturâ prius uniebatur physicè speciebus, quam censeatur cum illis uniri eidem loco per præsentiam. Ad quod in primis facile respon-

82.
Pariformitatem per omnia inter hanc & conversiones naturales non esse unam eandem esse debent ostenditur.

83.
Actio, quâ mediante fit transsubstantiatio, in quo differat à motu locali.

84.
Instantia.
Resp. x.

divi-
dif-
dem.
stam
orant,
men-
& vi-
pæ-
t no-
antia
pro-
olurè
trum
bita-
m se-
offi-
ere à
abus
edu-
licet
cho-
e in-
id sit,
nova

varia
cor-
olam
lean-
ontra
as
sicut
creari
venis
gura
sub-
tates
idèi:
illiter
pro-
e lo-
veat
ti, ut
et el-
n Sa-
mmo
dum
cens:
z in-
mali-
or? Si
nihil
è di-
litens
pore,
reari-
relati-
etiam
soo.
apla-
i com-
ogno-
a pa-
scenti-
nem

deri posset, non necessariò succedere corpus Christi quoad omnem planè modum & ordinem seu prioritatem, neque etiam sub simili officio; puta subiecti sustentantis species, quæ ibi sustentantur à Deo, adeoque sufficere ut succedat in instanti reali. Aliter tamen posset satisfieri, dicendo præsentiam sacramentalem corporis Christi ad ipsamet species esse priorem præsentia amborum in eodem loco, & ab hoc vel illo loco independentem, sicut indistantia specierum & corporis ab invicem est naturâ prior. Prout etiam unio physica animæ & corporis, & quæ unioni præsupponitur, mutua indistantia utriusque, est prior præsentia locali utriusque ad idem spatium. Unde sicut unio hæc non mutatur mutato loco, seu præsentia locali, sic nec præsentia corporis ad species ob hoc mutatur. Et hæc præsentia potest dici succedere in locum unionis specierum cum pane.

Resp. 2.

85.
Modus conversionem explicandi per actionem productivam, est non novam.

Quòd si nihilominus quis malit hanc conversionem explicare per actionem verè productivam alicujus substantiæ, adhuc non foret necesse admittere substantiam re-productionem corporis Christi: sine qua manifestum est salvari veritatem formæ, seu verborum consecrationis, in qua tamen juxta Adversarios suadatur necessitas conversionis substantialis eucharisticæ: quæque juxta prædicta est omnino superflua si non impossibilis. Dicit namque poterit, sufficere productionem corporis Christi antiquam, quæ conservatur in cælo, quatenus huic accedit novus titulus, quòd scilicet per eam incipiat conservari dependenter à speciebus & sub iisdem speciebus, pane destructo, vi ejusdem corporis succedentis. Pro quo

Nota, tantæ esse efficaciam hanc conversionem, ut si Christus alibi non existeret, & potestas consecrandi maneret (uti potuisset volente Deo) vi ejusdem debuisset Christus etiam primò produci. Quia verò jam productus supponitur, sufficit eum incipere hoc titulo noviter conservari. Quæ tamen conservatio priùs non erat transsubstantiatio, eò quòd tunc deerat hic titulus, scilicet destructionis panis, successione corporis sub eodem communi, & necessitas sub illo manendi, quamdiu illud commune manet. Et hoc modo clariùs apparet hic actio substantialis. Et si non sit perfecta similitudo cum aliis conversionibus: de quibus non esse per omnia pariformiter discurrendum, constat.

86.
Quævis prædictarum opinionum satis defendit doctrinam fidei.

Finaliter autem, quævis prædictarum Opinionum defendit à parte rei totum quod fides astruit & intendit, destrui scilicet verè substantiam panis, eò quòd adveniat substantia corporis Christi sub iisdem speciebus permanentibus, vi verborum consecrationis. An autem intercedat unio physica, formalis, effectiva, vel præsentia ad species tantum, sive ad locum specierum vel

reproductio &c. non fuerunt Concilia vel Patres solliciti, qui has scholasticas speculationes non curasse videntur, ut mihi satis quidem exploratum est.

Petes, quomodo de conversione unius extremi in aliud sit in hac materia loquendum? Resp. I. Propositiones, quæ tantum significant successionem terminorum sive transitum unius in alterum, esse proprias veras: transitus enim iste vocè hic intervenit. Tales sunt: Panis transit, vel convertitur in corpus Christi, Ex pane fit corpus Christi. Idem est contra, D. Thomam & plures alios de hac propositione (quæ usus est Ambrosius) De pane fit caro Christi: neque enim præpositio De potius significare ubique videtur (etsi interdum significet) utriusque termini consubstantialitatem seu aliquid substantiæ panis communicari corpori Christi, quam præpositio Ex: cum etiam sic loquatur ipse Apostolus 2. ad Cor. 4. Qui dixit de tenebris lucem splendescere & tamen tenebræ nullo modo sunt consubstantiales luci. Resp. II. Propositiones, quæ in rigore intellectæ indicant esse in hac conversione subjectum substantiale utriusque termino commune, esse improprias, adeoque bono sensu explicandas, sicubi apud Auctores probatos reperiantur: cum re verà non sit ejusmodi subjectum commune juxta fidem. Ejusmodi propositio est hæc: Panis fit caro. Item Vinum fit sanguis. Quo modo loquitur Damascenus lib. 4. de fide c. 14. Idem amplius est dicendum de hac: Panis est corpus Christi: quæ propriè intellecta importaret identitatem inter panem & corpus Christi. Sensus itaque similibus propositionum est: Panis transit, seu convertitur, vel est conversus in corpus, & vinum in sanguinem Christi. Hoc sensu dicitur c. Ego Berengarius, de consecr. dist. 2. Panis & vinum post consecrationem sunt verum Corpus & Sanguis Christi. Hæc etiam revocatur ista propositio: Panis potest fieri, vel potest esse Corpus Christi, id est converti in corpus Christi. Quo sensu loquitur Ambrosius dicens: Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? & respondet, Consecratione. Similiter cavenda & bono sensu explicanda est locutio: Panis commutatur in Corpus Christi: quia significatur motus seu mutatio, quæ propriè connotat subjectum utriusque termino commune.

QUESTIO IX.

Qualiter Eucharistia seu Christus in ea adorari debeat?

Dico I. Hoc Sacramentum est adorandum cultu lætitiæ, qui Deo debetur. Ita definit Tridentinum sess. 13. can. 6. Rationem dat idem Consilium c. 5. dicens: Neque ideo minus est adorandum, quòd fuerit à Christo Dominus

Domino ut sumatur infirmum : nam illum eumdem Deum presentem in eo adesse credimus, quem pater aternus introducens in orbem terrarum dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei : quem Magi procedentes adoraverunt &c. Et certe supposita reali presentia Christi in hoc Sacramento, superius probata, ne levis quidem occurrere potest ratio de hoc dubitandi. Unde idem habet perpetuus Ecclesiae usus. Idem etiam docent Patres. Ambrosius l. 3. de Spiritu sancto c. 12. de carne Christi ait : Quam hodie quoque in Mysteris adoramus, & quam Apostoli in Domino Jesu adorant. Augustinus in Psal. 98. ait : Ipsam carnem manducandam nobis ad salutem dedit; nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit. Inventum est, quomodo adoretur tale scabellum pedum Domini, ut non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Idem tradunt alii Patres & Liturgiae, ac traditio perpetua Ecclesiae.

Nihilominus non solum Sacramentarii, sed & nonnulli Lutherani negant Sacramentum hoc esse adorandum, etiam in ipso usu. Quibus consonat ipse Lutherus l. de Eucharistia ad Waldenses. Alibi tamen contendit adorandum esse corpus Christi in usu coenae. Quod & contendunt Bucerus, Brentius, & Kemnitius. Adorationem tamen quae fit extra usum, omnes ferè clamant esse idolatriam, eò quod putent Eucharistiam consistere in usu, seu Christum ibi tantum esse in ipso usu. Cujus tamen erroris manifesta astitas sufficienter in praecedentibus est ostensa. Quod autem supposita etiam Christi presentia, ne quidem sit in ipso usu adorandus in Eucharistia, ut quidam Lutherani contendunt, est manifestissima ineptia: nam ubicumque Christus est, dignus est laetitia: non enim convenit illi adoratio, quia in caelo est, vel in alio loco, sed quia Deus est. In Eucharistia primario quidem est ut manducetur, consequenter tamen, posito quod ibi sit, etiam ut adoretur. Sicut in praesepi jacebat ut requiesceret, in mensa ut pranderet, alibi ut doceret; & tamen in praesepi fuit adoratus à Magis, alibi passim ab aliis. Sicut etiam princeps terrenus ob sua negotia aliò proficiscens, equidem ab occurrentibus adoratur, seu cum reverentia tractatur. Quare potius jure Christus est adorandus in Eucharistia.

Quod autem Kemnitius, Brentius, & similes reprehendunt Catholicos, quasi absolute adorantes ipsum Sacramentum seu symbola externa, immo & panem, adeoque velut docentes à prodatgetay, seu panis adorationem, est mera calumnia; cum Catholicis negent panem remanere: nec ullus doceat ipsa symbola per se & proprie adoranda cultu laetiae, sed quatenus apprehenduntur ut quid unum cum Christo contento, qui per se & proprie est adorandus. Quamquam & ipsum Sacramentum, juxta modum loquen-

di illorum Doctorum, qui censent ipsum in recto importare corpus & sanguinem Christi, rectè dicatur etiam formaliter esse adorandum; juxta Bellarminum l. 4. de Euchar. c. 29. Quod solum pertinet ad modum loquendi. Res ipsa habet, Christum ibi presentem esse proprie adorandum & per se, species autem sacramentales coadorari secundario & per accidens, sicut cum rege adoratur ejus purpura & sceptrum.

Ex hac doctrina Catholica evidenter patet, rectissime exhiberi reverentiam Eucharistiae seu Christo ibi contento, dum defertur per plateas ad infirmos, scilicet per accensionem luminum, genuflexiones &c. Similiter sanctissime institui solemnes processiones, praesertim in Festo & infra Octavam Corporis Christi, in quibus cum luminibus, hymnis, aliisque singularibus reverentijs exterioribus circumfertur Venerabile Sacramentum, tum in gratiarum actionem, tum per modum publici triumphi, & in signum laetitiae, tum ad publicum cultum & adorationem, fideiq; protectionem, ejusdemque in populo Christiano augmentum ac dilatationem, & consequentem devotionem: ad quae mirè conducunt hujusmodi exteriores solemnitates, quae homines sensibiles, & praesertim populum rudiorem, ad interiora & spiritualia velut manuducunt. Neque ad haec requiritur specialis justio divina: sed eorum congruentiam, fide mysterii supposita, ostendit ipsa ratio.

Hujusmodi ceremoniarum adumbrationes five exempla quaedam reperiuntur in veteri Testamento. Sic Josue 6. post sex dierum circuitum urbis Jericho jubentur septimo die Sacerdotes tollere septem buccinas & praecedere arcam foederis, & clangere buccinis, septiesque cum populo circumire civitatem, armatis arcam quoque praecedentibus, reliquo autem vulgo eam sequente. Et, 2. Reg. 6. David cum populo surrexit & abiit, ut adduceret arcam Dei, ludens ipse & omnis Israël coram Domino in citharis & lyris. Divertitque eam in domum Obadedom, ex qua rursus postea cum omni Israël eam deduxit in civitatem David cum gaudio, accinctus ipse ephod lineo, & saltans totis viribus ante Dominum, Et 2. Esdrae 12. convocatis undique Levitis celebrata est dedicatio muri Jerusalem cum processione, cantantibus choris, & gratias Deo referentibus. Denique forma processionum observata fuit circa ipsum Christum passioni vicinum Matth. 21. ubi refertur, quod Apostoli imposuerunt vestimenta sua super asinam & pullum, & Christum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem caedebant ramos de arboribus, & sternebant in via: turbæ autem quae praecedebant, & quae sequebantur, clamabant,

91. Cultus Eucharistiae rectè adhibetur in de- laione ad infirmos: Ex processio- nibus, sancte & rationally- biliter in- stituitis. Cause affig- nantur.

92. Quorum typus & exam- plum multiplex in veteri Testamento:

Immo circa Christum ipsam passioni appro- pinquantem,

bant dicentes: *Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini: hosanna et aliusimis.* Quid ni igitur licite & sancte veram & vivam arcam fœderis, ipsum Christum nunc gloriosum, verè autem in Eucharistia præsentem, populus Christianus cum omni reverentia, pompa & jubilo in processibus circumferat? Quidquid Hæretici obganniant instar Michol, quæ (ut refertur 2. Reg. 6.) videns regem subsilientem atque saltantem coram Domino, despicit eum in corde suo, & deridendo dixit: *Quam gloriosus fuit hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris.* Quibus cum Davide respondebit verus Catholicus: *Ludam, & virtor sum plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.*

Processionum antiquitas.

Antiquitatem etiam processionum populi Christiani, in quibus arcas reliquiarum deferrebat, ipsi Hæretici: signanter *Kemirins*, negare verentur: quam aperte probant scripta *Hieronymi contra Vigilantium*. Historiæ Ecclesiasticæ *Sozomeni* & *Ruffini* &c. Si Reliquiis Martyrum iste cultus adhibebatur: quantum potius adhiberi cum proportione potest Eucharistiæ? Quæ hinc inferere visum fuit ob hæreses Hæreticosque vicinos, frequentemque cum eis convictum aut sermonem.

93.
An vel quando præceptum adorandi Eucharistiæ obliget.

DICO II. Obligat præceptum adorandi hoc Sacramentum, quando adorationis omissio moraliter censeri possit quædam irreverentia aut virtualis contemptus: hunc enim dignitas tanti Sacramenti prohibet. Unde quoties celebramus, aut ad communicandum accedimus, illud saltem exterius adorare obligamur. Similiter cum in Missa elevatur, aut ad infirmum defertur c. *Sanè, de Celebrat. Missarum*. Ob circumstantias enim omissio reverentiæ censetur moraliter esse quædam irreverentia. Sicut irreverentialis in regem censetur, qui in illius alloquio aut occurfu omnem reverentiam omittet. Secluso autem formali contemptu aut scandalo, ejusmodi omissio ex negligentia aut simili capite profecta non videtur esse grave peccatum, ob materiæ levitatem. Immo si naturalis inadvertentia, occupatio vel necessitas occurrat, nullum erit peccatum. Quod notandum est pro ministris Ecclesiæ, qui quodammodo in templis habitant. Vide *Suarez d. 67. sect. 1.*

94.
Est regulariter

DICO III. Sacramentum hoc debet regulariter adorari absolute: nisi per accidens

occurrat hinc & nunc ratio dubitandi de veritate Sacramenti, sive ex parte materiæ vel formæ, sive ex parte ministri (quod est valde rarum) tunc enim sub morale periculum idololatriæ esset adorandum sub conditione. Alioquin imprudenter apponeretur talis conditio: cum regulariter sit moralis certitudo de legitima speciæ consecratione, adeoque de præsentia Christi sub illis: quamvis in communi, sive in genere, subinde spiritus contingat aliquas species non esse consecratas. Casus namque ille extraordinarius, de quo in particulari nunquam potest quis cum fundamento suspicari, non debet immutare communem Christianorum modum absolute adorandi, fundatum in certitudine morali de præsentia Christi sub speciebus propositis: quæ Deus nos voluit pro hoc statu in rebus agendis esse contentos, & quæ supposita non est prudentis de illa re dubitare, adeoque nec conditionem adorationi apponere; quæ prudenter non potest apponi, ubi non potest prudenter de veritate objecti dubitari. Periculum autem idololatriæ materialis non est morale, adeoque in moralitæ actione minimè curandum. Et qualescunque subsit, satis ei obviatur per hoc, quod Christianus semper sit ita affectus, ut non adoraret species, nisi essent consecratæ. Quemadmodum non honoramus parentes sub conditione (de quibus tamen solium moraliter certò nobis constat, quod sint nostri parentes) etsi ita simus, ut illos non honorarem, si verè parentes non essent. Aliundè etiam anxia talium conditionum appositio multum minuit devotionem & affectum erga hoc Sacramentum: ut patet experientia.

Dices: Adoratio fundatur in judicio dei de præsentia divinitatis objecti; illi autem judicio absolute repugnat subesse falsum. Resp. fundari quidem remote in tali judicio de præsentia divinitatis in objecto velut in communi; proximè tamen dirigè per judicium moraliter certum deductum ex una de fide & altera moraliter certa: v. g. per judicium, correspondens conclusioni hujus syllogismi: Omnis hostia legitime consecrata, utpote Christum continens, est adoranda; atqui hæc hostia est talis, ergo est adoranda. Vel per judicium correspondens conclusioni hujus syllogismi: Omnis hostia est practice adoranda, de cujus consecratione non subest ratio dubitandi: hæc est talis, ergo est adoranda.

DISPUTATIO QUARTA.

De Accidentibus seu Speciebus Sacramentalibus.

QUÆSTIO I.

An Accidentia panis & vini maneant in Eucharistia, & quomodo?

ICO I. In Eucharistia remanent accidentia sensibilia panis & vini. Est de fide ex Concilio Lateranensi sub Innocentio III. & refertur Cap. Firmiter de Summa Trinit. & Concilio Constantiensi sess. 8. & Florentino in Decreto Armenis, & Tridentino sess. 13. c. 1. & can. 2. Idemque similiter patet experientia, quæ tam evidenter docet manere accidentia realia panis & vini, quam quod ulla talia accidentia dentur.

Nihilominus refertur à Joanne Poncio d. 44. q. 9. Auctor quidam modernus suppresso nomine, qui conatus fuit probare accidentia illa non manere, sed simul cum substantia panis & vini definere, manentibus dumtaxat speciebus intentionalibus eorumdem accidentium à Christo conservatis, aut ipsomet Christo se visui offerente instar panis & vini ratione accidentium similium in ipso reperorum. Quæ tamen sententia veluti repugnans communi Theologorum, immo Christianorum sensui circa hoc mysterium, prout etiam ipsi Hæretici doctrinam Catholicorum intellexerunt, merito ab eodem Poncio reprobatur tamquam temeraria: ac veluti repugnans communi sensui Ecclesiæ, conclusionique Theologicæ, reprobatur tamquam erronea: nec non veluti repugnans definitioni Tridentini sess. 13. can. 2. ibi: manentibus dumtaxat speciebus (quo nomine Patres Concilii, omnesque Orthodoxi intellexerunt semper accidentia sensibilia panis & vini) & Concilii Constantiensis supra, damnantis hunc articulum Joannis Wisles: Accidentia panis non manent sine subiecto, utpote contrarium communi assertioni Theologorum Catholicorum (quæ etiam exprimitur in Officio Ecclesiastico SS. Sacramenti) Accidentia sunt ibi sine subiecto; hoc, inquam, titulo etiam reprobatur à Poncio tamquam hæretica. Addo, illam evertere veritatem Transsubstantiationis, utpote consistentis in hoc, quod in locum substantiæ panis & vini sub iisdem accidentibus succedat Corpus & Sanguis Christi. Præterea Catholica veritas habet, quod Corpus Christi absque sensuum illusionem veraciter contineatur sub speciebus panis & vini; non continetur autem sub speciebus intentionalibus, quæ emittuntur ad or-

Hiermex Sum. Theol. Pars IV.

gana sensuum nostrorum. Quæ etiam non manent sine subiecto; sed in aere, vel sensu ipso, v. g. oculo, subiectantur.

Dices: Nulla dantur accidentia distincta à substantia quæ vel divinitus quidem va-

leant sine substantia existere: quin potius omne ejusmodi est substantia, non accedens. Ita Cartesius ejusque Affectus (qui etiam Lovanii nuper non deerant inter Philosophiæ aut Medicinæ Professores) asserentes proinde omnes sensibiles corporis affectiones non esse, nisi meras habitudines sive putos modos. Resp. hanc ipsam doctrinam esse in terminis clarissimis Joannis VVicles, pro ut ad oculum patet inspicienti ejus verba quæ fusè allegat Thomas Waldensis Carmelita Tomo 2. de Sacramentis cap. 78. quem hortatur Martini V. (qui opus commendat in Brevis eadem præfixo) paucis post Concilium Constantiense annis absolvit; & ex eo noster Sichen Tract. 5. Physica disp. 1. q. 1. Quocirca dum idem Concilium damnavit hunc articulum, Accidentia panis non manent sine subiecto, definivit eo ipso contradictorium, quod scilicet maneat, adeoque quod fuerint & sint accidentia, etsi post consecrationem sine substantia panis. Quod & definivit postea Tridentinum sub nomine specierum, quas ait dumtaxat manere. Quo etiam utitur Concilium Lateranense sub Innocentio III. definiens c. 1. Verum Christi Corpus & sanguinem in Sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter contineri, transsubstantiatis pane in Corpus & vino in sanguinem potestate divina.

Nec responderi potest juxta opinionem imaginabilem (quam uti talem refert Petrus Alliaccensis, aliàs Cardinalis Cameracensis, in 4. q. 6. a. 3.) accidentia quidem esse sine subiecto, si dentur distincta à substantia panis, verè tamen talia non dari, ut proinde determinatio Ecclesiæ debeat intelligi sub conditione, quod sint species accidentales distinctæ à substantiis. Sed si non sint tales, sensus est: sub specie, id est, ubi apparet esse panis, & ubi prius erat. Quam opinionem quidem improbat, non tamen audeat hæresis damnare, eò quod solum per probabilem consequentiam inferatur ex transsubstantiatione panis, & principio communiter apud Peripateticos recepto (cujus oppositum tenens non esset propter hoc tamquam hæreticus habendus) quod accidentia panis sint alia ab ejus substantia.

Contra enim facit, quod accidentia remanere sine subiecto, sit absolute definitum

Bb nitum

nitum in Concilio Constantiensi: cui etsi Auditor præfatus interfuerit, pluribus tamen ante illius celebrationem annis juxta *Spondanum* fuerat ob illustrem doctrinam scriptis suis vulgatam assumptus ad Purpuram, ante eam & infulam Episcopalem existens Doctor celebris Parisiis. Estque relata ab eo opinio ipsius *Wicel* damnati, ut patet ex *Vvaldensi supra c. 78.* Oppositum quoque non solum per probabilem, sed etiam evidentem ac irrefragabilem consequentiam inferri poterat ex determinatione Ecclesiæ (quam respicit *Alliacensis*) in Concilio *Lateyanensi*, sive in ea continebatur veritas de accidentibus sine subjecto remanentibus: sub quibus sive sub speciebus contineri veraciter Corpus Christi, transubstantiato pane ibidem definitur; quod aperte falsum foret, si species sive accidentia non sint. Ut proinde etiam ante Concilium *Constantiense* hanc mentem & fidem Catholicorum agnovit ipse *Wicel* (quem ante *Constantiense* veluti novæ hæresis fabricatorem *Vvaldensis* impugnat) 2. parte *serm. 58.* dicens: *A tempore Innocentij III. nescitur, utrum Catholicè, an hereticè semiebat: ad unam tamen cogatur obedientiam illius Ecclesiæ tanquam fidem, quod credatur accidens esse sine subjecto in hoc Sacramento; ut refert Vvaldensis Tom. 2. de Sacram. cap. 76.* Idcirco totus ibidem & in præcedentibus ac sequentibus est, ut ostendat hanc veritatem contra *Wicel*, qui (ut ait *cap. 71.* in principio) *calumniatur fideles quia ..... accidens sine subjecto ponunt esse de fide.*

4. Nec ob hoc canonizatur *Porphyrus* aut *Aristoteles* (uti subannat *Wicel* renovans errorem *Parmenidis* & *Anaxagoræ*) sed veritas divinitus inspirata, ut respondet *Vvaldensis*. Aliàs pariter esset decidendus *Apostolus*, quod voluerit canonizare *Epimenidem*, aut hemistichium *Callimachi*; ad *Titum 1.* in verbis: *Cretenses semper mendaces; aut senarium Menandri, ex quo 1. Cor. 15.* dicit: *Corrumpunt bonos mores colloquia mala; aut apud Athenienses Aratum ex quo Act. 17.* allegat: *Ipsius enim, Dei, & genus sumus; ut rectè Vvaldensis sup.*

5. Instabis: *Wicel* idcirco damnatus est, quod substantiam panis diceret in Sacramento remanere; unde consequens erat, illius accidentia non remanere sine subjecto. Resp. *Wicel* principaliter sustulisse veritatem Corporis Christi in Sacramento Altaris cum Sacramentalis, ut patet ex *Vvaldensi supra c. 52.* Deinde asseruisse substantiam panis manere sine conversione seu transubstantiatione; in quo proinde damnatur à *Constantiensi*. In quo præterea specialiter & distinctè damnatur articulus, de quo in præfati: *Accidentia non manent sine subjecto*, eo quod conaretur serpens iste venenum suum diffundere &

mysterium oppugnare, argumento assumpto ex impossibili separatione & existentia accidentium sine subjecto seu substantiâ: quem proinde tanquam hæreticum & in Concilio *Constantiensi* damnatum impugnat *Vvaldensis* per multa capita, ostendens quoque distinctionem accidentium à substantia ex Philosophis & Patribus. Quam expugnare nequit aut ledere Catholicorum Philosophorum inter se de nonnullis qualitatibus, an sint vere qualitates, adeoque à substantia distinguantur, dissensio dum inter se de infinita Articuli determinati veritate concordant; tamen distinguentibus semper saveat magis determinatio ipsa Concilii.

Quod attinet accidentia absoluta occulta seu insensibilia, quæ scilicet nequidem ratione effectus sub sensum seu experientiam cadunt, in primis non satis constat, an in substantiis corporeis aliqua sint talia. Et si admittis, non est pariter certum, an in Eucharistia maneat vel non. Quamvis enim *Tridentinum* supra definit remanere dumtaxat species, hoc est, accidentia sensibilia, particula tamen exclusiva ibi non excludit cetera accidentia, sed solum substantiam panis & vini, ut ex scopo & contextu *Tridentini* patet. Deinde de puri modi seu accidentia modalia, quæ inhærent ipsis Speciebus, utique manent: adeoque similiter salvo *Tridentino* manere possunt accidentia absoluta insensibilia. Horum præterea permanetia non repugnat uneri eucharistico: ut proinde merito credi possit ea per consecrationem seu præsentiam Christi non destrui. Quamvis hoc ipsum non sit revelatum: nisi quis etiam illa putet significari in *Tridentino* nomine specierum panis & vini. Quod quidem non credo. Accidentia verò relativa in substantia panis & vini immediate fundata, uti & modi, si qui dentur à relationibus distincti, necessarîo pereunt per reunte panis & vini substantiâ, cum essentialiter ab ea dependeat. Neque illorum permanentia alicubi in Doctrina revelata fundatur.

DICO II. Accidentia post consecrationem remanentia existunt sine subjecto. Est de fide ex Concilio *Constantiensi* sess. 8. ubi damnatur hæc propositio *Joannis Wicel*: *Accidentia panis non manent sine subjecto in eodem Sacramento, & Tridentino sess. 13. can. 2.* ubi definitur post consecrationem nihil substantiæ panis aut vini remanere, sed solas species; adeoque sine subjecto: cum enim non inhæreant substantiæ panis & vini, quæ desit, nec possint inhære corpori Christi glorioso; sequitur manifestè, quod permaneant sine subjecto.

Est autem Conclusio vera, intellecta de omnia

4. *Disa Phi.*
lofophorum
qualiter
canonizentur
inter-
rum.

5.
Effugium
alind.

Pracind-
tur.

omnibus accidentibus Eucharisticis. Non enim prodest, quod haberent subiectum accidentale immediatum, nisi hoc ulterius sustentaretur. Sicut non prodest domui, quod tectum fulciatur parietibus, nisi hi fundamenta firmo innitantur. Unde si hoc dicitur, & domus persistat, dicitur ipsa stare sine fulcramento aut sustentaculo. Nilque aliud intendit Concilium Constantiense docens contra Wiclef, quod desinat substantia panis, quæ accidentia sustentat, utensque verbis ipsius S. Thomæ, qui tamen non intelligit, quod sint omnia accidentia extra omne subiectum, immo docet contrarium; sed esse omnia extra subiectum ultimum seu substantiale. Et quidem non omnia esse extra omne subiectum accidentale, non potest dubitari ab illis, qui admittunt relationes & puros modos: nam ipsæ species habent suas relationes, præsentias, & modos; quæ tunc in hærent ipsis speciebus tamquam subiectis.

An verò accidentia absoluta seu species sint extra subiectum etiam accidentale, non dependet à principiis fidei, sed est ex principiis Philosophiæ deducendum. Nam vel remanet quantitas, vel non. Si non remaneat, utpote indistincta à substantia seu materiâ primâ panis (quod est probabilissimum) patet species esse extra omne subiectum accidentale: nam illud deberet esse quantitas, sed hæc non manet, ut supponitur, ergo. Si remaneat (prout habet probabilissima & recepta doctrina præcipuorum Theologorum fundata in extensione impenetrabili seu quantitativâ specierum; quam tamen Nominales & alii refundunt in Deum sic occultantem Mysterium) adhuc incertum est: nam incertum planè est, an dum adest quantitas, accidentia seu qualitates sensibiles subiectentur in ipsa, an verò immediatè in forma, an in ipso composito. Et quidem quodlibet horum trium tenent probati Auctores. Primum quoque accommodatum est, quo facillè plura explicentur fieri extra miraculum; quando videlicet species calefiunt, frigesunt &c. Quàmvis mirum videatur, quod in quantitate, & per eam in materia huiusmodi accidentia subiectarentur, & non potius in forma aut composito, cui sunt connaturalia, aut unde emanant, prout frigus v. g. est forma connaturaliter emanat. Neque majus apparet fundamentum subiectandi accidentia in quantitate, quàm in gravitate vel levitate, suppositâ utrobique distinctione illarum reali à substantia, ut arguit Arriaga d. 38. n. 5. & 14. Quorum tamen, quoniam philosophica

sunt, ampliorem discussionem Philosophis relinquimus.

D I C O III. Accidentia non accipiunt in hoc Sacramento alium modum positivum existendi, præter potentiorum seu sublimiorum Dei concursum, quo extra subiectum conservantur. Ita Scotus d. 12. q. 1. n. modo pos. 4. & 24. & q. 6. n. 14. Lessius, Soto, Arriaga vivo eis su. & plerique alii contra Suarez & alios. Probat: quia illa ratio existendi extra subiectum ex nullo capite apparet impossibilis, & est commodior ac facilis explicatu; ergo est asserenda. Confirmatur: quia modus positivus, quem Alii statuunt, vel esset substantialis, vel accidentalis: si substantialis, contra naturam addetur accidenti: si accidentalis, ipsemet postulabit inesse subiecto, nec sine illo existere poterit magis, immo minus, quàm accidens cui ponitur superaddi. Deinde si esset substantialis, ipse potius exigeret esse subiectum accidentium, quàm in his subiectari; adeoque hæc non essent sine subiecto: si accidentalis, nimis esset imbecillis ad sustentandum accidentia.

Addo tamen, non videri improbabilem quorundam Doctorum Sententiam, qui censent corpus Christi sustentare species, non quidem tamquam subiectum, sed instar meri termini. Eo ferè modo, quo docuimus in Tract. de Incarnatione d. 1. quest. 1. Verbum posse uniri accidenti, non ut ab hoc informetur, sed ut ipsum instar meri termini substantialis sustentet. Estque hæc Opinio etiam satis commoda ad explanationem transsubstantiationis. Nihilominus non est necesse illam adstruere: possibilitas enim non infert factum. Et sine ea obvio magis modo explicatur mysterium, & congruè ad locutiones Patrum. Potius quoque dicitur, accidentia esse sine sustentaculo creato, solumque à Deo sustentari.

Q U O D autem specialis & sublimior Dei concursus saltem requiratur, est communis opinio Doctorum. Quæ probatur: tum quia sic saltem suppleri debet causalitas materialis substantiæ panis & vini, à quibus accidentia prius sustentabantur: tum quia si eodem planè concursu posset accidens conservari intrâ & extrâ subiectum, posset consequenter per vires naturæ etiam poni extra subiectum, seu Jussu Dei extrinseco decreto: adeoque nullum interveniret miraculum, præterquam suspensio decreti extrinseci; quo Deus ordinavit ad positionem talium formarum extra subiectum, non concurrere: quod omnino falsum apparet.

Dices: Subiectum exercet in accides causalitatem tantum materiale, quam Deus nequit supplere; adeoque impertinens aut certe insufficientis est specialis Dei concursus. Resp. Deum quidem non posse causalitatem materiale in eodem genere cau-

IO.
Accidentia
in Sacra-
mento exi-
sunt sine
modo pos-
sunt addita.

II.
Sustentata
à Deo per
specialem
concursum.

Qualiter
possit Deus

Supplere
causalitatem
causae
materialis.

sa supplere, componendo per se instar materiae aliquid totum, aut per susceptionem accidentis illud sustentando: posse tamen illam supplere in genere causae efficientis; praesertim quando agitur de causalitate, non secundum quam ex materia aliquid componitur, sed tantum secundum quam forma ab ea sustentatur. Poterit itaque Deus illam supplere per majorem concursum effectivum, praestando totum id, quod forma accipiebat à materia sive subjecto sustentante. Nec mirum: cum etiam subjecti approximatio aliaque conditiones, quae actionem agentis reddunt faciliorem, possint in alio genere causae per intensionem virtutis & majorem conatum sive concursum agentis suppleri; quantumvis ad genus causae materialis soleant revocari.

Q U A E S T I O II.

Quomodo Accidentia panis & vini possint agere, & recipere mutationes?

12.
Accidentia
possunt in
Sacramento
agere eadem
que extra.

DICO I. Accidentia panis & vini possunt in Sacramento exercere eandem operationes; tam reales, quam intentionales, quas poterant exercere, dum erant in subjecto. Ita Theologi communiter. Et patet experientia: nam immutant sensum, dum videntur, tanguntur &c. disponunt effectivè ad novae substantiae generationem, alterantque corpori vicina. Ratio est: quia existentia in subjecto non aliter est ipsis necessaria ad agendum, quam quantum est eis necessaria ad existendum: cum ergo hic sine subjecto quantitativè existant, possunt etiam sine illo agere; quandoquidem sint principium totale actionis accidentalis sibi propriae. Quod addo: nam actionem substantialem exercere non possunt extra subjectum, uti nec in subjecto: cum nullum accidens ob sui imperfectionem possit producere substantiam; ut rectè Scotus & alii passim docent. Unde etiam ad productionem substantiae disponant, peracta tamen dispositione Deus illam producit, supplendo defectum substantiae absentis. Quod etiam facere videtur, quando accidentia Eucharistica alterata reducuntur ad statum naturalem: si enim forma substantialis panis & vini foret praesens, in eam esset restauratio illa referenda, & non in accidentia, adeoque ipsa absente est referenda in Deum. Hac proinde ratione vinum consecratum, si nimium calefiat, reducitur ad illam temperiem, quam naturaliter exigit.

13.
Moverentur
localiter,

DICO II. Qualitates Eucharisticae possunt etiam moveri localiter, sicut dum suberbat substantia; ut patet experientia. Nam ratione quantitativè aut quantitativè ex-

tensionis remanentis sunt impenetrabiles; ideoque possunt ab agente naturali suscipere quemlibet motum localem. Idem est de quavis alia alteratione, ut calcificatione, frigidatione &c. Et quidem ea naturaliter fit, supposito semel cum communiorentia subjecto communi, & immediato accidentium quantitate: quae proinde sufficit, ut in ea qualitates subeant alterationes secundum intensionem & remissionem, in primo secundum intensionem & defensionem. Unde tunc non sunt necessariae operationes creativae: cum alioquin dicendum foret in alia opinione, speciebus ad ignem v. g. applicatis, calorem in illis à solo Deo produci per creationem ad praesentiam ignis. Quod equidem sine gravi incommodo admitti posset in hoc mysterio miraculis pleno: in quo ut gratis recurreretur ad miraculum, deberet antecedenter seu independenter ab illo ostendi necessitas distinguendi quantitativè in omni substantiae corporeae à materia: à qua alioquin optimè intelliguntur provenire ea, quae quantitativè describuntur; ut arguit *Arriaga disp. 8. sect. 2.* addens, etsi distincta esset, non tamen fore subjectum accidentium. Quod satis probabilè videtur.

DICO III. Qualitates Eucharisticae similiter possunt ratione quantitativè extensionis aut ipsius quantitativè remanentis, uti & ipsa quantitas, frangi sive dividi, & uniri, vel per appositionem augeri, item rarefieri & condensari. Quae omnia patent ab experientia.

Sed difficultas est, quomodo haec fiant virtute naturali: cum in primis per divisionem resultant novi termini quantitativè finientes, à subjecto separati, & per unionem novi termini copulantes, prioribus terminibus destructis; qui proinde destruantur per annihilationem, reliqui autem producantur per creationem: quae videntur superare virtutem agentis naturalis. Resp. tamen illos terminos (si denatur) satis intus dependere à partibus quantitativè, quas terminant aut copulant, ut propterea non censeantur praesentes annihilari, vel noviter ex ipsis partibus quantitativè resultantibus creati. Si quis tamen omnino velit, hos terminos exigere pro subjecto connaturali correspondentes terminos seu puncta substantiae, adeoque in proposito quaestiones casu creati vel annihilari, nolim multum contendere de re abstracta, & in fundo ipso (an scilicet tales termini denatur) incertissimam, minimamque utilitatis.

Major est difficultas de condensatione & rarefactione: praesertim quia vix explicari potest, in quo istae mutationes consistant. Ideoque de illis Scotus manit valde irresolutus. Dico equidem, si in rarefactione acquiratur nova quantitas totalis vel

vel partialis & in condensatione destruitur (ut Quidam volunt) consequenter illam à solo Deo per creationem produci aut per annihilationem destrui; unde satis patet: cum quantitas creata vel destructa supponatur fore extra omne subjectum. Aliud est, si quantitas præexistens in rarefactione tantum extendatur, & in condensatione contrahatur, aut novus tantum aliquis modus in rarefactione accedat, & in condensatione pereat: tunc enim satis patet, non intervenire quantitatis creationem aut annihilationem; cum modus iste subiectetur in quantitate. Idem adhuc clarius est, si (quod saltem est valde verosimile) rarefactio fiat per intromissionem corpusculorum intrà poros rei rarefactæ, & condensatio per eorumdem expulsionem.

QUÆSTIO III.

An Species Sacramentales corrumpantur, & quando sub eis desinat esse Corpus Christi?

Dico I. Qualitates sacramentales corrumpuntur eodem modo, quo, si in-existent substantiæ panis & vini; ut patet experientia. Et probatur: quia supposito, quod subiectentur in quantitate, agens contrarium non minus potest naturaliter in eas agere, producendo qualitates repugnantes & destructivas, quam si subsisteret substantia panis & vini. Si tamen non subiectarentur in quantitate, dicendum foret eas à Deo annihilari. Quod idem dicendum est in sententia Scoti & multorum aliorum de ipsa quantitate: quod mirum speciebus per agens naturale corruptis, annihilentur à Deo ipsa quantitas: Scotus enim docet quantitatem subiectari in composito, adeoque cum eo produci & interire, fierique in corruptione resolutionem usque ad materiam primam. In sententia tamen communiori de quantitate non est difficultas: cum secundum illam subiectetur in materia, sitque illi coæva, adeoque semper remaneat eadem in genito & corrupto.

Dico II. Corpus Christi desinit esse sub speciebus, quando ita alterantur, ut si sub illis esset substantia panis, corrumpetur substantialiter. Ità omnes Theologi. Ratio est: quia Corpus Christi succedit in locum panis, & ab accidentibus panis moraliter saltem conservatur in esse sacramentali, sicut panis ab iisdem conservaretur in ratione physicarum dispositionum: ergo præcisè tam diu manet sub illis, quamdiu maneret substantia panis. Idem cum proportione est de Sanguine Christi sub speciebus vini. Confirmatur: quia casu quo hostia post sumpcionem ejice-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

retur per vomitum, speciebus immutatis, judicaretur ab omnibus retinere suam consecrationem. Ideoque fideles sunt solliciti ne hoc fiat; immo & Ecclesia, cavens, ne detur Eucharistia in periculo vomitus, & præscribens, quid eo contingente sit agendum cum speciebus, quas supponit manere consecratas. Unde & Ecclesiasticæ Historiæ referunt casus, quibus è pectoribus gravium peccatorum fuit hostia miraculosè extracta, velut adhuc continens Christum. Quare non mox à sumpcionem, sed in consumptione desinere Sacramentum hoc, constat: etsi Christus aliter instituere potuisset.

Ex dictis sequitur, si mitteretur una gutta ex calice consecrato in vas integrum vini, sanguinem Christi sub illa gutta verè mansurum, saltem si vinum, cui injicitur, non sit multum diversæ conditionis ab eo, quod est consecratum: nam species illius guttæ manerent tunc incorruptæ, cum ibi non haberent contrarium à quo corrumpentur: quare sicut non obstante mixtione, si gutta non fuisset consecrata, retinisset substantiam prioris vini, sic gutta consecrata retineret sanguinem Christi. Hinc totum illud vas esset aliquo modo sacrum, & usibus sacris v.g. celebrationi missarum &c. applicandum; ut ex quibusdam miraculis docet Baronius tom. 12. ad finem anni 1192. Suarez, Coninck & plures alii. Quod quidem indubiè congruentissimum foret; Nonnullis tamen apparet non esse necessarium, inter quos Sotus, Henriquez, & alii: eò quod parva gutta haberi possit pro non immissa; præsertim cum singuli bibentes non exponantur probabili periculo bibendi sanguinem Christi.

Econtra si gutta aquæ aut vini specie distincti mixta speciebus consecratis transmutetur ab his substantialiter, non erit pars illa vini noviter producti consecrata: cum consecratio præcesserit, afficiens solummodo species præexistentes. Nec obstat, quod oleum non consecratum, consecrato possit oleo commisceri, ut dicitur c. Quod in dubis, de Consecr. Eccles. & idem sit consecratum, ut habet Rubrica. Idemque est de aqua non benedicta, mixta benedictæ. Non obstat, inquam: quia consecratio Eucharistiæ fit per realem transmutationem, in ordine ad quam est vis tributa solis Christi verbis circa materiam tunc præsentem. Alia autem consecratio tantum est moralis, per quamdam denominationem extrinsecam institutam ab Ecclesia, quæ voluit eam fieri; etiam per solum attractum seu admixtionem cum simili liquore benedicto.

Petes, an si dentur vina specie substantiali distincta, & speciebus consecratis misceatur vinum non consecratum specie distinctum, & hoc transmutaret in se species vini consecrati, desineret sub his esse

18.
Gutta consecrata in dolum vino missa consecrationem non amittit.

Quia tabula docet Baronius tom. 12. ad finem anni 1192. Suarez, Coninck & plures alii. Quod quidem indubiè congruentissimum foret.

19.
Quod per aqua consecratione transmutatur à speciebus consecratis, non fit consecratum.

20.
An species manerens consecrata si transmutatur in esse

*Species vini
substantia-
liter seu spe-
cie diuersi.*

esse Christus? Idem est, si ab initio consecretur vinum mixtum ex pluribus specie distinctis, & species vini fortioris transmutent substantialiter in se species alterius, aut ex utrisque exurgat tertia species vini. Resp. Affirm. admissio quæstionis supposito, de præfata scilicet distinctione vinorum: de quo Plures dubitant. Ita varii Recentiores contra Soto & Nonnullos alios. Ratio est: nam in propositis casibus defuisset substantia prioris vini, si non fuisset consecratum; Christus autem non manet diutius sub speciebus, quam mansisset substantia præexistens. Vinum quoque cum novis speciebus etsi sit materia de se consecrabilis, non tamen de facto consecrata: cum prior consecratio solum affecerit substantiam sub accidentibus tum præsentibus contentam.

QUESTIO IV.

Quâ ratione possit aliquid ex Speciebus sacramentalibus generari?

21.
*Corruptis
speciebus
nova gene-
ratur sub-
stantia, ac si
non præce-
disset conse-
cratio:*

EXPERIENTIA docet corruptis speciebus generari novam substantiam, & quidem talem, qualem exigunt dispositiones corruptivæ in quantitatem eucharisticam introductæ, qualisque producta fuisset, si sub illis accidentibus fuisset panis & vinum; nam si species contingat exuri, superfluit aliqui cineres; si putrefiat, oriuntur etiam vermes; si quis illis in quantitate magna utatur, non minus illis reficietur & sustentabitur, quam pane & vino non consecratis. Quod Deus disposuit, ut mysterium esset à nostris sensibus absconditum, ad fidei nostræ exercitium & meritum. Quæritur itaque, quomodo illa substantia producat; cum hic nulla sit materia ex qua?

22.
*Nô quidem
ex quanti-
tate Eucha-
ristica tam-
quam sup-
plente vi-
cem materia
ipsa generat.*

DICO I. Non potest dici, quod substantia producenda componatur ex quantitate eucharistica tamquam materiali supplente vicem materiæ. Ita communiter Doctores contra *D. Thomam qu. 77. art. 5. in corp. & ad 1.* quem tamen Varii conantur aliter interpretari. Probat: quia substantia genita ex speciebus sacramentalibus est compositum substantiale, adeoque non potest involvere accidens seu quantitatem tamquam partem materialem. Deinde vermes v. g. ex illis speciebus geniti non essent vera animalia; cum non constarent corpore, quod essentialiter involvit materiam. Pura absurda, quæ ex contraria sententia sequuntur, pertransco.

23.
*Sed: ut
tertia de no-
vo à Deo
creata,*

DICO II. Illo instanti, quo sub speciebus ob corruptionem desinit Corpus Christi, creatur à Deo alia materia prima; verosimilius eadem, quæ ante consecrationem

fuerat materia panis vob vini: & in eodem instanti producitur forma substantialis ab illo agente, quod eam produxisset, si sub speciebus corruptis fuisset substantia panis & vini. Prima pars est *Soto dist. 12. q. 6. n. 12. & 13.* & aliorum communiter: nam cum substantia de novo generanda necessario constet materia prima, & illa hic non præsupponatur, nec aliunde adducatur, restat, ut de novo creetur. Secunda pars, quod creetur eadem quæ prius fuerat panis & vini, probatur: quia hoc est Deo æquale, & sic minus fit variatio in universum præsertim materiæ primæ, quæ alioquin notabiliter variaretur. Adde ex *Arriaga dist. 38. n. 16* quod cum materia ista sit naturaliter incorruptibilis, & solum ob præsentiam Christi fuerit destructa, facta ei quadam violentiâ, connaturale videatur eam restituere in pristinam existentiam hoc ipso, quod præsentia Christi cesset. Totum hoc nihilominus manet intra terminos conjecturæ, in rependente à beneplacito Dei. Tertia pars fundatur in exigentia rerum creaturarum, juxta quam semper producuntur ab agente naturali, si adit; alioquin à Deo supplente defectum illius.

Movent hic Nonnulli dubium physicum, utile aliquando praxi in ordine ad cautelam servandam in provocando vel admitendo vomitu post communionem; quanto tempore indigeant species eucharisticæ, in ventriculo corruptantur. De quo sunt diversa admodum iudicia seu conjecturæ. Quidam enim Medici consulti à *Lugo d. 10. de Euchar. num. 54.* in eam ferè serunt sententiam, ut parva hostia consumatur à mediogri stomacho spatio minuti, seu sexagesime partis horæ. Species verò, quas sumit sacerdos, censent esse corruptas in semiquadrante horæ. Quod si quis ad quadrantem velit extendere, videtur (inquit *Lugo*) extra omne prorsus dubium aut periculum se constituere. Sed inhaerendo discursui Medicorum, quem *Lugo* adfert, arguit *Arriaga d. 39. sect. 5.* multo citius ordinariam parvam hostiam debere corrumpi; utpote quæ (ut observavit) non nisi octingentesimam efficiat partem quarum unciarum cibi solidi, quas unâ horâ à calore naturali stomachi concoqui contendebant iidem Medici. Ipse verò *Arriaga* universim non dubitat, quin spatio quinque Patet & Ave sic fiat generatim concoctio, ut nequeat superesse scrupulus: immo in sacerdote vix esse dubitandum, quin species panis & vini sint consumptæ, postquam absolvit Missam & vestes sacras exiit.

Alii nihilominus censent sacras species regulariter esse digestas post horam. Alii parvam particulam dimidiatâ fortasse horâ posse destrui à ventriculo, præsertim jejuno & apperente, conjectant. Quamvis species vini non tam pertinaciter in ventriculo

triculo detineatur: cum experientia confret, vinum nisi alio cibo solido in ventriculo detineatur, sæpè etiam ante quadrantem horæ mutato colore, sapore, & ceteris ferè vini accidentibus instar excrementi emitti. Immo quia in ore inchoat quoddam primæ concoctionis rudimentum, experimur vinum subrubrum paucissimo tempore ore retentum, tum ardorem, tum roborem deponere. Quod autem celeritatem concoctionis hostiæ Nonnulli probant exemplo aquæ bullienti, in qua hostia parva etiam citius minuto absuntur, non videtur solidum: cum animalis calor in stomacho non tantus sit, quantum in aqua bulliente: urit enim hic confestim, non ferè tepidus est calor; ut experiri licet, si chylus etiam perfectè coctus revolvatur.

Tandem consultus à me Vir clarissimus *Vopiscus Fortunatus Plempius* in Academia Lovanien. Medicinæ Professor primarius, dubio hoc discussio, censuit ob diversitatem stomachorum, sanitatis, temperamentorum non posse definiiri certâ regulâ, quanto tempore cibus in ventriculo conficiatur. Et quidem in valente stomacho parvam hostiam consumi brevi admodum tempore, hoc ipsum tamen non posse certò determinari ob magnam valetudinis & caloris differentiam ac gradus. Tutissimum autem arbitratur in utrumque bene constituto stomacho minimum requiri quadrantem horæ: stomacho autem malè constituto, (qualis ut plurimum saltem est, in quo vomitus timetur, vel sponte veniens, vel provocatus) nullam posse accommodari regulam. In ægro siquidem stomacho potest hostia multò diutius hærerè, non consumpta; immo & transire tota intestina sine corruptione, in illo videlicet affectu, qui lienteria appellatur. Quocirca non immeritò suadetur in *Philosophia Christiana* *Fontanæ* l. 2. de Anima c. 3. n. 4. ut minimum integram horam à sacra Communionem vomitus esse sustinendum ab iis, qui habent ventriculos pituitosos, seniles aut à morbo languescens. Et hæc de re nobis incertissima dicta sufficiant.

QUÆSTIO V.

Quid sit censendum de Mutationibus miraculosis circa Species Eucharisticas?

Constat ex historiis, sæpè fieri eiusmodi mutationes; aliquando quidem ad confusionem infidelium, qui veritatem hujus Sacramenti negant; aliquando ad terrorem indignè communicantium; aliquando autem ad confirmationem infirmorum, aliquando etiam ad consolationem sanctorum & piorum hujus Sacramenti cul-

torum. De quibus videre licet *Paschasium Corbeensem lib. De Eucharistia c. 14. & seq. Guimundum l. 3. de Eucharistia & alios.*

Mutationes autem istæ aliquando contingunt verè, aliquando tantum apparenter per immutationem mediæ aut organi sensorii, aut etiam solius phantasiæ. Porro indicium ejusmodi mutationis tantum apparentis est, si solum à quibusdam videtur, & non ab aliis adstantibus, qui Sacramentum vident in forma consueta, aut si non satis constanter juxta exigentiam objecti: Aliud est, quando omnibus apparet eodem modo, saltem ad longum tempus: hoc enim signum aliquod est, mutationem verè contingere in Sacramento, vel in alio aliquo objecto reali. Hic autem quaeritur, an in istis mutationibus, sive veris, sive apparentibus, Christus exhibeat semetipsum realiter videndum. Secundo, an his mutationibus non obstantibus, Christus equidem maneat in Sacramento.

DICO I. Sive mutationes sint reales, sive non, possibile est, ut Christus in illis semetipsum exhibeat videndum in propria specie seu personâ: immo pium & probabile est, credere, quòd sic de facto, saltem aliquando, semetipsum exhibeat: etsi oppositum sit verosimilius.

Prima pars probatur: quia posset Christus, in cælo manens, simul existere alibi, etiam circumscriptivè, & ibi se videndum exhibere, adèque idem facere posset in similibus circa Eucharistiam mutationibus, dum videlicet apparet, sive tamquam cruci affixus, sive corpore sanguinolento & confisso, sive in forma elegantis pueri. Quomodo *Paschasius supra* narrat Christum apparuisse cuidam Sacerdoti in forma pulcherrimi pueri, & se illi ad osculandum præbuisse, sed precibus Sacerdotis ad sacramentalem formam, ut sumi posset, rediisse. Deinde etsi Christus tantum in cælo existeret circumscriptivè, posset divinitus se exhibere corporaliter videndum in Sacramento, sive instar massæ carniæ, sive instar sanguinis, sive instar pueruli, cujus caput appareret in supremitate hostiæ, pedes in inferiori parte, & sic consequenter, ipsis speciebus hostiæ visui occultatis.

Secunda pars est *Alexandri Alensis* & aliorum. Immo illi, qui tertiam partem tenent, non dissententur pium & probabile esse, quòd aliquando saltem ita contingat: cum enim id sit possibile, & valde consonum fini ejusmodi apparitionum; cur non possit credi subinde saltem sic contingere? præsertim dum v. g. apparet Christus in forma pueri, mutatis realiter speciebus; aut etiam dum illis non mutatis apparet pro brevi tempore & in eadem quantitate caro vel sanguis.

Tertia pars probatur: tum quia est communis opinio Doctorum cum *D. Thoma* q. 76. art. 8. tum quia juxta regulam

illa quando que sunt vera quando apparentes.

Indicia verumque.

26. *In eis potest Christus se in propria persona exhibere videndum.*

Et probabile non differtur pium & probabile esse, quòd aliquando saltem ita contingat: cum enim id sit possibile, & valde consonum fini ejusmodi apparitionum; cur non possit credi subinde saltem sic contingere? præsertim dum v. g. apparet Christus in forma pueri, mutatis realiter speciebus; aut etiam dum illis non mutatis apparet pro brevi tempore & in eadem quantitate caro vel sanguis.

27. *Probabilius tamen est, quòd non.*

cominunem, quæ in materia de Angelis traditur, Christus post ascensum in cælum, in aliis apparitionibus non solet se exhibere in propria persona: tum quia hoc non requiritur ad finem, ob quem istæ apparitiones contingunt, vel ad falsitatem & mendacium vitandum: non enim significatur, quod Christus sit præsens sub forma, sub qua apparet, sed quod sit realiter præsens sub speciebus consecratis. Confirmatur discurrendo per varios mutationum sive apparitionum modos: nam aliquando apparet in calice sanguis exuberans; aliquando hostia manat sanguinem, aliquando apparet massa cruda carnis: non est autem credibile carnem aut verum Christi sanguinem seorsum realiter exhiberi. Deinde ista caro & sanguis aliquando per sæcula asservatur, alteratur, nigrescit, corrumpitur: quæ non sunt attribuenda carni aut sanguini Christi jam gloriosi secundum propriam speciem. Idem clarius est, dum hostia vertitur in lapidem, aut aliud corpus: cum ibi ne quidem appareat aliquid Christi. Similiter dum Christus apparet corpore sanguinolento aut conciso, vel per modum pueri: nam cum nullibi sic existat in rerum natura, credibile videtur, apparitiones ejusmodi non esse Christi in propria persona. Quamvis hoc postremum non sit certum: cum similiter se exhibuerit in propria persona, & tamen in specie peregrina, post resurrectionem, tum Magdalenzæ, tum duobus discipulis euntibus in Emmaus.

28.

Christus non obstantibus hujusmodi mutationibus manet in Sacramento, quædo species non sic mutantur, quin sub similibus naturaliter adhuc maneret panis & vinum.

DICO II. Non obstantibus similibus mutationibus, manet Christus in Sacramento tunc solum & semper, quando species non sunt realiter sic immutatz, quin si non forent consecratæ, adhuc posset sub illis naturaliter permanere substantia panis & vini. Patet: quia præsentia sacramentalis dependet à solis speciebus, id quæ quændiu ipsæ manent per se sufficientes ad conservandam substantiam panis & vini. Porro an talis mutatio verè contigerit, non potest semper dignosci. Quando equidem brevi sedent species, signum est illas tantum fuisse sensui nostro occultatas sine immutatione circa ipsas factâ. Sed quando mutatz permanent, v.g. caro sanguis, lapis &c. & ex inæquali-

tate aut odore, sapore, duritie, similibusque qualitatibus magis propriis (color enim & figura sunt satis indifferentes, ut iis mutatis non necessariò mutetur res ipsa) colligitur species panis aut vini esse perfectè corruptas, nullatenus ibi manet Christus sacramentaliter, ideoque nec exhibenda est reverentia, quæ Christo in Sacramento, sed quæ miraculoso vestigio Christi, qui ibi præexistit, potest exhiberi. Putat autem Suarez non esse carnem aut sanguinem propriè dictum, in quem species Eucharistica quædoque miraculosè transmutantur, sed aliud corpus à Deo productum, quod figuram & speciem carnis & sanguinis referat. Verum nulla est ratio negandi esse carnem & sanguinem propriè dictum; non quidem hominis aut bruti, sed creatum à Deo, & nulli unquam animali incorporatum.

Petēs, quid faciendum sit Sacerdoti sacrificanti in hujusmodi apparitionibus? Resp. si species sacramentales redeant, esse sumendas: cum nulla sit ratio non lumen di, & mutatio verosimiliter tantum contigerit in oculo sacrificantis. Si non redeant, & mutatio tantum contigerit in aliqua parte specierum, sumi debet residuum ad complementum sacrificii. Si mutatio sit totalis, & perleverit, reservandæ sunt species sic mutatz: neque est necesse denuò consecrare (et si id putent Aliqui) Deus enim ipso facto tunc videtur dispensare in præcepto, quo mandavit utriusque speciei summptionem. Addeunt Alii, reconsecrationem tunc non fore consumptionem prioris sacrificii, utpote in utraque specie consecrati, sed potius novi inchoationem. Ad quod tamen dicerent aliter sentientes, censeri moraliter consumptionem prioris sacrificii. Sed si totus sanguis sit effusus, debet denuò fieri consecratio calicis juxta Rubricas Missalis, censeturque hæc pertinere ad complementum incepti sacrificii, perficiendi summptione utriusque speciei. Eadem Rubrica par. 2. n. 3. in fine reconsecrationem consulunt in calice, quo hostia per miraculum disparat. Quare in præsentia similiter fieri Plures consulunt, et si non necessariū putent. Quod nec ego vellem improbare. Veri potest Suarez d. 55. s. 4.

DISPUTATIO QUINTA.

De Ministro Eucharistia.

QUESTIO I.

Ad quos pertineat Eucharistia
confectio?

1.
Solutio Sacer.
dos ritè or.

DICO: Eucharistia consecratio pertinet ad solos sacerdotes ritè ordinatos: ita ut hi soli validè consecrent,

Est contra quosdam Hæreticos existimantes, quod omnes Christiani sint sacerdotes, & habeant hanc potestatem, et si ea non debeant uti, nisi à communitate deputati, scilicet ob disciplinam & ordinem Ecclesie, & ad vitandum nimiam confusionem, quæ esset, si quilibet Sacramenti consecratione ingereret: ut sensit Lutherus variis locis apud Bellarminum lib. 4. de Euchar. cap. 16. Immo

is eo usque progressus est, ut diceret in Lib. de Missa privata & Vnctione sacerdotum (teste Bellarmino sup.) fore verum Sacramentum, etiam si à diabolo conficeretur. Idem in re sentiunt Kemnitius & recentiores Lutherani, etiam si quaestionem istam ut plurimum dissimulare soleant. Miraturque merito Bellarminus dissentire Sacramentarios utpote docentes Sacramenta non operari, nisi excitando fidem, & per Ordinationem ministrorum non imprimi characterem, nec dari novam spiritualem potestatem, sed solum usum seu officium.

Verum Conclusio constat ex communi consensu & perpetua traditione Ecclesiae, quae in plurimis Conciliis etiam est definita, ut Nicano I. can. 14. aliàs 18. Lateranensi, & refertur cap. Firmiter, de summa Trinit. Florentino, & novissime Tridentino sess. 22. cap. 1. & can. 2. sess. 23. cap. 1. & 4. & can. 1. Idem docuerunt antiqui Patres, tum efficaciae verbum Christi conjungunt statum sacerdotalem, eumque inde tollunt. Sic Chrysostomus, ob hanc eximiam potestatem consecrandae Eucharistiae non raro scribit angelis aequari sacerdotem sive ab his illos superari lib. 3. de Sacerdotio & alibi. Ambrosius l. de dignitate sacerdotali c. 2. sacerdotalem potestatem regiae anteposit. Quod etiam faciunt Chrysostomus & Nazianzenus, & reipsa docuit S. Martinus, cum teste Severo Sulpitio in vita illius, in convivio Imperatoris hunc postpositum suo Presbytero. Hieronymus quoque frequenter asserit non posse nisi Episcopos & Presbyteros Eucharistiam conficere, & Epistol. ad Evagrium hoc potissimum argumento demonstrat Presbyteros esse longe superiores diaconis, quod hi non habent potestatem consecrandi Eucharistiam. Quo titulo etiam S. Franciscus in suo Testamento tantum honorem vult deferri Sacerdotibus. Immo (teste S. Antonino 3. part. Chron. Tit. 24. c. 2. §. 2.) dixit: Si Sancto venienti de caelo, & in periculo alicui Sacerdoti me contingeret obviare, ad Sacerdotis manus deosculandas citius me conferrem, & Sancto dicere: Expecta me Sancte, quia manus huiusmodi verbum vita contrectant, & ultra humanum aliquid possident. Praeterea Clemens Romanus l. 2. Constitut. Apost. cap. 31. loquens aperte de sacrificii oblatione, ait: Laicus omnis sine sacerdote perficiens aliquid, frustra facit. Denique nullum proferri potest ex tota antiquitate exemplum, quo probetur diaconum aut laicum in aliquo casu consecrassse Eucharistiam: sicut tamen non pauca proferuntur exempla, quibus ostenditur in certis casibus diaconos, immo & laicos baptizasse. Vide Bellarminum supra, qui tamen non recte allegat Ignatium Epistol. ad Trallianos ad confirmationem hujus veritatis, ut inspicienti textum patebit.

Ratio Theologica est: quia potestas con-

ficiendi Eucharistiam debet provenire ex confessione Christi; qui nusquam legitur illam, promiscue omnibus dedisse. Quin immo ipse nullis dedit potestatem consecrandi, quam iis, quibus dixit Luca 22. Hoc facite in meam commemorationem; id est, solis Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, ut semper intellexit Ecclesia; quibus proinde potestatem dedit consecrandi: cum haec fuerit praecipua Christi actio, quam verba illa demonstrant.

Confirmatur: quia si vetus sacerdotium non erat omnibus commune, sed constitutum à Deo speciale, quanto magis in hoc longè excellentiori sacerdotio fuit observandum, ut nemo sibi illius honorem sumeret, sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron, ut loquitur Apostolus ad Hebr. 5. Ob quod ab initio Ecclesiae usitata fuit Ordinatio Sacerdotum, in qua eis traditur consecrandi potestas.

Omnes porro Sacerdotes certum est valide posse consecrare, etsi sint haeretici, schismatici, excommunicati, degradati, irregulares, aut aliàs impediti: id namque patet ex sensu totius Ecclesiae, & ex Tridentino sess. 7. can. 9. & alibi, docente numquam amitti characterem sacerdotii: quam diu autem iste in hac vita perseverat, tam diu subsistit in ministro potestas valide consecrandi. Unde idem Tridentinum sess. 23. cap. 4. damnat eorum sententiam, qui asserunt novi Testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere, & semel rite ordinatos iterum laicos officii posse, si verbi grati ministerium non exercent.

Confirmatur: quia consecratio non est actus jurisdictionis respiciens subditos, sed tantum Ordinis, respiciens materiam consecrandam. Deinde revertentes ab haeresi aut schismate non iterum ordinatur, sed recipiuntur in suo gradu. Similiter sublata excommunicatione aliove impedimento canonico, permittuntur ministrare, qui antea impediti fuerant.

Non favet etiam, quod praecisi & Gratiano in cap. Quo sensu Sancti interdictum dicunt talium consecrationes esse irritas seu non ratas. Quod quidem l. q. 1. (qui improbabiler dixerunt quosdam sacerdotes, praesertim haereticos, schismaticos, degradatos, non posse valide consecrare) quod nonnulli Pontifices & Patres dicant talium consecrationes non esse ratas, vel esse irritas: nam hi solum volunt, quod reprobentur tamquam illicitae & sacrilegae, quodque à talibus Episcopis ordinati sint suspensi ab exercitio.

Non favet etiam, quod praecisi ab Ecclesia non possint ejus nomine dicere: Offerimus &c. eo quod Ecclesia nolit talibus uti: nam hoc, veluti ceremonia, non requiritur ad valorem sacrificii vel consecrationis.

Nihilominus praecisi ab Ecclesia per censuram, vel suspensi ab officio sacerdotali, conficiendo Eucharistiam graviter peccant, quantumvis supponeretur esse in statu gratiae, adeoque duplici peccato, si praemittunt.

Accedit ratio Theologica.

Confirmatur.

Omnia Sacerdos, etiam haereticus, degradatus &c. valide potest consecrare.

Quo sensu Sancti interdictum dicunt talium consecrationes esse irritas seu non ratas.

Censura impedii speciale peccatum committunt.

tercia

Extra statum gratia constituitur peccat, tum conficiendo, tum sumendo. Qualiter id conficiendum.

terea sint extra statum gratia. Porro status gratia generaliter in Ministro requiritur, non tantum ut licite sumat, sed etiam ut licite conficiat; uti ad confectionem aliorum Sacramentorum. Sufficit tamen in confessione dicere: *Celebravi in malo statu*. Estque duplex peccatum sacrilegii, scilicet indigna receptionis & confectionis juxta *Aversa* & alios. Nonnulli tamen dicunt esse unicum, ut *Diana*, *Azorius*, *Bonacina* & alii. Equidem in praxi cubitari non potest (ait *Aversa* 9. 10. sect. 1. in fine) non satisfacere talem dicendo: *Communicavi in malo statu*. Confessio autem praerequitur ad celebrationem, quatenus scilicet, non quatenus conficitur Eucharistia.

Q U A E S T I O II.

Ad quos pertineat Eucharistiae dispensatio?

6. Saerdotibus dedit Deus ordinariam potestatem distribuendi.

DI C O I. Ordinaria potestas & auctoritas dispensandi hoc Sacramentum jure divino ita est sacerdotibus concessa, ut nullis aliis inferioribus pari jure competat. Ita communiter Doctores. Probat ex *Luca* 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Quibus verbis Christus sicut confectionem corporis sui principaliter commisit Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, sic etiam ejusdem distributionem, quasi dixisset: *Actis Deo gratis Corpus meum consecrate, aliisque distribuite*. Idem colligitur ex hymno Ecclesiae: *Cujus scilicet sacrificii officium committi voluit solis Presbyteris, quibus sic congruit, ut sumant ceteris*. Unde *Tridentinum* sess. 13. c. 8. *Semper (inquit) in Ecclesia Dei mos fuit, ut laici a Sacerdotibus communionem acciperent, qui mos tamquam ex Traditione Apostolica descendens, jure ac merito retineri debet*. Quare etiam olim, dum Corpus Domini porrigebatur in manus Fidelium communicantium, id ipsum fiebat a Sacerdote, qui censetur principalis dispensans. Congruentia est: quia conveniebat, ut qui potestatem accipiebant super corpus Christi verum in conficiendo, etiam acciperent super corpus Christi mysticum, id est, Ecclesiam in dispensando. Deinde sicut Sacerdotis, inter Deum & homines medii, est dona & vota populi Deo offerre, ita etiam dona divinitus sanctificata populo tradere.

Requitur porro Ordo sacerdotalis solum ad dispensandum licite, non autem ad dispensandum valide, aut etiam cum fructu suscipientis, si hic sit dispositus, adeoque bona fide suscipiat a non ministro; immo et si suscipiat Eucharistiam taliter dispositus a se ipso: utpote sine obice suscipiens verum Sacramentum.

7. **D**I C O II. Non est tamen jure divino

prohibitum committere aliis ex delegatione hujus Sacramenti dispensationem. Patet ex antiqua praxi, qua olim diaconi non quidem propria auctoritate, sed ex jussu Episcopi vel Presbyteri, vel eorum ministri Eucharistiam dispensabant; ut constat ex *Clemente Romano* l. 8. *constit.* c. 28. *Cypriano Serm. de lapsis post med.* Et verbis *S. Laurentii Martyris ad S. Xystum Papam*: *Cui commissi Domini sanguinis dispensationem*. Et quamvis dispensatio sanguinis ob certas rationes diaconis fortasse committeretur frequentius: quod tamen etiam frequenter commissa eis fuerit dispensatio corporis Christi, testis est *Justinus Martyr* *Apologia* 2. *pro Christianis in fine*, & *Nicenum Concilium* l. can. 14. alia 18. statuens: *Quid si non fuerit in praesenti vel Episcopus vel Presbyter, tunc ipsi (scilicet Diaconi) proferant, & edant*. Et *Carthaginense* IV. cap. 38. statuens, ut *diaconus praesente presbytero Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus erogat*. Quocirca nullatenus admittendum est, quod Aliqui dixisse referuntur, diaconum ex officio potuisse dispensare sanguinem, ex commissione autem corpus Christi. Neutrum enim ex officio sed proprio jure, verum tantum tamquam commissi seu delegati potuerit, ut loquuntur auctoritates relatae, & *Clemens* l. 8. *constitut.* *Apost.* c. 28. dicens: *Oblatione ab Episcopo aut Presbytero facta, ipse diaconus dat populo, non tamquam sacerdos, sed tamquam qui ministrat presbyteris*. Quemadmodum Dominus assignavit famulos ad distribuendum pauperibus panem. Putat tamen *Aversa* 9. 10. sect. 3. Corporis distributionem fuisse tantum committendam & commissam in necessitate: secus quam sanguinis, qui non debet tangi, uti corpus. Sed hoc possum probare cum olim etiam laici viri communicantibus tangerent illud nudis manibus. Credo tamen saepius commissam fuisse dispensationem sanguinis, quam Corporis ob commoditatem fidelium communicantium in utraque specie, quibus per ordinem sacerdos communicabat Corpus, diaconus subsequens sanguinem, sicut nunc minister ablutione ne aliis duplici tempore & labore occuparetur sacerdos, sicut si ipse singulis perire daret quoque ablutorem.

Solebat autem commissio ista olim esse frequentior: cum tunc ob paucitatem presbyterorum passim esse moralis necessitas. Nunc vero in desuetudinem abiit; cum major sit modò copia sacerdotum, quam eorum, qui tantum sunt diaconi, ideoque vix umquam occurrat necessitas: quae tamen juxta communem sensum requiritur ad hoc, ut diacono committatur, sive sacerdos sit praesens, sive absens.

Ceterum non debet necessitas esse adeo gravis, sed sufficit causa notabilis prudenter dijudicanda, v. g. ex parte sacerdotis infirmitas.

infirmis, occupatis in confessionibus, aut concione &c. Ex parte communicantium impletio annui praeccepti, Jubileum &c. quando alius sacerdos haberi facile non posset. Immo in extrema necessitate, si sacerdos non valeat aut irrationabiliter non velit ministrare Viaticum, poterit hoc facere diaconus, etiam sine mandato sacerdotis, ex praesumpta facultate Juris sive Episcopi aut Papae.

Dico III. Clericis diacono inferioribus & a fortiori laicis pullo modo poterit committi dispensatio Sacramenti, ut docent omnes Theologi, & constat ex communi usu Ecclesiae ac sensu. Idemque tradidit Concilium Rhemense, & refertur cap. Pervenit, de Consecrat. dist. 8.

Nihilominus plures Doctores praesertim recentiores existimant verosimiliter in casu gravissimae necessitatis, ut in articulo mortis, deficiente sacerdote & diacono, posse etiam laicum secluso scandalo porrigere Viaticum de expressa vel praesumpta licentia sacerdotis: nam hoc non est prohibendum jure divino, quandoquidem olim permissum fuerit fidelibus secum deferre Eucharistiam sequenti die sumendam: ac teste Eusebio lib. 6. Historia cap. 34. presbyter quidam infirmus miserit particulam consecratam ad Serapionem senem moribundum per puerum, e cuius manibus juxta mandatum presbyteri illam sumpsit: usus quoque Ecclesiae contrarius non videatur alium tam extraordinarium obligative comprehendere, nec tantum momenti esse appareat, ut tam rara & gravi necessitati debeat prevalere. Quod confirmat exemplum laudatissimae Mariae Reginae Scotiae, quae superiori saeculo subitura martyrium se ipsam prius communicavit. De speciali autem dispensatione Pii V. quae a quibusdam spargitur, non constat. Aequae infundatum est, quod ipsa id fecisset, ne Eucharistia veniret in manus Haereticorum: fuit enim incommodo potuisset aliter obviare, & potius non decessisset Eucharistiam secum assumere; quam proinde retinuit animo sumendi in articulo mortis. Denique non usus hujus facultatis (qui pariter militare videtur contra ipsos diaconos) potius apparet facti, quam juris, & riturque sive ex rarissima occurrentia talis occasionis aut necessitatis, sive ex incitamento eorum quos concernit, sive etiam pro parte ex imbutis contraria opinione.

Dico IV. Sacerdos extra missam & officium Parasceves potest se ipsum communicare in necessitate, dum non adest alius sacerdos, juxta Doctores communiter: ipse enim est ordinarius minister hujus Sacramenti, nec ipsum Sacramentum requirit distinctionem ministri a sumente, sive ex ratione sua, sive ex praescripto juris, saltem in casu necessitatis obligante. Unde

plurimi Doctores censent posse id fieri ex sola devotione, aut in magno aliquo festo, si infirmus sit, aut commodè celebrare nequeat, nec sit copia alterius sacerdotis qui ministret. Immo Varii existimant sacerdotem infirmum debere Eucharistiam sumere propriis manibus, quando in defectu sacerdotis ad illum defertur à diacono: quod tamen negat Vasquez. Alii autem volunt esse arbitrarium.

Quod dictum est de Sacerdote, extendi etiam potest ad diaconum in casu gravissimae necessitatis, ut si v.g. alioquin deberet decedere sine Viatico: nam Concilium Nicenum can. 14. alias 18. expressè concedit diaconis, ut se ipsos in absentia sacerdotis communicent: quod jure novo non est revocatum, pro tantae saltem necessitatis articulo. Immo Aliqui existimant idem licere diaconis in necessitate, etsi non sit tam gravis & extrema.

De aliis diacono inferioribus, etiam laicis, videtur idem non improbabile, secluso scandalo, in casu gravissimae necessitatis. Et confirmatur ex facto Reginae Scotiae. Unde Trid. sess. 13. c. 8. mandans, ut laici communionem à Sacerdotibus percipiant, non censetur hunc casum extremam necessitatis comprehendere. Confirmatur: quia laicus posset & deberet Eucharistiam à terra levare, & ob periculum irreverentiae eam subinde propriis manibus sumere: ergo mirum videri non debet, si id possit in sua propria, eaque extremam necessitate. Immo olim juxta exemplum Christi in ultima cena solebat porrigi Eucharistia in manum dexteram communicantium sinistrae in modum crucis superpositam, eamque nudam, si quidem viri essent, velatam verò seu involutam nitido linteo (quod Dominicale dicebatur) si feminae: qui deinde manu propria Eucharistiam ori ingerebant. Immo interdum etiam domum ferebant, ibique inter suos distribuébant, ut refert Estius in illud 1. Cor. 10. Panis quem frangimus &c. Quamvis nunc extra necessitatem graviter illicitum foret laicis Eucharistiam immediate manu tangere: ad hoc enim manus sacerdotum consecrantur, juxta D. Thomam q. 82. art. 3. Immo graviter peccaturos esse laicos, qui sustinerent pixidem aut calicem in quo Eucharistia actu continetur, censet Aversa q. 10. sect. 3. 5. Tertio minister in fine.

Dico V. Sacerdos ex causa rationabili potest partem hostiae suae dare communicare volenti: hoc enim non obest integritati sacrificii; cum in qualibet parte specierum tantundem contineatur. Immo antiquitus moris fuit, ut unus idemque panis consecratus frangeretur, & ex eodem vasculo Sanguis Domini à fidelibus sumeretur, uti etiam fecit Christus cum Apostolis. Nunc equidem sine causa non licet recedere à moderno ritu Ecclesiae, qui ha-

An etiam nec sit ad hoc requiratur, aut qualitas?

Etiam Diaconus potest seipsum in casu gravissimae necessitatis communicare.

Idem Foris alii.

12. Potest Sacerdos partem hostiae suae dare communicare volenti, si sit rationabilis alia qua causa.

Alias serbet,

mandus ho-
diernus ri-
tus,
De cuius
gravi obli-
gatione non
satis con-
stat.

Qua cen-
satur causa
sufficiens.

13.
Parochus
obligatur
Eucharistia
ministrare,
quoties ra-
tionabiliter
eam subditi
petunt.

Alias non,

An oblige-
tur tempore
pestis cum
periculo vi-
tae,

An possit se
periculo
subducere,
renunciando
officio.

bet, ut pro communicaturis distincta for-
mula ab hostia sacerdotis consecrentur.
Quamvis ei contraire non foret peccatum
mortale juxta varios Doctores: eo quod
irreverentia non videatur gravis, nec con-
suetudo graviter videatur obligare.

Porro justa causa non tantum est, quan-
do communicandus est moribundus (de
quo non potest esse dubium) sed etiam si
urgeat praeceptum Communionis: immo si
magna petentis devotio id suadeat, similive
causa, & alia parva hostia commodè haberi
nequeat. Ita Antoninus, Sylvestér, Henriquez,
Bonacina & plures alii. Similiter licitum erit
aliquas particulas consecratas, dum omni-
bus non sufficiunt dividere, & sic commu-
nicaturis præbere.

DICO VI. Parochus obligatur hoc Sa-
cramentum administrare per se vel per alios,
non solum quando subditi obligantur il-
lud suscipere (ut Quidam sine fundamen-
to sunt opinati) sed etiam quotiescumque
subditi rationaliter petunt. Ita communiter
Doctores. Ratio est: quia munus pastoris
est pascere non tantum in necessariis, sed
etiam in valde utilibus ad salutem, saltem
quando subditi id exigunt: ad hoc enim ac-
cipiunt stipendium; & non ut tantum in
extrema necessitate, aut quando subditi ob-
ligantur, Eucharistiam eis administrent. Un-
de quia alii non habent officium pastorale
vel speciale stipendium non obligantur, nisi
communi lege charitatis in extrema vel
gravi necessitate proximi. Dixi, quotiescum-
que subditi rationaliter petunt: si enim nimis
sæpe considerato eorum statu, aut importu-
no tempore petant, vel parochus ob infirmi-
tatem aut alias causas impediatur, licitè po-
terit communionem voluntariam denegare,
seu differre. An autem obligetur parochus
hoc Sacramentum (idem est de extrema
Unctione) ministrare tempore pestis cum
periculo vitæ, est controversum inter Do-
ctores. Affirmat Filiarius, Sylvius, & alii.
Negat Armilla, Villalobos, Suarez, Rodriguez,
Diana, Dicastillo disp. 11. dub. 7. & alii, eo
quod non sit tantæ necessitatis, sicut Bap-
tismus & Pœnitentia. Affirmanti tamen sen-
tentia favet pietas, praxis, & summa Via-
tici utilitas, quæ dici possit necessitas. Po-
test insuper absque novo, saltem notabili
periculo ministrari peste infectis Eucha-
ristia post ministratum Sacramentum Pœ-
nitentiæ; à quo ministrando parochus certo
non excusatur. Ceterum in casu, quo Eucha-
ristia foret seorsim ministranda, aut Pœ-
nitentia quidem, non tamen Eucharistia,
posset sine periculo infectionis ministrari,
Opinio negativa efficaciter non potest re-
dargui.

Petes, an obligatione ministrandi sup-
posita, possit instante hujusmodi periculo
parochus officio renuntiare, sicque fugere?
Resp. indubie non posse, nisi sit alius ido-

neus, qui se offerat: sicut miles non po-
test renuntiare militiæ, instante necessitate
pugnæ. Alias sanè nullus Pastor foret obli-
gatus ovibus assistere, cum posset semper
hoc remediò ad fugiendum uti.

Q U Æ S T I O III.

Quid requiratur ad licitè distribu-
dum Eucharistiam?

DICO I. Ultra statum gratiæ, & ce-
rentiam censuræ (de quibus alibi)
ordinationem omnibus Sacerdotibus com-
munem, requiritur in ministro jurisdic-
tionem ordinaria, vel licentia, seu delegatio eorum,
qui habent jurisdictionem ordinariam: que-
lem habet Papa in universam Ecclesiam, Epil-
copus in suam diocesim, Parochus in suam
parochiam, Superiores Religionum in sibi
subditos respectivè. Est certum apud om-
nes, & colligitur ex Carthaginensi c. can. 7.
Milevitano can. 18. Idem patet ex Clement.
Religiosi, de Privil. ubi fertur excommunica-
tio Papæ reservata ipso facto incurrenda,
specialiter contra Religiosos, qui Eucha-
ristiam sæcularibus clericis & laicis mini-
strare præsumperint. Ubi obiter adverte
illam consequenter non incurri à sacerdoti-
bus sæcularibus, immo nec à Religiosis
ministrantibus Eucharistiam aliis Religio-
sis. Similiter ab incurrenda censura exulare
ignorantiam vel bonam fidem: tunc enim
non est præsumptio, quam jus requirit.
Privilegia quoque varia à Pontificibus con-
cessa, & quidem cum aliqua restrictione
seu limitatione supponunt, ministerium hoc
licentiam aut jurisdictionem saltem delega-
tam exigere.

Ratio Conclusionis est: quia proprius
sacerdos sive pastor jus habet pascendi suas
oves, & ne alieni pascant, nisi de ejus li-
centia. Deinde Ecclesia sic statuit ad vitan-
dum confusionem regiminis & ordinis Ec-
clesiastici.

Unde juxta communem sententiam est
peccatum morale, si secus fiat, cum ultra
petur officium alienum in re gravi: nisi
tamen ex probabili causa intercedat bona
fides & præsumpta pastoris voluntas: quæ
facilius præsumitur in communi ex de-
votione facta, præsertim si parochus sit
absens. Idem certè licentiam dare illi
quem communiter admittit ad celebra-
dum in sua Ecclesia. Quare autem suffi-
ciat licentia rationaliter præsumpta ad
ministrandum Eucharistiam potius, quam
Sacramentum Pœnitentiæ, est, quod ad
privato pastore ordinario, sive non contra
voluntatem rationabilem illius: Absolutio
autem sacramentalis requirit insuper in ab-
solvente superioritatem actualem, sive or-
dinariam.

clinarum, sive de facto delegatam: cum sit essentialiter actus iudicii, adeoque dum fit, requirit presentem jurisdictionem, quæ non acquiritur per similem licentiam præsumptam; utpote quæ nil ponit, uti nec spera vel subsequens rati habitio.

Ceterum Religiosi mendicantes per privilegium sive licentiam summi Pastoris, Romani scilicet Pontificis, possunt Eucharistiam ministrare omnibus Christi fidelibus toto anni tempore, excepta communione paschali, & facta per modum viaticum in articulo mortis; ut (omissis variis privilegiis) concessit Paulus III. Societati Jesu, & amplissime Paulus IV. Fratribus Minoribus Bulla 3. in Bullario Rodriguez, & Julius II. Fratribus Minoribus apud Rodriguez To. 1. q. 56. c. 3. qui eisdem Minoribus insuper concessit, ut Religiosi possint aliis simplicibus sacerdotibus etiam non approbatis (nam pro administratione Eucharistie nulla requiritur approbatio) facultatem concedere administrandi Eucharistiam in suis Ecclesiis, quam censetur concedere iis, quos ad celebrandam in suis Ecclesiis admittunt. Idemque habet praxis. Neque privilegia Pontificum facultatem Religiosis concessam restringunt ad certum locum, ut patet ex privilegio Pauli III. immo Paulus IV. eam positive & expresse extendit ad omnem locum, dicens: *Viliber, etiam extra domos & habitacula eorumdem fratrum &c.*

Dum verò in Bullis Pontificum excipitur dies Paschæ vel Resurrectionis Domini, id ita accipiunt Rodriguez sup. Suarez, Valquez, Bonacina, Lugo d. 18. sect. 2. n. 50. & alii communiter contra Navarrum c. 21. nu. 52. & quosdam alios, non quòd non liceat Mendicantibus, & aliis, qui participant in eorum privilegiis, administrare Eucharistiam ipso die materiali Paschæ sive Resurrectionis Domini, modò Fideles alio die in sua parochia communicent ad satisfaciendum præcepto communionis paschalis: sed quòd non liceat administrare communionem paschalem, quâ Fideles satisfaciunt præcepto. Nam non videtur credibile Pontifices voluisse excipere communionem paschalem merè materialiter, sed formaliter, quatenus præcepta est: alioquin enim sequeretur, vi similium Bullarum posse Fideles satisfacere præcepto communionis paschalis in Templo Mendicantium aliis diebus inter Dominicam Palmarum & Dominicam in albis; cum verba Bullarum diem Resurrectionis Domini sive Paschæ ita excipiant, ut non præcipiant eo die communionem fieri in parochia: adeoque consequens videtur, communionem paschalem, quæ aliis diebus intrâ quindenam sumi potest, posse ministrari in templis Mendicantium, præterquam in die materiali Paschæ, veluti dumtaxat excepto juxta Navarrum. Confirmatur: quia Pontifices tantum volue-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

runt consulere præcepto communionis paschalis & juri parochorum, ut videlicet singulis annis quisque semel communionem à proprio Sacerdote recipiat, juxta cap. *Omnia utriusque sexus de Pœnit. & remiss.* Præcepto autem isti aut juri nullatenus præjudicatur, porrigendo in die Paschæ communionem non impletivam præcepti, uti nec, si id fiat aliis diebus paschalibus vel alio quovis tempore. Advertit quoque Layman apud Lugo supra, præsumi debere (nisi oppositum constet) eos qui petunt communionem die Paschæ in Ecclesiis Mendicantium vel satisfecisse, vel satisfacere velle aliâ die in sua parochia; ideoque eis non esse denegandam. Estque præmissa explicatio, inhærendo communibus regulis interpretandi Bullas, & secludendo declarationem Papæ, quæ fieret in oppositum, planè rationabilis & solida; & passim his in locis practicata. Etsi pro cautela majori, rutiliorum præsertim, aut ad submovendas offensionis occasiones, in plerisque nostris Ecclesiis die Paschæ non soleat exponi publice Ciborium SS. Sacramenti. Quòd si verò his non obstantibus S. Sedes declarationem faceret mentis suæ, de excipienda tam Communione Paschali, quàm faciendâ materialiter in die Paschæ, indubiè ei post sufficientem & authenticam intimationem standum esset; neque etiam aliàs magno-
pere contendendum de hac re.

Excipitur etiam in privilegio Pauli III. articulus mortis. Et quamquam Paulus IV. illum non excipiat, quantumvis etiam de infirmis loquatur, sed solum Pascha, ideoque nonnulli Doctores existiment Mendicantibus illum verè non esse exceptum. Consuetudine tamen & sensu communi, atque etiam tacitâ mente Pontificis exceptus videtur, ita scilicet ut Religiosi Mendicantes nequeant moribundis ministrare Viaticum, sive Communionem tunc faciendam ex obligatione, & quæ datur (ut loquuntur) per modum Viatici. Quàmvis possint eis ministrare Communionem faciendam ex mera devotione, etiam sine licentia parochi: quod enim Communio fiat in articulo mortis, se habet tunc velut materialiter & per accidens, nec censetur dari per modum Viatici. Estque hoc indubitatum juxta Castro Palao Tract. 21. disp. un. punto 20. n. 8. Favet etiam aperte Paulus IV. Bullâ Cum sicut 3. in Bullar. Rodriguez, ubi ait: *Quòd de cetero per totum orbem omnium utriusque sexus Fidelium dicti Ordinis Fratres à suis Superioribus, ut moris est, deputati Confessores, confessiones etiam infirmorum ubilibet, etiam extra domos & habitacula eorumdem Fratrum, audire, ac omni tempore, præterquam in die Resurrectionis Domine, Sacramentum Eucharistie etiam illis, quàm aliis quibusvis personis licite ministrare possint, Apostolica auctoritate tenore presentium indulgemus ac decernimus, & declaramus.*

18.

Et Viaticum moribundis.

Cc

Quæ

19.
Neque ob-
stat Bulla
Pauli IV.

Quae verba Pontificis maximè quoque pro se urgent isti Auctores, qui continent Regularibus fas esse ministrandi infirmis Communionem etiam per modum Viatici. Sed sine sufficiente ratione: quia nimirum in generali concessione non censetur contineri Viaticum, utpote specialem difficultatem habens, & in aliis Bullis sufficienter exceptum. De quo etiam non erat controversia inter Religiosos & Parochos, sed solum de casibus ordinariis, videlicet, an sicut generaliter possunt Regulares in suis Ecclesiis excipere confessiones & dare Eucharistiam recurrentibus ad illos, sic idem possint de foris seu extra domos suas: ipsi alioquin Religiosi tunc temporis non urgebant sibi competere vi privilegiorum administrationem Viatici; utpote non ita pridem clarissimè excepti per *Paulum III.* Solum itaque permittitur eis ministrare Communionem non obligatoriam, sive sanis, sive etiam infirmis, tam extra pro-

Quid per
illam conce-
ditur.

prias domos vel Ecclesias, quam in eadem illas, ut ex verbis praedictis liquet.

Nihilominus si periculum sit, ne moribundus sine Viatico decedat, sive quia parochus deficeret, sive quia communionem injustè negaret; potest, immo ex charitate obligatur sacerdos Religiosus, uti & alius saecularis, ministrare Viaticum ex voluntate saltem tacita Ecclesiae aut superioris Praelati; ut contra *Navarrum* docent communiter Doctores. Idemque est de Communionem paschali, quando injustè negaretur à paroco. Ubi tamen de injustitia & irrationabili denegatione Parochi debet praecedere sufficiens notitia sive certitudo.

DICO II. Ad legitime ministrandam Eucharistiam insuper requiritur, ut non tribuatur, nisi legitime disposito. Pater ex dictis de Sacramentis in communi *disp. 3. quest. 6.*

DISPUTATIO SEXTA.

De Sumptione Eucharistiae, & Dispositione praequisita.

QUESTIO I.

An Sumptio Eucharistiae sit absolute necessaria ad salutem?

1.
Sumptio
Eucharistiae
non est par-
vulis neces-
sarium me-
dium ad sa-
lutem.

DICO: Etsi hoc Sacramentum sit utilissimum ad salutem, ut ex dictis de Effectu illius clariùs patebit: non est tamen simpliciter necessarium. Ita Theologi communiter. Estque de fide quoad parvulos ex *Tridentino sess. 21. c. 4. & can. 4.* & ex sensu ac usu Ecclesiae parvulis Eucharistiam subtrahentis. Ratio est: quia parvuli justificantur per Baptismum, justificationem autem sine peccato mortali (cujus sunt incapaces) amittere non possunt: adeoque decedentes cum Baptismo sine Eucharistia re suscepta salvantur; voti autem sunt incapaces: adeoque Eucharistia in re vel in voto non est simpliciter omnibus ad salutem necessaria.

2.
Immo nec
adultis, sive
in re, sive in
voto.

Probatum deinde Conclusio generaliter etiam de adultis (de quibus Nonnulli sic loquuntur, ut sentire videantur Eucharistiam esse his necessariam in re vel in voto) quia illud tantum est necessarium medium in re vel in voto, quod re susceptum habet vim conferendi aliquem effectum necessarium ad salutem, qui tamen etiam per votum illius medii possit conferri. Sed Eucharistia re suscepta non confert effectum necessarium ad salutem; cum supponat primam gratiam, quae sufficit: ergo non est necessarium medium in re vel in voto.

Confirmatur I. quia Eucharistia non est medium necessarium ad justificationem à peccato, ergo nec ad salutem. Quamvis autem ad perseverantiam sit utilissima; non desunt tamen alia ad eandem media: ergo non aliter est necessaria etiam adultis, quam sicut observantia aliorum praecceptorum.

Confirmatur II. quia si quis brevi moriturus sumpto Viatico peccet mortaliter, potest per contritionem & poenitentiam justificari & salvari, quamvis nolit, immo non possit (puta, si ipsa die moriturus jam sumplerit Viaticum, sed cum obice, iterum communicare: ergo tali non est Eucharistia necessaria in re vel in voto.

Dices I. Christus *Joan. 6.* generaliter dixit: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c. non habebitis vitam in vobis*, sicut *c. 3.* dixerat: *Nisi quis renatus fuerit &c.* ergo Eucharistia est omnibus aequè necessaria sicut Baptismus. Resp. (praetermissa expositione Variorum de Spirituali manducatione) Scripturam juxta doctrinam communiter intelligi de reali manducatione Eucharistiae & tantum habere vim praecipi, utique concernentis eos solos qui sunt praecipi capaces, scilicet adultos. Ideoque Christus loquens de Baptismo, qui etiam parvulis est necessarius necessitate medii, non utitur verbis significantibus actionem, ut in praecedentibus sed potius passionem; dicens: *Nisi quis renatus fuerit.* Deinde etsi modus loquendi esset planè similis, dissimilem tamen esse modum intelligendi, constat, tum ex sensu & interpretatione Ecclesiae; tum ex

subiecta materia: quia nempe Baptismus est institutus ad conferendum effectum salutis necessarium, qui deficiente Baptismo haberi nequit, nisi per Baptismi verum, scilicet gratiam justificantem; non autem Eucharistia.

Dices II. Augustinus l. 1. de Peccat. meritis & remiss. c. 20. Epist. 106. & alibi sæpe verba Christi Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c. etiam extendit ad parvulos, inde solius probate peccatum originale in parvulis, Quibus proinde olim post Baptismum Eucharistia tribui consueverat, ut colligitur ex Dionysio de Eccl. Hierarch. cap. 7. prope finem & aliis antiquis Patribus. Huius quoque usus meminit Alcuinus l. De divin. offic. c. De Sabbato sancto. Et Hugo de S. Victore l. 1. de Sacram. c. 20. Pueris (ait) recens natis idem Sacramentum in specie Sanguinis est ministrandum digno Sacerdotis: quia tales naturaliter jugere possunt. Resp. Augustinum (idem est de Innocentio I. Epist. 93. apud Augustinum) non loqui de reali sumptione Eucharistia, sed potius de unione & incorporatione quadam cum Christo, quæ etiam per Baptismum habetur, & metaphoricè dicitur manducatio & potatio, seu participatio corporis & sanguinis. Nam (ut ait idem Augustinus l. 3. de peccat. meritis & remiss. c. 4.) nihil agitur aliud, cum parvuli baptizantur, nisi ut incorporentur Ecclesie, id est, corpori Christi membrisque socientur. Et infra: Nisi manducaverim homines carnem ejus, hoc est, participes facti fuerim corporis ejus, non habebim vitam. Et concludit, non solum in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere, præter Christi corpus; cui ut incorporentur, Sacramento Baptismi imbuuntur. Et cap. Quia passus est 36. de Consecr. dist. 2. & cap. Nulli est 13. de Consecr. dist. 4. ex Augustino dicitur: Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unanquamque Fidelium corporis sanguinisque Domini participem fieri, quando in Baptismo membrum Christi efficiunt, nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiam si, antequam panem illum comedit, & calicem bibit, de hoc seculo in imitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non privatur, quando ipse hoc, quod illud Sacramentum est, invenit. Et quamvis hæc verba hodie in operibus Augustini non reperiantur, ea tamen refert Beda in illud 1. Cor. 10. Calix benedictionis &c. Et ferè omnia etiam ex Augustino recitat Hugo de S. Victore supra.

Instabis: Augustinus l. 1. de Peccat. meritis c. 20. ait: Dominum audiamus, non quidem hoc de Sacramento, lavari dicentem, sed de Sacramento sancte mense sua, quod nemo ritè nisi baptizatus accedit. Nisi manducaveritis carnem meam &c. indeque probat id necessarium esse etiam parvulis; ut habeant vitam; loquens utique de ipso Sacramento

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Eucharistia proprio jam baptizatis. Resp. Eiusdem ex contextu aliisque locis mentem Augustini esse manifestam, quod scilicet verba Christi prolata de ipso Sacramento Eucharistia jam baptizatis proprio, etiam verificentur in parvulis, alio tamen modo, quam in adultis, ratione scilicet unionis per gratiam Baptismi cum corpore & sanguine Christi: quamquam ad ipsum Sacramentum Eucharistia nemo ritè nisi baptizatus accedat. Unde ibidem Augustinus præferat: Verumtamen si percepto baptismo de hac vita emigraverit, soluto reatu cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis &c. nimirum, quia ut ait idem Augustinus l. 2. c. 28. in Baptismo omnino plena & perfecta sit remissio peccatorum.

Unde manifestum est, nil magis alienum à mente Augustini, quam quod parvuli per lavacrum non perfectè emundentur à peccato, vel quod sine nova culpa in Dei iram recidant; quorum alterutrum foret necessarium, si realis sumptio Eucharistia esset eis necessaria ad salutem. Usus autem antiquus ministrandi Eucharistiam parvulis non probat necessitatem illius pro talibus. Ut enim (inquit Trident. sess. 21. c. 4.) Sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè eos nullam salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.

QUÆSTIO II.

An & Qualiter Sumptio Eucharistia sit præcepta jure divino?

Dico I. Datur præceptum divinum sumendi Eucharistiam, Ita D. Thomas q. præceptum 80. art. 1. & alii communiter, adeò ut Valentia sentiat, jam nullum Catholicum docere contrarium; quamvis quidam Antiqui contrarium docuisse referantur.

Probatur I. ex Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Quæ verba de manducatione sacramentali esse intelligenda ostendimus disp. 3. q. 1. & manifestè significant necessitatem; non quidem mediè, ut quæst. præc. ostendimus, ergo saltem necessitatem præcepti.

Probatur II. ex verbis Christi Luca 22. Hoc facite in meam commemorationem. Quibus verbis præcepit non tantum consecrationem, sed etiam sumptionem hujus Sacramenti q. d. Id quod nunc agitur, dum ego accipio panem, confecto & dispenso, & quod vos agitis accipiendo & manducando; hoc volo in Ecclesia mea fieri, quæ laicis & sacerdotibus constat. Atque ita præcipit, ut singuli respectivè faciant, quod ad se spectat. Quod confirmatur ex Tridentino sess. 13. c. 2. dicente, in illius sumptione

sumptione colere nos sui memoriam praecepit. Nec dici potest Christum tantum voluisse, ut quando Eucharistia sumitur, tunc recoiatur memoria illius: alioquin enim obligaretur communicans habere actualem memoriam passionis Christi, quod nullus apprehendit. Deinde Tridentinum supra docet, Christum praecepisse coli memoriam suae passionis per ipsam sumptionem: adeoque ipsa secundum suam substantiam praecipitur, estque memoriale seu commemoratio Dominicae passionis. Ratio congruentiae est maxima hujus Sacramenti utilitas; immo moralis adversus peccata, & ad conservandam Dei gratiam necessitas.

7. Obligatio omnes adultos baptizatos,

Immo etiam non baptizatos, ut plurimi volunt.

DICO II. Praeceptum divinum sumendi Eucharistiam obligat omnes adultos, qui ad sufficientem discretionem pervenerunt: valde tamen verosimiliter solos baptizatos. Prima pars est manifesta ex generalitate verborum Christi. Secunda pars est contra Nazareos & alios plurimos, qui ex generalitate verborum Christi Joan. 6. quae Christus loquebatur etiam non baptizatis, putant hos quoque obligari, ut se capaces communionis reddant; idque non solum ex vi praeccepti de Baptismo, sed etiam vi praeccepti Communionis: quia eo ipso, quod praecipitur cupiam aliquid facere, tenetur ex vi praeccepti adhibere media ad id necessaria. Quemadmodum obligantur peccatores; non ut in malo statu communicent, sed peracta digna poenitentia. Neque eadem (inquiunt) ratio est de praeccepto Confessionis: quia hoc non obligat absolute omnes, sed tantum baptizatos, & quidem sub conditione, si post Baptismum peccaverint moraliter.

8. Sed non satis probans.

Nihilominus secundam partem tenet Dominicus Soto & plures alii: nam hic specialis obligationis titulus ex lege non satis constat, adeoque non est asserendus: etiam enim verba dicta sunt generaliter etiam non baptizatis, facile tamen intelligi potest, quod tantum referantur ad tempus Baptismi suscepti; sicut certum est, etiam ad tempus tunc adhuc futurum instituentis ac promulgantis Eucharistiae. Et sicut verba Christi: *Hoc facite in meam commemorationem*, referuntur ad solos fideles. Sicut denique cetera praeccepta positiva Christi censentur fieri solis baptizatis, excepto praeccepto ipsius Baptismi, quod utique concernere debet non baptizatos. Confirmatur: quia in Baptismo homo nascitur, in Eucharistia nutritur; nullus autem habet obligationem nutrimenti, nisi jam natus: nec tenetur homo speciali titulo nasci spiritualiter, ut spiritualiter nutriatur, sed solum supposita nativitate tenetur spirituali alimonia uti. Quemadmodum etiam si Confirmatio, quae est accretio spiritualis, fuisset à Christo praeccepta, non afficeret hoc praecceptum specialiter non bap-

tizatos, quasi hi speciali titulo obligarentur spiritualiter renasci, ut postmodum accrescant, sed solum nativitate supposita tenerentur crescere per Confirmationem.

DICO III. Praeceptum divinum ad sumptionem Eucharistiae non obligat parvulos aut perpetuo amentes. Est certum ex communi praxi Ecclesiae & Tridentino sess. 21. c. 4. dicente, parvulos usu rationis carentes (idem est de perpetuo amentibus) nulli obligari necesse est ad sacramentalem Eucharistiae communionem: si quidem per Baptismum lavacrum regenerati & Christo incorporati, adeptam iam gloriam Dei gratiam in illa aetate amittere non possunt. Addit, non ideo tamen mandatum esse antiquitatem, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit, & sanctissimos illos Patres suscipi probabilem causam habuisse. Ratio autem cur Ecclesia hunc usum hodie non admittat, est: tum quia infantes carent notitia & gusto hujus caelestis cibi, ac devotione decente: tum maxime quia est res subiecta variis irreverentiae periculis maxime adeo multiplicato infantium Christianorum numero, ad inhibito generatum usu calicis, infantibus cibi solidi incapibus faciliore. Augmentum verò gratiae inde parvulis obveniens non tenetur Ecclesia modo minus congruo eis procurrere, sed e contra iustis de causis potuit inhibere ministris Ecclesiae, ne parvulis hoc Sacramentum ministrarent. Et quamvis non extet prohibitio expressa: immo tamen urgente Episcopo Brixisiensi, non placuerit Tridentino communiter hunc usum damnare, cui favent primitive Ecclesiae monum. prout refert Palaeologus l. 17. c. 7. n. 17. tamen est ipso usu & sensu Ecclesiae Latinae id modo creditur illicitum. Et favet Rituale Romanum Tit. 4. Sacram. Eucharistiae, ubi arce. dis ab Eucharistia accensere videtur infantes, dicens: *in etiam pro ob etatis imbecillitatem non dum hujus Sacramenti cognitionem & gustum habent, administrari non debet; id est, non potest; ut suadet contextus. Quo sensu in Regula S. Francisci prohibetur aequitatio extra necessitatem, per verba: *Et non debeant equitare. Ex quibus etiam manifestum est, nullam praeccepti necessitatem adstringi adultos, ut parvulis usum hujus Sacramenti procurent.**

Parvulis porro profuisse usum Eucharistiae ad augmentum gratiae, adeoque etiam profuturum esse, si eis ministraretur, tradit recepta hodie Doctorum sententia contra Paucos. Quam satis confirmat antiquus usus sanctissimorum Patrum, qui (ut ait Tridentinum sup.) sui facti probabilem causam habuerunt; nec Sacramentum hoc contulissent incapibus effectum illius. Deinde parvuli ex susceptione Sacramenti Confirmationis percipiunt augmentum gratiae; ergo similiter ex susceptione Eucharistiae.

Dices I. cum Nonnullis: Patres id fecerunt, quia existimabant, quod forte parvuli obligarentur lege: Nisi manducaverint, non possunt in Regnum caelorum. Resp. id gratis dici, & contra re-

speciem Patrum, praesertim Dionysii Ar-
eopagitarum ab Apostolis instructi: cur enim
credantur rem certò falsam existimasse ve-
ram, aut etiã de ea dubitasse? Est etiã
contra Tridentinum sess. 21. c. 4. dicens: Pa-
pae habuisse facti sui probabilem causam. Item
eos id nullã necessitate salutis fecisse. Recerunt
ergo, quoniam credebant parvulos esse ca-
pacos fructus spiritualis Eucharistiae. Quod
tamen à fortiori etiã credidissent, si rea-
lem illius sumptionem parvulis ad salutem
esse necessariam existimassent.

Dices II. cum Nonnullis aliis: Etsi olim
Eucharistia profuisset parvulis, quando con-
correbat voluntas Ecclesiae; non tamen
modo, quando Ecclesia prohibet. Resp. id
non esse verosimile, tum quia non requi-
ritur voluntas Ecclesiae, sed sufficit volun-
tas Christi pro parvulis, uti pro Baptismo
& Confirmatione (esto hæc Sacramenta
parvulis extra necessitatem conferri Eccle-
sia prohiberet) tum quia etsi nolit Ecclesia
illam dari, non vult tamen, ut si secus fiat,
non habeat effectum. Ecclesiae voluntas
non aliter potest dum non est obex, impedire
effectum, quam quatenus potest impedire
validum Sacramentum, eiusque validum
ministerium.

Dices III. Eucharistia datur per modum
cibi; cuius natura est, partes vi caloris de-
perditas restaurare; quod locum non habet
in parvulis, defectu liberi arbitrii. Deinde
non possunt seipso probare, nec Corpus
Domini contra cibum profanum diiudicare;
quod tamen requirit Apostolus 2. ad Cor. 11.
uti nec commemorationem facere Christi
patientis; quod similiter requirit Christus
apud Apostolum sup. & Luca 22. Alia igitur
ratio probabilis Patrum olim fuit, ob quam
concesserint parvulis Eucharistiam, sive
destructio ritus gentilis, quo eis dari so-
lebant, idolothista, prout Nonnulli, sive
munimem contra infestationem Malefica-
rum, ac malorum dæmonum: quemadmo-
dum non numquam etiã defunctis tradi-
tum fuerat, testimonio S. Joannis. c. 6.
pro ut alii Theologi, qui Tridentino aderant
responderunt; quorum plerique negarunt
gratiam augeri teste Palavicino l. 17. Histor.
Trident. c. 6. n. 12. immò Non nemo (ut te-
statur idem c. 11. n. 21.) loco rationis alle-
gatæ à Concilio petijt alteram apponi, quasi
desumptam ab Apostoli mandato: Prober
seipsum homo.

Resp. Naturam cibi esse quoque, ut au-
geat; qui proinde sumposset, etsi vi ca-
loris nil divinitus absumptum foret. Magis
autem id convenit cibo huic caelesti, etsi nil
absumptum fuerit in anima pro pugnam
spiritualem, quæ nec est continua, nec ple-
rumque detrimentum animæ, quale calor
corpori, justò certante & vincente, adfert;
neque extitit in Deipara, tametsi cum fructu
gratiæ participante hunc cibum. Verba

Hernex Sum. Theol. Pars IV.

Apostoli & ipsius Christi diriguntur ad
compotes rationis. Alioquin etiã usu ra-
tionis de facto destitutis, qui eo usi fuere,
nisi aliud obstat, dandam in articulo mor-
tis Eucharistiam, patet ex infra dicendis.
In quibus, uti & in extaticis, quæ circa se
aguntur ignorantibus, nihilominus haud
deesset fructus gratiæ. Ut proinde non sit
quærendum effugium in deletione usus
gentilis de participando idolothyta (qui
utique dudum cessaverat temporibus Aluini
& Hugonis à S. Victore, quibus usus commu-
nicandi infantes adhuc vigeat) aut in mu-
nimine contra dæmones & maleficas, nisi
quatenus hoc ex augmento gratiæ Sancti-
ficantis, gratijsque externis vi Sacramenti
dandis resultabat. Frivolè quoque allega-
batur manifestus abusus (ex quo utique
probabilis veteris usus ratio non poterat
depromi) quo olim videtur à quibusdam
Grecis nimium visis Bellarmino l. 1. de Purgat.
c. 5. velle juvare animas defunctorum, Eu-
charistia data defunctis: qui etiã reproba-
tur Can. 83. Concilij Quini Sexti. Et ne per
umbram quidem ex Joan. 6. colligi poterat.
Denique meritò neglectum fuit à Patri-
bus, quod quidam Episcopus apud Palavi-
cinum sup. n. 12. expuncta ratione Concilij
substitui contendebat.

Dices IV. Ergo etsi infans hostiam ca-
su repertam comederet, reciperet gratiam.
Responderi posset cum Joanne Poncio disp. 44.
q. 13. n. 108. Neg. Seq. quia putat non
censeri Christum voluisse, ut conferret gra-
tiam, nisi quando ministratur ei tamquam
Sacramentum. Sed est conjectura. Obstat
enim, quod recipiat verum Sacramentum,
cujus est capax, etiã quoad effectum gra-
tiæ; cum sit justus. Sacramenta autem su-
scepta sive applicata subjecto causant velut
causæ naturales gratiam, quando non est
obex; prout hic non est. Intentio verò in
parvulis non requiritur. Ita Lugo, Dicastillo
& alii.

Instabis: Ergo etiã si adultus casu man-
ducaret hostiam consecratam nesciens esse
talem, reciperet gratiam. Respondetur
communiter, Neg. Seq. eò quòd in ipso re-
quiratur intentio suscipiendi Sacramen-
tum, quæ ibi non est, sed potius opposita,
scilicet comedendi tamquam cibum com-
munem.

Hæc tamen Responsio patitur diffi-
cultatem non modicam. Etenim hæcenus non
video, cur etiã tali casu adultus justus
non reciperet gratiam, veluti recipiens ve-
rum Sacramentum sine obice: Sacramen-
ta autem sine obice recepta conferre gra-
tiam ex opere operato, est doctrina fidei.
Intentio quoque specialis etsi in adulto
suscipiente requiratur quoad Sacramenta
consistentia in usu sive actione, quæ pro-
inde conficienda sunt, & alioquin forent
invalida: non tamen in Eucharistiæ sus-
ceptione.

126
An infans
hostiam casu
reperatam
comedens
reciperet
gratiam.

127
An idem sit
de justo ad-
ulto.

ceptione, quae prius confecta, per sumptionem tantum applicatur, & quidem subiecto disposito. Alioquin si etiam alia sacramenta possent valide confici, adeoque applicari subiecto non habenti obicem, utique haberent in iis, uti in parvulis, effectum, v. g. Baptismus conferret characterem & gratiam. Neque potest capax Sacramenti illud suscipere verè & validè, quin sacramentaliter. Quàmvis non baptizatus non sacramentaliter, sed merè materialiter instar canis Eucharistiam sumeret, quaecumque foret in eo intentio, eò quòd non in ratione signi collativi gratiae, ad quam practice significandam, est instituta non nisi respectu subiecti baptizati.

Deinde fortasse non deest sufficiens intentio interpretativa in casualiter manducante Eucharistiam: qui etsi nolit scienter manducare Eucharistiam tamquam cibum communem, si tamen id ignoranter aut contra culpam fieret, quidni ceteri possit velle, ut illa profit quantum potest? Sicut etsi incidenti egro in phrenesim illicitè detur Eucharistia, non expectato, si speretur, lucido intervallo, isque illam sumat quasi cibum communem, tamen accipit gratiam, censeturque habere sufficientem, si quae requiratur, intentionem, ut etiam tali casu dato sibi profit Eucharistia. Nec posset ad se redeunti eadem die tribui iteratò Communio aut Viaticum. Manducationem denique Eucharistiae quae talis non requiri humanam & liberam, patet in parvulis ac moribundis usu rationis destitutis. Utramque hanc viam, me viso, sed juxta morem non citato, propositam nunc reperio à *Bosio de Eucharistia* sect. 8. *Concl.* 4.

14.
Adultus,
lappis à in
in phrenesim
manducandum est
Viaticum, si
absit periculum irre-
verentiae.

Notandum verò, quòd etsi iis, qui à sufficientem discretionem hactenus non venerunt, non sit juxta praedicta ministrandum Eucharistiae Sacramentum, illis tamen, qui aliquando usum rationis habuerunt, sed postea per morbum, phrenesim vel similem causam amiserunt, administrandum est per se loquendo hoc Sacramentum in articulo mortis, uti & extrema Unctio: si videlicet non sonatur eos in malo statu incidisse in amentiam, sed potius praesumatur oppositum, & non sit periculum vomitus, aut alterius irreverentiae. Ita communiter Doctores. Et colligitur manifestè ex *Concilio Carthaginiensi IV. can. 76.* & refertur *can. Is qui Poenitentiam 26. q. 6.* Idem supponitur in *Toletano XI. can. 11.* Item adferri solet *Arausicano I. can. 3.* & refertur *can. 7. Causa & quest. cit.* Idem approbat *Catechismus Romanus cap. de Eucharistia n. 49.* dicens: *Amentibus, qui tunc à pietatis sensu alieni sunt, Sacramenta dare minimè oportet: quàmvis, si antequam in insaniam inciderint, piam & religiosam animi voluntatem prae se tulerunt, licebit eis in fine vitae ex Concilij Carthaginiensis decreto Eucharistiam administrare; modo vomitionis vel*

alterius indignitatis & incommodi periculum nullum timendum sit. Ratio est: quia si detur Eucharistia, potest illis prodesse: habetque infirmus jus ad extrema Sacramenta, quorum est capax, quando nullà obstat prohibitio. Unde obligantur etiam pastores ex justitia talibus dare Eucharistiam, itaque per modum Viatici: praesertim cum in vita Christianè transactà sufficienter praecesserit devotio, & includatur voluntas, utem interpretativa recipiendi Viaticum, uti & extremam Unctionem. Semifarui autem vel habentes debilem usum rationis (quales dicuntur esse multi ex recenter convulsis in novo orbe) sicut sunt capaces Sacramenti Poenitentiae, sic eis est ministranda Eucharistia, saltem in articulo mortis & Paschate, quando absit periculum irreverentiae.

De Energumenis, si utantur ratione, & absit periculum irreverentiae, dicendum est eis similiter dari posse Eucharistiam, non tantum in articulo mortis, ut in Paschate, sed etiam frequentius, prout prudens Confessarius judicaverit expedire ad expellendum vel frænandum daemone, vel ad patientiam & utilitatem obsessi. De quo videtur potest *Prosper. l. 4. aliàs parte 4. De praedict. & promiss.* cui titulus est, *Dimidium temporis cap. 6.* Idem expressè conceditur in *Arausicano I. can. 14.* & confirmatur ex praxi Ecclesiae. Idem docet *D. Thomas, Suetus, Suarez & Doctores passim.* Quare etiam in Rituali Pauli V. inter arguendos à S. Communionem, qui particulatim recitentur, non exprimentur Energumeni. Immo in *Tit. De exorcizandis obsessis* praescribit: *Admoneatur obsessus, ut sacra Confessione & Communionem sepius ad arbitrium Sacerdotis se communiat.* Unde constat non esse receptum, saltem hoc tempore ab Ecclesia, si quid apud nonnullos Veteres reperitur de neganda Energumenis extra mortis articulum Communionem.

Similiter mutis & surdis à nativitate, si non appareant indispositi, & ex nutibus satis constat eos cibum illum distinguere à profano (quod eos signo edoceri posse experientia ostendit) & accipere in tempus salutis; potest praebere Eucharistia in articulo mortis & Paschate: imò si asecretio sit maturior & perfectior (qualem, & quidem notabilem quandoque deprehensam scio) etiam saepius, v. g. in solemnioribus festivitibus, ut docet *Layman & alii*: quemadmodum possunt confiteri & absolvi juxta *Sauhez, Navarrum & alios.* Secus est, si similes sint à nativitate caeci: tunc enim non videntur capaces Eucharistiae dignoscendae, adeoque nec sumendae magis quam perpetuo amentes.

Pueri rationis capaces obligantur jure divino, quando cibum hunc possunt à profano discernere: adeoque est obligatio illis

...dandi Eucharistiam, quando sunt in articulo mortis; quamvis necdum ad communionem paschalem sint admissi, suntque, quoad fieri potest, instruendi: alioquin enim juri divino nunquam satisfacerent. Et quamvis eos hoc non obligasset pro tali tempore, secluso articulo mortis: hoc tamen appposito obligat pro illo determinato tempore. Ita Cajetanus, Suarez, Bonacina, Lugo & alii pessim contra Vasquez & quosdam alios oppositum existimantes, & contra Navarrum existimantem esse arbitrarium. Quare corrigendus videtur quorundam parentum abusus, qui ne cogantur solvere Parochis funeralium jura pro majoribus solvi consueti, prolibus periclitantibus, ministrari Eucharistiam nolunt. Potius autem deberent Parochi in jurium præfatorum exactione dissimulare tali casu, quam permittere, ut proles tam maturæ sine extremis sacramentis decedant.

Drco IV. Valde probabile est, præceptum divinum obligare per se in articulo mortis quantumvis infirmus aliquoties in vita, aut etiam in Paschate communicasset; tum quia est communior sensus Doctorum: tum quia finis præcepti, nempe restauratio virium & confortatio contra tentationes, in via salutis, maxime locum habet in moribundo. Consonat etiam sollicitudo fidelium, cura pastorum, & antiquissima consuetudo asservandi Eucharistiam, ne infirmi unquam priventur Viatico. Quam appellat Legem antiquam ipsum Concilium Nicænum can. 13. ammirum, ut si quis (inquit) egredietur de corpore, ultimo & necessario Viatico minime privetur. Immo cum sit cibus spiritualis animæ, non tantum in articulo mortis, sed sæpius in vita sumendus est, ut spirituales animæ vires foveantur & reparentur; ideoque Christum conformiter ad finem præcepti obligasse ad sæpius in vita communicandum, docet Suarez, Præpositus & plures alii. Et quamquam hoc indeterminatum sit, ei tamen sufficienter juxta omnes Doctores est provisum per determinationem Ecclesiæ præcipientis annuam communionem.

Nihilominus prædicta omnia non vincunt, sive in articulo mortis, sive sæpius in vita esse à Christo graviter præceptam Eucharistiæ sumptionem. Finis namque Eucharistiæ sæpius sumendæ videtur aliis mediis posse ad sufficientiam, etsi non tam perfecte, obtineri. Plures enim præterea sunt spirituales animæ cibi, seu qui illam spiritualiter nutriunt, scilicet exercitia virtutum, præsertim charitatis. Nec similitudo cibi corporalis per omnia quadrat: cum hic per plures annos aut dies differri nequeat, sicut potest Eucharistia, quantum est ex parte præcepti divini. Confortatio etiam contra tentationes, præsertim in articulo mortis, posset haberi per orationes aut alia Sacramenta, puta Pœni-

tentiæ, & præsertim extremæ Unctionis. Sollicitudo autem & antiqua lex circa Viaticum, item quod appelletur necessarium, non convincit esse aliam legem, quam Ecclesiasticam Concilio Nicæno anteriorem. Verba denique Christi Joan. 6. Nisi manducaveritis &c. in rigore videntur verificari in unica manducatione seu sumptione. Quare sic tenent Varii etiam recentiores, cum Victoria & Ledesma; nempe unica Communionem in vita satisfieri præcepto quæ præcisè divino: cujus obligatio non est amplianda, nisi sufficienter constet.

Petes I. An liceat sæpius eodem die communicare? Resp. Neg. etsi id jure divino non sit prohibitum, sed tantum jure Ecclesiastico, saltem consuetudinario. Quod constat, tum ex sensu omnium Doctorum cum D. Thoma q. 80. art. 10. tum ex generali usu totius Ecclesiæ, & sensu omnium fidelium. Colligitur etiam à fortiori ex eo, quod nequidem sacerdotibus extra casum necessitatis & diem Nativitatis Ecclesia permittat sæpius in die celebrare. Excipe casum, quo Sacramentum alioquin in manus hæreticorum aut infidelium veniret, vel aliàs indignè tractaretur: quod enim pro Sacramenti reverentia est introductum, non debet in ejus dispendium retorqueri.

De hora autem quæ communicatio laicalis fieri debeat, nihil etiam est à Christo statutum, immo nec ab Ecclesia. Unde secluso scandalo & inconvenientiis fieri posset à jejuno qualibet horâ diei naturalis. Ita Coninck, Bonacina d. 4. q. 7. p. 1. n. 14. & alii Doctores patiuntur. Idemque interdum practicari vidi, quod scilicet deforis ad lucrandam Indulgentiam seriùs advenientes sub Vesperam diei adhuc jejuni communicarent. Quamvis occasio ista sit rara, uti & rarum jejunium eò usque protrahatur, ob rei incommoestatem.

Petes II. An expediat laicos indies communicare? Resp. expedire, quantum est ex parte Sacramenti: quia est symbolum maximi amoris Christi erga homines, & in eo vicissim homines ostendunt reciprocum amorem erga Christum. Deinde in eo confertur maxima gratia, & confortatio virium, quibus homo quotidie indiget. Unde præclare dixit Ambrosius l. 5. de Sacram. c. 4. Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis? accipe quotidie, quod quotidie tibi præbit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Similiter alii Sancti frequentem hujus Sacramenti sumptionem deprædicant, suppositâ congruenti dispositione. Ideoque D. Bonavent. d. 12. p. 2. a. 2. q. 2. in corp. dicit, quod si quis semper esset paratus, semper inutile esset hoc Sacramentum recipere, ut scilicet haberet habitaculum mundum, & spiritualiter comederet hunc cibum cum honore & devotione. Quia igitur tempore Ecclesiæ primitivæ erant mudi per Baptismi innocentiam, & charitate ardentes per devotionem Spiritus sancti, ideo congruebat eis quotidie communicare.

Unde probatur biliter satisfieri præcepto divino per unicam communionem.

20. Non licet ex jure Ecclesiastico sæpius unâ die communicare.

Quævis diei horâ à iâ licet Laico aut etiam Sacerdoti modo laicè.

21. Quotidianam Communionem per se utilis.

22.
Per accidens
ordinarium
non est om-
nibus iustis
passim sua-
denda.

Verum cum nimia familiaritas pariat quandoque contemptum, & quotidianæ huius vitæ occupationes ac distractiones in plerisque, præsertim in sæculo degentibus, non permittant quotidie dignam præparationem ac devotionem, qualem hoc Sacramentum requirit; idcirco ex conditione fumentis non expedit laicos passim quotidie communicare, juxta *D. Thomam* *suprà*, *D. Bonaventuram* *suprà*, & alios Theologos communiter. Quoties autem laici sint ad communionem admittendi, non potest unâ regulâ definiti, sed ex puritate conscientiæ, devotione erga hoc sanctissimum Sacramentum, aliisque circumstantiis corporis & animæ judicabit prudens Confessarius: à quo juxta *Henriquez* & *Tannerum* major est cura gerenda circa feminas, quæ illusionibus dæmonum facilius seducuntur.

23.
Singularis
doctrina
circa hoc
punctum
reijcitur.

Non est autem uilatenus probandum, quod unus vel alter Hispanus apud *Lugo* d. 17. *sect. 1.* scripsit recenret, expedire cuilibet non gravato culpâ mortali quotidie communicare, sive sit nobilis, sive civicus, sive rusticus, sive continens, sive uxoratus, etiam post copulam maritalem, aut pollutionem istâ die voluntariè procuratam.

Hoc enim alienum planè est à sensu Sanctorum, *Francisci*, *Thomæ*, *Bonaventurae*, *Ignatii* &c. Non est quoque hac in re dumtaxat spectandus fructus, scilicet augmentum gratiæ, inde proveniens iusto communicanti, sed etiam dignitas & reverentia tanti Sacramenti; quæ magis postulat, ut non sumatur quotidie, nisi à valde perfectis. Neque est urgendum exemplum primorum Christianorum; nisi & eorundem vitæ ac fervoris imitatio ostendatur. Unde *D. Bonav. suprà*: *Si videat (inquit) se esse in statu Ecclesiæ primitivæ, laudandum est, quotidie communicare* &c. Augmentum verò gratiæ respondens inde votæ & tepidæ Communioni modicum est, quod abundè rarior & ferventior Communiono compensat: *Quia (inquit D. Bonav. suprà ad 1.) majorem efficaciam credo quod recipiat homo in una Missa vel manducatione cum bona præparatione, quàm in multis, si non se præparet diligenter.* Deinde Eucharistia etiam decies in die sumpta conferret augmentum gratiæ; & tamen ob hoc non congrueret illam toties de die indifferenter à quolibet iusto sumi: immo congruentissimè Ecclesiæ ob reverentiam Sacramenti inhibuit, ne plus quàm semel in die sumatur, etiam à Sacerdote. Sanè abhorret à pietate & praxi Communi, ac Regulis Missalis, suadere seu expedire Communionem iustificato, qui paulò antè fornicatione, molliæ &c. se contaminavit, hoc solo titulo, quòd sit iustus, adeòque sit accepturus augmentum gratiæ. Quin immo etiam si dubiteretur, an voluntaria fuerit in causâ mortali pollutio nocturna, consulitur abstinencia à Communionem. De quo vide *Regulas Missalis Tit. de Defectibus Missæ s. 9:*

num. 5. Et in antiquissimo Concilio Eliberitano (quod refertur c. *Omnis homo, de Consecrat. dist. 2.*) præscribitur uxoris abstinencia à copula conjugali tribus saltem ante Communionem diebus. Denique Sancti valdè exaggerant singularem animi puritatem & devotionem in susceptione hujus diviniissimi Sacramenti requisitam: quæ planè non subest ut plurimum in iustis communibus.

Nec obstat, quòd *Tridentinam* *sess. 22. c. 6.* optet, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spiritali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent. Nam optat, partim ut aliqui saltem id faciant, partim ut digni inveniantur, non tamen ut id promiscuè faciant etiam iusti in præsentia facie Ecclesiæ, in qua adeò refriguit charitatis fervor & abundavit infirmitas.

Non obstat etiam Declaratio Cardinalium ad d. locum Concilii declarantium obflare Tridentinum Episcopos volenti præscribere certa tempora, velut dies Dominicos, quartanas, sextam feriam, quibus tantum liceat viris Laicis conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus etiam non conjugatis, sanctissimam Eucharistiam sumere. Non (ut omittam auctoritatem istius Declarationis ex variis capitibus nutare, ut habet *Dicastillo* *disp. 9. n. 461.* signanter quòd de ea authenticè non constet) nihil in ea habetur contra à nobis dicta. Aliud enim est, suadere indifferenter omnibus quotidianam Communionem, aliud declarare, quòd Episcopus non possit determinare certos dies hebdomadæ, quibus ita liceat præfatis generibus personarum communicare, ut aliis diebus id eis non liceat generatim, quantumvis forent dispositi: cum potius semper hic cibus debeat esse paratus ex mente *Tridentini* convenienter præparatis, cujuscumque sint generis personæ: quarum singulæ etsi non sint singulis diebus dispositæ, possunt tamen nunc hæc, nunc illæ esse paratæ, atque hæc ratione poterit, juxta votum *Tridentini*, Missis privatis interponi Communio laicalis.

Non obstat denique, quòd Sacerdoti tepido non dissuadeatur quotidiana Communio. Nam hæc facilius ei congruit, tum ratione beneficii aut obedientiæ regularis, tum ratione stipendii frequenter ad sustentationem necessarii, tum ratione officii sacerdotalis bonique communis ex Sacrificio provenientis Ecclesiæ ejusque membris. Quàmvis nec ego universim suadere possim Sacerdotibus, qui in rei veritate sunt seculares, ac vix nisi terrena sapientes, ut quotidie celebrent, frequenter sine gustu & ex mera consuetudine, ac, eheu! nimitum perfunctoriè pro re tanta.

QUÆ

QUÆSTIO III.

An iure divino sit Laicis præcepta Communionis sub utraque Specie?

Scripturæ sensus & divinorum præceptorum declaratio est petenda, quæ est firmamentum fidei & columna veritatis.

Accedit, quod pleræque figuræ Eucharistiæ, manducationem sub una specie significant, ut Lignum vitæ in medio paradisi, Agnus paschalis, Manna, participatio sacrificiorum. Inde enim conjectura desumitur, Christum non imperasse omnibus sumptionem duplicis speciei. Quæ etiam sumitur ex Act. 2. ubi describitur sacra Communio fidelium his verbis: Erant perseverantes in doctrina Apostolorum & communicatione fractionis panis, & orationibus. Ubi aperte, latente ipso Luthero & Calvino, fit mentio, non de fractione panis usualis in prædiis, sed panis Eucharistici, non facta mentione calicis: quo usos fuisse Nazaræos ad Christianismum conversos, in istis initiis adhuc legalia observantes, adeoque à vino, omnique potu inebriativo abstinentes, minùs credibile apparet; quos tamen omnino à Communionem abstinuisse non est probabile. Et quidquid sit de his & similibus conjecturis (quas discutit Bellarminus lib. 4. de Eucharistia cap. 24.) veritas Catholica

Probatur II. quia etiam in primitiva Ecclesia fideles frequenter communicabant sub una tantum specie: adeoque constat Ecclesiam tunc non censuisse, sumptionem utriusque speciei esse iure divino necessariam. Nam in primis tempore persecutionis concedebatur fidelibus, ut hostias sacras domù deferrent, & inde quotidie sumerent; ut patet ex Tertulliano l. 2. ad uxorem ubi ait: Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gusses? & si sciverit, panem, non illum credit esse, qui dicitur. Idem patet ex Clemente Alexandrino, Cyrillano, Basilio & aliis. Domum autem non conferebant fideles, nisi species panis, quæ solæ dabatur in manus fidelium, calix autem adhibebatur ori communicantium, ut patet apud Cyrillum Catech. Mystagog. 5. qui etiam in domibus non habebant vasa sacra, quibus contineri posset sanguis Christi, ut clarissimè patet ex Apol. 2. Athanasii contra Arianos.

Idem comprobat ritus antiquus communicandi infantes; qui cum non possint cibum aliquem solidum sumere, instillabatur in os eorum aliquid Sanguinis Domini, ut etiam testatur Cyprianus Serm. de lapsis, adeoque sub una specie dabatur eis Eucharistia.

Deinde antiquissimus Ecclesiæ Latinæ usus (cujus meminit antiquus Ordo Romanus editus ante 800. annos) habet, ut Sacerdos in Parasceve sub una tantum specie communicet. Et simile quiddam de Ecclesiâ Græca testatur Concilium Laodicenum can. 49. in qua per totam quadragesimam, præterquam in Sabbato & die Dominico, fiebat Communio ex præsanctificatis, uti apud Latinos in Parasceve.

29. Confirmatur ex usu primitiva Ecclesiæ.

Ex Communione infantium.

Et Communione ex præsanctificatis in Parasceve.

Tertio

IRCA annum Domini 1412. Quidam Petrus Dresdensis & Jacobellus Misjuensis in Bohemia ceperunt id asserere, condempnantes proinde Ecclesiam Latinam, velut quæ injustè Laicis subtrahat usum Calicis. Hos studio opponendi se Ecclesiæ Romanæ secutus est Calvinus aliique Hæretici nostri temporis: quàmvis Lutherus & Melancthon in hac re sint varii & inconstantes, modò cum adversariis loquentes, teste Martino Becano de Eucharistia c. 24.

Verum neminem, excepto sacrificante, teneri iure divino ad sumptionem utriusque speciei est veritas Catholica, definita in Concilio Tridentino sess. 21. c. 1. & can. 1. & antea in Constantiensi sess. 13. & olim ante utramque Concilium idem docuerat Alexander Augustus, Albertus, D. Thomas, D. Bonaventura Scotus & alii, hæresibus nondum exortis, & deinceps omnes Theologi. Quàmvis olim Communio laicalis sub utraque specie fuerit satis usitata, ut etiam indicatur I. ad Cor. 10. & 11. illaque consuetudo in variis Ecclesiis perseveraverit usque ad tempora D. Thoma ut ex ipso colligitur q. 80. art. 12.

Hoc autem supposito, facile patet usum calicis potuisse ab Ecclesia Laicis iustissime prohiberi, non solum ut in tæta Ecclesia sit conformitas, utque contra Hæreticos ostendatur, totum Christum sub singulis speciebus contineri, sed etiam & potissimum ut consuleretur reverentiæ Sacramenti, quod fidelibus ita multiplicatis, senibus, pueris, infirmis, multis valde agrestibus sine effusionis periculo administrari nequit, nec commode transportari, aut diu conservari sub speciebus vini. In his enim, sicut in aliis quæ dispensationem & usum Sacramentorum concernunt, Christus reliquit Ecclesiæ plenariam disponendi potestatem, salvâ Sacramentorum substantiâ. Unde etiam Ecclesia de facto Laicis strictissime usum calicis inhibuit in Constantiensi citato & Tridentino sup. cap. 2. Neque Ecclesia per hoc fideles Sacramento privavit, sed tantum certo modo illud sumendi: cum sub altera tantum specie totus Christus verumque Sacramentum sumatur, ac propterea quod ad fructum attinget, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem, defraudentur, qui unam speciem solum accipiunt, ut loquitur Tridentinum, sup. c. 3.

Itaque sumptionem utriusque speciei non esse à Christo præceptam, Probatur I. quia Ecclesia numquam intellexit tale præceptum fuisse in Scriptura expressum aut fidelibus traditum; quin potius declaravit contrarium: ab ipsa tamen verus

30.
Ex dicitur
na assertio-
tione Eu-
charistia
pro infirmis.

Tertio idem patet ex antiquissima consuetudine (quam etiam saeculum *Cypriani* agnovit, & de qua videri potest *Clemens Romanus* l. 8. *constit. c. 13.* & *Eusebius* lib. 6. *Ecclesiastica historia c. 34.*) assertandi in loco deputato Eucharistiam pro aegrotis; ita ut teste *Sophronio in Prato spirituali c. 79.* servaretur aliquando per annum: quod satis declarat jam conservari solitas species panis pro communicandis aegrotis, cum vini species tam diu servari non possint sine periculo irreverentiae.

Eorumque
Communio-
ne sub una
specie.

Unde testatur *Eusebius* l. 6. *Histor. c. 34.* ex Epistola *Dionysii Alexandrini*, Presbyterum dedisse puero particulam Eucharistiae deferendam *Serapioni* seni aegroti: ac iussisse, ut eam prius madefaceret, quam seni porrigeret. *Amphilochius* quoque in vita *S. Basilii* scribit, eum in morte Eucharistiam accepisse in sola specie panis, quam longo tempore asservaverat.

Ex praxi
Manichaeo-
rum.

Denique *Manichaei*, teste *Leone I. Serm. 4. de Quadrages.* numquam communicabant, nisi sub specie panis; nec tamen ex hoc praecise capite sunt redarguti erroris ab *Epiphano*, *Augustino* vel alijs, qui de eorum erroribus scripserunt. Immo ut haeresim suam tegerent (teste *Leone supra*) panem Eucharisticum cum Catholicis sumere solebant; vane utique, si usitata & libera non fuisset *Romae* Communio sub una specie. Graeci quoque numquam Latinos ex hoc capite redarguerunt: etsi alioquin valde effusi in praetendis & conquirendis quibusvis, quae speciem erroris vel tenuem, etsi infundatam, putabant habere. Plura vix apud *Belarminum* lib. 4. de *Eucharist. c. 24.*

Denique ex
inconmodis.

Confirmatur: quia cum Christus totus contineatur sub alterutra specie, non erat ratio praecipendi generaliter utramque; praesertim ob gravia inconvenientia; partim supra insinuata, partim quia multi nullatenus ferunt potum vini, partim etiam quia in multis regionibus non posset haberi copia vini sufficiens multitudini fidelium communicanda.

31.

Objicitur I. Christus *Joan. 6.* ait: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ergo praecipitur est sumptio utriusque speciei. Resp. Neg. Conf. nam (utcumque sermo ille Christi juxta varias sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur) qui dixit hoc, dixit quoque: *si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum.* Et post similia saepius repetita tandem concludit: *Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum;* ut recte notavit *Tridentinum sess. 21. cap. 1.* adeoque cum soli panis ibi frequentius tribuatur vivificatio, non potuit ibidem praescribi utriusque speciei ad vivificationem animae necessitas. Praecipitur itaque ibi sumptio dumtaxat Eucharistiae Sacramenti, sub quacumque tandem

Non obstant
verba Chri-
sti *Joan. 6.*
*Nisi man-
ducaveritis
&c.*

specie, ita ut praecipitum verletur circa rem qua sumitur, non circa modum quo sumitur: jam vero etiam sub altera tantum specie caro & sanguis sumuntur; ob mutuam connexionem & concomitantiam.

Deinde potest propositio Christi intelligi in sensu etiam copulativo seu potius distributivo, idque secundum rigorem dialecticum hoc modo: *Si nec manducaveritis carnem Filii hominis, nec biberitis ejus sanguinem &c.* Nam particula exceptiva, *Nisi*, involvit negationem, & valet idem quod, *si non* (ut etiam expressit Graecus) & repeti debet etiam in secunda parte enuntiationis compositae. Velut si diceretur: *Nisi adsit Ceres & Bacchus, friget Venus.* Sensus enim est: *Si neutrum adsit, friget Venus;* cum alterutrum sufficiat, ut non frigat.

Objicitur II. Christus *Matth. 26* dixit: *Bibite ex hoc omnes.* Resp. id esse dictum solis Apostolis, ideoque *Syrus* vertit, *Vos omnes*, & *Lucas* expressit *c. 22.* hoc modo: *Druidite inter vos*, sic videlicet, ut in orbem vos omnes aliquid ex eodem isto calice bibatis. Panem enim consecratum ipsemet fregerat, & singulis dederat. Unde hoc impletum fuisse testatur *Marcus c. 14.* *Et biberunt ex illo omnes.* Quare patet, quam inepte Haeretici inde conficere velint omnibus fidelibus praecipitum sumptionem etiam specierum vini.

Objicitur III. Christus *Luca 22.* dixit: *Hoc facite in meam commemorationem;* id est, distribuite omnibus utramque speciem. Resp. Christum ibi sumptionem Eucharistiae praecipisse quidem Ecclesiae, attamen non omnibus omnem sumendi modum, sed in hoc plurimum reliquit dispositioni Ecclesiae, ex ejus traditione oportet cognoscere, quousque Christi mandatum se extendat.

Objicitur IV. Judaei omnes in deserto non solum comederunt manna, sed etiam biberunt aquam de petra, teste Apostolo *1. ad Cor. 10.* Atqui haec erant figurae Eucharistiae sub utraque specie sumendae: ergo & nos in deserto hujus vitae utramque speciem debemus accipere. Resp. hoc argumentum potius pro nobis facere: quia illi non eodem tempore & loco acceperunt manna & aquam de petra; sed aliquot diebus interpositis manna eorum datum est in deserto *Sin.* *Exod. 16.* aqua vero in *Raphidim* *Exodi 17.* Unde haec erant figurae Eucharistiae sub una specie sumendae; sicut & panes propositionis, quibus nullus mysticus potus erat adjunctus; & participatio sacrificiorum, quorum sola caro manducabatur, sanguis autem omniaque libamina effundebantur Deo, ut patet *Exodi 25.*

Objicitur V. Auctoritas quorundam Patrum. Ex quibus tamen nihil aliud habetur, quam usum calicis olim fuisse Latins praecipitum, cum nece esset ab Ecclesia interdicitum.

Quod si subinde Patres videantur dicere (tamen aperte non dicunt) sanguinem esse necessario sumendum, intelligunt ipsum Eucharistia Sacramentum, quod corpus & sanguinem continet, & indifferenter à Patribus exprimebatur modò nomine corporis, modò nomine sanguinis, eò quòd tunc sub utraque specie permitteretur. Vel intelligunt sanguinem sumendum, saltem cum corpore, in quo continetur. Quo sensu Paschasius lib. de Corpore Domini c. 19. dixit: *Nec Caro sine Sanguine, nec Sanguis sine carne iure communicatur*, q. d. illum non iure communicare, qui sentit unum sine altero accipi. Quo sensu idem c. 17. dixerat: *Non rectè caro Christi sine divinitate sumitur, nec divinitas sine carne præstatur.*

Signanter obijci solet auctoritas Gelasii Papæ c. *Comperimus, de Consecrat. dist. 2.* ubi detestatur perceptionem Sacramenti sub una tantum specie, & præcipit sumi sub utraque. Sed juxta *D. Thomam* & antiquas Glossas loquitur de sacrificantibus, & plane consonat titulus præfixus apud Gratianum, qui est; *Corpus Christi sine ejus sanguine Sacerdos non debet accipere.* Quadrat etiam ratio Pontificis: *quia divisio unius ejusdem mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire*, utique in sacerdote sacrificante. Potuitque illa divisio à quibusdam Sacerdotibus tunc hæresi Manichæorum infectis usurpata fuisse. Si autem loquatur etiam de Laicis (ut Quidam volunt) arguit superstitionem quorundam, qui more Manichæorum credentes Christum assumpsisse corpus sine sanguine, & vinum esse creaturam malam à principio malo creatam abstinere semper ab usu calicis. Et huic responsioni favet parenthesis: *Quoniam nescio, quâ superstitione docentur obstringi.* Quare hoc modo ad Gelasium respondet Joannes Hesselius Tr. 2. de Communionem sub unica specie cap. 7. At alii censent, Gelasium ibi simpliciter prohibere, sumi Eucharistiam sub una specie, scilicet panis; idque quâ hoc prohibuerat Leo Papa Gelasii prædecessor ob hæresim Manichæorum & quorundam aliorum, qui docebant Christum assumpsisse corpus phantasticum sine sanguine, ideoque contendebant Eucharistiam sine sanguine esse sumendam. Ita *Quartus art. 15. circa initium*, & ex eo *Wiggers q. 80. art. 12.* Quod tamen hi Auctores id referunt inhibendum à Leone Papa in quodam Decreto & Serm. 4. de quadrages. non satis ostendunt, Decreti locum non citantes, & Sermoem citatum non rectè allegantes. In hoc enim non condit novum decretum, sed (ut patet ex contextu) pro signo quo deprehendantur Manichæi (qui vinum velut malam creaturam reprobabant) ut agniti pellantur, ponit, quòd *Christi Corpus accipiunt, Sanguinem autem haurire omnino declinant*, stabiliter scilicet & studiosè. Quàmvis alioquin Catholicis esset

liberum & indifferens, abstinere à calice vel non. Qui credibiliter ex hoc sensu deprehendendi Manichæos, exinde stabilius ceperunt uti calice, saltem ad tempus.

Objicitur VI. Fideles dum privantur unâ specie, privantur perfecto & integro convivio, & majori gratiâ per utramque speciem conferendâ, ergo Ecclesia non rectè usum calicis eis ademit. Resp. privari Laicos convivio perfectiori quoad rationem signorum sensibilibus, non tamen quoad rem contentam; nec privari ullâ gratiâ necessariâ ad salutem. Et quàmvis (quod Plerique negant) major gratia per utramque speciem conferretur, potest tamen illud augmentum meliori præparatione aut frequentiori Communionem compensari, ac illo non obstante species vini ob urgentes causas supra memoratas inhiberi, sicut inhibetur secunda & tertia communio eodem die faciendâ, etsi amplioris gratiæ causativa. Verè tamen Communionem sub utraque specie majorem gratiam non conferre, cum communi Sententia ostendatur *disp. 7. qu. 3.*

QUÆSTIO IV.

De Præcepto Ecclesiastico sumendi Eucharistiam.

Dico I. Concilium Lateranense sub Innocentio III. (& refertur c. *Omnis utriusque sexus, De penitentis & remissionibus*) statuit, ut *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, saltem semel in anno confiteatur, suscipiens reverentè, ad minus in Pascha, Eucharistia Sacramentum; nisi forte de proprio pervenerit, Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum; alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiarum arceatur, & moriens Christianâ careat sepultura.* Idem confirmat & definit Tridentinum sess. 13. can. 9.

Ubi advertit I. requiri, ut communicaturi pervenerint ad annos discretionis. Quod non ita est spectandum ex eorum ætate, quàm ingeni maturitate, & circa res fidei instructione, ita ut aliqui etiam anno decimo sint admittendi, aliqui vix decimo quarto ætatis. Non potest tamen de hoc statui certa regula, sed juxta Doctores communiter relinquitur iudicio parentum, Parochi, vel prudentis Confessarii, qui poterit subinde Communionem ad unum alterumve annum suspendere, etsi iudicetur puer ad annos discretionis pervenisse, ut crescat devotio & reverentia erga Sacramentum. Quàmvis peccent pueri determinationi parentum aut Confessarii resistentes; uti & ipsi parentes hæc in re notabiliter negligentes. Declarat autem Ecclesiæ consuetudo pueros citius teneri ad annuam Confessionem, si peccaverint mortaliter,

36. *Semel in anno obligantur omnes, qui ad annos discretionis pervenerint, nisi forte de proprio pervenerint, Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum; alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiarum arceatur, & moriens Christianâ careat sepultura.*

37. *Quando parvuli sine consensu parentum venisse ad annos discretionis quoad annuam Communionem,*

An citius quoad annuam Confessionem,

taliter, quam Communionem: tum quia major est confessionis necessitas: tum quia major est mysterii Eucharistiae intelligendi difficultas, & requisita in suscipiente reverentia.

38. *Quid per Pascha intelligatur.* Adverte II. per Pascha intelligi tempus à Dominica Palmarum usque Dominicam in Albis inclusivè; ut patet ex praxi Ecclesiae, & declaratione *Engenii IV.* apud *Navarrum c. 21. n. 45.* Quod tempus in certis Ecclesiis recepta consuetudo longius, immo in aliquibus per totam Quadragesimam extendit.

Dilatio Co. munionis relinquitur rationabili arbitrio Parochi aut Confessarii. Adverte III. per proprium Sacerdotem, ex cuius consilio possit differri Communio paschalis, intelligi non solum parochum vel superiorem, sed etiam quemlibet Confessarium, qui eo tempore potest Confessionem excipere: censetur enim ad hoc à propriis animarum pastoribus delegatus eo ipso, quod potestatem acceperit Confessiones excipiendi: praesertim cum consilium differendi saepe sumendum sit ex conscientia poenitentis, quam parochus revelare non tenetur, v. g. quia confessio generalis est praemittenda, poenitens ad perfectiorem dolorem est disponendus &c. Idemque recepta praxis declarat; idque singulariter circa Communionem parvulorum inchoandam, vel absolute differendam. Et consonat quoad hos *Catechismus Romanus c. De Eucharistia. numer. 48.* dicens: *hoc neminem melius constituere posse, quam Patrem, & Sacerdotem, cui illi consentitur peccata: ad illos enim pertinet explorare, & à peris percunctari, an huius admirabilis Sacramenti cognitionem aliquam acceperint, & gustum habeant.*

Poenam non communio centium est ferenda sententia. Adverte IV. poenam, quae in Jure apponitur, non esse latam, sed ferendam, etsi in quibusdam Ecclesiis imponatur poena latae sententiae.

39. *Communio Paschalis est adit consensus in Parochia, nisi adit consensus saltem praesumptus parochi.* Adverte V. obligare hoc praecipuum, ut Communio fiat in propria parochia, nisi adit consensus, saltem rationabiliter praesumptus (qui etiam sufficit secundum *Navarrum cap. 21. num. 52. Rodriguez Tom. 1. qq. Reg. qu. 56. art. 3. Aversa q. 10. sect. 4. Bassium in Supplem. V. Communio n. 3.* & alios communiter, ut ait *Bassius*) proprii Pastoris vel superioris ad alibi communicandum. Id patet, tum ex communi sensu Doctorum existimantium hanc circumstantiam etiam obligare sub mortali: tum ex usu Ecclesiae; tum ex eo quod Pontifices communionem illam in privilegiis Mendicantium tam constantè excipiant. Idem quoque declaratur in *II. Synodo Mechliniensi Tit. de SS. Eucharistiae Sacram. c. 5.*

40. *Circumferitur privilegium quoddam Regum Intrinum.* Solum ob stare videtur privilegium in contrarium tam expressè concessum à *Nicolao V.* Monasterio *B. Mariae de Guadalupe* Ordinis *S. Hieronymi*, confirmatum à *Paulo III* per vivae vocis oraculum, ut testatur *Antonius Cardinalis* ejusdem Papae *Poe-*

nitentiarius. Hoc autem privilegium, uti & cetera omnia praefato monasterio concessa, *Pius IV.* & alii fecerunt communia toti Ordini, ut ostendit *Rodriguez Tom. 1. q. 55. art. 9. & quasi. seq. art. 3.* adeoque communicatur reliquis Ordinibus Mendicantibus praefatum privilegium, utpote qui cum dicto Ordine in privilegiis communicant. Quare *Rodriguez* posteriori loco & nonnulli alii existimant praecipuum Communionis Paschalis posse satisfieri in tempore Mendicantium. Sed cum privilegium istud à quibusdam vocetur in dubium, nec fit in usu apud Mendicantes; sit etiam summe odiosum pastoribus, qui ad minus semel in anno praesentiam suarum ovium merito requirunt: ideo existimo in praxi (quidquid sit speculativè de validitate) ab illis plane abstinendum, omnibusque in parochia Communionem esse efficaciter persuadendam: praesertim cum Congregatio Cardinalium nomine & auctoritate *Urbani VIII.* declararit *Boncompagno Archiepiscopo Neapolitano 20. Martii 1638.* ad querelam ejusdem urbis Parochorum institutas contra *Patres Theatinos & Societatis Jesu* Communionem Paschalem in propria parochia omnino debere fieri.

Excipiuntur tamen ex consuetudine Sacerdotes, etiam saeculares, qui satisfaciunt, ubicumque celebrent: uti & Religiosi, etiam Laici, qui satisfaciunt in suis monasteriis. Idem est secundum *Sanchez, Aversa, Diana* & alios de advenis & peregrinis, quantumvis aliqui velint illis esse communicandum in parochia sui hospitii. Denique famulis sive familiaribus Religiosorum Mendicantium possunt iidem liberè administrare Communionem paschalem, sicut etiam Viaticum & Extremam-Unionem, quando degunt intrà septa monasterii; ex privilegio Societatis Jesu concessò à *Paulo III.* & aliis concessis Fratribus Minoribus apud *Rodriguez q. 56. art. 14.*

Petes I. An huic praecipuo satisfiat per Communionem sacrilegam? Resp affirmativè cum Doctoribus communiter contra *Franciscum Sylvium* & quosdam alios. Ratio est: quia substantia praecipui habetur in manducatione sacramentali & religiosa; modus autem extrinsecus, vel finis intentus, v. g. obtentio gratiae, non cadit sub praecipuo. Aliud est de sacrilega Confessione: cum enim illa non sit sacramentalis, nec valida, non ponitur substantia praecipui. Unde si Confessio foret valida, etsi informis, satisficeret per eam: sicut satisfit praecipuo Baptismi, etsi suscipiatur sacrilegè & cum obice.

Ex quo sequitur etiam satisfieri praecipuo divino positivo & affirmativo communicandi per communionem sacrilegam: sicut praecipuo affirmativo divino suscipiendi Baptismum satisfit per illius veram, etsi indignam,

dignam, susceptionem; qui proinde non possit iterari. Prout neque infirmus, qui ipsa die mortis Viaticum sumpsisset cum obice, non deberet neque possit iterato illud, esto à Christo praecipuum, sumere.

Nec obstat, quod jure divino praecipiat communio in statu gratiae sumenda; adeoque eadem praecipiat jure Ecclesiastico, utpote determinante jus divinum ad certum tempus. Nam jus istud divinum est naturale & negativum, quo vetatur solum indigna sumptio, uti susceptio indigna Baptismi: hic autem solum est quaestio de praecipuo positivo affirmativo, quo praecipitur sumptio Eucharistiae. Aliud namque jus manifestè constat non fuisse impletum, sed violatum. Neque Ecclesia illud determinat, utpote determinatione non indigens, sed obligans ad semper & pro semper: cum nullo umquam tempore possit quis accedere indigne vi juris naturae. Determinat itaque Ecclesia praecipuum divinum affirmativum aliquando communicandi ad annuam communionem: quod verè impletur per sacrilegam.

Non obstat etiam, quod Ecclesia cap. Omnis utriusque sexus praecipiat Eucharistiam suscipi reverenter: ad reverentiam enim internam jure divino naturali requisitam, praesertim ad obtinendum Eucharistiae effectum, tantum hortatur: cum non soleat aut non valeat actus merè internos praecipere, qui ad substantiam actus externi, etiam contentus est certae speciei moralis, minime sunt necessarii. Unde ad summum praecipit reverentiam externam, aut certè internam, quae Christum recognoscimus praesentem: quae etsi praecipua foret, potest cum insufficienti dispositione ad effectum Eucharistiae, adeoque cum sacrilega Communionem consistere.

Petes II. An qui ex malitia aut negligentia non communicavit in Paschate, teneatur adhuc quam primùm communicare? Respondent Doctores passim affirmativè: quia praecipitur absolute sumptio Eucharistiae faciendae semel in anno; & designatur tempus Paschae non ad finiendam obligationem, sed ad sollicitandam, & non differendam diutius Communionem: alligatur autem isti tempori tanquam congruentiori ob venerationem festivitatis. Idque videtur colligi ex textu Canonis & Tridentino supra definiente, Fideles teneri singulis annis, saltem in Paschate, communicare. Quemadmodum igitur quando praecipitur annua solutio alicujus census, faciendae in festo v. g. S. Joannis, non liberatur, qui ista die solutionem non praestitit, sed lex fortius illum urget; ita contingere videtur in praecipuo annuae Communionis, ut proinde qui culpabiliter differt, semper sit in peccato, donec communicet. Idem videtur confirmare consuetudo Praelatorum & Pa-

rochorum, qui etiam per censuras Ecclesiasticas urgent ad quantocius communicandum eos, qui in Paschate non communicarunt: quod signum est, eos non imponere novum praecipuum, sed urgere observantiam praecipui neglecti. Estque indubiè hæc doctrina valde probabilis. Et in praxi omnino admonendi seu urgendi sunt fideles, ut Communionem neglectam statim suppleant; cum id sit securissimum & saluberrimum, quidquid sit de rigoroso praecipuo.

Nihilominus Rodriguez, Henriquez, Victoria, Soto, Valentia, Ledesma, Toletus & plures alii apud Diana P. 3. Tract. 4. Resol. 41. docent eos qui culpabiliter in Paschate non communicarunt, esse isto anno liberos ab obligatione communicandi, existimantes, obligationem illam esse alligatam tempori, adeoque eo elapso expirare; prout cernitur in obligatione legendi horas, audiendi sacrum &c. cum neque ex verbis legis, neque ex mente Ecclesiae hactenus declarata amplius convincatur, & alioquin obligationes sint restringendae. Quod autem Cardinalis Lugo disp. 16. sect. 4. asserit esse duplex Ecclesiae praecipuum, unum de annuè communicando, alterum de communicando tali parte anni, scilicet in Paschate, adeoque eum, qui communicaret extra tempus Paschale, satisfacere priori dumtaxat praecipuo: hoc, inquam, gratis excogitatum est, nec satis consonum communi sensui: neque enim duplicis praecipui violati arguunt se, qui toto anno non communicant. Nec particula saltem, quae utitur Tridentinum id insinuat sufficienter; uti nec particula ad minus quae utitur Concilium Lateranense, cuius ordinationem solum innovat Concilium Tridentinum. Nam solum indicat, Ecclesiam quidem desiderare, ut fideles saepius communicent, non tamen praecipere; nisi quod communicent saltem in Paschate. Quod clarius indicat tenor praecipui, prout etiam pueris in Catechismo proponitur: Eucharistiam ad minus semel in anno, idque circa festum Paschae sumito. Simile foret, si Ecclesia hujus tenoris praecipuum ferret: Ad minus semel in septimana, idque die Dominico missam audito. Sicut autem ibi non censeretur ferri duplex praecipuum, unum pro hebdomada, & alterum pro die Dominico, sed unicum idque expirans cum ipso die Dominico, sic etiam dicendum videtur in praesenti.

Excipiunt tamen omnes casum, quo quis sine culpa distulit communionem ex consilio proprii Sacerdotis: talem enim obligari ad postea communicandum, constat aperte ex textu Canonis. Idem Armilla & plures alii applicant ad casum, quo communicatio ex justa causa vel impedimento est dilata: hic enim casui videtur priori aequivalens; cum dilatio contigerit ex praesumpto consilio Confessarii. Videtur autem in Jure hoc solum exprimi gratia exempli

Judicium in eadem in ordine ad praxim.

45.

Sententia negativa praesertim.

46.

Excipiuntur nonnulli casus.

ordinarii, quia nimirum causa subsistente non solent fideles fidere proprio, sed Confessarii iudicio. Unde mens & ratio legis est eadem ac generalis, quando iusta causa & impedimentum adest: cum etiam arbitrium Confessarii debeat in iusta causa fundari. Alias quoque habens impedimentum se solo excusans, si ad securitatem expecteret arbitrium Confessarii, deberet postea ex lege communicare; non autem, si tacuisset: quod absolum apparet.

47.
Satis ob-
jectionibus.

Dices I. Ordinarii seu iudices cogunt incurios communicare postea, idque sub poenis & censuris. Resp. in primis, tales forte sequi opinionem alteram. Deinde (quidquid de hoc sit) poenas minantur ob delictum in omnia Communionem patratum: cum enim propterea mereantur poenam, & Jus nullam lae sententiae apponat, Iudices illam minantur se illaturos, non ob peccatum continuatum omniae Communionis, quasi adhuc obligantis, sed ob peccatum praeteritum; ob quod tamen non infligerent illam, nisi supposito, quod nolint postea communicare. Deinde hoc ipsum possunt eis injungere per modum poenae, quod communicent postea.

Dices II. Qui ex consilio proprii Sacerdotis seu Confessarii distulit communionem tenetur postea; ergo etiam qui ex incuria: ne alioquin malitia ei patrocinetur. Resp. Neg. C. quia prius in textu exprimitur; non posterius. Unde si simili modo loqueretur praecipuum auditionis sacri diebus festis, deberet differens de consilio Confessarii supplere postea missam; non alter, qui omittit ex malitia. Nec hic reportat commodum ex malitia, sed magnum incommodum, scilicet offensam Dei & legis transgressionem; quam alter sic procedendo non transgreditur.

48.
Iure saltem
Ecclesiastico
obligantur
fideles sum-
mere Viaticum.

Dico II. Satis constat fideles obligari iure Ecclesiastico (quidquid sit de iure divino) ad sumendum Viaticum in mortis articulo. Probat ex antiquissimis Conciliis. Niceno can. 13. Carthaginensi IV. can. 77. & aliis, quae cavent summopere ne morientes discedant sine Viatico. Unde consuetudo haec ita est recepta; ut sine gravi scandalo nequeat violari. Quod est signum gravis obligationis. Quam etiam agnoscit communis sensus Doctorum & fidelium. Quare hunc salutare morem deferendi Eucharistiam ad infirmos, ut eis ministretur Viaticum, omnino retinendum esse, & necessarium, confirmat Tridentinum sess. 13. c. 6. Hinc non sunt audiendi Sylvester V. Eucharistia 3. in principio, Caietanus V. Communio (quorum opinionem Emanuel Saputat probabilem) docentes, non esse mortale, si omittatur Communio in articulo mortis citra contemptum, ex quo moribundus impleverit Communionem paschalem.

Qualiter
sic compen-

Non est autem articulus mortis sic computandus, quasi Eucharistia debeat sumi

immediate ante mortem: sic enim executio hujus praecipui frequenter esset impossibilis: sed sufficit, quod in gravi morbo, etsi pluribus diebus ante mortem, sumatur, quantumvis ex devotione solent, sine memoria mortis aut hujus praecipui.

Sed peres, quid faciendum, si aliquis sanus existens communicaverit, & paulo post incidat in morbum, ex quo eodem die aut aliquo tempore postea moriatur? Respondetur communiter, non teneri talem rursus communicare eodem die (quod certum esse, ait Wiggers q. 80. a. 11.) immo nec posse: quamquam Nonnulli existiment saltem posse, immo aliqui etiam teneri, rursus communicare: tum quia est sensus & praxis communis: tum quia nulla est causa excusans à multiplicitate Communionis in una die: si enim foret aliqua causa, esset necessitas Viatici, cui jam est satisfactum: sicut si sanus occidendus eodem die communicasset. Quod si uno aut altero die, immo sex vel octo diebus ante morbum communicaverit, consulenda omnino est iterata Communio; non est tamen praecipua juxta communionem Doctorum sententiam. Ratio generalis est, quod talis moraliter loquendo verè communicaverit constitutus in articulo seu propinquitate mortis, etsi ignoraverit se in illo constitutum: quod non obest impletioni praecipui; ut patet in eo, qui ignorans esse diem festum, audit Sacrum. Itaque talis verè accepit Viaticum in articulo mortis: itemque satisfecit fini praecipui.

Ex dictis sequitur milites in tutos et inculosum confictum, item eos qui in itinere sunt periculosam navigationem, similiter lethaliter vulneratos, & damnatos ad mortem, obligari ad communicandum. Unde etiam iudex obligatur reo dare tempus disponendi se ad Communionem, ut patet ex c. Super eo de Haereticis in 6. ubi Alexander IV. praecipit dari Eucharistiam Haereticis traditis brachio saeculari, si sufficientia poenitentiae signa dederint. Idem antea constitutum fuerat c. Quaesitum 13. q. 2. etiam de iis, qui ob alia delicta erant extremo supplicio affiendi. Illud ipsum in Motu proprio edito anno 1569. mandavit Pius V. tollens & prohibens morem contrarium. Denique conformiter ad praedictum Motum proprio hoc iudicibus praecipit Philippus II. Hispaniarum Rex anno 1569.

QUAESTIO V.

Qualis Dispositio requiratur ex parte corporis?

Dico I. Ad sumptionem hujus Sacramenti requiritur jejunium. Patet ex generali Ecclesiae consuetudine, quam ab Apostolis manasse testatur Augustinus Episcopus. 18. c. 11.

118. c. 6. Ubi etiam ait: *Placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam exteri cibi: & ideo per unicum orbem mos ille servatur.* Eadem obligatio constat ex variis Conciliis *Carthaginensi III. c. 29. Constantiensi sess. 13.* & aliis. Quod autem in *Carthaginensi* permittitur, Eucharistiam sumi à non jejunis in die Cœnæ Domini, non est ab Ecclesia universalis receptum, vel potius est contraria consuetudine durum revocatum.

Requiritur autem certò ex praxi Ecclesiæ & sensu fidelium jejuniùm naturale; ita ut media nocte usq; ad tempus Communionis nihil sumptum sit, quòd aliquà ratione censeatur se habere & sumi per modum cibi vel potùs. Dico, à media nocte: quia etsi pro diversitate regionum vel etiam negotiorum dies variè censeatur inchoari, tamen communi Ecclesiæ sensu (quem exprimit *Rituale Romanum*) in hac materia censeatur inchoari à media nocte. Unde si paulò ante mediam noctem quis aliquid sumpserit, postet statim post mediam noctem communicare, quàmvis non dormierit, nec cibum digesserit. Nihilominus devotio & reverentia Sacramento debita exigit, ut sacer ille cibis profano non misceatur. Ideoque etiam convenit, ut post sacram escam non statim sumatur profana, sed ut pietati vacetur, & species prius consumantur; etsi de facto certum aliquod intervallum non sit præscriptum jure aliquo, quod adhuc sit in vigore.

Similiter congruum est, abstinere aliquantisper à sputis: quamquàm mox posteaquam satis confiterit nullum in ore fragmentum remansisse, non sit illicitum spuerre. Pariter nec illicitum est aromata ruminare ad sputa seu phlegmata provocanda. Species namque sacramentales, etsi adhuc indigestæ, in stomacho resident, sputum autem seu saliva ex capite in os defluit, juxta *Medicos*, ipsumque *S. Gregorium Homil. 10. in Ezech. ante med. art.* certè ex pulmonibus ascendit, non ex ventriculo, in quo cibis coquitur. Secus tamen foret, si adhiberetur aliquid excitans vomitum. Is enim non nisi, postquam consumptæ fuerint species, potest provocari; regulariter loquendo. Quòd addo ob casum, quo vomitus esset citius provocandus ad conservationem vitæ, v. g. si hostia aut vinum veneno fuissent infecta.

Si horologia sonent inæqualiter, putant Aliqui non posse illo die communicare aut celebrare eum, qui post duodecimam in uno loco auditam aliquid sumpserit. Sed communis censent Doctores, quòd possit sequi tardius horologium, quando non constat illud errare: eò quod illa horologia se habent instar opinionum probabilium, vel saltem (quoniam nimis facile errant) quòd ex usu fidelium, & mente Ecclesiæ sint in simili materia mensura mediæ noctis, quam sequi

nobis liceat, cum ex mensura naturali nobis nihil certi constare possit. Existimant autem plures Doctores mediam noctem computandam præcisè à puncto, quo incipit sonare horologium, immo (ut vult *Præpositus* & alii) à primo sonitu præludii. Quòd licet mathematicè loquendo verum videri possit; nihilominus nonnulli Doctores putant probabile horam v. g. duodecimam moraliter durare usque ad ultimum sonum; adeoque interim comedentem vel bibentem posse postfridie communicare.

Porrò illud habet se per modum cibi vel potùs, quod in stomacho digeritur sive alteratur. Illud autem sumitur per modum cibi aut potùs, quod sumitur per actionem quæ est comestio seu potatio, adeoque ab extrinseco ori impositum per se sumitur, etsi causà medicinæ, & in quantumcumq; parva quantitate. Quàmvis enim in jejunio Ecclesiastico parvitas materiæ cibi excuset à mortali, non tamen in hoc jejunio naturali: quia materia hujus præcepti non est abstinentia à cibo vel potu, sicut in jejunio Ecclesiastico, sed est abstinentia ab Eucharistia post cibum aut potum: quam graviter & meritò inhibere Ecclesia potest, uti abstinentiam à secunda vel tertia Cõmunione.

Hinc sequitur I. post modicum granum anisi, vel post unam aut alteram guttam voluntariè trajectam per os in stomachum, non licere sub mortali isto die communicare. Similiter Sacerdotè, qui in missa sumpserit ablutioem, non posse progredi ad ulteriorem missam celebrandã, prout etiam decernitur *c. Ex parte de Celebr. Missar.* Item qui ori imponunt saccharum, tabacum vel quæcumq; aromata, si ex eis quidpiam deglutiant post mediam noctem: idque etsi vesperi imponantur ori ad curandam raucedinè, catarrhum &c. quia hæc omnia censentur sumpta per modum cibi aut potùs. Idem est de sumptione medicinarum sive ciborum medicinalium; ut habet sensus fidelium & Ecclesiæ, quem expressit *Paulus V. in Rituali Romano Tit. de Cõmunione infirmorum* dicens: *Ceteris fidelibus, sanis videlicet, seu non infirmis ad mortem, nec etiam per modum medicinae ante aliquid sumere licet.*

Quòd si autem aromata vel tabacum in ore retineantur, aut etiã mastentur, ad confortandũ caput vel humores phlegmaticos evacuandos, & non deglutiantur, saltem post mediam noctè, non nocebunt jejunio; quia id agere non est verè comedere. Quòd si aliquid cum saliva descendat, uti natum est fieri, cum impediri nequeat, quin descendat saliva prædictis infecta, non obest jejunio, ut notat *Tannerus disp. 5. q. 8. dub. 4.* Eò quòd non sumatur instar cibi, sed salivæ, & huic immixtum; sicut quòd inter abluendum os, gustandum juscula, salivæ immixtũ transit in stomachum. Est tamen valde secdus & meritò per Ordinarios seu Ecclesiæ Prælatos extirpandus abusus quorundam jugiter

55. Quid se habeat, aus sumatur instar cibi & potùs.

Etsi minimum fuerit, mortale est, postea communicare.

56. V. g. trajectum sit granũ anisi.

Aromata, tabacum.

Medicina.

quasi, etiam mox ante celebrationem Missæ, tabacum ore masticantium, sicque ore fecenti Sanctissima Mytheria fumentur.

57.
Quid de reliquiis que merdentes habent,

Item plerique docent de reliquiis intra dentes relictis ex die præcedenti, eas non quidem violare jejunium, quando involuntariè, sed tunc saltem quando voluntariè deglutiuntur: quamvis contrarium non sit etiã improbable, præsertim si reliquiæ non sint notabiles, quod docet *Tabiena & novissimè Arriaga d. 44. n. 12.* existimans alteram Sententiã nimis esse scrupulosam, neque Ecclesiam de hujusmodi reliquiis fuisse sollicitam.

Quid de papyro,

De papyro, si deglutiatur, est quoque controversia, an solvat jejunium naturale. Variis negantibus (inter quos *Marchant To. 2. Tribunal. Tract. 2. p. 2. Tit. 4. q. 2. in Examine quartæ dispositionis*) pluribus affirmantibus illam habere rationem cibi, quo nonnulla animalia vescuntur, ac digeri à stomacho instar herbæ, ex qua, uti filum lineum, originem ducit. De frusto ligni solidi, auri, plumbi, unguis, lanæ, officuli fructuum &c. quæ à stomacho etiam valido non digeruntur, sed inalterata egeruntur, censent Doctores passim, quod res hujusmodi deglutiendo non solvatur jejunium naturale. Aliud apparet de terra, quæ cibus est quorundam animalium, vel creta, aut crusta parietis, quam mulieres interdum sumunt, sive per modum cibi cum stultè imaginatâ voluptate, sive per modum medicinæ ad inducendum colorem pallidum.

frusto plumbi &c.

58.
Quid de transiectione salivæ, sanguinis,

Sequitur II. salivam, quæ in stomachum etiam voluntariè trajicitur, etsi fiat mox post oris abluionem, non impedire communionem. Similiter nec sanguinem aliosque humores ex cerebro aut gingivâ in os aut stomachum defluentes: quia non sumuntur ab extrinseco per modum cibi aut potûs. Secus est, si ex vulnere v. g. digiti sanguis fugatur & deglutiatur.

Aqua aut liquoris inftar salivæ seu mixturæ transeuntis.

Sequitur III. non impedire communionem, si quis dum os abluit, dum prægustat cibos, vinum, &c. aliquid fortuito transmittat: quia id non per modum cibi aut potûs, sed per modum salivæ censetur sumi. Quamvis secundum Doctores debeat hoc fieri in parva quantitate; aliàs impediret: tunc enim non censeretur transire per modum salivæ. *Præposito tamen q. 80. n. 40.* non videtur magnus faciendus scrupulus, quamvis paulò major quantitas casu transmittatur. Quod

Musca v. g. respiratione attracta, quæ expulsi nequeat, non obest jejunio naturali.

Sequitur IV. non impedire communionem, quòd cum aère, qui inspiratur, aliquid casu transmittatur in stomachum, v. g. musca, aliquæ guttæ pluvie vel pulveres: quia non attrahuntur per modum comestionis, sed respirationis.

59.
Dubius de jejunio an possit communicare.

Quid autem sciendum sit dubitanti, utrùm sit jejunus, controversant Doctores. Nam *Sanchez* & plures alii existimant non posse communicare, eò quòd possessio vi-

deatur esse præcepto. At *Lugo d. 15. n. 42.* censet posse communicare, si dubitet, an noctu aliquid comederit seu deglutiens, non autem, si certus se comedisit, dubitet, utrùm post mediam noctem. Sed hanc distinctionem impugnat *Dicastillo disp. 9. dub. 17. questio 4.* Cum quo & pluribus aliis verius dici videtur, licitum esse communicare, sive sit dubium de comestione, sive de tempore. Potest enim talis censeri possidere suam libertatem: cum enim jus habuerit v. g. cras communicandi, non potest dubium superveniens jûs seu possessionem juris præcedentem evertere.

Quare si petenti Communionem opponatur, eum non esse jejunum, id est, ipsum hodie comedisit vel bibisse, potest is negare, & opponenti incumbit onus probandi, qui non poterit probare contra dubitantem, sive de comestione, sive de comestionis tempore, quòd is hodie comederit; adeoque hic manet in possessione contra legem, quæ mandat, ne Communicet ille, qui ipsa die cibum vel potum sumperit.

Dices I. Præceptum est fumentis Eucharistiam jejunè; adeoque qui sic dubius eam sumit, dubitat, an præcepto adverteatur. Resp. dubitare ad summum speculative non practicè; utpote munitum possessione, vi cujus practicè judicat, quòd, quicquid sit de veritate dubii jejunii, non sit adstringendus præcepto arcenti à Communione. Sicut etsi sit Lex naturæ vetans usum seu retentionem rei alienæ, potest tamen eam licite usurpare seu retinere, ob antecedentem possessionem, cui nocere nequit dubium impedimentum superveniens.

Dices II. Qualitas non præsumitur, nisi probetur; ut tradunt Jurisperiti: ideoque dubius de ætate ad Ordinationem requisita non potest ordinari, sed debet positivè probare suam qualitatem seu ætatem legitimam: ergo in præsentem debet communicans probare se esse jejunum. Resp. quòd dum agitur de jure possessio amittendo, uti in præsentem fit, præsumatur qualitas debita, nisi ostendatur amissa: quæ tumvis dum agitur de jure obtinendo, deberet qualitas ad id obtinendum requisita ostendi, maximè si sit positivè prout fit in casu, quo quis præterdit Ordines suscipere, de cujus ætate dubitatur.

Aliter, seu aliis saltem verbis respondentem possit, qualitatem negativam, qualis est in præsentem, non debere probari, sed potius præsumi. Aut si probanda esset, certe non nisi modo negativo, puta; per hoc, quòd non constat de contrario. Aliud est de qualitate positiva, v. g. ætatis jure requisitæ ad Ordines. Et maximè de tali, quæ supposita tribuat jus ad functionem aliquam, v. g. ad visitandum, puniendum &c. Hinc si pro doctore puellæ consanguinæ relicta sit dos, dummodo ipsa non sit inhonestæ, debet quidem positivè ostendi consanguinitas, at abstinentia

possibile, ut Sacerdos omnes omnino species sumat, antequam degustet alium potum: quia ante primam abluitionem nec potest ultimam guttam sanguinis ex calice haurire, nec in sumenda abluitione facere, ut restantes guttæ sanguinis prius deglutiantur, quam vinum. Unde improbanda est anxia quorundam in elambenda quasi ultima sanguinis guttâ cum nausea adstantium sollicitudo: quibus potius curæ esse deberet honestas in evacuando calice; cum longè minùs referat, quòd paulò plures fortasse sanguinis guttæ remanentes abluitionis vino misceantur. Sic etiam Sacerdos, si pars hostiæ in calicem immissa in eo post sanguinis sumptionem remaneat, potest curare infundi abluitionem in calicem, & illam partem simul cum abluitione sumere. Similiter, si dum Laicus communicat, adhaereat hostia palato illius, potest sumpto vino transmittere, quamquam moraliter loquendo aliquid vini prius deglutiat. Quemadmodum etiam, si infirmus non possit cibos transmittere, potest ei dari parva hostiæ particula simul cum vino imposita cochleari deglutienda.

Dixi, *quandam est in altari*, etiam si cum interruperit actionem sacrificii distribuendo communionem, aut etiam legerit orationes post Communionem. Quando tamen recessit ab altari, censetur ministerium suum explevisse, & consequenter non posset hoc titulo sumere, sed deberet se gerere, sicut cum aliis quæ in hoc sacrificio non essent consecratæ; ut docent communiter Doctores: etsi nonnulli extendant etiam ad Sacerdotem qui peruenit ad sacrificium, quamdiu saltem indutus adhuc est vestibus sacris.

Dixi etiam, *particulas suæ principalis hostiæ vel altarum*: nam reliquiæ alio tempore consecratæ cum non spectent ad completionem hujus convivii & sacrificii, debent asservari, si commode fieri potest, juxta Doctores communiter contra quendam *Philibertum Marchinum*. Si tamen id commode fieri nequeat, debent ob reverentiam Sacramenti sumi etiam extra altare. Quemadmodum quoque inventæ reliquiæ, de quibus dubitatur, an sint consecratæ, possunt sumi post sumptionem calicis vel post abluitionem.

Pro praxi notat *Diana P. 3. Tract. 4. res. 45.* si similes reliquiæ consecratæ inveniuntur in Ecclesia ubi non est celebranda alia missa, nec asservatur Eucharistia, posse & debere sumi à Sacerdote non jejuno, etiam post absolutum sacrum.

Ex his patet, quòd dum ciborium est purgandum, particulae sint sumendæ ante abluitionem, quantum fieri potest: quæ autem ob parvitatem aliàs non possunt antè sumi, possunt sumi cum vino aut aquâ missâ in ciborium.

Dico II. Nulla alia dispositio ex parte corporis graviter obligans requiritur, utpote nullo jure præscripta. Quod enim Concilium *Braccarense III. c. 3.* (& refertur c. *Ecclesiastica dist. 23*) præcipit, ut Sacerdos etiam laicaliter communicans non aliter accedat quam oratio seu stola utroque humero circumsepis; alioquin excommunicationi debita subiacet; non est in usu: ut testatur *Azorius* & plures alii apud *Diana P. 1. Tract. 14. de Celebr. missar. resol. 20.* sic saltem ut amplius non obliget. Similiter etiam olim præceptum aliquod fuit (quod opinatur *Vasquez*) ut polluti & feminæ tempore menstruorum, & qui habuissent copulam conjugalem, abstinerent certo tempore à Communionem; illud tamen amplius non vigere fatentur Doctores.

Cavendum tamen est in infirmis periculum vomitûs, de quo si dubitetur, poterit Sacerdos resolvere juxta judicium medicorum, vel ex qualitate & interrotatione v. g. tussis &c. ipse judicium ferre, ut pro majori cautela tentare prius dando hostiam non consecratam. Alioquin semper id diligenter curandum est, ne etiam Viaticum tribuatur à quibus ob phrenesim vel continuam tussim aliumve similem morbum, aliqua indecentia cum injuria tantum Sacramenti timeri potest; ut ait *Paulus V. in Rit. Romano Tit. de Commun. Infirmorum.*

Insuper ex condecenci, & subinde juxta multos sub veniali requiritur, quòd non præcesserit pollutio, maxime culpabilis, utpote etsi culpa fuerit per confessionem detecta, quando relinquit alterationes corporis, & distractiones animi, ac hebetudinem quamdam mentis. Reverentia enim Sacramenti postulat corpus & animum ab his liberum. Quòd si tamen rationabilis causa suaderet, posset licitè & decenter communicari, modò pro viribus voluntas illius motibus & distractionibus repugnet. Unde conjugibus sequenti die communicari, dissuadenda est petitio debiti conjugalis, nisi rationabilis causa præter voluptatem intercedat: quia talis actus, præsertim causâ voluptatis adhibitus, nimiam alterationem corporis & circa spiritualia distractionem solet posse relinquere. Redditio debiti, quæ subterfugi non potest, facili purgatur, etiam quoad congruentiam, singulari Communionis affectu. Cæterum in his arbitretur prudens Confessarius, prout secundum Sacramenti reverentiam & animarum serium profectum viderit expedire. Uti sæpè in piis hominibus non expedire differri Communionem titulo pollutionis nocturnæ involuntariæ.

66.
Idem quam
dixi est in
altari.

Quid si ab
hoc recesserit.

vel particula
sint
alio tempore
à se consecrata.

Corollarium præ
dictum.

QUE

QUESTIO VI.

Qualis dispositio requiratur ex parte anima?

IC O I. Ad sumptionem hujus Sacramenti requiritur status gratiae. Ita contra Lutheranos tradunt omnes Catholici, & Tridentinum sess. 13. c. 7. & can. 11. Idque probat ex Apostolo 1. ad Cor. 11. Probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Unde Chrysostomus homilia 3. in Ep. ad Ephes. ait: Regem quidem nullo ore tuo faciendo adulari: Regem vero calicem animam graveolenti osculari. Et Clemens Romanus l. 7. constit. Apostolic. c. 27. in fine: Si quis (inquit) sanctus est, accedat: si quis non est, curet, ut fiat per penitentiam. Quae formula paucis verbis mutatis invenitur in omnibus antiquis Riturgiis, in quibus ante communionem fideles praemonebantur his verbis: Sancta sanctis. Quae non tantum esse dicta ad excludendos Catechumenos (ut respondent Haeretici) patet satis ex verbis Clementis, & ex eo quod Catechumeni jam ante exclusi essent ante oblationem sacrificii & consecrationem. Ceteros Patres vide apud Bellarm. l. 4. de Euchar. c. 18. & alios. Ratio est, quod Eucharistia sit Sacramentum vivorum, adeoque supponat vitam animae live statum gratiae.

Ex quo constat statum gratiae esse necessarium etiam ad consequendum Eucharistiae effectum; prout est necessarius in ceteris Sacramentis vivorum, & significat Apostolus loco citato. Nihilominus per accidens potest aliquando conferre primam gratiam, quando quis attritus accederet bona fide existimans se rite dispositum, ut diximus Tract. 11. Disp. IV. Quaest. 1.

Porro peccatum indignae sumptionis Eucharistiae videtur per se loquendo esse gravius omnibus, quae fiunt circa aut contra puras creaturas, vel in usu aliorum Sacramentorum, ut docet D. Thomas, & quidem est eo gravius, quod cum pluribus & gravioribus peccatis acceditur. Quamvis nulli periculosius hoc Sacramentum contingant, ceteris paribus, quam luxuriosi & incestuosi, ut loquitur Paschasius l. De corp. & sang. Christi c. 22. eo quod peccatum illud singulariter puritati hujus Sacramenti adverberetur, & fervorem devotionis impediatur, carni spiritum subjiciendo.

Ad gravitatem hujus peccati pensandam quoque facit, quod ob hoc Deus frequenter graves poenas in praesenti vita intentet. Quae de re exempla refert Cyprianus Serm. de lapsis & alii. Ipseque Apostolus 1. ad Cor. 11. idem testatur dicens: Ideo, id est, ob peccatum indignae sumptionis, inter vos

multi infirmi & imbecilles, per morbos scilicet corporales, & dormiunt multi, id est, praetereunt moriuntur seu mortui sunt; ut Patres & Expositores interpretantur.

Dico II. Consciens peccati mortalis tenetur Communioni praemittere Confessionem sacramentalem, quando fieri potest. Patet ex Tridentino sess. 13. c. 7. Communicare volenti (inquit) revocandum est in memoriam ejus praecipuum: Probet se ipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque praemissa sacramentali Confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Idem reperit can. 11. In eadem veritate unanimiter conveniunt Doctores. Excepto scilicet Caietano; cujus Commentarius jussu Pii V. est expunctus. Neque enim Tridentinum imponit recens praecipuum, sed praexistens potius declarat & confirmat. Congruentiam assignat Scotus dist. 9. n. 3. quia non tantum debet reconciliari Deo, sed etiam Ecclesiae, ut quis digne recipiat Sacramentum Ecclesiae unitatis.

Advertendum tamen doctrinam contrariam non fuisse à Tridentino haereticis damnatam, Unde plerique (teste Palavicino l. 12. Hist. Trid. c. 2. n. 12.) arbitrati sunt antecedentem confessionem ita esse necessariam, ut tamen opinio contraria notam haereticam haud acciperet. Ideoque can. 11. non dicitur anathema juxta morem solitum; sed: Si quis autem contrarium docere, predicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice dispiciendo defendere praesumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Porro praecipuum hoc non est juris naturalis: quandoquidem ex jure naturae sufficeret status gratiae, qui per contritionem potest obtineri. Doctores tamen magis communiter existimant esse juris divini, illudque ad Ecclesiam tantum declarari. Quare Ecclesia numquam in hoc praecipuo legitur dispensasse in circumstantiis, in quibus revera obligabat. Apostolus etiam dicendo: Probet se ipsum homo, non tam praecipuum statuit, quam statutum à Christo promulgat; ut universaliter praemitteret dicens: Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis. Maxime, quia alioquin solum tulisset praecipuum Corinthiis, quibus scribebat; cum tamen Ecclesia in illis verbis agnoscat praecipuum universale, utique à Christo traditum, & à Paulo promulgatum.

Non est tamen improbable (inquit Lessius q. 80. a. 4. dub. 1.) hoc praecipuum esse dumtaxat Apostolicum, sicut praecipuum de Eucharistia à jejunio sumenda: quod tenet Navarrus de Penitentia dist. 5. in principio, Joannes Medina Cod. de Confessione & multi alii. Conineq. q. 8. a. 4. dub. 1. in fine censet utramque sententiam esse satis probabilem, neutram verò habere rationes convincentes.

71. Consciens peccati mortalis tenetur praemittere Confessionem.

Esti non sit definitum, tanquam articulus fidei.

72. Iuxta communem sententiam ex praecipuo positivo Christi.

73. Quamvis non sit in se probabile, tenet Navarrus de Penitentia dist. 5. in principio, Joannes Medina Cod. de Confessione & multi alii. Conineq. q. 8. a. 4. dub. 1. in fine censet utramque sententiam esse satis probabilem, neutram verò habere rationes convincentes.

Fayet huic secundæ opinionioni, partim quòd non satis ostendatur lex divina, ad eòque non videatur afferenda: partim quòd Præsbyteri Græci, ab antiquo non soleant confessionem præmittere celebrationi Missæ potius, quam ministerio aliorum Sacramentorum. De quo Ecclesia Latina nunquam eos legitur reprehendisse. Immo cum in Concilio Florentino desuper fuissent interrogati ab Eugenio IV. Episcopus Mitilengis legitime satisfecisse dicitur in fine Concilii.

Quod sua
dicitur.

74.
Verba Tri-
dentini dis-
cuntur.

Præterea dum Tridentinum supra dicit revocandum esse in memoriam ejus præceptum; ly ejus non refertur ad Christum, sed ad ipsum Apostolum, ut docet contextus. Neque is solum tradit ibi quæ acceperat à Domino, sed etiam nonnulla ipse disponit, alia adhuc reservans, cum ait: *Cetera autem, cum venero, disponam.* Tradit itaque accepta à Domino, ea scilicet quæ Sacramenti institutionem concernunt. Quæ namque modum seu ritum suscipiendi concernunt, potius Ecclesiæ suæ Dominus reliquit, ut inductione declarari posset. Nihilominus præceptum istud universa Ecclesia, scilicet Latina saltem, acceptavit. Potuit etiam Apostolus Paulus, vel alii Apostoli, pollentes potestate universali, veluti legati Dei extraordinarii, præceptum hoc aliis Ecclesiis præscripsisse. Quod saltem subesse Ecclesiastica consuetudo declarat. Non ita tamen declarat, quin illud ipsum Ecclesia quoque statuat & decernat. Unde *Trid. suprà* subjungit: *Quod à Christianis omnibus . . . hæc sancta Synodus perpetuo servandum esse decrevit.* Et *can. 11.* ait: *Statuit atque declarat ipsa sancta Synodus . . . necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem.* Quod denique Ecclesia nunquam legatur dispensasse, parum urget, eò quòd non sit seu non occurrat dispensandi occasio, sed dum subest necessitas, præceptum cesset per se. Deinde quo casu, quam ob causam recurreret quis in materia adeò secreta, ad Pontificem v. g. pro dispensatione?

Hinc satis apparet sententiam priorem, hodie communiter receptam, ex hæcenus ab Ecclesia declaratis non satis patere: quæ proinde solum intra terminos opinionis probabilioris continetur, juxta Doctores passim; ipsumque *Arriaga d. 46. n. 10. et n. 8.* eam vocet veritatem, & in nota marginali appelletur certa.

Petes, An qui post Confessionem sacramentalem rite factam recordatur alicujus peccati mortalis per oblivionem omitti, teneatur per se loquendo seu regulariter illud confiteri priusquam communicet? Resp. Affirm. eò quòd hoc præceptum sic declarat communis sensus Theologorum, & consuetudo fidelium. Consonat etiam Tridentinum *sup. c. 7.* universaliter procedens: *Nullus (inquit) sibi conscius peccati mortalis, scilicet non confessi, quantumvis sibi contritus videatur,*

75.
An peccatum
obliti
in confes-
sione jam rite
instituta,
teneatur
quis confi-
teri ante
Communi-
cationem?
Resp. Affir-
mative.

adeòque etiam si peccatum coram Deo commissum sit, absque præmissis sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Aliis quoque possent tales non solum primà vice, sed toties, quoties volunt, sine prævia confessione communicare, donec nempe incidant in novum mortale: hoc autem plane repugnat communi sensui fidelium.

Dices: Tridentinum agit de confesio peccati mortalis post ultimam confessionem commissi seu ne quidem indirectè absoluti, quem vult non posse communicare sine prævia confessione, ne tantum Sacramentum invidè, atque ideo in novum & condemnatum sumatur, ut loquitur *can. 11.* adeòque ob majorem securitatem status gratiæ, quæ habetur æqualiter per directam & per indirectam absolutionem, quæque manet usque ad commissionem novi peccati mortalis. Resp. Ecclesiam sive potius Christum potuisse quidem præceptum hoc modo deducisse, idque consonè ad finem ipsius præcepti: juxta tenorem tamen ejusdem & communissimum intellectum, an plus de facto exegisse, uti sanè exigere potuit, scilicet, quòd communioni præmitteretur confessio toties quoties subest materiæ necessarii confessionis, qualis est peccatum mortale non directè absolutum: cui subiectus, verè conscius sibi est peccati mortalis, & obligatus lege Confessionis, implendæ utique ante Communionem. Secluso equidem sensu communi, non video, quid efficaciter oppositam doctrinam falsitatis convincat: quam docuisse quosdam Recentiores scilicet *Kellisonus q. 80. a. 5. dub. 2.* & tamquam probabilem admittit *Petrus Corneio*, apud *Arriaga q. 8. sect. 6.* Denique *Art. 29. disp. 46. sect. 2. subsect. 2.* censet esse valde probabilem hanc rationem, sive speculativè loquendo esse probabilem, concludens tamen standum esse communi: quam alii tamquam certam seu sine oppositæ probabilitate tractant. Ego verò non censo censurandum, quòd non censurat S. Mater Ecclesia.

Hoc equidem addendum communi doctrinæ, quòd in casu, quo sic indirectè absolute solutus non posset iterum confiteri ante Communionem, non sit quoque obligatus eliciendi contritionem de eo peccato, quòd jam supponitur remissum, ne per contritionem & ret subiectum clavibus Ecclesiæ. Unde Sacerdos, qui Sacro inchoato recordatur peccati in confessione obliti, sed indirectè absolute non tenetur conteri, sed potest pergere, dum non potest confiteri: si vero recordatur peccati post confessionem commissi, tenetur indubiè in casu simili conteri; consuetò quidem statim, necessariò autem ante consecrationem. Quòd si demum recordetur consecratione peracta, tenetur saltem conteri ante sumptionem. Ad alia verò ceremonialia Missæ non adeò requiritur status gratiæ.

Dixi in Conclusione præmittendam esse Confessionem sacramentalem quando fieri potest: si enim sit communicandi necessitas, & desit copia Confessarii, potest accedi ad Communionem cum sola contritione, ut patet ex *Trid. supra*, & consuetudine Ecclesiæ.

Necessitas communicandi censetur esse primò in articulo mortis, quando quis aliquid esset dicessurus sine Viatico. Secundò, quando Sacerdos detur ex officio celebrare, nec potest hoc facere per alium. Similiter quando opus est celebratione ad consecrandam hostiam pro Communionem moribundi, sive Sacerdos teneatur ratione officii, sive non. Tertio, quando sine scandalo aut infamiâ non potest celebratio aut Communiõ omitti; ut si Sacerdos incepisset publicè se vestire, vel si laicus accessisset ad scamnum communicantium, nec posset absque nota recedere. Secus est, si tantum detur occasio cuiusdam admirationis. Vide *Scotum dist. 9. q. un. n. 3.* ubi addit aliud exemplum, quando scilicet consuetudo est in aliqua Religione vel Ecclesiâ, ut omnes non Sacerdotes pariter publicè communicent: tunc enim si quis cum debet communicare, non habet idoneum Confessorem ad manum (quod facilius in Monialibus inclusis contingere posset: circa quas tamen oporteret diligentius curare, ut à frequentioribus Communionibus liceat, nunc his, nunc illis, absque graviore nota abstinere) potest juxta *Scotum* non confessus communicare, non obstante remorsu peccati tunc incidentis, de quo tamen sit contritus aut indirectè absolutus; scilicet ad vitandum scandalum sive infamiam. Quarto, quando Sacerdos Missâ inchoatâ recordatur peccati mortalis non confessi, vel etiam mortaliter peccat, non tenetur Missam inchoatam relinquere, nec Confessarium ad se vocare, etiamsi posset sine nota, si tantum recordetur, aut peccet post consecrationem, juxta *Suarez, Coninck, Præpositum* & plures alios: eò quod nimis indecens sit sacrificium post consecrationem interrompere. Idem docet *Sotus, Henriquez* & alii, & probabile censet *Diana*, etsi Missa tantum sit inchoata, vel statim post introitum. Et quidem plerumque contingit, non posse convenienter confiteri Sacerdotem ex quo accessit ad altare. Interdum tamen posset esse oportunitas sine nota confitendi. Nec tunc video causam excusantem: quantumvis (quod non est natum fieri) oportunitas solum contingeret jam factâ consecratione.

Idem in similibus casibus locum habet in Laico, quod nimirum conficius peccati mortalis possit in illis communicare, elicita saltem contritione.

Quòd si non sit aliqua necessitas, sed tantum singularis devotio ad communi-

candum, vel celebritas festi, vel indulgentia, non est licitum communicare sine prævia Confessione: quia *Tridentinum* requirit necessitatem, Et meritò: quia obligatio juris, præsertim divini, vel adeò notabilis, non tam facile cessat.

Unde etiam conscio peccati mortalis verosimilius non est licitum celebrare aut communicare sine prævia confessione ad præceptum annuæ Communionis implendum: quia talis nullam patitur necessitatem, cum obligatio annuæ Communionis cesset eò concursum præcepti divini incompossibilis. Ita *Præpositus, Suarez* & plures alii: quamvis non pauci aliter censeant.

Ob eandem rationem non potest ejusmodi Sacerdos celebrare, nisi ratione officii obligetur, ut ipse aut alius audiat Sacrum in die festo, juxta Doctores communis: etsi contrarium non sit improbable, præsertim si Sacerdos alioquin diebus festis diu maneret sine Sacro, vel similiter notabilis multitudo populi careret Sacro in die festo. Facilius autem contrarium hujus & præcedentis Corollarii sustineretur, dicendo cum Variis Confessionem ex solo Ecclesiæ præcepto esse præmittendam Communioni.

Censetur porò non adesse copia Confessarii (quod etiam *Tridentinum* requirit) primò, quando absolute deest, qui posset Confessionem audire. Secundò, quando nullus adest, cui posset penitens confiteri sine interprete. Tertio, quando non potest confiteri Confessario præsentem sine gravi periculo infamiæ, damni, pertractionis ad peccatum, revelationis peccati confessi &c. tunc enim si aliquid horum habeat locum respectu omnium mortalium, censetur absolute deesse Confessarius; si verò solum habeat locum respectu unius vel alterius, tenetur illis omnis confiteri cetera, respectu quorum non censetur Confessarius deesse. Ita communiter Doctores. Quid autem faciendum sit Sacerdoti habenti casum reservatum, si non adsit Confessarius habens potestatem super reservata, & tamen sit necessitas celebrandi, dicitur in *Tract. de Sacramento Penitentia*.

Quantum verò debeat Confessarius distare, ut censetur abesse, non potest certâ regulâ definiri, sed pendet à prudenti judicio. Generatim solum dici potest, eum censeri abesse, quando ob infirmitatem, difficultatem itineris, brevitatem temporis, præsentiam aliorum, urgentia negotia &c. sine gravi incommodo hic & nunc adiri non potest. Ita *Coninck, Suarez, Vasquez* & alii passim.

Subjungit autem *Tridentinum* supra pro Sacerdotibus, ne facile ac indiscretè necessitatem prætexant, ut à confessione se exemptant, ut nihilominus mox confessionem suppleant, dicens: Quòd si necessitate urgente

fat singularis devotio erga Communionem.

An excuset præceptum annuæ Communionis.

An obligatio audiendi missam die festo.

80. Quando censetur deesse copia Confessarii.

81. Explicatur præceptum Ecclesiæ cum quodam primium Sacer-

Confitendi
postea.

Sacerdos absque prævía confessione celebraverit, quamvisimum confiteatur. Ubi proinde fertur rigidum præceptum; prout censent, Doctores, & ab initio recepit ac intellexit Ecclesia; etsi contrarium existimasse referantur Ledesma & Villalobos, & novissime id fuscè propugnet Thomas Tamburinus in *Methodo expeditæ Communionis cap. 1. §. 6. n. 49. & seqq.* Quorum doctrinam velut ad minus scandalosam damnavit Alexander VII. vetans eam doceri sub pena excommunicationis lætæ sententiæ Pontifici reservata, aut ad praxim deduci. Cum autem præceptum hoc quamprimùm confitendi, non sit naturale vel divinum, sed solum Tridentini; ideo non obligat ubi Tridentinum non est receptum. Similiter non obligat Laicos, aut etiam Sacerdotes laicaliter communicantes; quia solum loquitur de celebrantibus. Neque etiam obligat eos, qui immemores suorum mortalium, aut qui sine urgente necessitate celebraverint; juxta Doctores passim: quia Tridentinum loquitur de conscientis suorum peccatorum, & celebrantibus ob urgentem necessitatem. Similiter nec obligantur, qui recordantur Sacro peracto: immo verosimilius nec illi qui recordantur post consecrationem, etiam ante Communionem, & (quod amplius est) etsi recordentur Sacro tantum incepto, ut probabiliter Varii docent contra Saarez & alios: nam Tridentinum satis potest intelligi de Sacerdote, qui conscientius peccati mortalis, nempe ante Missam, celebrat, sive celebrare incipit, totamque actionem Missæ exercet sine prævía confessione. Et consonat scopus Concilii, quod voluit arctare Sacerdotes nimis facile præsumentes sine Confessione celebrare, prætextu necessitatis & defectus Confessarij, eis præcipiendo, ut postea statim suppleant: quæ præsumptio non habet locum, nisi Sacerdos sit conscientius peccati ante missam inchoatam.

Quòd verò Tridentinum supra statuit: *Quam primùm confiteatur* seu (ut *Regula Missalis* exprimit) *debet cum primùm potuit confiteri*, id Aliqui (quorum doctrinam ad minus tamquam Scandalosam damnavit Alexander VII, ut supra) explicarunt in sensu apertè enervante vim præcepti, scilicet quòd debeat confiteri suo tempore, puta antequam postea celebret, etsi post menses. Alii è contra id intelligunt in toto rigore, quasi statim post missam debeat, si possit commode, confiteri. Communiùs autem explicant ceteri, ut quam primùm censeatur fieri, si intra triduum: quàmvis si hodie v. g. se offerat occasio, nec putetur ad futura diebus sequentibus, potius sit præveniendâ facies Domini in Confessione sacramentali.

82.

In sumptione
Eucharistia re-

DICO III. Requirit hoc Sacramentum in sui susceptione internam animi devotionem: quæ tamen non est necessaria ad gra-

tia habitualis augmentum recipiendum. Prima pars patet ex Patribus, qui summam devotionem in Communionem requirunt, & tepidè communicantes reprehendunt. Idem ostendit sensus communis fidelium & conscientia remorsus, quem quislibet sentit ex distracta & tepida Communionem. Idem requirit dignitas & reverentia tanti Sacramenti: si enim oratio requiratur attentionem & devotionem; quanto magis hæc familiarior & intimior cum Deo communicatio?

Secunda pars est D. Thomæ q. 79. a. 8. & aliorum communiter contra Casetanum. Probatur: tum quia in aliis Sacramentis ad recipiendam gratiam non requiritur actualis devotio: tum quia alioquin sine illa communicans peccaret mortaliter, ut proponens obicem principali effectui hujus Sacramenti, quod tamen est absurdum, & contra omnium fidelium apprehensionem: tum quia hoc Sacramentum etiam dabatur parvulis, & etiamnum in articulo mortis datur, dum abest periculum irreverentiæ, phreneticis seu usu rationis destitutis; qui tamen sine actuali devotione (cujus non sunt capaces) recipiunt gratiam: aliis enim acciperent Sacramentum cum obice, adeoque cum ejusdem injuriæ ac irreverentiæ.

Nec obstat I. quòd Sacerdos quotidie & Laici frequenter communicantes sine devotione, maximum acquirerent cumulum gratiæ ac nihilominus maneat æquè tepidi & difficiles ad resistendum tentationibus: id enim fit, quia per augmentum charitatis habitualis non excluduntur habitus vitiosi, nec mortificantur passionibus: soli quoque habitus acquiriti facilitant ad bene operandum. Gratiæ verò actuales & inspirationes vi hujus Sacramenti suo tempore conferendæ ad resistendum tentationibus parcius dantur tepidis, & in iis facile impediuntur per sollicitudines sæculares, vel frustrantur effectu ob defectum cooperationis liberi arbitrii. Adde, similes facile præservari à mortalibus; qui effectus est unus ex præcipuis hujus Sacramenti effectibus. Adde insuper hanc objectionem militare contra ipsum Casetanum: cum erigitur fit Sacerdos in bono statu celebrans, quin eliciat aliquem pium actum tempore celebrationis Missæ ante Communionem aut (ut ad hominem loquar, qui fatetur sufficere quòd accedat dispositio perseverantibus in stomachi speciebus) communionem jam factâ, curret adhuc argumentum de incredibili augmento gratiarum in quotidie celebrantibus. Addit denique *Aversa q. 7. sect. 5.* devotionem actualem requiri ad percipiendâ auxilia actualia vi hujus Sacramenti conferenda. Quod tamen non probo: cum dignam susceptionem Sacramentorum comitetur infallibiliter gratia sacramentalis, scilicet gratia habitualis & huic

huic annexum jus ad aliquas gratias actuales sicut patet inductione.

Non obstat II. quod Eucharistia operetur effectum per modum cibi & nutrimenti; cibus quidem seu nutrimentum requirat cooperationem ipsius viventis. Nam similitudo Eucharistiae cum cibo in multis

claudicat, praesertim quantum ad modum nutriendi: cum etiam in parvulis (uti & in ratione destitutis) augetur gratiam sine horum cooperatione, cumque simpliciter dignae susceptioni (cui in anima solum praerequiratur vita spiritualis) sit annexa promissio gratiae.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Effectu Eucharistiae.

QUESTIO I.

Quis sit Effectus Eucharistiae?

DICO I. Eucharistia confert augmentum gratiae & charitatis habitualis. Patet tum ex generali doctrina de Sacramentis in communi: tum specialiter ex Florentino in Decreto Eugenii 5. Hujus Sacramenti & Tridentino sess. 13. c. 2. & 3. tum ex Joann. 6. Qui manducat me, vivet propter me: tum ex Patribus passim obviis.

DICO II. Eucharistia venialia delet, & caret mortalia; ut loquitur Innocentius III. de sacro Mystero altaris c. 44. Idem docent omnes Theologi cum aliis Patribus & Tridentino sess. 13. c. 2. ubi eam vocat Antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus praefervemur.

Delet porro venialia dupliciter. Primo juxta D. Thomam q. 79. a. 4. & reliquos Theologos mediatè: quatenus nempe confert actualia gratiae auxilia, per quae excitantur actus charitatis & contritionis, quibus venialia immediatè remittuntur ex opere operantis. Secundo juxta D. Thomam supra, Suarez & plures alios immediatè ex opere operato conferendo remissionem venialium, ad quae amplius non viget in anima affectus; quatenus per modum alimenti spiritualis sumpta, restaurat ruinas quotidianarum defectuum cum proportione ad cibum corporalem. Verius tamen puto etiam sic requiri retractationem, saltem virtutalem, ipsorum venialium remittendorum, conformiter ad dicta usq. 4. de Sacramento. in gen. q. 7. & in Tract. de Gratia disp. 5. q. 7. Non enim videtur Deus offensas etiam leves remittere, nisi ab eis se homo aequaliter avertat seu eas retractet. Hic porro modus delendi venialia est proprius; adeoque non male attribuitur Eucharistiae, cui Auctoritates hunc effectum simpliciter, atque adeo propriè adscribunt. Quare Tridentinum diversa loquendi formula utitur, dum Sacrificio Missae attribuit vim propitiatoriam quoad remissionem peccatorum etiam mortalium; clarè insinuans hunc effectum esse solum mediatum, sive

convenire ei mediante obtentione auxilii seu doni poenitentiae.

Potest verò Eucharistiae convenire delictio immediata culparum venialium interveniente actu de se insufficienti ad illas, saltè omnes delendas. Et facilius, si non requiratur vera illarum retractatio in Eucharistiae sumptione. Aliàs si requiratur retractatio, & quævis sufficiat in justo extra Sacramentum, quæ in Sacramento, ad delenda venialia, ad quæ se extenderit, quoad culpam, vix appareret in Eucharistia alia venialium delictio, quam vel mediata quoad culpam, vel immediata quoad poenam. Quæ tamen difficultas pariter militaret in Extrema-Untione, utique habente vim delendi in justis peccata venialia.

Dices: Si culpæ veniales per Eucharistiae sumptionem tollantur, in vanum urgerentur fideles, ut se studeant à venialibus, priusquam communicent, emundare. Resp. Neg. Seq. tum quia suadet quod est securius, tum quia illa expurgatio est dignior dispositio, adeoque conferens ad uberiores gratiam Sacramenti: tum quia suadetur displicentia seu retractatio venialium, qualis, saltem aliqua, requiritur ad ea etiam in Eucharistia tollenda: tum quia Confessio est ad hoc velut magis per se instituta. Alioquin nimis sæpè venialia confiteri volentibus Confessarii quandoque ingerunt, et aliis quoque mediis, praesertim Communionem, deleri. Praeterea Confessio ipsa potest delere, tum mortalia tum venialia, etiam cum sola attritione, & tamen rectè suadetur fidelibus contritio, per se seu antecedenter deletiva. Prout etiam detestatio culparum venialium est suadenda inungendo, etsi ipsæ per Extremam-Untionem remittantur.

Praeservat autem Eucharistia à mortalibus, quatenus vi illius Deus hominem exterius specialiter protegit, ac etiam interius corroborat per singulare adjutorium, ut vel represso dæmone & amotis occasionibus à tentationibus liberet, vel ad eas superandas specialia auxilia & gratias tribuat. Unde

DICO III. Certum est apud omnes Theologos Eucharistiam conferre varia auxilia gratias actuales.

3. Hic tamen modus habet difficultatem.

4. Cur sua deatur prava expurgatio venialium, si hac per Eucharistiam delentur.

5. Qualiter Eucharistia praeservet à mortalibus.

6. Confert gratias actuales.

gratiæ actualis : prout de Sacramentis in communi dictum est. Et specialiter patet ex Conclusionem præcedenti : nam delectio venialium & maxime præservatio à mortalibus fit mediantibus hisce auxiliis. Deinde Florentinum in Decreto Eugenii expressè dicit, quòd omnem effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem, hoc idem quoad vitam spiritualem & hoc Sacramentum operatur : cibus autem corporalis sustentat, auget, reparat, delectat, confortat : adeoque similia spiritualiter facit Eucharistia : quæ tamen non fiunt sine auxiliis gratiæ actualis.

7. omnem spiritualem effectum quem cibus corporalis quoad corpus.

7. Unde anima dat vires & operationes vite spiritualis.

Etiam per Charitatem unum Deo,

Et proximo.

8. Facit illam in virtute crescere.

Delectat spiritualiter.

9.

Itaque Eucharistia confert in primis vires ad exercenda opera vitæ spiritualis, tum aliarum virtutum, tum præcipue charitatis Dei & proximi, sicut cibus corporalis præbet vires ad exercendos actus vitales. Præcipue autem charitatis Dei : sicut enim cibus corporalis transmutatur in substantiam aliti, ita cibus iste cælestis ordinatur ad fumentis affectum transformandum in ipsum Christum. Hæc enim est differentia inter comestionem corporalem & spiritualem, quia ibi cibus comestus transit in substantiam & nutrimentum comedentis, hic verò comedens incorporatur Christo, & transit in amorem, & unitatem spiritus Christi, inquit D. Bonaventura in Opusc. de Præpar. ad Missam c. 7. conformiter ad illud Aug. 7. Confess. c. 10. ubi introducit Christum seu Deum loquentem: Manducabis me, nec tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tue, sed tu mutaberis in me. Similiter excitat charitatem proximi : cum sit Sacramentum unitatis fidelium, non tantum cum Christo capite, sed etiam inter se. Idemque sumitur ex Tridentino sess. 13. c. 2. & 8. & indicant ipsæ species panis & vini. Namque (ut notavit Augustinus Tract. 26. in Joannem) aliud in unum ex multis granis conficitur : aliud in unum ex multis acinis confluit. Ideoque Apostolus 1. ad Cor. 10. ait : Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.

Deinde Eucharistia cum proportionem ad cibum corporalem facit nos in charitate aliisque sanctis operibus crescere, quamdiu durat status vitæ præsentis nobis datæ ad spiritualiter crescendum.

Rursum sicut cibus & potus corporalis delectat, ita confert spiritualement quamdã suavitatem internam : ut proinde ei merito applicet Ecclesia prophetiam Jacob de deliciis regibus. Id ipsum manifestè traditur. Clem. un. de Reliq. & Ven. 55. & ab Ambrosio serm. 5. in Psal. 118. Has tamen delicias illi soli sentire solent, qui animo ab inordinatis affectibus, etiam venialibus, vacuo, solite ad illius sumptionem se præparant, ac ejusdem quasi masticatione per sanctas meditationes ad hanc mensam accedunt.

Rursum ad instar cibi corporalis refi-

cit ac reparat vires animæ, quas noxiis committis calor debilitat, ipsamque animam vitæ conservat ; prout Conclusionem præcedenti explicatum est. Cujus rei signum extitit panis iste subcinctus 3. Reg. 19. in cuius fortitudine ambulavit Elias 40. diebus, donec perveniret ad montem Horeb. Item lignum vitæ in paradiso, quod præservabat à corruptione. Cui etiam consonat illud Christi, Joan. 6. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Hinc quatenus est causa perseverantiæ finalis, dicitur ab Ecclesia in officio divino & Tridentino sup. c. 2. pignus futuræ gloriæ. Item dicitur causa perpetuæ beatitudinis animæ. Idque specialius quam cetera Sacramenta, quæ carnis possunt dici causa gloriæ, quatenus sunt causa gratiæ sanctificantis, quæ est radix & semen gloriæ. Eucharistia autem insuper, quatenus specialiter est instituta ad conservandam animæ vitam ac tribuendam perseverantiam. Ipsa si quidem devotè eam frequentantibus est verè anima vitæ & perpetua sanctas mentis vigore confortati ex huius misera peregrinationis itinere ad cælestem patriam pervenire valeant &c. inquit Trident. sess. 13. c. 8.

Eadem quoque ratione à sanctis Patribus & Doctoribus ei tribuitur resurrectio & immortalitas corporum, conformiter ad illud Christi Joan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam : & ego resuscitabo eum in novissimo die. Causando enim perseverantiam, adeoque gloriæ animæ, causat quoque mediatè seu consequenter resurrectionem & quoque gloriæ & immortalitatem corporis. Quam proinde Eucharistiæ tribuunt Nysenus, Cyrillus, Paschasius & alii Patres, juxta quos caro nostra per Eucharistiam ad immortalitatem præparatur.

Immo Suarez & plures alii censent resurrectionem & immortalitatem corporum fidelium in Christo morientium, qui liquando hujus Sacramenti fuerunt participes, debent titulo speciali, ratione conjunctionis specialis cum corpore Christi in hac vita habitæ. Aliis autem tantum debent titulo beatitudinis, v.g. Sanctis veteris Testamenti, Catechumenis &c. Prioribus quoque ex hac parte verosimiliter accessurum esse gaudium quoddam accidentale, ait Wiggers 9. 79. n. 4. Nihilominus specialis iste titulus seu jus ad immortalitatem non satis solidè à Suarez probatur, ideoque velut carens sufficienti fundamento rejicitur à Dicastillo d. 8. dub. 6.

Quia verò prædictis effectibus plurimum obest fomes concupiscentiæ, ideo lecondum S. Cyrillum l. 4. in Joan. cap. 17. S. Bernardum ser. de Cana Domini & reliquos Doctores per Eucharistiam etiam reprimunt concupiscentiam, passiones edomantur, & corpus spiritui subditur ; idque mediantibus auxiliis, tum externis, tum internis.

Duode-

Duodecim porrò effectus Eucharistiae breviter complexus est noster *Richardus* 4. d. 9. a. 1. q. 2. his verbis: Manducanti re- ducit ad memoria[m] passionem Christi, fi- dem confirmat, spem auget, Charitatem inflammat, dat vitam gratiae; Christo unit, manducantem spiritualiter aeternā consola- tione reficit, ipsum roborat ad operationem boni, sustentat contra casum proveniente[m] ex propria infirmitate, munit contra dae- monum impulsu[m], reuertit ardorem car- nalis concupiscentiae, purgat veniale pecca- tum, & quandoque mortale. Possunt hi duodecim effectus significari per duodecim fructus ligni vitae, de quo habetur *Apo[stolus]* ult. & ad celeriore[m] istorum memoria[m] in tribus versibus collecti sunt.

Inflammat, memorat, sustentat, roborat, auget, Hostia spem, purgat, reuertit, vitam dat, & unit.

Confirmatque fidem, munit somitumq[ue], remittit. Hactenus *Richardus*. De his cura videri possunt apud alios, tum Scholasticos, tum pios Scriptores.

Petens: An communicans accipiat cum corpore Christi specialem unionem cor- poralem, ut fiant velut unum corpus & una caro? Affirmant plures Doctores explicantes de quadam unione reali quidem, sed non physica, & morali, quae du- ret etiam corruptis speciebus, idque (juxta plerosque ex ipsis) tantum in dignè com- municante, & quamdiu permanet in gratia accepta, quasi interim caro communicantis tractetur à Christo tamquam caro propria. Quod *Vasquez* d. 204. c. 4. referens *Hesselium*, *Alanum* & *Clandium Salicetes*, explicat ex- emplo conjugii, in quo conjuges efficiun- tur una caro. Prout etiam *Apostolus* 1. ad *Cor.* 6. tradit, quod qui adheret meretrici, unum corpus efficitur cum ea. Juxta quam explicationem putat *Vasquez* considerari posse formā quamdam seu similitudinem con- summationis matrimonii spiritualis, quasi inter animam & Christum sponsalia praecedant per fidem, matrimonium contrahatur per charitatem, idemque consummetur per Eucharistiae sumptionem.

Verum etsi haec similitudo videatur satis appositae, unio tamen specialis praeter verba speciosa non videtur aliis Doctoribus im- portare; quam contactum reale & localem propinquitatem Christi cum comunicante (quae evanescit cum speciebus) & unionem moralem per gratiam & affectum charita- tis, & dona gratiae actualis, eò quod de alia non videatur sufficiens fundamentum.

Pro fine quaestionis observa, nullum effectum Eucharistiae, quatenus est Sa- cramentum, esse alteri communicabilem; uti nec effectus aliorum Sacramentorum. De sacrificii autem eucharistici effectu aliud est dicendum, ut infra patebit. Quan- do itaque pii subinde communicant pro

Hierinck Sum. Theol. Pars IV,

aliis etiam defunctis, non applicant com- munionem, ut illis valeat ex opere operato, sed cum communicare sit opus meritorium, satisfactorium & impetratorium, intendunt pro defunctis satisfacere, applicando illis communionem per modum suffragii, aut etiam vivis aliquid mereri de congruo, sive impetrare ex opere operantis, à Christo ibi realiter praesente, ob cujus praesentiam so- lent, ferventiùs & efficacius Christum pro aliis deprecari.

QUAESTIO II.

Quando Eucharistia conferat suum Effectum?

DICO I. Eucharistia confert gratiae augmentum, quando sumitur, seu quando verè manducatur & bibitur. Col- ligitur ex *Joan.* 6. Qui manducat me, vivet propter me. Ubi manducationi sive manducanti promittitur effectus hujus Sacramen- ti. Ratio est; quia Sacramenta operantur per modum causae naturalis, adeoque re- moto obice, quam primum sunt suscipien- tibus perfecte applicata; prout Eucharistia in casu Conclusionis est applicata.

Sed dubitatur, an conferatur gratia, quan- do manducatio est planè perfecta; an verò sufficiat incepta. Quidam putant conferri, quando hostia v. g. adhuc est in ore, ante- quam trajiciatur. Sed hoc aliis communiter apparet nullatenus fundatum. Et merito: quia ille non dicitur manducasse, qui cibum ore masticatum ejiceret; neque talis idem fregisset jejunium. Unde si species in ore corrumpantur, antequam earum aliqua pars deglutatur, aut si homo antea moriatur, non recipiet fructum Eucharistiae. Neque solet praebere ipsa infirmis, qui non possunt deglutire, sed sollicitè curari solet, ut hos- tiam trajiciant. Idemque curare debeat laici sapi communicantes, ne species modicè nimium diu in ore retentae ante tra- jectionem in stomachum evanescant. Quam- quam non sit de hoc magnum periculum, eò quod calor naturalis debillior in ore, quam in ventriculo, tardius species pan- nis corrumpere valeat: ideoque facile per longum satis tempus substantialiter incor- ruptae ibi servari possint. Species vini tamen in ore retentae citò evaporarent, aut in sal- vam transirent.

Alii itaque (inter quos *Præpositus* q. 79. a. 1. dub. 2.) existimant gratiam con- ferri, quando hostia aut certa aliqua ejus pars est trajecta per guttur, seu dum per- tingerit ad terminum dividendum inter- num spatium; in quo fit manducatio, ab externo: quia tunc verè dicitur aliquis manducare. Sed quamvis in hac re nihil certi definiri possit; ideoque *Sylvius*, *Di- gna* &

Quid proa- sit Communio alteri applicata.

15. *Eucharistia conferat gra- tiae augmentum quando sumitur.*

16. *Non quidem dum adhuc est in ore.*

17. *Vel quando trajecta est per guttur.*

Ec *na* &

Sed quando
attingeris
initium sto-
machi.

na & alii dicant gratiam conferri in instanti Deo cognito; nobis autem ignoto: tamen videtur rectè posse dici cum *Coninck* 9. 79. a. 1. dub. 2. & pluribus aliis, conferri gratiam tunc, quando hostia vel pars illius, adeoque ipse Christus potest dici in stomachum receptus, seu attingerit ejus initium. Talis enim perfectè est manducans: eousque autem cibus corporalis non habet se per modum nutrimenti, adeoque nec Christus sub speciebus. Quare etiam videretur jejunos, qui cibum eijceret, priusquam eò perveniret. Unde etsi tunc certò percipiatur gratia, quamvis homo moretur ante specierum digestionem; non perciperetur tamen gratia juxta hanc Opinionem, si moretur homo aut corrumpentur species priusquam ad stomachum venissent.

18.

Si indispo-
situs du-
ante suc-
cessiva spe-
ciera sum-
ptione dis-
ponatur, re-
cipit esse
solum Eu-
charistia.

Petes: An si quis incipiat communicare in malo statu, & durante successiva specierum sumptione disponatur, conferretur gratia. Resp. affirmative: nam etsi prima pars specierum invenerit obicem, non tamen posterior pars: quæ cum sit Sacramentum causativum gratiæ promissæ manducanti dignè, causabit illum. Quòd enim ordinariè gratiam actu non causet, est, quia jam in prioris partis speciei attingentià ad stomachum gratia fuit ordinariè causata.

Similiter
cresceret
effectus,
crescente
interim dis-
positione.

Ex quo etiam sequitur, quòd si dispositio crescat durante manducatione, crescat similiter gratia: nam illud augmentum gratiæ fuisset causatum, si dispositio fuisset ab initio: & similiter posterior pars specierum sacramentalium est apta causare, tum istud augmentum, tum ipsam gratiam prius collatam; ergo quamquam hanc, utpote jam collatam ipsa non conferant, nihil tamen impedit, quò minus conferant illud augmentum respondens aucta postea dispositioni.

19.

Post sum-
ptionem non
est locus
augenda
gratia vi
Sacramenti.

DICO II. Peracta manducatione, dum adhuc species sacramentales perseverant in stomacho, non augetur de novo gratia, nisi saltem augetur seu melioretur dispositio & devotio communicantis: nam causa naturalis absente contrario causat statim omnem effectum permanentem; quem causare potest, nisi fiat aliqua variatio melioris dispositionis aut applicationis agentis ad passum. Et sane alioquin per se ad augmentum gratiæ conduceret specierum magnitudo aut stomachi languor.

Si verò interea dispositio melioretur, incertum est, quid fiat. *Suarez*, *Coninck* & multi Recentiores putant gratiam augeri: quia Sacramentum toto illo tempore manet applicatum; adeoque non est ratio, cur melioratà dispositione effectum non auget: præsertim quia operatio gratiæ tribuenda est ipsi Christo præsentì, sumptione tantum se habente instar conditionis. Deinde hoc Sacramentum habet se per modum cibi; ergo cum proportione

ad cibum corporalem, quamdiu ratione melioris dispositionis sacramentaliter perficitur, tam diu aget in animam sumentis. Nec tamen sequitur, peccare sacrilegio mortali, qui post Communionem devotioni non vacat, aut novum mortale durantibus adhuc speciebus committit: eò quòd nullam speciem sacramentalem à productione gratiæ totaliter impediatur, sed solum ab aliquo augmento: quòd etiam facit ille, qui cum parva preparatione accedit. Juxta hanc autem Opinionem, si quis in mortali suscepisset Eucharistiam, & durantibus adhuc speciebus se disponderet, præbabiliter consequeretur fructum illius.

Contrarium nihilominus rectius docent *Vasquez*, *Præpositus* & passim alii. Ratio est, quòd etsi Eucharistia sumatur per modum cibi, similitudo tamen illa non currat in omnibus, sed in illis tantum, in quibus Christus voluit: de voluntate autem ipsius in præsentì non satis constat (de qua constare deberet) quin potius oppositum videri possit voluisse, dum gratiam tantum promisit manducanti, adeoque illam annexit sibi ipsi quatenus actu manducatur, non quatenus digeritur. Quòd autem dicitur, manducationem sive sumptionem esse tantum conditionem, ut Sacramentum primò in anima operetur, non autem ut deinceps operari pergat, videtur gratis dici: potuisset enim Christus velle, ut Sacramentum tantum operetur, dum durat ipsa applicatio sive sumptio. Nec amplius ex dictis Scripturæ, Conciliorum vel Patrum aut veterum Scholasticorum colligi potest. Adscribit quidem *Florentinus* in Decreto huic Sacramento quoad vitam spiritualem omnem effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem: hoc tamen rectè accipitur de similitudine effectuum secundum se, quatenus videlicet Eucharistia spiritualiter nutrit, confortat, auget, delectat &c. non autem, quòd simili planè modo, simili aut æquali tempore, quo cibus corporalis, operetur etiam Eucharistia. Nam certè cibus corporalis non nutrit, uti Eucharistia, in ipsa sumptione seu applicatione, sed postea, dum in stomacho cõsumpitur. Quare etiam non nutrit, quando est in stomacho. Et si illud constanter faceret, certè id ageret independenter à nova applicatione physica. Unde ad hominem arguisset, nec Eucharistiam nutrire quamdiu est in stomacho; aut certè sine nova dispositione id præstare. Insuper cibus corporalis potius patitur, quam agitur & pro majori parte est alio inutilis: fecius quam Eucharistia.

Opposita quoque Sententia teste *Dicitur* in illo d. 8. dub. 3. solum à tempore *Caietani* (quamvis *Suarez* putet ante *Caietani* cum docuisset *Gabrielem* lect. 85. in Canonem & Majorem 4. d. 9. q. 1. arg. 5. In quibus, alio-

quæ *Cæterano* quasi contemporaneis, nil simile reperio) cepit audiri in scholis & in Ecclesia, cum ed utque solum crederetur in ipsa manducatione & potatione conferri gratiam ex opere operato. Quam *Cæterani* opinionem addit ita arreptam à vulgaribus fidelibus in Hispania ante aliquot annos, ut multi curarent sibi majorem quantitatem specierum ministrari, quod diutius iis duranti- bus uberior gratia proveniret: ut omnino natum esse fieri, aucta jugiter dispositione per devotionem actualem, quæ sumptionem subsequi & ad aliquod tempus continuari solet. Et ob hoc supremus Hispaniæ Inquisitor *Antonius Zapata* Cardinalis monuit sacerdotes, ne cui ministrarent plures seu majores particulas. Plura de hac difficultate videri possunt apud *Arriaga disp. 41. sect. 2. & duabus seqq.* ubi fusè hanc posteriorem Opinionem propugnat.

QUESTIO III.

An Eucharistia conferat majorem Gratiã sub duplici, quam sub unica specie?

Resp. Neg. ceteris paribus. Quod ad do: quia si dispositio sit inæqualis, erit etiam inæqualis gratia: uti quoque, si sumptis speciebus panis, augeatur dispositio ante sumptionem specierum vini. Conclusio est *D. Thomæ, D. Bonaventuræ,* & communis aliorum tam Antiquorum, quam Recentiorum, & ab aliquibus putatur certa. Contrarium tamen hæcenus non est improbabile, & docetur, à *Vasquez, Lugo* & variis Recentioribus, qui pro se citant *Alexandrum Alesan,* & paucos alios.

Probari solet communior doctrina ex *Trid. sess. 21. c. 3.* dicente; *sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque Sacramentum sumi; ac propterea, quod ad fructum attinet, nullã gratiã necessariã ad salutem, eos defraudari, qui unam speciem solum accipiunt.*

Ad hoc tamen Alii responderent, quod Concilium ab utraque Sententia abstracte voluerit, ideoque studio dixerit, *Nullã gratiã necessariã privari;* quia videlicet sumunt verum Sacramentum, & satisfaciunt Christi præcepto ac fini Sacramenti. Præmittit tamen etiam totum Christum sub altera specie contineri propter Bohemos de contrario errore suspectos; quibus idcirco (ut constat ex Concilio *Basilien.*) usus calicis non fuit concessus, nisi prius faterentur in hostia quoque sanguinem contineri.

Videri nihilominus posset Concilium favere communi doctrinæ, quatenus illationem suam videtur etiam referre ad præsentiam totius atque integri Christi; ex qua pariter inferri potest, nullã exinde

Hierinx Sum. Theol. Pars IV

gratiã privari accipientes unicam speciem, quia nimirum *sub una panis specie sumitur totus & integer Christus, omnium gratiarum fons & auctor,* ut definit *Tridentinum sup. can. 3.* recapitulans ibidem doctrinam præmittam *cap. 3.*

Id saltem nullatenus apparet credibile, quod contraria fuerit unanimes sententia Patrum Concilii, etsi ob rationes necdum voluerint definire; prout dixisse *Franciscum Blanco* Archiepiscopum Compostellanum referunt *Lugo d. 12. sect. 3. & Dicastillo d. 10. dub. 10.* (quam relationem vehementer miratur, nec immeritò taxat *Arriaga d. 42. sect. 2.*) cum enim nostra doctrina, tum ante, tum post *Tridentinum* fuerit communis Theologorum; quomodo omnes tam repente in ipso Concilio conspirassent in contrariam, etiam extra occasionem definiendi? Immo ipse *Dicastillo* pro nostra doctrina refert Præsidentem Concilii *Tridentini Hofium,* item *Petrum Soto, Alphonsum à Castro, Didacum Payva, Hesselanum, Claudium,* qui *Tridentino* interfuerunt, & in eo claruerunt: prout etiam in eo claruerunt *Cætharianus, Salmeron & Ruardus,* qui nobiscum tenent, ut de *Ruardo* ostendit *Hesselinus Tract. 3. de Commun. sub unica specie c. 16.* Qui etiam retulerat *c. 6. in fine & Tract. 2. c. 69.* ex *Joanne Slechta* Bohemo in *Epistola ad Erasmus, Hussitas Bohemos* intelligere, à Synodo *Basileensi* sibi præscriptum esse, ut si velint sub utraque specie communicare, protestentur se credere, totum Christum esse sub una specie, & non plus fructus habere, qui sub duabus, quam qui sub una specie, communicat. Immo *Palavicinus* (quem ante priorem operum editionem videre non licuit) *l. 12. Histor. Trid. c. 2. n. 5.* manifeste ex Actis Concilii ostendit consensum Theologorum potius pro nostra doctrina: tametsi aliqui cuperent de æqualitate gratiæ nil defini. Pro quo etiam stetit prior pars Patrum, ut subdit *n. 11.* Et repetit *l. 17. c. 6. n. 11. & c. 12. n. 3.* Quamvis nonnulli etiam Patres, signanter Cardinalis *Hofius* urgerent defini gratiæ æqualitatem, quod magis appareret infundata Calicis postulatio ac iusta denegatio. Majori tamen parti placuit abstinere, dum, juxta *Palavicinum sup. c. 6. n. 11* addentem id etiam convenisse pene inter hispanos præsules, nominatim *Franciscum Blancum.* Quare, (inquit idem *c. 12. n. 3.*) postmodum etiam pleriq; Catholicorum id ipsum censuere, de æqualitate gratiæ scilicet, adeo, ut *Belharminus* docuerit deduci ex *Tridentino* probabilem argumentationem, eamque sententiam tam certo niti fundamento auctoritatis, ut citrà omnem dubitationem è suggestu asseveranter prædicari possit. Sic ferè ad verbum *Palavicinus.*

Accedit, quod nostram doctrinam citrà dubitationem tradat *Concilium Provinciale Moguntinum sub Sebastiano c. 32.* ubi dicitur: *Jam nec hoc quidem quisquam fidelis dubitare debet, illum sub una specie communicandi*

Ec 2

morem

22.

Inverisimilis quædam relatio refellitur.

Maximè ex Palavicino.

23.

Assertioem nostram tradit Concilium Moguntinum.

Quorum-
dam proba-
tio rejicitur.

morem ad salutem sumentium æquè utilem & efficaem esse, quàm alterum sub utraque. Nonnulli præterea probant responsionem ex eo, quòd alioquin Ecclesia injustè laicos privasset usu calicis. Sed hæc probatio etiam non subsistit, ut patet ex dictis disp. præced. quæst. 3. in fine. Hoc saltem fatendum est, prohibitionem in nostra doctrina facilius apparere æquioram.

Allegat insuper Suarez d. 63 sect. 6 & ex eo Arriaga disp. 47. sect. 3. verba clarissima Paschæ lib. de Corp. & Sanguine Domini c. 14. Quæ tamen ibi non habentur; sed neque in aliis capitibus ea reperire potui.

24.
Ratio Ref-
por: fenis as-
signatur.

Ratio responsionis est: quia sub altera tantum specie Christus æquè totus & perfectus continetur ac sumitur; ergo conferatur æqualis gratia: quandoquidem hæc conferatur præcisè, quatenus continent species Christum, & eas sumendo Fideles sumunt Christum, eique uniuntur: quòd autem sint species panis vel vini, indifferens est; uti etiam quòd sint plures vel pauciores, parvæ vel magnæ.

25.

Dices I. Ecclesia in Officio divino videtur adscribere singulis speciebus distinctos effectus, canens: *Dedit fragilibus Corporis ferculum, dedit & tribus Sanguinis poculum.*

Confortatio
Corpori, la-
tificatio Sa-
guinis per
accommoda-
tionem
adscribitur.

Resp. Ecclesiam adscribere per quamdam accommodationem, idque ex D. Thomæ Hymni Auctore; qui tamen tenet nobiscum. Nisi quis hinc cum Aversa q. 7. sect. 3. conjecerit, fortasse conferri diveria auxilia gratiæ actualis. Sed tamen non satis solidè aut consequenter hoc dictum videtur: cum talis auxiliorum diversitas consequatur diversitatem effectus principalis, cui annexa sunt. Ipsa equidem species panis etiam lætificat, & species vini confortat: cum cibus spiritualis sit simul potus, & contra: ut notat Augustinus in illud Psal. 103. *Panis cor hominis confirmet* Unde rectè dixit Paschasius lib. de Corp. & Sanguine Domini c. 20. quòd illo cibo, Eucharistico, interior noster homo inebrietur.

Ipsa tamen
panis Eu-
charistico
etiam læti-
ficat & in-
ebriat.

Dices II. Clemens VI in Bulla ad regem Angliæ, (ut refert Vasquez & Aversa; Lugo autem & Dicastillo appellant, Galliæ) anno 1341. concedit ei etiam usum calicis, idque ad majus gratiæ augmentum. Resp. Pontificem loqui de augmento obtinendo ex opere operantis per majorem devotionem, inde (ut confidit) excitandam; prout explicat etiam ipse Dicastillo, etsi alioquin contrarius nostræ doctrinæ.

Ufus calicis
concessus ex
privilegio
ad majus
gratiæ aug-
mentum
quo sensu?

26.

Non refert
quòd modus
significandi
sit perfectior
in utraque
specie.

Dices III. Utraque species perfectius significat convivium spirituale per modum cibi & potus. Resp. etsi modus significandi sit perfectior, non tamen res significata aut accepta, quæ æquè continetur sub una specie, ac sub utraque. Neque expressior significandi modus necessariò aliquid speciale in re significata aut effectu causato importat: quemadmodum immersio in Baptismo perfectius significat consuepulturam bap-

tizati cum Christo, quàm aspersio, & tamen utrovís modo collatus importat eandem gratiam, quæ baptizatum Christo consuepelit. Confirmatur: quia etsi cibus & potus naturalis ad diversos fines proximos ordinentur, diversi solumque naturæ debentur: idem tamen est finis hujus cibi & potus cælestis, idemque effectus, nempe unio animæ cum Deo. Similiter fames & sitis, ad quas sedandas sunt instigati, in spiritualibus etiam non distinguuntur, ut notat Augustinus Tract. 25. in Joannem. Sicut idem justitiæ & sanctitatis effectus dicitur fames & sitis Mart. 5. *Beati qui esuriant & sitiunt justitiam.*

Dices IV. Singulæ species non significant totum Christum vi verborum; ideoque non fuisset sub singulis seorsim in triduo mortis. Resp. id fore per accidens; imò nec sub utraque specie tunc fuisset totus Christus, seu tantum, quantum nunc sub una, cum sub neutra tunc fuisset anima Christi separata. Attendenda itaque est dispositio Christi, qui sic in futurum stabiliter disposuit, ut totus semper realiter contineatur, esto non vi verborum; quòd parum refert: cum indubiè vis causandi competat non soli corpori, sed potissimum Christo, seu divino supposito ibi contento. Deinde supposita institutione Christi, & connexionione partium in cælo: provenit etiam suo modo ex vi seu efficaciâ sacramentali verborum (etsi grammaticaliter id non significant) quòd totus ibi sit Christus. An verò Eucharistia sumpta in triduo mortis reverà minorem gratiam contulisset, eò quòd non totus Christus in ea tunc fuisset, quis novit? Potuit enim Christus de eo casu, qui non contigit, nil disposuisse. Potuit etiam disposuisse, quòd conferret æqualem gratiam, tum ob præsentiam divinitatis, tum quia ob casum istum non oportebat stabilem alioquin dispositionem variari. Potuisset denique (quòd factum non ostenditur) disponere, ut conferret gratiam minorem.

Dices V. Ergo per sumptionem specierum vini vix unquam conferretur gratia: cum tamen non sint minoris efficaciæ, quàm species panis. Resp. id, quòd inferitur, esse absurdum; sicut nec, quòd posteriores partes hostiæ gratiam non conferant. Quòd non oritur defectu virtutis, seu quia reperitur effectus jam productus in toto gradu, quo produci poterat. Non inutiliter tamen species secunda sive vini sumitur: ut nec partes posteriores hostiæ; imò potius, tum ut sacerdos satisficiat præcepto, tum ut compleat sacrificium. Adde, valere ad augmentum gratiæ, si (quòd solet) dispositio interea crescat, mediante inter sumptionem utriusque speciei devotâ gratiarum actione, & actu dilectionis. Imò si dispositio tunc primò poneretur, aut si casu primò sumerentur, conferrent tunc

species vini gratiam, uti aliàs species panis primo loco sumi solitæ.

Quod verò Salmeron Tom. 9. in Evang. tract. 36. non prout à fine scripsit, sumentium unicam speciem dari statim totum effectum, sumentium autem duplicem dari medietatem effectus in sumptione primæ, & alteram medietatem in sumptione secundæ speciei; hoc, inquam, sine fundamento excogitatum est ad evadendam difficultatem. Sacramentum namque instar causæ naturalis statim operatur in subiecto disposito, non effectum; qui non debet dari medietatem intentione sacerdotis de sumptione secundæ speciei. Et sanè durum est, sacerdotem sacrificantem accipere tantum ex eodem cibo medietatem effectus, quem recipit alter de manu ejus communicans, ob hoc solum quia accepturus est calicem. Deinde quid si casu postea non sumat: an propter intentionem sumendi calicem tantum habebit medietatem? quod certe non pium aut æquum. An fortè accipiet totum à Deo futuroràm præcio? qui tamen in largitione ejusmodi effectuum non solet futura aspiciere, sed præsentem causæ applicationem. Denique si quis plures hostias sumeret, utique in sumptione primæ reciperet totam gratiam: ergo similiter et si sumat species diversæ rationis, supposito quòd ambæ non dent majorem. Ob hæc aut similia optabat *Dicasillo disp. 10. dub. 10. n.*

217. istam doctrinam à tali viro non fuisse traditam.

Et dictis etiam refutata manet Opinio Bellarmini l. 4. de Eucharist. cap. 23. ad 4. dicentis gratiam non conferri, nisi quando sumitur secunda species, scilicet vini.

Denique *Dicasillo dub. cit.* docens alioquin in sumptione duplicis speciei majorem conferri gratiam, conatur probare discursu, quem tamen fatetur non convincere, quòd si utraque species sumeretur simul, v. g. ab infante, uti à sacerdote sumente species vini cum particula hostiæ, non major daretur gratia, quàm per unam speciem; eò quòd tunc censeatur unica refectio. Sed parum cohærenter: nam simili ratione censeari potest moraliter una refectio, dum more consueto successivè sumitur utraque species. Deinde utraque eundem sumitur secundum propriam cui libet rationem, cibi nimirum vel potus. Nec repugnat aliquem simul bibere & manducare, seu simul sumere cibum & potum. Denique alioquin consequenter sacerdos non reciperet majorem gratiam, quàm laicus communicans sub unica specie, si tota hostia casu incidisset in calicem, adeòque juxta regulas Missalis simul cum sanguine fumeretur: quod putem non facile ab aliquo admittendum, qui aliàs sentiret in sumptione duplicis speciei majorem conferri gratiam; prout sentit *Dicasillo*.

30. *Examinatur doctrina Dicasillo putantis, quòd species ambæ simul sumpta unicam, successive sumpta duplicem conferant gratiam.*

DISPUTATIO OCTAVA.

De Sacrificio Missæ.

QUESTIO I.

Quid sit Sacrificium.

SACRIFICIUM in Scriptura sumitur dupliciter. Primò latè pro quolibet opere bono; ut *Psal. 4. Sacrificate sacrificium justitiæ. 1. Petri 2. Ipsi tamquam lapides vivi superadificamini, domus spiritalis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias.* Et alibi sæpè. Sic etiam *Augustinus 10. De civit. cap. 6. ait: Sacrificium verum est omne opus bonum, quod agitur, ut sancta societate inhereamus Deo.* Secundò sumitur strictè & propriè pro certo actu religionis specialiter exhibito in honorem Dei. Quo modo plerumque usurpatur in Scriptura, atque etiam apud profanos scriptores, præsertim quando ponitur absque addito. Dum autem generaliter seu impropriè sumitur, ordinariè exprimitur cum addita particula denotante impropriè, v. g. *Sacrificium justitiæ, Sacrificium laudis, vituli labiorum &c.*

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Porro Hæretici, ut facilius rationem Sacrificii à Missa tollant, nullam agnoscunt rationem Sacrificii magis propriam, quàm quâ quodlibet opus bonum censeatur Sacrificium. Sed confundit eos Scriptura variis locis eviderenter opponens Sacrificium aliis bonis operibus, *1. Reg. 15. Melior est obedientia, quàm victima. Osee 6. Misericordiam volo, & non Sacrificium. Psal. 50. Si voluisses sacrificium, dedissem utique.* Et per totum librum Levitici ac Numerorum & alibi sæpissimè sumitur Sacrificium pro speciali actione seu ceremoniâ colendi Deum; & quidem pro ceremoniâ exigente rem aliquam sensibilem, quæ immoletur Deo tamquam victima. Unde *Isaac dicebat patri suo Genes. 22. Ecce ignis & ligna, ubi est victima holocausti.* Et ad *Heb. 8. Apostolus dixit: Omnis Pontifex ad offerendum munera & hostias constituitur: unde necesse est & hunc habere aliquid quod offerat.* Deinde apud omnes nationes vox Sacrificium prolata sine addito, significat specialem Dei cultum: quilibet enim legens apud quemcumque Scriptorem, quòd aliquis sacrificaverit,

2. *Hinc acceptioni obloquentes Sæculari refutantur.*

Ec 3 non

non apprehendit eum jejunasse aut dedisse eleemosynam, sed specialem aliquem cultum Deo exhibuisse. Præterea perfectæ Ecclesiæ traditio solum novit unum Sacrificium Christianorum, quod juxta *Augustinum lib. 3. de Bapt. cap. ult.* & alibi succedit omnibus veterum Sacrificiis. Et ut ait *Leo Papa serm. 8. de Passione Domini*: *Nunc carnalium Sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias hostiarum una corporis & sanguinis tui implet oblatio.* Accedit, quod Sacrificium & sacerdotium, item Sacrificium & altare sint relativa: non omnino autem opus bonum exigit propriè dictum altare, aut in operante propriè dictum sacerdotium, quod in veteri lege paucis personis, similiter in evangelica, convenit. Quare non sunt probanda varia, quæ *Michael Baius* de hac re scripsit in *Libro de Sacrificio præter seu contra stylum usitatum Doctorum Catholicorum*, signanter *cap. 6.* ubi inter alia ait: *Igitur ipsa Eucharistia confessio non ideo à fidelibus peculiariter nomine Sacrificii prædicatur, quod inter Sacramenta sola Sacrificium sit, sed quia inter omnia Sacrificia sic eminet, ut nomen aliis commune veluti proprium sibi vendicare mereatur.*

3.
Definitur
& explicatur
Sacrificium
proprio dicitur,
Estq; Oblatio
externa.

Legitimè
instituta

Victima sensibilibus.

4.
Quæ immutanda
est.

Sacrificium propriè dictum describi potest, Oblatio externa legitime instituta, quæ res aliqua sensibilis immutatur per ministrum legitimum in protestationem supremi Dei domini. Nam in primis omne Sacrificium est quædam oblatio externa; quamvis non è contraria, ut patet in decimis, primitiis, primogenitis &c. quæ olim offerebantur, non tamen sacrificabantur. Deinde debet esse legitime instituta; uti & alia signa communia instituuntur per publicam seu legitimam auctoritatem. Et hanc quidem Deus sibi reservavit in veteri Testamento, in quo determinata sacrificia eorumque ritus Hebræis præscripsit: similiter in novo Testamento, instituendo per semetipsum unicum Sacrificium, quo coli vellet. Divinam tamen reservationem seclusam, posset publica ejusmodi oblationem ac rem sacrificandam determinare, uti ad eam spectat signa communia instituire. Tertio res, quæ offertur, debet esse sensibilis: Sacrificium enim est cultus externus, quo protestamur summum Dei dominium in omnes res, & in vitam ac mortem; idque non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus, quibuscum communicamus tantum in externis ac sensibilibus rebus.

Quarto debet res ista immutari: quandoquidem per Sacrificium protestemur Deum habere dominium in vitam & mortem; sic ut pro libitu possit omnia immutare; hoc autem accommodatiùs fieri non potest, quam per alicujus rei immutationem realem. Sic in omnibus retrò institutis Sacrificiis, res oblata semper, saltem ex parte, immutabatur: ut patet in

oblationibus pecudum, quæ occidebantur & reliquis veteris legis. Cum autem rei destructæ succedat nova, si hæc erat dignior, seu si Deus per illam magis intendere honoraret, Sacrificium sic hostia illius præcipue consistebat in re producta. Sic in oblatione thuris potius sacrificabatur suffitus, in quem thus per concremationem convertitur, quam ipsum thus. Similiter in Sacrificio Eucharistico, sacrificatur Christus per conversionem panis & vini in ipsum. Si verò Deus intendere magis honorari re quæ destruitur, utpote perfectiori, Sacrificium consistebat in actione quatenus destructivâ rei, quæ tunc censebatur hostia Sacrificii, ut contingebat in occasione animalium. Neque putandum est hanc conditionem deesse Sacrificio Melchisedech: etsi enim Scriptura non referat, eum circa panem & vinum, quæ sacrificavit, fecisse aliquam immutationem: potuit tamen facile aliquam partem panis, more victimarum pacificarum, adussisse, vel certe comminuisse, partemque vini effudisse; præsertim cum ex Scriptura constet, eum verè ibi sacrificasse, nec intendat isto loco referre modum, quo oblatio illa facta est.

Quinto debet immutatio fieri per ministrum legitimum: quia sicut quælibet actio naturalis requirit suam proportionatam causam, sic etiam actio moralis. Et quamquam fortè ad essentialem rationem Sacrificii non requiratur minister specialiter à aliquis deputatus, tamen convenientius est, ut aliquis ad hoc specialiter deputetur: cum Sacrificium sit extraordinarius Dei cultus, nomine communitatis illi exhibendus; cujus proinde administrationem non decet cuilibet permitti. Unde in lege tam Mosaica quam Evangelica non offeruntur Sacrificia, nisi à ministris ad hoc specialiter deputatis. Quales pro Sacrificio agni paschalis erant patresfamilias. Et qui sic tali deputazione offerre tentarunt, divinitus sunt puniti, ut patet in *Osia rege 2. Paralipomeno 26.* & *Saule 1. Reg. 13.* Immo etiam apud Ethnicos quidam specialiter deputabantur huic muneri, & in lege naturæ fuisse deputatos, colligitur ex *Genes. 14.* ubi pro ratione, cui Melchisedech Rex Salem prætulit panem & vinum illa offerendo in Sacrificium, allegatur: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi.* Quamvis non constet, quinam præcisè in illa lege erant Sacerdotes. Secundum plebsque autem tales erant primogeniti & principes familiarum. Unde *Job 1.* legitur ipse obtulisse holocausta. Præter quos videntur aliqui alii ex divino instinctu sacrificasse, ut *Abel & Jacob.*

Denique debet actio hæc fieri in protestationem summi Dei domini: si enim fiat sub alio motivo formali, deest finis intrin-

intrinsicus, & ratio specificativa Sacrificii.

Ex quibus patet I. accensionem candelarum, incensionem thuris, & similia, quae fiunt in Ecclesia, non esse Sacrificia: quia non fiunt à ministris in nova Lege deputatis, saltem tamquam talibus; cum hi tantum sint deputati ad offerendum Sacrificium incruentum. Deinde etsi fiant ad honorem Dei aut Sanctorum, vel ob alias mysticas significaciones, non tamen in protestationem summi Dei dominii.

Patet II. Sacrificium essentialiter consistere in ratione signi protestativi supremæ Dei potestatis in omnes res. Præterea verò nulla alia significatio requiritur; etsi possit adesse: cum Sacrificia Mosaica, & Sacrificium incruentum novæ Legis significant insuper Sacrificium cruentum à Christo in ara crucis oblatum. Immo appareat omne Sacrificium vero Deo post lapsum Adæ oblatum fuisse signum ejusdem cruenti Sacrificii.

Sacrificium porò variè dividi potest. Primo ratione materiae. Et sic erant triplicia in Lege veteri, scilicet oblatio animalium (quæ victimæ & hostiæ dicebantur, juxta Nonnullos etymologià à victis hostibus desumptâ) puta ovium, caprarum, hædorum, boum, vitulorum, columbarum, passerum & turturum. Et hæc offerebantur maceratione & combustione. Deinde oblatio fructuum terræ solidorum, quæ immolatio dicebatur, & fiebat combustione seu aditione aut fractione. Sic panis in frusta dissecabatur; similia, sartagine, clibano vel craticulâ coquebatur; sal urebatur, thus adolebatur, manipulus spicarum virentium torrebatur, triticum conterebatur. Denique oblatio liquidorum: quæ libatio seu libamen dicebatur, & fiebat effusione liquoris, puta sanguinis, vini, olei vel aquæ.

Secundò dividi potest ratione formæ ac finis. Et sic etiam triplex erat Sacrificium in lege veteri. Primum, idque perfectissimum, erat holocaustum, in quo tota res oblata destruebatur seu Comburebatur, ut nihil inde cederet in usum humanos. Secundum, Sacrificium pro peccato, quod partim cremabatur, partim cedebat in usum Sacerdotum, qui in atrio templi ex eo vescebantur. Tertium, hostia pacifica, scilicet ad impetranda nova beneficia, vel ad agendum gratias pro acceptis. Et hujus una pars comburebatur ad honorem Dei, altera cedebat in usum Sacerdotum, tertia in usum ipsorum offerentium.

Huic divisioni affinis est illa, quæ Sacrificium dividitur in latreuticum, quod offertur totum ad Deum colendum, nostramque servitatem testandam (quod fit potissimum holocausto) Eucharisticum, quod fit in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, imperatorium, quod fit pro bene-

ficiis accipiendis (utrumque hoc membrum in veteri Lege dicebatur hostia pacifica, & propitiatorium, quod offertur pro peccatis, & pro peccatorum poenis ac flagellis avertendis. Et hoc coincidit cum Sacrificio pro peccato.

Possset præterea dividi Sacrificium ex parte temporis, quo debet offerri. Et sic in Lege veteri Sacrificium agni Paschalis erat offerendum singulis annis, primo anni mense, die 14. mensis ad vesperam. Juge Sacrificium debebat offerri quotidie, duo scilicet agni anniculi & immaculati, unus manè, & alter vesperè, in holocaustum, & pariter similia conspersa oleo, & vinum pro libamine. Quæ oblatio ob hoc ipsum vocabatur juge Sacrificium vel holocaustum sempiternum. Aliq enim Sacrificia in aliis solemnitatibus offerri debebant scilicet in sabbatis, neomeniis, solemnitate azymorum, Pentecoste, festo Tubarum, expiationis, tabernaculorum, seu scenopegia, festo coetus atque collectæ.

Denique dividi potest Sacrificium ratione temporis, quo institutum est, scilicet in lege naturæ, in lege mosaica, denique in evangelicâ. Et quidem hoc loco non est inquirendum de Sacrificio cruento, in quo Christus semetipsum obtulit in ara crucis pro peccatis totius mundi: sed de alio Sacrificio incruento, quod scilicet in Ecclesia Christi jugiter à Sacerdotibus novi Testamenti offerendum sit, complectens in se eminenter legalium differentias hostiarum. De quo fit

QUÆSTIO II.

An in Lege nova detur Sacrificium propriè dictum?

RESPONSIO affirmativa est fide certissima: quam contra Hæreticos recentiores definit Tridētinum sess. 22. can. 1. & pulcherrè docet c. 1. his verbis: *Etsi semel se ipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri etiam oblaturus erat, ut aeternam illi redemptionem operaretur: quia tamen per mortem Sacerdotum ejus extinguendum non erat, in cena novissima, quâ nocte tradebatur, ut dilectæ Sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum, representaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo patri obtulit; ac sub eandem rerum symbolis Apostolis, quos iuncti novi Testamenti Sacerdotes constituat, ut sumerent, tradidit; & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba:*

Ecce

9. Tertio ex parte temporis, quo offerendum est.

10. Quarto ex parte temporis seu status pro quo institutum est.

11. Datur in lege nova Sacrificium propriè dictum.

Hoc facite in meam commemorationem, ut semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.

12.
Prout per-
petua &
manifestè
patens Ec-
clesia tradi-
tio docet.

Qui quidem Ecclesiæ sensus perpetua-
que Traditio adeò manifestè patet ex dictis
antiquissimorum Conciliorum & Patrum
unanimitè, in quibus creberrimè fit men-
tio altarium, Sacerdotum, & Sacrificii panis
& vini, sive Corporis & Sanguinis Christi:
item ex vetustissimis Liturgiis diversarum
Ecclesiarum, ut *Chrysostrami, Basilii*, immo ip-
sius *S. Jacobi Apostoli*, item *S. Marci Evan-*
gelistæ: adeò ut hanc traditionem, cujus
initium post Apostolorum tempora nequit
deprehendi, Hæretici non valentes eludere,
dignam ipsis vocem remittant, non esse hac
in re curandam antiquitatem. Prout patet
apud *Lutherum in lib. de abroganda Missa* & in
lib. contra Regem Angliæ. Denique in *lib. de*
Missâ privata, ubi ait: *Hic non moramur, si cla-*
mentem Papistæ Ecclesia Ecclesia, Patres Patres: quia,
ut dixi, hominum dicta aut facta, nihil in tam
magnis curamus. Scimus enim ipsos Prophetas lep-
tos esse, adeoque Apostolos: verbo Christi judicamus
Ecclesiam, Apostolos, adeoque ipsos Angelos. Simi-
liter auctoritatem Veterum excutit Calvi-
nus l. 4. instit. c. 18. §. 11. & 12.

Nihilominus Doctrina Catholicorum
validissimè firmatur hoc ipso, quod perfidi
Sectarii nuper nati, evidentiâ facti convic-
ti, negare non possunt, eandem esse anti-
quissimorum Doctorum & veteris Eccle-
siæ sententiam, quæ modò fidelibus de Sa-
crificio novæ Legis proponitur.

13.
Idem proba-
tur ex Sa-
crificio Mel-
chisedech,
typo novi
Sacrificii.

Eadem veritas probatur ex figuris & pro-
phetiis veteris Testamenti. Nam in primis
Psal. 109. de Christo dicitur: *Tu es Sacerdos*
in æternum secundum ordinem Melchisedech, id
est, secundum similitudinem seu ritum Mel-
chisedech. Qui ordo proinde consistit in si-
militudine Sacrificii à Melchisedech oblati,
nempe panis & vini. *Gen. 14.* & Sacrificii
oblati à Christo in ultima coena, ut aper-
tissimè declarat *Cyprianus Ep. 63. ad Ceciliam*
post alia dicens: *Nam quis magis Sacerdos Dei*
summi, quam Dominus noster Jesus Christus? qui
Sacrificium Deo Patri obtulit: & obtulit hoc idem,
quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vi-
num, suum scilicet Corpus & Sanguinem. Et *Aug-*
ustinus 16. de civit. c. 22. loquens de oblatio-
ne Melchisedech: *Ibi (inquit) primum appa-*
ravit Sacrificium, quod nunc à Christianis offertur
Deo toto orbe terrarum &c. & aliis locis. Et
consonant reliqui Patres apud *Bellarminum l. 1.*
de Missâ c. 6. Et hæc ratione Christus dicitur
potius Sacerdos secundum ordinem Mel-
chisedech, quam secundum ordinem Noë,
Aaron vel Abel. Dicitur insuper Sacerdos
in æternum secundum hunc ordinem, quia
scilicet per suos ministros offertur in Ec-
clesia toto orbe diffusâ Sacrificium per ob-
lationem Melchisedech adumbratum us-
que in finem sæculi: non autem dumtaxat
ex hoc, quòd in æternum vivat (quod
convenit etiam aliis Sacerdotibus bene mo-

rientibus) vel ratione fructus cruenti Sa-
crificii, qui durat usque in finem sæculi
(quo modo etiam Noë esset Sacerdos in
æternum, quòd æternum Sacrificii illius fru-
ctum, scilicet quòd numquam sit deinceps
futurum universale diluvium) & à quo di-
ci nequit esse Christus in æternum secun-
dum ordinem Melchisedech Sacerdos.

Respondent Novatores Melchisedech
non sacrificasse, sed tantum protulisse
panem & vinum ad epulandum. & milites
Abrahæ confortandos. Immo non videtur
fuisse Sacerdos: sum vox hebræa etiam fig-
nificet principem; ut colligitur *2. Reg. 1.*
§. 18. ubi loco *Sacerdotes Septuaginta* ver-
tunt, *Principes aule.* Et quamquam Sacer-
dos fuisset, non adfertur *Gen. 14.* ratio, cur
protulerit panem & vinum, sed cur Abra-
hæ benedixerit.

Verum responsio non subsistit. Verba
enim scripturæ sunt: *At vero Melchisedech,*
rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim
Sacerdos Dei altissimi, benedixit ei, Abrahæ sci-
licet. Quòd porrò Melchisedech protule-
rit panem & vinum sanctificationem per ob-
lationem Deo factam, non solum postulat
ratio in Scriptura subjuncta, & unanimitè
sensus Patrum, sed etiam antiquissimorum
Rabbinorum. Unde veteres Rabbinii (teste
nostro *Galatino l. 10. de Arcanis Catholica ve-*
ritatis c. 5. & *Genebrardo in Chronologia in prin-*
cipio tertii Aetatis) ne quis putaret fuisse pa-
nem & vinum commune, appellant obla-
tionem & libamen: quæ prius sacro ritu
fuerunt Deo oblata tamquam Sacrificium
pacificum in gratiarum actionem pro ob-
tenta victoria, ac deinde Abraham & sociis
distributa, sicut in victimis pacificis fieri
solet. Frustrâ ergo *Calvinus* ex eo, quòd Ab-
raham & reliqui fuerint hoc pane & vino
refecti (quos tamen jam ante refectos fuisse,
satis insinuat *§. 24. juncto §. 11.*) con-
tendit ean non fuisse Deo oblata, quòd hic
satis clarè indicatur factum fuisse, & opti-
mè cum refectione coheret. Ut omittam
verbum proferre seu adducere pro loci exi-
gentia sæpè usurpari pro adductione hostiæ
ad immolandum; ut aperte significatur *Ju-*
dic. 6. ubi habetur id verbum hebraicum,
quod hoc loco in Genesi cernimus.

Melchisedech porrò fuisse Sacerdotem,
non solum omnes versiones, Græca, Chal-
daica, & Latina, demonstrant; sed etiam ip-
se Apostolus ad *Hebr. 7.* qui legit: *Sacerdos*
Dei summi, & Psalmista Psalm. 109. Ut pro-
inde ineptè Hæretici opponant unicum lo-
cum, in quo vox Hebræa videtur minus
proprie sumi pro principe.

Denique quòd dicitur: *Erat enim Sac-*
dos Dei altissimi, juxta omnium Patrum sen-
suum referretur ad oblationem panis & vini.
Idemque convincit particula, enim, quam
ponunt noster Interpret & *Septuaginta.* Et
quamquam in Hebræo legatur, *Erat Sacer-*
dos,

cedas: cum tamen omnes codices Hebraei, immo & Graeci ac Chaldaici terminent periodum in voce *alissimi*; patet ad praecedentia esse referendum: praesertim cum particula *Et*, Hebraeis saepissime sit causalis, quando ita postulat contextus. Sic ubi textus Latinus legit *Gen. 20. Habet enim virum. Et c. 27. Supplantavit enim me.* Et *Psal. 59. Quia vana salus hominis*; textus Hebraicus ponit particulam *Et*. Adde, quod sola ratio Sacerdotii non sit apta respectu benedictionis datae Abrahamo, utpote qui & ipse erat Sacerdos: sed potius praeminentia quaedam in Melchisedech, ut ponderat Apostolus ad *Hebr. 7.* five quia simul erat Rex regionis (Regibus autem, etiam non Sacerdotibus, titulo majoritatis seu eminentiae competit aliis benedicere, ut patet in *Davide 2. Reg. 6. & Salomone 3. Reg. 8.*) five quia erat Sacerdos eminentior, qui proinde in Canone Missae dicitur summus Sacerdos.

Alteram figuram Sacrificii Eucharistici erat iuge Sacrificium, quod juxta dicta *Quaest. Prae.* quotidie offerebatur. Unde *Danielis 12.* praedicatur Antichristus in fine mundi ablaturus esse iuge Sacrificium, quod nimirum usque ad finem mundi publice celebrabitur in Ecclesia; utique Eucharisticum, ut Patres explicant. Unde nostri *Sacramentarii* se prodromos Antichristi ostendunt, dum usum Sacrificii Missae, immo & substantiam ac veritatem ejusdem evellere moluntur.

Praeterea (ut figuris recensendis supersedeamus) extat aperta propheta *Malach. 1.* de Sacrificio novae Legis: *Non est mihi voluntas in vobis* supple Sacerdotibus Mosaicis, eorumque Sacrificiis, ut patet ex contextu *dominus exercituum: & minus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda; utique Eucharistica, ut explicat *Trid. sess. 22. c. 1.* & Patres unanimiter: inter quos *Damasenus l. 4. de fide c. 14.* ait: *illud est purum & incruentum Sacrificium, quod Dominus a solis ortu usque ad occasum oblatum per Prophetam praedixit*; reprobatis videlicet Sacrificiis legalibus. Idemque patet non solum ex eventu; sed etiam ex ipso textu. Opponit enim propheta Sacrificium Sacrificio, Sacerdotem Sacerdoti locum loco, panem pollutum, animalia caeca & clauda, oblationi munda, contemptum nominis, magnificationi nominis. Praeterea vocabulum oblationis simpliciter positum in Scriptura designat Sacrificium. Dicitur quoque *oblatio munda*, scilicet ex se & sine ordine ad ministrum, seu quia qualitatè ministrorum non potest pollui, juxta *Trid. sess. 22. c. 1.* eo quod nimirum primarius offerens sit ipse Christus, qui etiam est ipsa hostia. Secus est de Sacrificiis veteribus, aut etiam de operibus bonis, quae ex intentio-*

ne vel malitia operantium facile inquinantur; praesertim in errore Haereticorum, volentium omnia non esse a opera esse ex se polluta & immunda, quibus proinde competere nequeat ratio oblationis per Malachiam praedictae, utpote ob suam munditiam Deo placentis.

Probatur insuper veritas Catholica ex novo Testamento: Christus enim summus Sacerdos panis & vini in suum corpus & sanguinem conversione, se ipsum in ultima cena obtulit, cui quidem actioni nihil deest ad rationem verissimi Sacrificii: praecipitque id ipsum fieri ab Apostolis, eorumque in Sacerdotibus successoribus, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Ut patet ex Evangelio & ex *1. Cor. 11.* Quare id definit *Trid. sup. can. 2.* Idemque semper Ecclesia intellexit, juxta *Trid. cap. 1.* Et patet ex Patribus unanimiter. Inter quos *Irenaeus l. 4. c. 32.* dicit, quod Christus tunc novi testamenti novam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo.

Confirmatur ex *1. Cor. 10* ubi Apostolus dicit: *Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris.* q. d. Israelitas, comedendo hostias Deo oblatas, censerentur socios sacrificantium, & consummare ipsum Sacrificium: atque adeo comedentes de pane Eucharistico esse participes Sacrificii Eucharistici, & manducantes idolothyta participare de Sacrificiis idololatricis. Postea subdit: *Non potestis mensa Domini participes esse, & mensa demoniorum*; id est, oblatorum in mensa sacra seu altari Domini (ut exponit *Tridentinum supra*, & clamat contextus) & oblatorum in altari Idolorum. Habent igitur fideles altare, & Sacrificium (quod est relativum altaris) juxta Apostolum.

Huc etiam facit illud *Act. 13. Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus.* Quod *Erasmus* vertit: *Sacrificantibus autem illis Domino.* Et consonat vox Graeca *λειτουργετων.* Quae, ubi agitur de ministerio exhibendo Domino Deo per Sacrificium, frequentissime adhibetur in Scriptura. Indeque officium Missae apud Graecos appellatum est *Lyturgia.* Ministerium autem verbi in Graeco exprimi solet nomine *Διακονιας*, ut *Act. 6. & 21. ad Rom. 12. 2. ad Cor. 6. & alibi.*

Solet praeterea adduci illud Apostoli ad *Hebr. 13. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deservierunt.* Si enim habeamus altare, ex quo mysteria sumantur, habemus & Sacrificium, quo haec eadem offeruntur. Nusquam enim datur altare, nisi propter Sacrificium. Quare & *Sacramentarii* altaria destruunt, quod Sacrificium non admittant. Sicque hunc locum explicant Plurimi, etiam veteres: atque adeo eatenus recte Novantibus opponitur. Quamvis non desint, qui per altare hic intelligunt ipsum Christum, ut noster *Titelmannus*,

18. Sacrificium Eucharisticum probatur ex institutione Eucharistica, prout in novo Testamento refertur.

Confirmatur ex 1. Cor. 10.

19. Accedit locus Act. 13.

Solet etiam adduci locus ad Hebr. 13. ut substat expositioni multorum Veterum.

mannus, vel potius crucem Christi, ut *Esaius*, de quo altari edere, est fructum passionis Christi percipere, & ipsi tamquam *Christi* incorporari: quod non possunt, qui tabernaculo deferviunt, id est (ut *noſter Lyranus*) qui legalia custodiunt, non habentes partem in efficacia passionis Christi.

20.
Probatur
ratione
Theologica.

Accedit ratio: quia Sacrificium inter actus religionis externos est perfectissimus, tantamque habet cum natura rationali in statu viæ congruentiam, ut vix ulla gens illo caruerit, quæ alicujus Numinis, sive veri, sive putativi; persuasionem habuit: ergo non debuit Christus eo privare populum Christianum; upote populis omnibus perfectiorem, & tum in vivendo, tum in colendo Deum naturæ rationali conformiorem. Deinde externus Dei cultus (qualis utique convenit ceteri hominum sensibili) per Sacrificium, est soli Deo proprius, & incommunicabilis creaturæ; adeoque illo carere non debuit Religio Christiana. Est etiam Eucharistia maxime idonea, ut Deo offeratur per Sacrificium: in quod proinde Sacrificia Legis veteris Christus commutavit, sicut istius legis Sacramenta in alia veriora & præstantiora mutavit. Denique causæ, ob quas Judæi non caruerunt Sacrificio, etiam militant in Christianis, nempe Deum placare, pro beneficiis gratias agere, nova impetrare, mortem Christi sæpe representare, Deum cultu ei proprio, & nobis etiam corpore præditis convenienti honorare.

21.
Sacrificium
nova Legis
perficitur in
Missæ.

Ex his patet, non solum dari in Lege nova proprie dictum Sacrificium, sed etiam ipsum perfici in Eucharistia seu Missæ. De Sacrificio enim hoc expresse agunt Concilia, Traditio, Lyturgiæ, Patres, & pleraque testimonia Scripturæ. Neque aliud à Catholicis agnoscitur, vel cum apparentia excogitari potest. Neque ullus concedens in Lege nova verum Sacrificium, illud Missæ denegabit: cui etiam definitio Sacrificii optime convenit.

22.

Objicitur I. Christus mulieri Samaritanæ *Joan. 4.* respondit: *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Per quæ verba insinuat omnem cultum externum, atque adeo Sacrificium in Lege nova cessaturum. Resp. Christum solum velle ceremonias carnales apud Judæos typicas, apud Samaritanos falsitatibus permixtas esse cessaturas, & novam cultus formam magis spiritualem & veram, etsi etiam externam esse introducendam. Immo ex hoc loco sumitur argumentum pro Catholicis: Christus enim dicens Patrem esse adorandum, loquitur de adoratione, quæ sit Sacrificium: nam de vero Sacrificio, & loco ejus Samaritana interrogaverat inquiring: *Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Jerosolymis est locus, ubi adorare oportet;* utique ad immo-

Expenditur
illud Christi
Joan. 4. Ve-
ri adorato-
res Patrem
in spiritu
& veritate.

landum ibidem in templo unico sacrificia: adeoque cum Christus eodem verbo adorandi utatur, iusta & digna præscriptio est, ad propositum interrogationis pertinere debere sensum responsionis; ut ait *Tertullianus l. 4. Contra Marcionem c. 38.*

Objicitur II. Christus est unicus Sacerdos, & quidem in æternum, teste Apostolo *ad Hebr. 7.* ubi postquam dixisset Aaronicos Sacerdotes fuisse plures idcirco, quod morte prohiberentur permanere, subiungit: *Hæc autem Christus; eo quod maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium.* Ergo in Lege nova non sunt Sacerdotes, qui offerant verum Sacrificium. Resp. Neg. Conf. quia Christus est & ab Apostolo dicitur unicus Sacerdos, sicut dicitur unus Pastor & unus Magister, quia videlicet non habet sibi succedentes in eadem potestate & auctoritate, sicut habebant Sacerdotes Aaronici. Ex quo tamen non sequitur, eum carere Vicariis, uti Pastoribus & Doctoribus, ita & Sacerdotibus; immo illos habere sequitur, si enim sempiternum habeat Sacerdotium, illudque non debeat esse otiosum, nec tamen per se exerceat, sequitur quod debeat habere Vicarios Sacerdotes, per quos exerceat, sicut habet Vicarios Pastores & magistros, per quos gregi suo providet.

Objicitur III. Apostolus *ad Hebr. 7.* docet Sacerdotium & Sacrificium aaronicum esse reprobatum propter infirmitatem & inutilitatem, ideoque debuisse offerri quotidie: atqui Sacrificium crucis, quod Christus semel obtulit, non fuit infirmum aut inutile, sed infiniti valoris; ideoque non fuit opus Christum sæpius pati, juxta Apostolum *supra & c. 9.* ergo etiam non fuit opus alio Sacrificio, quod illi succederet, & quotidie offerretur. Resp. Neg. Conf. quævis enim Sacrificium crucis sit infiniti valoris & sufficientissimum instar pretii seu pretii, ut propterea Deus omnibus quibus ipsum debite applicatur, sit paratus tribuere veniam seu remissionem omnium peccatorum, quod tantum vult Apostolus: opus tamen fuit alio Sacrificio quotidie offerendo. In primis in honorem Dei, à quo sicut quotidie, immo singulis momentis vita nostra dependet, sic congruentissimum populus Christianus id quotidie aliopro Sacrificio protestatur. Deinde ut fructus Sacrificii crucis nobis applicetur: fructus enim ille, etsi invisibilis, non est tamen hominibus immediate applicatus (alioquin omnes essent salvandi) sed opus est aliis mediis, v. g. bonis operibus, Sacramentis, per quæ applicetur: ad quod inter alia convenientissimum est Sacrificium. Unde sicut Sacramenta non sunt equidem superflua; ita nec Sacrificium in nova Lege: & sicut illa insufficientiam passionis Christi non arguunt, ita nec hoc Sacrificium insufficientiam Sacrificii cruenti. Non itaque

necesse est Christum saepius pati, & sic offerre pretium condignum pro novis peccatis: cum una oblatio corporis sui in cruce fuerit pretium abundantissimum pro expiatione omnium, etiam futurorum, delictorum: sed opus est Sacrificio applicatorio istius pretii Sacramentis &c. sicut in Novatores necessariam ad hoc dicunt fidem suam specialem: debentque media illiusmodi repetitis peccatis denuo applicari.

Hinc patet subsistere argumentum Apostoli ad Hebr. 10. argumentis insufficientiam veterum Sacrificiorum, quae jugiter pro peccatis etiam iisdem expiandis offerebantur, ea scilicet non suffecisse instar lytri seu pretii pro peccatis, prout contendebant Judaei, componentes, immo praerponentes Moysen & Aaronem Christo, sacrificiaque sua tamquam deletiva peccatorum & justificativa, Sacrificio Christi. Alioquin (inquit) cessasset offerri, ideo quod nullam haberent conscientiam peccati cultores semel mundati. Quod tamen non obstat efficaciae medicum in nova Lege terribilium, sive Sacrificii incruentum, sive Sacramentorum, sive bonorum operum, quorum omnium tota vis pendet a Sacrificio Crucis. Ut proinde omnia induant rationem unius. Et signanter Sacrificium incruentum semper offertur ac repetitur tamquam unum cum cruento, cuius est commemorativum & applicativum, ac in quo idem numero Christus offertur & offert. Neque nova aut improvisa est haec obiectio Haereticorum, sed eam sibi movent, & solent conantur diluere omnes fere Orthodoxi Commentatores, signanter Chrysolomus, magno argumento veritatis semper creditur in Ecclesia de altaris Sacrificio.

Obijcitur IV. Eucharistia est Sacramentum, ergo non Sacrificium. Resp. Neg. Conf. possunt enim illa coincidere in eadem rem, ut sit Sacramentum, quatenus est signum efficac gratiae; Sacrificium, quatenus offertur Deo. Quamvis cum Sacrificium proprie consistat in actione, non tam Eucharistia, quam illius collectio sit Sacrificium.

Obijcitur V. Eucharistia est testamentum, ergo non Sacrificium: nam testamento Deus aliquid largitur; Sacrificio autem nos Deo aliquid offerimus. Resp. Neg. Conf. quia nec repugnat, ut quod Deo offerimus, ab ipso receperimus, juxta illud 1. Paralip. 29. Tuae sunt omnia, & quae de manu tua accepimus, dedimus tibi.

Obijcitur VI. Si Christus obtulerit Sacrificium Eucharisticum in ultima coena, fuisse illud infiniti valoris & sufficientissimum ad deletionem omnium peccatorum generis humani: ergo frustra fuisse Sacrificium crucis. Resp. Neg. Conf. quia etsi fuerit infiniti valoris, uti & quavis alia actio Christi, non tamen ex pacto inter Christum & Deum

tolit necessitatem Sacrificii crucis. Mito genus humanum non erat redimendum, nisi per Sacrificium crucis; quod non erat frustraneum.

Pro fine quaestionis nota, vocabulum Missa (quo exprimi solet Sacrificium novae Legis) esse in Ecclesia Latina, uti usitatissimum, sic & antiquissimum, ut patet ex vetustissimis Conciliis Romano sub Sylvestro, Carthaginensi II. & IV. & Patribus, Ambrosio, Gregorio & aliis passim. Et quidem putant nonnulli esse hebraicum designans oblationem voluntariam. Quod refutat Bellarm. l. 3. de Missa c. 1. melius censens esse vocem Latinam a Latinis primo usurpata, sive ob hoc quod oblatio & preces in Sacrificio ad Deum mittantur, sive potius a missione seu dimissione populi, ut Missa sit idem quod missio, sicut apud Veteres collecta & collectio, aut sicut peccati remissa & remissio. Quo modo Cassianus l. 3. de Canonico orationum & psalmodum modo c. 7. dimissionem congregationis vocat Missam congregationis. Eodemque sensu in fine Sacri dicit Sacerdos, Ite, Missa est, id est, dimissio est. Et Carthaginense IV. c. 84. jubet omnes ab Episcopo admitti ad Ecclesiam usque ad missam, id est, dimissionem, Catechumenorum. Et Augustinus serm. 237. de temp. inquit: Ecce post Sermonem fit Missa, id est, dimissio, Catechumenis. Manebunt fideles &c.

Hinc factum est ut totum ipsum divinum officium, complectens confessionem Eucharistiae, ceteraque ipsam antecedentia & consequentia appelletur nomine Missae. Estque haec usurpatio frequentissima apud omnes posteriores, immo etiam apud Gregorium, Leonem, Felicem IV. Concilium Agathense, & Concilium Aurelianense, ut refert Bellarm. sup.

Ita vero pars hujus officii anterior, cui interesse poterant Catechumeni, scilicet usque ad Offertorium, appellatur in Concilio Valentino c. 21. Missa Catechumenorum, quorum tunc fiebat dimissio. Sequens autem pars divini officii proprie dicitur Missa fidelium, teste Alcuino de off. Eccles. c. de Celebr. Missae. De qua Ambrosius l. 5. Ep. 33. Ego mansi in munere, Missam facere ceppi, orare in oblatione.

QUESTIO III.

In quibus rebus sive actionibus consistat essentia Sacrificii novae Legis?

Nota nomine Sacrificii proprie intelligi ipsam etiam actionem sacrificandam. Frequenter tamen sumitur pro ipsa re quae sacrificatur, sive pro victima ipsius Sacrificii. Sic Tridentinum sess. 22. in prooemio Eucharistiam vocat verum & singulare Sacrificium. Et Augustinus 22. de Civit. c. 10. postquam dixisset: Vni Deo Martyrum & nostro Sacrificium

Missa est
vox Latina
primo usur-
pata ut sit
idem quod
missio seu
dimissio, po-
puli scilicet.
27.
Quo sensu
dicit Sacer-
dos, Ite,
missa est.
Et olim fie-
bat missa
seu dimissio
Catechume-
nis.
Nunc, & se-
pe apud Ve-
teres signifi-
cat totum
officium in
quo peragi-
tur Sacri-
ficcium.
Cujus pars
prior usque
ad Offerto-
rium Missa
Catechume-
norum po-
terior dei-
tur Missa
Fidelium.
28.
Sacrificium
proprie a-
ctionem sa-
crificandi,
interdum
ipsam rem

sacrifican-
dam deno-
tat.

Sacrificium immolamus; paulò post subdit: Ip-
sum verò Sacrificium id est, victima quæ offer-
tur, corpus est Christi.

29.
In Missa
Sacrificatur
proprie &
principali-
ter Corpus
& Sanguis
Christi, seu
ipse Chris-
tus.

DICO I. Res, quæ proprie & principa-
liter in Missa sacrificatur, est Corpus &
Sanguis Christi, sive ipse Christus. Est de
fide ex Tridentino sess. 22. can. 2. ubi definit
Christum instituisse, ut Sacerdotes offerrent
Corpus & Sanguinem suum. Et cap. 1. docet
Christum in Cena novissima Corpus & Sangui-
nem suum Deo Patri obtulisse, & c. 2. docet, quòd
sit una eademque hostia idemque nunc offerens, qui
seipsum tunc in cruce obtulit. solà offerendi ratione
diversa. Item Christum in mysterio Missæ
inveniente immolari. Idem significat Andreas
Apostolus dicens: Ego immaculatum Agnum in
altari offero. & alii Patres. Unde sicut non
tantum Corpus vel Sanguis Christi, sed
etiam ipse Christus est victima in cruce ob-
lata, ita quoque est victima Sacrificii Mis-
sæ. Quamquam enim sub singulis specie-
bus non sit totus ex vi verborum, est tamen
totus (quod sufficit) per concomitantiam,
etiam vi consecrationis. Nisi quis cum Avera-
sa q. 11. sect. 3. dicere malit, Christum reali-
ter totum immolari, uti totus realiter pen-
nitur: formaliter autem ex vi verborum sub
specie panis Corpus, sub specie vini Sangui-
nem immolari.

30.
Secundario
panis & vi-
num.

Dixi, quæ principaliter sacrificatur: nam pa-
nis & vinum etiam aliquammodo spectant ad
Sacrificium Missæ, tamquam materia ex
qua seu terminus à quo, & verè immutan-
tur in honorem Dei, quamvis eorum de-
structione non ita intendat Deus hono-
rari, sicut novæ ac sanctioris hostiæ produ-
ctione. Unde etiam subinde dicuntur in Sac-
rificio offerri, sacrificari &c. prout loquitur
Ecclesia in Officio venerabilis Sacra-
menti, Ambrosius in Oratione preparatoria ad Mis-
sam, Irenæus, Cyprianus, & alii Patres: quid
ni proprie intelligendi? Immutantur enim
substantia panis & vini destructione facta à
ministro legitimo in protectionem summi
dominii Dei.

Dices: In cruce non fuit panis aut vi-
num hostia minùs principalis; ergo nec mo-
dò: cum hostia sit utrobique eadem secun-
dum Tridentinum. Resp. Concilium loquitur
manifestè de identitate hostiæ principa-
lis. Nam etiam docet ad nostrum Sacrifi-
cium spectare symbola sensibilia seu spe-
cies, quæ non spectabant ad Sacrificium
crucis.

31.
Quorum
destruatio
simul cum
Christi posi-
tione sub
speciebus
efficit uni-
cum, non
duplex Sa-
crificium.

Panis porrò & vini, velut terminorum
præsuppositorum, destructio, conficit cum
consecratione corporis & sanguinis Domi-
ni, non duplex Sacrificium (quamvis ita
loquatur Ruardus art. 16. contra Lutherum) sed
unicum, ut loquuntur Doctores communiter,
& loquitur Ecclesia in Orat. Secreta Dom.
7. post Pentec. Qui legalium differentiam hostiarum,
unius Sacrificii perfectione sanxisti. Similiter lo-
quuntur SS. Patres, & satis aperte insinuat

Tridentinum sess. 22. in proœmio. Ratio est, quia
eadem actione consecrativâ, quâ destruitur
panis & vinum, ponitur Christus. Deinde
ubi unum est propter aliud, tantum est u-
num.

Præterea species panis & vini sunt me-
dium sub quo fit Sacrificium: non enim
Christus ut existens in propria specie, sed
ut existens sub speciebus sacramentalibus,
est res in hoc Sacrificio oblata, sicut car-
nis etiam est Sacramentum, sitque per il-
las sufficienter victima sensibilibus. Unde nul-
la actio Sacrificii versatur circa Christum
ut in propria specie existentem, sed quatenus
existit sub speciebus sacramentalibus.
Idem colligitur ex Tridentino supra c. 1. do-
cente Christum in novissima cena Corpus & Sangui-
nem suum Deo Patri obtulisse, ut dilectæ sponsæ
sue Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit,
relinqueret Sacrificium. Item Christum novum
instituisse pascha se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes
sub signis visibilibus immolandum.

Immo non malè dici videtur, ipsas spe-
cies sensibiles esse quoque partem quam-
dam ipsius victimæ seu hostiæ; ut scholares
loquuntur. Et colligitur ex cas. Hoc est de
Consecr. d. 2. Hoc est quod dicimus, Sacrificium Ec-
clesiæ duobus constare, visibili Elementorum specie,
& invisibili Christi carne & sanguine. Deinde
victima debet esse sensibilis; ergo quod
sensibilem facit, est pars. Sed hoc non con-
vincit: nam colores & accidentia sensibilia
faciebant in cruce Christum sensibilem, &
tamen non erant pars victimæ. Tertio im-
mutantur à ministro legitimo, quatenus ab-
strahuntur à subiecto proprio, & transeunt
ad novam substantiam. Quarto Eucharistia
dicitur Sacrificium, utique tamquam res
oblata seu victima: ad Eucharistiam autem
spectant species tamquam pars. Quinto vic-
tima hujus Sacrificii cedit in cibum; co-
dit autem in cibum quâ Sacramentum,
adeoque quâ includit species.

DICO II. Certum est non omnes actio-
nes, quæ in Missa exercentur, pertinere ad
substantiam Sacrificii: plurimæ enim so-
lum sunt accidentales ceremoniæ ab Eccle-
sia institutæ. Quod specialiter cum Docto-
ribus communiter est dicendum de oblatio-
ne verbali sub offertorio, item de oblatione
quæ sequitur consecrationem, similiter de
fractione hostiæ ejusque mixtione cum san-
guine: quamvis de omnibus aut singulis
Nonnulli fuerint opinati, eas pertinere ad
essentiam Sacrificii. Sed absque apparenti
fundamento: cum eas solum instituerit Ec-
clesia, nec in principio ejusdem omnes fue-
rint adhibitæ; neque etiam legantur esse ad-
hibitæ ab ipso Christo: exceptâ fractione,
quam solum adhibuit materialiter, idque
juxta multos ante consecrationem, ut vide-
licet Apostolis fieret distributio. Unde si
omittantur, adhuc Sacrificium est perfe-
ctum; neque necesse est illas supplere. Et
hinc

hinc dum una vel utraque species est reconsecranda, non necessario praemittitur oblatio verbalis, neque etiam juxta praescriptum Rubricarum necessario postponitur, sed facta consecratione, omissis ceteris actionibus, species consecratae sumuntur. Sicut etiam omittitur fractio hostiae ex praescripto Rubricarum, si antea in calicem ceciderit. Quare nequidem dici debent de Sacrificii integritate (quamvis nonnulli sic loquantur) potius quam aliae caeremoniae Missae. Etsi pertineant ad Missae integritatem, prout ipsa censetur aggregatum ex omnibus, quae solent a Sacerdote exerceri: sic autem pertinet quoque ad illius integritatem lectio Epistolae vel Evangelii.

Dices: Sacrificium consistit in oblatione: ergo oblatio verbalis, saltem subsequens consecrationem, est de essentia hujus Sacrificii Resp. Neg. Conf. quia ipsa consecratio est oblatio, hoc est, actio Deo exhibita ea intentione, ut denotetur esse supremus Dominus. Sicut absque oblatione verbali machatio animalium, facta a Sacerdote juxta praescriptum veteris Legis, erat oblatio realis sufficiens ad rationem Sacrificii.

Est etiam extra controversiam, quod distributio Eucharistiae, quae fit Laicis, non sit de ratione hujus Sacrificii: hoc enim sine illa rite peragi definit Tridentinum sess. 22. c. 6. & can. 8. contra Haereticos, qui hoc maxime nomine oderunt Missas privatas, quod in eis solus Sacerdos communicet.

Has tamen velut licitas approbat Ecclesia & Tridentinum supra c. 6. Si quidem (ait Concilium) illa quoque Missae verò communes censebunt, pariter quod in eis populus spiritualiter communicet: partim verò quod a publico Ecclesiae ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur. Praeterea nullum apparet vestigium divini praeccepti, quo vel omnes, vel aliqui adstantes obligarentur ad participandum de hostia Sacrificii Missae. Nullum etiam extat hac de re praecceptum Ecclesiae, ut ex ejusdem praxi ac declaratione constat. Neque obstant quidam Canones, quibus praecipitur, ut communicent, qui Missae interfuerint. Nam inde non sequeretur Missas aliter celebratas esse illicitas; sed ad summum, peccare eos, qui nolentes communicare Sacrificio interfuerint. Deinde Canones isti hodie vim non habent. Immo jam olim Fabianus Papa Epist. 3. & refertur c. Etsi non 16. de Consecr. d. 2. tradidit, ut fideles saltem in anno communicent, aperte supponens eos non obligari quotidie, aut quoties interfuerint Sacrificio Missae, communicare. Neque etiam unquam videtur fuisse stricta obligatio communicandi singulis diebus, aut in singulis Missis. Adde, aliquos Canones peculiariter agere de Clero assistente Sacerdoti in Missa solemnibus: qui tamen nequidem eatenus sunt in usu.

Heripex Sum. Theol. Pars IV.

Optat nihilominus Tridentinum supra ut in singulis Missis fideles adstantes sacramentaliter communicent, aliqui saltem. Estque idem consonum fini saltem secundario Sacrificii, nec non nostrae Liturgiae, in qua pluraliter dicit Sacerdos: *Vi quotquot ex hac altaris participatione Sacrosanctum Filii Corpus & Sanguinem sumperimus.* Quod videtur institutum, quando frequentior erat participatio adstantium de Sacrificio; & nunc etiam retinetur, tum ob spiritum de Sacrificio participationem: tum quia ratio ista adhuc retinet veritatem ex hypothese, ut si qui sint communicaturi, id praestent cum augmento caelestis gratiae & benedictionis.

Hodie tamen ob commoditatem valde frequenter datur Communio adstantibus & communicare volentibus ex formulis praecsecratis. Per quod non fiunt quidem sacramentaliter participes praesentis Sacrificii, sed potius praeteriti, sub quo formulae istae fuerant consecratae. Cui consonat illud Apostoli 1. ad Cor. 10. *Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris?* Et consequenter ipsius Sacrificii quod in altari oblatum est. Unde Estius ibid. ait: *Discimus ex hac Apostoli sententia, similiter omnes eos, quibus communicatur corpus Domini, etiam extra locum & tempus Sacrificii, prout in Ecclesia fieri consuevit, ipsius Sacrificii, quo illud oblatum est, fructum participare: quandoquidem & in veteri Lege extra tempus & locum Sacrificii de immolatis debeatur, idque cum effectu sanctificationis legalis.*

Solum ergo remanet duplex actio, quae fit a Sacerdote circa Eucharistiam, scilicet consecratio & sumptio sacerdotalis: de quibus dubitari potest, an in utraque, an verò in alterutra solum consistat substantia Sacrificii.

Dico III. Sumptio Eucharistiae non videtur pertinere ad essentiam Sacrificii. Ita communius Doctores contra Bellarminum & alios. Colligitur ex Toletano XII. (& refertur c. Relatum de Consecr. dist. 2.) ubi graviter reprehenduntur Sacerdotes, qui non communicabant toties quoties sacrificabant: *quasi non sit (ait Concilium) toties illi Sacrificio participandum, quoties corporis & sanguinis immolatio facta consistit.* Ubi distinguitur sumptio sive participatio Sacrificii ab ipso Sacrificio & immolatione. Quod etiam fit in Oratione secreta Festi Epiphaniae, ubi habetur: *Declaretur, immolatur & sumitur Jesus Christus &c.*

Ex quo defumitur ratio Conclusionis: quia manducatio solum est quaedam participatio altaris seu Sacrificii jam peracti, populo & Sacerdoti communi; neque fit in persona Christi, uti Sacrificium fieri debet, sed in ipsius manducantis utilitatem, etiam ad honorem Dei. Confirmatur: nam quod manducatio pertineret ad essentiam Sacrificii, potissimum foret ideo, quod per illam fiat immutatio circa hostiam: quod videtur fundamentum Bellarmini. Sed non urget;

F f cum

37.
Consonat tamen desiderio Tridentini, sine Sacrificii Liturgia.

Quotquot & quando cumque communicant, censetur participare de altari seu Sacrificio.

38.

Sumptio a sacrificio facienda non est de essentia Sacrificii Missae.

cum immutatio huic Sacrificio essentialis habeatur in ipsa consecratione, ut *scilicet* *conclus.* patebit. Adde, non esse omnino certum, quod Christus Eucharistiam sumpserit, ubi tamen de fide est, cum in ultima coena sacrificasse.

39. Fatendum nihilominus est, sumptionem Eucharistiæ proximius, accedere ad rationem Sacrificii, sive tamquam partem integram, sive potius tamquam extrinsecam Sacrificii perfectæ nem & ultimum complementum: cum Eucharistia sit instituta, non solum ut Sacrificium, sed etiam ut convivium: adeoque illius sumptione obtinetur finis ad quem res consecrata ordinatur. Et hinc tantam semper adhibuit Ecclesia diligentiam, ut ipse celebrans, aut eo deficiente alius Sacerdos sacra mysteria perficeret per sumptionem: quæ proinde videtur esse juris divini: quamvis hoc non satis constare certetur. *Sacrez. d. 75. sect. 5. circa finem.* Ubi advertit, quod Tridentinum sess. 13. c. 8. quidem dicat: *Semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut Sacerdotes celebrantes se ipsos communicarent: qui mos tamquam ex traditione Apostolica descendens iure ac merito retineri debet;* nullam tamen faciat juris divini mentionem. Verum non agit ibi Tridentinum de sumptione utriusque speciei, sed de hac solum circumstantia, quod Laici soleant de manu Sacerdotis, Sacerdos autem celebrans de manu propria sumere Eucharistiam. At sess. 21. c. 1. agens de sumptione utriusque speciei, caute ait, *nullo divino præcepto Laicos & Clericos non conscientes obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub utraque specie sumendum;* sufficienter indicans, non esse idem de Clericis conscientibus. De quibus idcirco est sollicitudo tam inviolabilis Ecclesiæ, ut semper integra Sacramenta sumant.

Dices I. Feriâ sextâ Parasceves fit Sacrificium, ut colligitur ex Oratione, quæ tunc dicitur: *Sic fiat Sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie &c.* nulla autem actio sacrificativa tunc fieri videtur præter sumptionem. Resp. officium illius diei non esse propriè Missam, adeoque nec Sacrificium: cum sumptio saltem non sit tota essentia illius, sed ad illam indubiè consecratio videatur debere concurrere, quæ isto die non fit. Sicut nec concurrat utraque species: cum tamen de facto constet in toto orbe non posse offerri Sacrificium in unica specie. Sumitur itaque ibi Sacrificium latius, sive præter Sacrificium aptâ, sive pro actionibus in communi Sacrificio usurpari solitis, et si sacrificatio essentialis desit: vel sanè petit Ecclesia ut Sacrificium præcedentis diei fiat denuò acceptabile in hostia tunc oblata: prout in fine Missæ orat Sacerdos, ut Sacrificium jam peractum sit Deo acceptabile, ipsoque acceptante nobis propitiabile. Alioquin sumptio Eucharistiæ cum tali ritu est ab Ecclesia instituta, solâque

solemnitate Ecclesiastica differt à laica Sacerdotis communionem.

Dices II. Sacrificium novæ Legis est holocaustum, ergo ad rationem illius spectat consumptio per manducationem. Resp. Neg. Conf. nam holocaustum non debet totaliter consumi per manducationem, modo quæ in veteri Lege per manducationem consumebantur, non erant holocausta. Solebant tamen tunc holocausta offerri, non destrui, & per ignem in cineres redigi; idque ex præcepto divino, non autem ex natura holocausti: cum in Sacrificio crucis (quod erat holocaustum) corpus Christi non fuerit manducatione vel alio modo consumptum. Sufficit igitur, ut victima totaliter offeratur & cedat in honorem Dei, sive id fiat per totale hostiæ consumptionem, ut in veteri Testamento, sive per talem oblationem; quæ res sic integrè cedat Deo, ut nulla ejus pars cedat in humanum usum seu utilitatem, nisi spiritualem, ut fit in Sacrificio novæ Legis. Adde victimam secundariam totaliter destrui, scilicet substantiam panis & vini, ut nequidem maneat materia prima, quæ saltem in holocaustis taurorum, vitulorum &c. remanebat.

Dico IV. Essentia Sacrificii juxta Theologos communiter consistit in consecratione; immo juxta communiorum & veriorum sententiam in illa sola.

Prima pars satis inlinatur à Patribus docentibus oblationem sive Sacrificium novi Testamenti fieri seu perfici in consecratione. Sic *venant. 4. contra hæres. c. 22.* dicit Christum docuisse novi Testamenti novam oblationem, quando dixit, *Hoc est corpus meum.* Et *Chrysostomus hom. de gratulatione. Juda dicit verba Domini, Hoc est corpus meum, usque ad finem mundi, præstare sacrificio firmitatem.* Et Auctor veritissimus *Serm. de Coena Domini* apud *Cyrianum* dicit, cum verbis consecrationis panis benedicitur, Eucharistiam fieri medicamentum & holocaustum.

Deinde probatur: quia Sacerdotium per se primò ordinatur ad sacrificandum. Sacerdotium autem novæ Legis seu character sacerdotalis, quatenus respicit verum Christi corpus, ordinatur præcipuè ad actum consecrandi; ergo in consecratione consistit sacrificium. Insuper Sacrificium fieri debet in persona Christi, qui in illo est offerendus principalis; consecratio autem, eaque sol fit in persona Christi: in qua Sacerdos loquitur, tamquam ipse sit Christus.

Denique in consecratione perfecte reperitur immutatio hostiæ in Dei cultum, quatenus Corpus & Sanguis Christi accedit in locum panis & vini, sive hostiæ principalis destructæ; neque enim minus idonea est immutatio hostiæ principalis productiva ad testandum supremam Dei dominium, quam ejusdem destructæ.

39. *Sp. citat suam ad quâdam illius perfectionem & complementum.*

Inve, ut appareat, a vino.

40. *Officium in die sancto Parasceves non est propriè Missa seu Sacrificium.*

Præterea in consecratione potissimum cernitur immutatio sive macatio mystica hostiæ principalis, repræsentativa cruenti Sacrificii, cujus nostrum ex principali suo sine est commemorativum seu repræsentativum: quatenus Christus per consecrationem ponitur sub speciebus inanimatis modo mortuo, sive quia, quantum est ex vi verborum consecrationis, exhibentur corpus & sanguis separata tamquam partes vidimæ occisæ: sive etiam quia ibi statuuntur in statu inepto ad conaturalis operationes & passiones vitæ humanæ. Igitur consistit Sacrificium novæ Legis incruentum in consecratione.

Secunda pars Conclusionis satis colligitur ex præcedenti: quia videlicet sola consecratio fit in persona Christi. Deinde in illa sola sufficienter & perfecte cernitur repræsentatio Sacrificii cruenti, & immolatio Christi, ejusdem nomine facta. Idem etiam insinuant Patres, statuentes nostrum Sacrificium in consecratione; in qua etiam Nonnulli expressè asserunt reperiri rationem holocausti. Denique patet ex antè dictis, ceteras Missæ actiones ad rationem essentialem Sacrificii novæ Legis non spectare; ergo ad illam spectat sola consecratio.

Sed quæri potest, an includatur essentialiter consecratio utriusque speciei? Et passim respondetur affirmativè. Nec videtur dubitandum, quin utriusque speciei consecratio requiratur ad perfectam rationem Sacrificii novæ Legis ex institutione Christi, qui in illo instituit offerri Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini. Similiter satis constat rationem essentialem Sacrificii incruenti, & repræsentationem cruenti perfectissimè reperiri in consecratione utriusque speciei. Nihilominus non satis apparet, cur in consecratione solius panis, aut etiam solius vini seorsim, non habeatur ratio veri Sacrificii, etsi non totalis & completi, prout à Christo est institutum: nam in solius v. g. panis (idem cum proportione est de vino) consecratione cernitur immutatio consistens in productione hostiæ principalis, ac destructione minus principalis, fitque à ministro legitimo in protestationem summi Dei domini; & specialiter repræsentatur Christus in cruce immolatus, immo separatio corporis à sanguine, quatenus ex vi verborum ponitur solum corpus, vel simili aliquo modo. Quàmvis alioquin hæc repræsentatio non appareat essentialis huic Sacrificio quâ Sacrificium præcisè est; utpote citra quam reperiri possunt in ea quævis requisita ad veram rationem Sacrificii. Adde, quòd in gravissima necessitate, ex epykia præsertim Ecclesiæ, consecratio unius speciei sit licita, & extra illam saltem valida; quæ etiam sola adhibetur, quando inopinatò deficit altera species: his tamen

Henric. Sum. Theol. Pars IV.

casibus omnino dicendum est, Sacerdotem sacrificare, seu facere Sacrificium, sed mutilum, seu non integrum; uti verè conficeret Sacramentum; quod nisi per Sacrificium non conficitur: adeò ut exclusà penitus intentione sacrificandi, consecrationem fore invalidam censeat *Aversa quaest. 11. sect. 1. in fine & alii.*

QUÆSTIO IV.

Qui sint Offerentes hoc Sacrificium?

DICO I. In omni Missæ Sacrificio Christus est Offerens. Patet ex c. *Firmiter de summa Trinit. Florentino in Decreto Eugenii, & Tridentino sess. 22. c. 2.* ubi ait: *Vna eademque est hostia, idemque nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit.* Idem patet ex *Ambrosio in Psal. 38. Cypriano Epist. 63, aliàs lib. 2. Epist. 3.* Item ex ipsius verbis consecrationis, in quibus Sacerdos super materia præsentis, dicit: *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.* Quibus clarissimè significatur, ipsum loqui in persona Christi, adeoque in persona ejusdem offerre Sacrificium.

Ex quo etiam patet, quâ ratione Christus sit offerens, & quidem principalis: videlicet non tantum quia Sacerdotium hoc & Sacrificium instituit, ac juxta voluntatem ipsius offertur; sed etiam quia ipse Sacerdotes constituit suos ministros & vicarios, qui nomine & in persona ipsius, eumque repræsentantes Deo offerunt hoc Sacrificium: nam Sacerdos (in altari scilicet) vice Christi fungitur, ut ait Cyprianus supra. Ipseque in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum; ut loquitur Florentinum supra. Patet hoc ipsum ex Tridentino supra. Unde sicut Rex mittens legatum ad gratulandum & obsequium deferendum Pontifici noviter creato censetur principalis agens, dum legatus gratulatur & obsequium offert: ita etiam Christus est principalis offerens, seque submitte in ordine ad Deum, qui Sacrificio colitur. Huc accedit, quòd Christus etiam ad Sacrificia sit attendens, & illa Deo Patri repræsentet. Quàmvis non constet, quòd alium actualem & immediatum in quotidiana Sacrificia concursum præbeat, & non potius ministris juxta suam voluntatem (in qua adhuc perseverat) & nomine suo offerentibus, actiones sacrificativas relinquat. Quod videtur insinuare Florentinum supra, & Cyprianus supra. Sic etiam verificatur quòd Tridentinum supra dixit eandem esse victimam, eundem offerentem in altari & in cruce, solâ offerendi ratione existente diversâ, quia videlicet in cruce per se & sub propria specie,

Ff 2

ciò,

cie, in altari per alios, seu (ut loquitur Trident. supra) Sacerdotum ministerio, & sub aliena specie offertur, sic tamen ut ipsa quæ per alios fit oblatio, sit moraliter actio ipsius Christi, prout in veteri Testamento locutio Angeli Deum representantis celebratur locutio ipsius Dei, in cuius persona Angelus dicebat: *Ego sum Deus Abraham &c.* sicut nunc Sacerdos in persona Christi ait, *Hoc est corpus meum.* Nec aliud voluit *seruus quodlib. 20. n. 23.* dicens, Christum non immediatè hic offerre Sacrificium, quàm quòd Christus non offerat immediatè per se quotidiana Sacrificia eo modo, quo fecit in ultima cœna, & quo id faciunt quotidie Sacerdotes.

48. Et hoc modo etiam patet, qualiter Christus verè sit Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: quia usque in finem mundi per suos vicarios & ministros iuxta illum ordinem offert Sacrificium. Patet etiam, qualiter illud non poluatur malitiâ ministrorum: eò quòd hi tantum præsent ministerium offerendo in persona alterius, quæ Patri æternè displicere non potest.

49. Dico II. Sacerdotes legitimè ordinati offerunt propriè & per se hoc Sacrificium. Et certum est. Et patet ex forma Ordinationis, in qua Sacerdotibus datur potestas offerendi Sacrificium pro vivis & pro defunctis. Item ex Tridentino sess. 22. cap. 2. & can. 2. & sess. 23. c. 1. Deinde hanc potestatem non esse aliis fidelibus communem, sed Sacerdotibus particularem, eamque perpetuam, docet idem Tridentinum sup. cap. 4. & can. 4. Hinc Sacerdos non est merum instrumentum seu merus executor, sed verus sacrificans, etsi tamquam vicarius & publicus minister Christi, ideoque debet procedere ex certa intentione, ut non sufficiat præterita Christi voluntas seu intentio, nisi in præsentem Sacerdos ipse intendat offerre & sacrificare. Prout è contrà dario eleemosynæ per famulum, veluti merum executorem & instrumentum, non pendet ab huius intentione, libertate &c.

50. Dico III. Fideles non Sacerdotes possunt aliquo modo dici offerre hoc Sacrificium. Patet ex variis partibus Canonis Missæ. Nam ante consecrationem post *Memento*, dicit Sacerdos: *Et omnium circumstantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt.* Item: *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familie tue.* Idem patet ex Leone Ep. 81. c. 2. Modus autem ille, quo offerunt, consistit in eo, quòd aliquantulum ad Sacrificium concurrant, petendo illud pro se offerri, ministrando, eidem assistendo, & affectu se conjungendo Sacerdoti, qui est primarius Sacrificii minister.

QUESTIO V.

Pro quibus hoc Sacrificium sit offerendum?

Dico I. Potest hoc Sacrificium offerri, tum pro vivis, tum pro defunctis. Ita definit Tridentinum sess. 22. c. 2. & can. 3. Deinde in ipsa ordinatione Sacerdotum traditur eis potestas offerendi Sacrificium pro vivis & pro defunctis. Quod etiam exprimitur in Ordinario Missæ, & antiquis Liturgiis. Idem patet ex plurimis Patrum auctoritatibus, quas Nonnulli congerunt. Nobis pauca sufficiat *Augustinus Eubodii cap. 110.* Neque (inquit) negandum est, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis Sacrificium Mediatoris offeratur, vel eleemosynæ in Ecclesia sunt &c. Idem docet alibi sæpissimè. Immo oppositam doctrinam inter errores Aerii recenset, tum ipse, tum Epiphanius & Damascenus. Eundemque ritum ab Apostolis manasse asserit *Chrysostomus Hom. 69. ad populum Antioch.* Et *Homil. 3. in Epist. ad Philipenses.* Denique (inquit) *Cyriillus Hierosolymitanus Catech. Mystag. 5.* pro omnibus oramus, qui inter nos vitam sanctam sunt, maximum esse credentes animarum juvamen, pro quibus offertur obsecratio sancti illius & tremendi, quod in altari positum est, Sacrificii.

Immo etiam in antiqua Synagoga offerbantur Sacrificia pro defunctis, ut patet 2. Machab. 12. Ratio est: quia per alia suffragia possumus juvare tum vivos tum defunctos; ergo maximè id poterimus per acceptabile altaris Sacrificium.

Quod tamen attinet ad defunctos, non potest Sacrificium offerri pro damnatis, ut Patres & Doctores communiter supponunt, & decisum est c. *Pro obventibus* e. 3. quod 2. & c. *Placuit* 23. quæst. 5. idque ob irreversibilem eorum damnationem. Quare pro iis solis potest offerri, qui in statu gratiæ decesserunt necdum plenè purgati: hi enim sunt capaces fructus Sacrificii, scilicet remissionis poenarum temporalium. De quibus proinde hoc expressè tradit Tridentinum sess. 22. cap. 2. & sess. 25. in Decreto de purgatorio, ubi ait, animas in purgatorio detentatas fidelium suffragiis, potissimum verè acceptabili altaris Sacrificio juvari.

Hinc etiam pro Beatis non potest propriè offerri Sacrificium: neque enim possumus pro eis satisfacere, aut aliquid, quo indigeant impetrare, aut eorum gloriam apud Deum orationibus augere. Sicut nec possumus pro eis orare, quia (ut ait Innocentius III. c. *Cum Marthe de celebrat. Missarum*) Sancti orationibus nostris non indigent. Et injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre. Quàmvis aliquo modo minus propriè potest sit pro illis Sacrificium offerri, videlicet

Hæc ratio
Christus est
Sacerdos in
æternum se-
cundum or-
dinem Mel-
chisedech.

Sacerdotes
sunt mini-
stri propriè,
et secundum
ordinem, sacri-
ficantes.

Fideles veli-
qui offerunt
Sacrificium
aliquo mo-
do,

Qui decla-
rantur.

in gratiarum actionem pro gloria illis à Deo collatâ, vel in eorum honorem, sive ut ad hoc proficit, quod magis ac magis hic vel ille sanctus fidelibus glorificetur in terris, ut loquitur Innocentius III. supra explicans in particulari orationem, quæ in Missa B. Leonis dici solebat: *Annue nobis, quaesumus Domine, ut animæ famulati tui Leonis hæc proficit oblatione.* Eodem modo intelligendum est, quod in Liturgia S. Chrysostomi dicitur Sacrificium offerri pro Patriarchis, Prophetis, Apostolis, &c. præcipue pro sanctissima, immaculatâ, & super omnes benedictâ Deiparâ; id est, in honorem eorum. Unde mox subditur: *Verè dignum est glorificare te Deiparam, penitus immaculatam, seu (ut Alii transferunt) ab omni noxa exemptam.* Et paulò post dicit Sacerdos celebrari memoriam omnium Sanctorum, *Quorum (inquit) supplicationibus respice seu protege nos Deus.* Deinde subsequitur oratio pro fidelibus, tum defunctis, tum vivis. Unde idem Chrysostomus Homil. 21. in Acta: *Quid (inquit) putas pro Mariis offerri, quod vocantur in illa hora? licet Mariis sint, etiam pro Mariis magnus honor nominari Domino presente, dum mors illa perficitur, & horrendum Sacrificium etc.*

Obiter hic advertè, quòd sicut templa & altaria soli Deo dedicantur, etsi frequenter in honorem & invocationem Sanctorum, qui appellantur eorumdem Patroni, sic etiam Sacrificium offerri soli Deo, utpote soli supremo omnium Domino, & soli debetur suæ præfertendæ patriæ cultus, cujusmodi est Sacrificium. Et quamvis (ut loquitur Trid. sess. 22. c. 3.) in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consuevit; non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, quòd illos coronavit: unde nec Sacerdos dicere solet: *Offero tibi Sacrificium Petre vel Pauli; sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in calis, quorum memoriam facimus in terris.*

DICO II. Pro non baptizatis, sive vivis, sive defunctis, potest offerri Sacrificium, ut as proficit per modum impetrationis: non tamen juxta plerosque Doctores, ut proficit per modum satisfactionis ex opere operato, seu quoad fructum principalem: est oppositum nec sit improbable. Prima pars est Suarez, Bellarmini, Conipic, Lugo, & passim aliorum, contra Vasquez. Probatur ex c. 2. de Presbytero non baptizato, ubi Innocentius III. jubet, ut preces & hostiæ offerantur pro Presbytero non baptizato, qui in fide Christiana erat defunctus. Et Ambrosius in Oratione de obitu Valentiniani, qui obierat Catechumenus, hortatur, ut pro anima ejus Sacrificia offerantur. Insuper in antiquo Ordinario Romano habetur Missa peculiaris pro Catechumenis baptizandis; ubi apertè offerebatur Sacrificium pro ipsis Catechu-

menis. Quæ saltem persuadent posse Sacrificium pro illis offerri per modum impetrationis. Adde Judæos olim sacrificare solitos pro gentilibus, ut patet ex 1. Esæ. 6. & 2. Machab. 12. Idem testatur Josephus l. 2. de bello Judaico c. 17. Unde Tertullianus (cujus tempore Imperatores erant Ethnici) lib. ad Scapulam ait: *Sacrificamus pro salute Imperatoris.* Ratio est: quia si pro non baptizatis liceat orare, & divina beneficia impetrare; cur non sacrificare, quod est efficacissimum orationis genus ad impetrandum rogata.

Potiori ratione potest illis applicari satisfactio correspondens actionibus Sacrificii, quatenus sunt opus proprium Sacerdotis, sicut potest illis applicari satisfactio aliorum bonorum operum. Similiter possunt eis prodesse orationes, quas Sacerdos in Missa profert nomine Ecclesiæ tamquam publicis illius minister: nullibi enim Ecclesia hoc irritavit vel prohibuit; à cujus alioquin intentione id pendet. Ipsa equidem Ecclesia Romana non ordinat positivè, ut in suffragiis publicis oreretur nominatim & directè pro non baptizatis, præterquam in die sancto Parasceves: etsi nec positivè eos excludat, vetando, ne iis suffragia communia applicentur.

Secunda pars est communis contra Nonnullos. Ratio est, quòd Baptismus sit janua Ecclesiæ: quare sicut Sacramenta non profunt iis, qui Ecclesiam per Baptismum non sunt ingressi, sic nec Sacrificium: quod (uti ipsa Sacramenta) Christus reliquit ad utilitatem fidelium, seu (ut loquitur Trid. sess. 22. cap. 1.) dilectæ Sponsæ suæ Ecclesiæ. Allegatur etiam auctoritas Chrysostomi Homil. 3. in Epist. ad Philipp. prope finem, ubi de defunctis Catechumenis ait: *Catechumenos vero neque isto solatio, Sacrificii nempe, dignamur, sed omni hujusmodi deserviti sunt auxilio, uno dempto, elemosynarum scilicet, unde illis nonnihil refrigerii accedit.* Et Consilium Braccardense l. cap. 17. aliàs 35. statuit, ut Catechumeni sine redemptione Baptismi defunctis simili modo neque oblationis commemoratio, neque psallendi impendantur. offerunt: nam & hoc per ignorantiam usurparum est. Adfertur etiam Augustinus lib. 1. de Anima & eius origine cap. 9. Accedit quòd Catechumeni non sunt capaces indulgentiarum, quarum thesaurus à Christo relictus est dispensandus fidelibus, juxta Clementem VI. Extrav. Unigenitus de Penit. & remiss.

Tertia pars, quòd scilicet oppositum non sit improbable, suaderetur: tum quia auctoritates Ambrosii & Innocentii allegatæ num. 55. absolūtè & simpliciter loquuntur, nec est ratio limitandi ad effectum secundarium & fallibilem: tum quia Sacrificium incruentum imitatur cruentum, quod etiam non baptizatis profuit: tum quia satisfactiones proprias possumus Catechu-

56. vel quatenus est opus bonum sacrificantis, vel quatenus completur precibus Ecclesiæ.

57. Non tamen quoad fructum principalem seu satisfactorium, juxta receptam sententiam.

58. Est oppositum non sit improbable.

the cumenis applicare, cur ergo non satisfactiones Christi per Sacrificium?

Ratio præcedentis opinionis dissolvitur.

Ad rationem prioris opinionis facile respondetur, non esse per omnia eodem modo discurrendum de Sacramentis & Sacrificio: sed quoad hoc, quod à solis baptizatis possint Sacramenta suscipi, & Sacrificia offerri: cum alioquin constet Sacrificia posse offerri pro animabus defunctorum, quæ tamen non possunt suscipere Sacramenta.

Dicit quidem Tridentinum supra Sacrificium esse relictum Ecclesiæ: sed id intelligi potest hoc sensu, ut in ea offeratur, vel ut principaliter pro ea, & per ejus ministros fructus dispensetur; non tamen sic ut nequeat dispensari extraneis; aliàs neque prodesset quoad fructum impetratorium. Sicut parens relinquit filio thesaurum, præcipue in ipsius utilitatem, cum potestate tamen etiam extraneis distribuendi.

Chrysostomi auctoritas etiam aliis est solvenda; cum omne prorsus Sacrificii auxilium negare videatur, adeoque etiam impetratorium. Videtur autem tunc, saltem in Ecclesiâ Chrysostomi, non fuisse usus publicè & nominatim in Missa orandi pro Catechumenis defunctis, nequidem in Collectis aut Memento, quod consecratione peractâ sit pro defunctis fidelibus etiam in Lyurgia Chrysostomi, tam à Sacerdote quam populo (quàmvis in ea nominatim oratur pro Catechumenis vivis ante Missam Fidelium) stante siquidem universo populo manus in calum extendente, cætu item sacerdotali, verendoque posito Sacrificio, quomodo Deum non placaremus pro istis orantes? ut præmittit Chrysostomus supra.

Item Concilium Braecarense.

Ad Concilium Provinciale Braecarense dici potest, agi in eo de Catechumenis defunctis in malo statu, qui peccaverant per gravem negligentiam Baptismi. Quare etiam vetat pro iis orari sive iis impendi psallendi officium, dicitque hoc per ignorantiam usurpatum. Et simili modo loquitur cap. præced. de homicidis sui, & punitis propter scelera. Deinde posset explicari, quod Missam & sepulturam Ecclesiasticam cum ceremoniis consuetis non velit per speciale statutum Catechumenis adhiberi; prout etiam inde arcentur excommunicati, etsi in gratia mortui. Augustinus denique loco citato apertè loquitur de parvulis & cedentibus in originali.

60. Respondetur ad simile de indulgentiis.

Ad simile delumptum ab indulgentiis, dici potest in primis, quod plures existiment, & probabile dicat Suarez Tom. 4. disp. 53. sect. 4. etiam Catechumenis posse concedi indulgentias per modum suffragii. Deinde possent ipsi etiam comprehendi nomine Fidelium: aut esto quod non, addi posset, thesaurum indulgentiarum dici quidem relictum dispensandum Fidelibus præcipue, non tamen omnino

necessariò solis; cum etiam propriæ satisfactiones possent Catechumenis applicari. Quod si demum omnino quis contendat in Extrav. Vigentis, & esse sermone de Fidelibus baptizatis, & iis attribui fructum indulgentiarum cum exclusione ceterorum; adhuc non sequeretur idem de Sacrificio incruento, à Sacrificio crucis solâ offerendi ratione diverso: utpote de quo similiter non constaret, quod sit institutum eodem tali restrictione; utique non asserenda, nisi constet.

DICO III. Pro Excommunicatis quædam sensu potest offerri Missæ Sacrificium quodam non. Conclusio declaratur. Nam sacerdos in Missa repræsentat partim personam Christi tanquam principalis offerentis, cujus nomine & auctoritate applicat fructum principalem ipsius Sacrificii: partim se habet tanquam publicus minister & legatus Ecclesiæ: partim denique se habet tanquam privata persona; uti & circumstantes. Itaque tanquam persona privata potest secretò in Missa pro excommunicatis, etiam non toleratis, orare, v. g. in Memento, aut preces, quæ in Missa dicuntur, quatenus sunt opus meritorium ipsius sacerdotis, & (inquit Averl.) quasi. II. sect. 10. §. Decimo tandem suum privatum Sacrificii fructum illis applicare: sicut potest alias orationes & suffragia privata pro eis facere: quia Ecclesia tantum prohibuit publica suffragia & orationes, quæ sunt nomine Ecclesiæ, ut sumi solet ex c. A nobis 28. & c. Sacris 38. de Sena Excommun. Quatenus verò est minister publicus Ecclesiæ, certò non potest pro excommunicatis non toleratis offerre Sacrificium & publica suffragia: quia id Ecclesia prohibet; immo absolutè non habet animum pro talibus orandi, ut proinde talis oratio nullum haberet effectum nomine Ecclesiæ.

Denique nomine & in persona Christi potest quidem validè applicare fructum Sacrificii; immo certum est Ecclesiam non posse applicationem invalidare effectus enim Sacrificii, uti & Sacramentorum, non pendent quoad valorem ex intentione Ecclesiæ, neque possunt impediri, si inde non resultet olex in subiecto impediens effectum ex institutione Christi. Quare si excommunicatus non toleratus sit alioquin capax, v. g. quia est in gratia, obtinebit etiam fructum satisfactorium. Communiter tamen supponitur vel asseritur, illicitè saltem fructum nomine Christi applicari excommunicatis non toleratis ex prohibitione Ecclesiæ. Quod mihi difficile apparet: eò quod Ecclesiæ prohibitio sic videretur ferri directè in actum merè internum, in intentionem scilicet applicandi fructum Sacrificii: nam Sacrificium ipsum quidem non

prohibet, sed solum prohibet offerri pro tali; quod nihil aliud est, quam prohibere, ne Sacerdos habeat interius intentionem praesertam, quae ad substantiam aut valorem ipsius Sacrificii non spectat. Unde *Arriaga disp. 32. sect. 4. num. 2. & 13.* censet esse probabilius, hoc non esse illicitum.

Potest nihilominus pro excommunicatis etiam non toleratis indirecte offerri Sacrificium & oratio publica Ecclesiae; puta pro dilatazione fidei, pro extirpatione haereticum &c. sic enim directe & per se oratur pro ipsa Ecclesia. Et hac ratione juxta quosdam ipsa Ecclesia nominatim oratur, & ab antiquo, dum omnes excommunicati essent non tolerati, oravit in die sancto Parasceves pro Haereticis & Schismaticis. Sed non video, cur dici nequeat cum *Suarez d. 9. de Censuris sect. 2. num. 1.* id fieri ab Ecclesia etiam directe pro illis in communi (quod sine gravi peccato non posset aliis diebus in Missa seu Officio publico fieri a Sacerdote; etsi alioquin posset privatim ex propria devotione istam orationem usurpare, juxta *Suarez supra*) scilicet per quandam exceptionem a sua lege ob hoc, quod isto die sit Christus mortuus pro omnibus, etiam excommunicatis.

Dixi pro Excommunicatis non toleratis: nam post Concilium Constantiense seu Extr. ad evitandum, probabilius licite offertur pro toleratis Sacrificium Missae, tam nomine Ecclesiae, quam nomine Christi; uti & alia suffragia publica. Nam post dictam Extravagantem tolerati non sunt amplius vitandi, sed possunt eis communicare Fideles in quibuscumque, etiam divinis; adeoque in suffragiis publicis: quantumvis inde ex consequenti & indirecte redundet favor in ipsos excommunicatos.

Quod autem Alii dicant, ibi non esse communicationem, parum urget: est enim communicatio seu communio antea inhibita, quae usu Ecclesiae sic vocatur; etsi is, pro quo orationes publicae funduntur, sit absens. Unde orationes aperte supplicantur c. *A nobis supra* citato participare nomen communicationis; ut insipienti contextum patebit. Deinde tolerati admittuntur ad ecclesiasticam sepulturam, prout etiam Alii fatentur: haec autem non fit sine publicis suffragiis Ecclesiae. Insuper admittuntur ad recitandum & cantandum officium, etiam in choro; in quo tamen concinens pro excommunicato orat, dum dicit: *Misereatur tui omnipotens Deus &c.* Uti etiam Sacerdos talem adhibens in diaconum in Missa solemniter pro eo orat dicens: *Dominus sit in corde tuo & in labiis tuis, ut &c.* Quare ita docet *Navarrus, Sa, Henriquez, Coninck, Lugo, & alii passim contra Suarez supra n. 17. & seq. Vasquez, & alios.*

QUAESTIO VI.

Quos Effectus habeat Sacrificium Missae?

SUPPONO Sacrificium Missae non solum esse laetiticum sive holocaustum, quatenus totum offertur in cultum aut honorem Dei: aut Eucharisticum hostiam pacificam, quatenus in gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, praesertim in redemptione nostra, ac in ordine ad salutem, a Deo collatis offertur (quomodo etiam ipsi Sectarii aiunt rite celebrari Eucharistiam, etsi illam negent esse Sacrificium) sed insuper esse propitiatorium & satisfactorium, quatenus offertur pro remissione & satisfactione peccatorum, sive culpae & poenarum: ac denique impetratorium, & eatenus rursus esse hostiam pacificam, quatenus scilicet celebratur pro beneficiis acquirendis. Quamvis enim haec rationes sint diversae, non tamen oppositae: adeoque possunt simul concurrere in eodem hoc Sacrificio, quod omnes veterum hostiarum differentias continet, & in efficacia longè antecellit. Unde id contra Sectarios docet traditio Ecclesiae & Liturgiarum, ac sensus veterum Patrum; nec non definit *Trid. sess. 22. can. 3.* his verbis: *Si quis dixerit Missae Sacrificium tantum esse laudis & gratiarum actionis, aut nuda commemorationem Sacrificii in cruce peracti; non autem propitiatorium: vel soli prodesse sumentibus, neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, poenis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere: anathema sit.* Quam doctrinam latius explicat ibidem c. 2. Idque habet Missae Sacrificium non tantum ex opere operantis (hoc enim commune est omnibus bonis operibus; cujusmodi indubie est Sacrificium: quod proinde est meritorium, impetratorium, & satisfactorium, eo modo & conditionibus, quibus alia bona opera, praesertim oratio) verum etiam id habet ex institutione sua, independentem a bonitate & devotione ministri, adeoque ex opere operato, quatenus scilicet est opus ipsius Christi, nomine illius ac juxta institutionem ejusdem factum, Et hoc insinuat *Tridentinum sup. c. 1.* dicens: *Hec illa munda oblatio est, quae nulli indignitate aut realitate offerentium inquinari potest.*

DICO I. Sacrificium Missae valet ad peccatorum remissionem & justificationem peccatoris. Patet ex Liturgiis, Patribus; & *Tridentino sup. c. 2.* dicente: *Hic ritus, quippe oblatione placatus Dominus gratiam justificationem & donum poenitentiae concedens, crimina ac peccata, etiam ingentia dimittit.* Intellige, Non immo mediantibus auxiliis gratiae & dono poenitentiae; ut verba manifestè insinuant, & habet certa ac communissima Theologorum doctrina contra paucos, qui existimant.

65: Sacrificium Missa est Laurenticum, Eucharisticum & propitiatorium, com- plectens omnes differentias legalium Sacrificiorum.

66. Vnde valet ad remissionem peccatorum & justificationem peccatoris, quippe oblatione placatus Dominus gratiam justificationem & donum poenitentiae concedens, crimina ac peccata, etiam ingentia dimittit. Non immo mediantibus auxiliis gratiae & dono poenitentiae, sed mediante auxilio ad poenitentiam.

fallibiliter operetur. Neque in hoc aliquod discrimen Fideles passim agnoscunt. Deinde si juxta Doctores plurimos satisfactio- nes nostras, ut certæ indulgentiæ habeant effectum infallibilem, etiam dum applican- tur defunctis: quanto magis id credendum est de Sacrificio? Insuper Sacrificia vetera efficaciter expiabant legalem immunditi- am; ergo Sacrificium novæ Legis effica- citer emundat à peccatis, saltem quoad rea- rum poenæ temporalis. Denique secundum Doctores communiter Sacrificio est tri- buendus aliquis saltem effectus infallibilis; nullus autem alius potest ei certius tribui: immo nullus alioquin foret fructus infal- libilis, saltem pro defunctis. Hactenus ta- men non vidi irrefragabile fundamentum, ex quo certò constet, fructum satisfacto- rium esse ita infallibilem, uti infallibilis est effectus Sacramentorum sive gratia Sacramentalis. Prout nec certum est, suf- fragia facta pro aliis, & indulgentias, sal- tem pro defunctis, prodesse infallibiliter & semper.

Dico III. Valet quoque Sacrificium Missæ non tantum ad impetranda bona spiritualia, v. g. castitatem aliasque virtutes, & avertere mala opposita, ut peccata, ten- tationes & infestationes demonum, sed etiam ad temporalia beneficia spiritualibus subservientiâ obtienda, v. g. sanitatem, aëris clementiam, frugum abundantiam &c. & opposita incommoda avertenda, ut infirmi- tatem, sterilitatem &c. Conclusio est cer- ta, tum ex Patribus, tum ex quotidiano usu Ecclesiæ universæ, & *Trid. sess. 22. c. 2. & can. 3.* definiente Sacrificium Missæ non tantum pro peccatis, poenis &c. sed etiam pro aliis necessitatibus offerri debere. Ratio est quia similia impetrari possunt per oratio- nem; præstantissimum autem orationis ge- nus est Sacrificium, ratione Christi Domi- ni, qui est tum principalis offerens, tum res oblata. Unde *Chrysostomus Hom. 41. in Epist. 1. ad Cor.* rectè dixit: *Communis totius orbis víctima, preces sunt.*

Nihil tamen determinatum obtinetur infallibiliter; ut docet experientia. Immo multa obtineri absolute non possunt; ut si duo sacrificent petentes opposita: alia ve- rò obtineri nequeunt, nisi læso ordine divi- næ providentiæ, cui voluntatem & inten- tionem suam Christus subordinavit. Quan- quam credibile sit, semon obtineatur illud quod petitur, semper tamen obtineri sal- tem aliquid aliud, quod Deo melius visum fuerit. Alioquin non habemus de impetra- tione promissionem Dei absolutam, sed tan- tum conditionatam, si nobis, quod rectè petimus, secundum divi- næ providentiæ rationem dari expediat.

Ex quo colligitur, quâ ratione ista ob- tinentur, quasi ex opere operato, & quâ non. De quo Varii disputant, solo ut appa-

ret nomine dissentientes. Nam confun- tur ex opere operato, quatenus independenter à dignitate & indignitate ministri Sacrificium ex se est idoneum ad flectendam divinam bonitatem, ut postulata concedat: ab hoc tamen modo obtinendi receditur, tum quia ista bona non obtinentur infalli- biliter, tum quia debet peculiariter à mi- nistro, & pro iisdem obtinendis Sacrifi- cium offerri.

Notandum autem ad hoc plurimum conducere sanctitatem seu devotionem mi- nistri seu Sacerdotis: etsi enim dignitas principalis offerentis & rei oblata sit suf- ficientissima ad quolibet impetrandum; efficacia tamen etiam proportionatur de- votioni ipsius ministri. Quemadmodum in humanis, etsi gratis sit qui postulat, & gratum sit munus quod offert; facilius ta- men & melius impetrat, quando legatus ejus nomine postulans similiter est charus & gratus.

Ex quo patet, Missam Sacerdotis boni & pii, etsi in se non plus valeat, quàm Mis- sa mali Sacerdotis, tamen multò plus ex hac parte prodesse, tam Ecclesiæ, quàm priva- tis, pro quibus offertur. Similiter commu- nes Ecclesiæ preces ejus nomine, tam in- trà, quàm extra Sacrificium, à malo mini- stro oblatae, etsi non careant omni suâ effi- caciâ, cum Ecclesia, cujus nomine offerun- tur, maneat Deo grata; sunt tamen multò minùs efficaces, quàm si offerantur à mi- nistro sancto, ac cum interiori pietate, cum inde specialem accipiant virtutem. Tamen improbi Sacerdotes non tenentur ad stipen- dii restitutionem juxta Doctores commu- niter: eò quòd saltem applicent fructum il- lum, qui respondet Sacrificio nomine Christi oblato, & ad devotionem aliamve dispositionem non censeantur petentibus se obligasse. Insuper ad impetranda per Sa- crificium beneficia juvat devotio assisten- tium & aliorum offerentium; sicut & com- munitatis devotio Ecclesiæ ad quamvis obla- tionem concurrens; & quidem probabili- ter eò magis, quòd plures & majores in ea sunt sancti. Denique juvant intercessiones Sanctorum, in quorum memoriam offer- tur Sacrificium; prout orat Ecclesia in Mis- sa: *Ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in calis; quorum memoriam agimus in terris.*

QUÆSTIO VII.

Quibus proffit Sacrificiū, & qua- liter sit applicandū?

Dico I. Sacrificium propriè prodest iis, pro quibus offertur. Patet quia Sacerdos fungitur vice Christi, qui iis pro- fuit, pro quibus obtulit. Deinde cum fru- ctus Sacrificii non sit à Christo certis per- sonis

74. Qualiter ad impetrandum proffit devotio ministri.

75. Missa piè celebrata quâ ratione sit utilior.

76. Sacrificium prodest iis pro quibus offertur.

sonis appropriatus, aptius non potuit applicari, quam Sacrificii pro alio oblatione: & consequenter hi, pro quibus offertur, percipiunt fructum Sacrificii ex opere operato.

An fructus crescat pro eorumdem dispositione, controversiunt.

An autem ille crescat pro dispositione eorumdem, uti proportionate crescit effectus Sacramentorum, & satisfactionis propriæ, cujus defectum supplet: an verò sit portio determinata (etiam nobis incognita) & æqualis etiam in inæqualiter dispositis; uti satisfactio nostra aliis applicata non habet majorem effectum, etiam inter illos unus sit magis dispositus quam alter: controuertunt Doctores.

Resolutio Auctoris.

Estque planè incertum quoad fructum saltem satisfactorium, utpote pendens ab arbitraria Christi voluntate, nobis haud satis declarata. Si tamen ex simili præmissio de satisfactionibus nostris coniectare liceat, credibile videtur effectum satisfactionis saltem non crescere, neque in hoc Sacrificium imitari Sacramenta. Saltem videtur omnino crescere fructus impetrationis ob meliorem dispositionem, sicut facilius per orationem impetramus pro aliis, quando sunt melius dispositi. Et specialiter de gratia poenitendi id insinuat Trident. sess. 22. cap. 2. Ad hunc tamen fructum non requiritur in ipsis status gratiæ: quamvis hic iuxta Doctores satis communiter requiratur ad fructum satisfactionis percipiendum.

77. Fructus Missæ triplex est portio.

Portio specialis seu media datur ei pro quo sacrificatur.

Notandum verò plerisque Theologos ex Scoto quodlib. 20. distinguere triplicem portionem Effectus Missæ, nempe generalissimam, specialissimam & mediam. Portio media siue specialis est illa, quam Sacerdos specialiter applicat iis, pro quibus Sacrificium specialiter offert, seu pro quibus propriè & principaliter celebrat Missam. Hanc tamen portionem potest quoque applicare sibi ipsi, si voluerit, & pro alio non celebraverit. Estque hic fructus, tum satisfactorius, tum impetratorius beneficiorum, pro quibus obtinendis Sacrificium offertur.

Portio specialissima reservatur Sacerdoti.

Portio specialissima est, quæ reservatur ipsi Sacerdoti celebranti, etiam tunc quando accepto stipendio pro aliis celebrat. Immo Suarez, Lessius & plures alii existimant hanc portionem non posse à Sacerdote aliis applicari, uti nec aliis applicari potest effectus satisfactionis sacramentalis, aut remissio poenæ per Baptismum. Quod tamen satis incertum est: cum constet alioquin effectus Sacrificii, sicut & propriarum satisfactionum, esse aliis applicabiles. Quidquid sit, in ordinaria Missæ applicatione censetur hæc portio ipsi Sacerdoti reservata. Quæ ei quoque obvenit ex opere operato, iuxta receptam Doctorum sententiam (quamvis fundamentum irrefragabile illius necdum viderim) correspondetque eidem

An sit aliis applicabilis.

An sit ex opere operato.

quatenus est persona quædam privata suam habens devotionem, quæ ad hoc Sacrificium conuocatur, ut explicat Lessius q. 83. art. 1. n. 44.

Immo Doctores passim existimant similiter fideles assistentes Sacrificio, ministrantes, aliove modo cooperantes siue offerentes participare inde aliquem fructum infallibilem ex opere operato, & quidem eò amplioem, quò melius & perfectius concurrunt. Quamvis id non satis certò constet: eò quòd etiam Christus sic instituisse potuisset, non tamen satis probetur factò ita instituisse.

Fatendum saltem ratione Sacrificii, cui conjunguntur, & quòd cum Sacerdote offerunt, preces cooperantium Sacrificio majorem inde accipere efficaciam. Deinde specialiter inter ceteros sunt participes fructus generalis Sacrificii, quatenus non tantum offertur pro Ecclesia, pro omnibus fidelibus Christianis, sed etiam signanter pro circumstantibus & cum Sacerdote offerentibus. Unde eatenus revocatur ad aliam portionem, quæ generali summa dicitur, & ex intentione Ecclesiæ applicatur Papæ, Antistiti; immo quoad effectum impetrationis (qui sunt fallibiles) omnibus qui sunt de Ecclesia. Nam quòd singulis omnino membris ex singulis Sacrificiis obveniret fructus aliquis ex opere operato (ut Varii existimant) videtur minus credibile: sic enim fructus Sacrificii excreceret in immensum. Et alioquin si Sacerdos totum fructum etiam omnibus Ecclesiæ membris obvenientem, siue licitè, siue illicitè applicaret uni, is obtineret remissionem immensæ poenæ; ut patet. Præterea si omnibus Ecclesiæ membris proveniret ratione capitalis Sacrificii aliquod speciale auxilium gratiæ vel condonatio poenæ temporalis, provenirent cuilibet quotidie aliquot millia gratiarum prævenientium, ac detraherentur plurimæ partes debiti temporalis: quo fieret, ut vix justis haberent aliquod debitum poenæ temporalis. Sufficit igitur, quòd singula membra ex opere operato recipiant fructum aliquem generalem Ecclesiæ pacem, bonos prælatos &c. valeatque singulis per modum impetrationis fallibilis.

DICO II. Ut Sacrificium habeat effectum in iis, pro quibus offertur, necessaria est propria Sacerdotis applicatio. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia ille solus est minister publicus ad hoc mysterium disponendum constitutus, accipitque in ordinatione potestatem offerendi pro vivis & defunctis; adeoque & potestatem applicandi, quæ in priori involvitur, aut certè fundatur. Confirmatur: quia solus Sacerdos sustinet personam Christi, in cujus persona sicut Sacrificium pro aliis offertur, sic etiam fructus ejusdem applicatur. Hinc

Hinc sequitur I. Cui Sacerdos ex voto, iustitia, charitate, obedientia, obligetur Sacrum suum applicare certis personis, valide tamen applicare aliis, etsi illi, quantumvis intentio sive applicatio Superiorum aut Ecclesiae sit in contrarium: quemadmodum non possunt ab Ecclesia vel Superiori Regulari irritari cetera, quae iure divino sunt Ordini sacerdotali annexa, seu quae Sacerdos agit in persona aut in institutione Christi; ut patet in indensione conscientiae Sacramenta eorumque collatione, & specialiter in ipsa consecratione seu consecratione Sacrificii Missae. Ita Doctores communiter contra nonnullos.

Sequitur II. Sacrificium a Sacerdote nemini applicatum, nemini profuturum, sed fructum ejus mansurum in thesauro Ecclesiae. Ita Suarez, Vasquez & alii. Quod etsi verum sit, si Sacerdos ex certa intentione nolit cujquam, nec sibi applicare: si tamen hoc ex inadvertentia accidat, videtur adesse probabiliter tacita intentio applicandi sibi, aut certe aliis, quibus est obligatus, ut varii Doctores censent. Vel simpliciter loquendo prodest principaliter ipsi offerenti. Sicut opus satisfactorium est non profuturum, nisi huic applicetur, prodest tamen ipsi operanti, si nemini applicet: satisfactio autem, quae in Sacrificio obtinetur, etsi sit Christi, sic tamen data videtur Sacerdoti, ut facta sit velut propria illius. Immo Averfa q. 11. sect. 10. id verum purum etiam de fructu in peccatorio, licet non quoad peculiare aliquod beneficium, sed saltem generaliter ad divinam operam implorandum. Idem est, si Sacrificium ex ignorantia applicetur incapaci. Et quidem certiora haec sunt, si Sacerdos aliquando talem intentionem expressè formaverit, proficiendi v. g. talibus casibus sibi ipsi aut aliis quibus obligatur, & haec intentio habitualiter perseveret, seu non sit retractata. Pro securiori autem consultur, ut celebrans habeat secundam intentionem, quam velit fructum, aut certe illius residuum alteri applicare, posito quod prior non indigeat aut sit incapax, v. g. si defunctus, pro quo fit Missa non sit in purgatorio.

Dico III. Applicatio Sacrificii non debet esse actualis aut virtualis, sed sufficit habitualis, sive actualis, non retractata. Ita communiter Doctores, contra Vasquez & quosdam alios. Vide dicta Tract. de Sac. in gen. disp. 3. q. 5. n. 33. & 34. ubi ostendimus non esse idem de consecratione Sacramento- rum & de applicatione Sacrificii: applicatio enim Sacrificii non est ejusdem effectiva, sed intentionem sacrificandi concomitatur, & dirigitur ad Deum, ut fructum futuri Sacrificii conferat ei, cui Sacerdos ex nunc illum donat, supposito quod sit sacrificaturus, & non revocet.

Debet nihilominus intentio sive appli-

catio fieri antequam Sacrificium sit factum, immo ante consecrationem ad minus calicis (quidquid Aliqui secus sentiant) ne alioquin fideles forte frustrentur effectu Sacrificii, quem Plerique putant conferri statim post consecrationem, veluti in qua consistit essentia hujus Sacrificii. Vani tamen censent effectum non conferri ante sumpcionem, quam credunt esse partem essentialem. Atque esto quod non, saltem est pars ex institutione divina constituta sive perfectiva Sacrificii: cujus proinde effectus potuisset ex eadem institutione eo usque suspendi. Et faveret, quod in Canone Missae post consecrationem demum fiat memoria defunctorum, pro quibus celebratur Missa. Sed hanc doctrinam non aulim probare in praxi ob nimiam incertitudinem, immo probabilissimam falsitatem, indeque consequens praesudicium Missas petentium. Verissime enim perficitur intrinseca Sacrificii essentia in consecratione: qua perfecta, non apparet effectum suspendi usque ad sumpcionem: aut haec non secuta omnino non poni. Memento autem defunctorum solum habere vim orationis ejusdem. Immo debet Sacerdos, praesertim quando accepto stipendio pro aliis celebrat, formare intentionem ante initium Missae, ut etiam precum apparatus iis profutur.

Hoc saltem satis indubitatum est, fructum non suspendi post peractum Sacrificium ad libitum Sacerdotis, in cujus potestate non aliter est Sacrificii effectus, quam sit ipsum Sacrificium. Unde indubie reprobanda est praxis illorum, qui cum non habeant stipendium pro Sacro faciendo, celebrant sine applicatione, applicaturi ei, qui dato stipendio primo Sacrum ad suam intentionem fieri postulabit: non enim est in potestate ipsorum Sacrificii effectum suspendere. Immo & reprobanda est cum Suarez & aliis passim illorum praxis, qui per modum anticipatae solutionis ex nunc applicant fructum Sacrificii iis, qui postea petent, aut stipendium offerent, vel ad eorum futuram intentionem, quam Deus noverit: est enim periculum, ne intentioni petentium non satisfiat, vel quia adhuc vivunt, pro quibus postea defunctis petetur Sacrum, vel quia tunc non habent debitum poenae persolvenda: vel quia sunt incapaces fructus satisfactionis &c. Unde praxis illa, tamquam periculosa, scandalosa, & contraria vetustissimo Ecclesiae mori, reprobata est a Congregatione Cardinalium anno 1605. ut refert Barbosa in Remiss. Conc. Trid. sess. 22. in princip.

Alioquin seclusis periculis, suppositaque presenti indigentia & capacitate, non video, quod obstat valori ejusmodi applicationis & solutionis anticipatae, etiam in ordine ad fructum satisfactorium: eo quod talis applicatio fructum non suspendat, sed de facto conferat ei, qui primo noscitur a Deo petiturus;

Qua tamen debet fieri ante sumpcionem, immo ante consecrationem, saltem calicis.

84. Nonnullae praxes improbantur.

85. Qualiter valeat post se applicatio Missae celebranda facta ei, quem Deus petiturus;

novis primo petiturus; qui in præsentia à Deo noscitur.

Minor est difficultas de fructu impetrationis: cum possit Sacrificium offerri pro impetrando auxilio in tempore futuræ indigentia, v. g. in hora tentationis vel mortis.

Nec inde sequitur, licere Sacerdoti celebrare hodie Missam pro oblato cras stipendium, utpote obtenturo saltem fructum impetrationis: uti pro notorio peccatore, qui incapax est fructus satisfactorii. Non peccator præsumitur habere consensum saltem implicitum ad solum fructum impetrationis, saltem quoad se (quamvis velle possit alium fructum applicari propinquis vivis vel defunctis) quæ præsumptio in altero casu non currit: cum fideles potius præsumantur velle, ne stet per Sacerdotem, quò minus fructus satisfactorius applicetur ipsis sive aliis, pro quibus oblato stipendio Missas fieri curant.

86.
Formula
intentionis.

Sacerdotibus porro obligatis celebrare Missas ad certam intentionem pro applicatione seu intentione rectè formatà (quæ consultissimè formatur eo tempore, quo Sacerdos format intentionem celebrandi Missam) servare potest formulam quàm præferibit *Scotus Quod l. 20. num. 19.* Estque talis: *Digneris Domine oblationem istam specialiter acceptare pro illis, pro quibus nosse me teneri specialiter offerre (si sit Missa postulata v. g. à Petro, suppleri potest: Ex postulatione Petri, aut quid simile) & in illo gradu in quo nosse me teneri pro eis. Quæ formula etiam potest servare Prælati formantibus intentionem generalem circa Missas à variis petitis, & ad ipsius intentionem à subditis (qui satisfaciunt simpliciter legendo Missam ad intentionem sui Prælati) celebrandas, hoc modo: Digneris Domine Missas ad intentionem meam legendas acceptare pro illis &c. Vel: Applico Missas ad intentionem meam legendas illis, & eo modo & ordine, quibus & quo modo & ordine secundum Deum obligor.*

QUESTIO VIII.

An Sacrificium pluribus applicatum minus proferat singulis?

87.
Assistentes
Sacrificio
quantumvis
multiplientur,
non ideo minorem fructum percipiunt.

DICO I. Fructus Sacrificii obveniens illis, qui secundario & improprie offerunt, est æquè magnus, sive multi sint, sive pauci. Ratio est: quia fructus taliter offerentium consequitur concursum, quem præstant: atqui iste multiplicatur pro multitudinem offerentium; ergo & fructus. Hinc quando plures eandem Missam audiunt sive ei assistunt, non ideo singuli percipiunt minorem fructum, quàm si essent soli. Et hæc ratione fructus Sacrificii posset dici syncategorematicè infinitus, eò quòd quan-

tumcumque multiplicentur ejusmodi offerentes, ceteris paribus æquè magnum semper fructum percipiunt. Idemque dicendum videtur, si plures Sacerdotes contulerent seu eadem materiam simul consecrarent: nam etiam tunc essent plures proprie dictæ oblationes, adedque multiplex Sacrificium: sicut si plures unam hostiam successivè fumerent, omnes æquè magnum fructum perciperent.

DICO II. Fructus Sacrificii (loquendo de propria & eadem oblatione, ac respectu illorum pro quibus fit) eò est minor in singulis, quòd idem offertur pro pluribus. Ita *Scotus quod l. 20. n. 20. Durandus, Major, Gabriel, Soto, Bellarminus, Bonacina, Suarez, Lugo, Mercerus & alii magis communiter contra Vasquez disp. 231. c. 3. & alios.*

Probatur I. ex praxi Ecclesiæ, quæ consuevit offerre Sacrificium pro paucioribus, & sæpè pro uno tantum; quod non rectè faceret, si ipsum æquè prodesset pluribus: postulat enim charitas, ut pro omnibus offeratur, quibus potest prodesse sine aliorum præjudicio. Confirmatur quia alioquin una Missa oblata pro mille diversis infirmis tam prodesset singulis, quàm mille Missæ ita dictæ, ut unaquæque offerretur pro illis in particulari.

Probatur II. quia fructus Sacrificii est finitus: finitum autem quòd in plura dividitur, eò est minus in singulis; ergo & fructus Sacrificii. Major est *Scoti supra, Suarez, & aliorum quasi communiter.* Et colligitur ex praxi Ecclesiæ: quæ sæpius celebrat, immo ordinat sæpius celebrari pro uno defuncto, vel etiam vivo; ergo censet fructum Sacrificii esse finitum. Deinde si esset infinitus, Sacrificium oblatum pro uno remitteret ei omnem peccatam, etiam tanta foret persolvenda, quanta est omnium animarum in purgatorio simul.

DICES I. Actio sacrificativa, quatenus est moraliter ipsius Christi, est infinita, tum ratione rei oblatae, tum ratione principalis offerentis. Ergo habet effectum infinitum. Resp. Neg. Conf. quia non obstantè infinitate actionis sacrificativæ ut procedentis ab offerente mediato (quam non satis video) potuit Christus eidem tribuere valorem in actu secundo determinatum sive effectum finitum, & non nisi talem ex merito passionis suæ (in quo vis Sacrificii fundatur) annectere; prout de facto ipsum in institutione annexisse ex sensu sive praxi Ecclesiæ satis constat: quæ alioquin sine præscribere debuisset, ut omnia Sacrificia simul pro omnibus celebrarentur: cum tamen ex sensu & praxi Ecclesiæ peti debeat, quid de effectu Sacrificii sit judicandum. Alioquin conditionem actionis, prout de facto fit à Christo, non oportere in hac questione attendi quantum ad infinitatem illius; inde patet: quòd actiones Christi non

non sint in praesentj satisfactoria aut meritoria, adeoque tota vis tollendi debitum poenae peti debeat ex actionibus praeteritis, praesertim ex passione: inde vero congruebat vim limitatam Sacrificio incruento participari.

Dices II. Si essent infiniti homines, illique omnibus applicaretur idem Sacrificium, omnes ex eo aliquid participarent: ergo effectus Sacrificii est infinitus, & consequenter idem pluribus applicatum non ideo minus valet singulis. Resp. Neg. Seq. Antec. si enim tot hominibus applicetur, ut ad singulos secundum aliquam sui partem fructus (quem ostendimus esse finitum) non possit extendi, nemini aliquid conferretur, sed totum remaneret in thesauro Ecclesiae, quousque fructus ille aliorum Sacrificiorum accessu ita augetur, ut omnes aliquid valeant participare.

Dices III. Can. Non medicruer, de Consecrat. dist. 5. ex Hieronymo dicitur: Dum legitur pro omnibus (aliis, pro centum) animabus Psalmus vel Missa dicitur, nihil minus, quam si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur. Resp. verba non esse S. Hieronymi, immo hoc referri in alio auctore probato: est Gratianus sub nomine Hieronymi ea referat. Proceduntque pariformiter de Missa & lectione psalmorum: cum tamen intellecta, ut sonant, de psalmis, sint manifeste falsa. Proinde sana explicatio est etiam ab aliis adhibenda, si aliquam patiantur. Explicat autem ea Vasquez hoc sensu, quod nihil minus accipiatur ab ipso, qui legit psalmum vel Missam, non ab illis, pro quibus legitur: eod quod Auctor agat contra illos, qui sibi nocebant nimietate lectionis, abstinentiae &c. Unde Can. si praemittitur: Melius est quinque psalmorum decantatio cum cordis puritate, & serenitate, & spiritali hilaritate, quam totius psalterii modulatio cum anxietate cordis & tristitia. Quae verba sunt desumpta ex Auctore Regulae Monachorum Cap. de Contempl. Orat. & Lectione versus finem To. 4. operum S. Hieronymi.

Ex hac Conclusionem sequitur, non licere fructum Sacrificii uni debitorum applicare pluribus, vel stipendium a pluribus recipere. Immo id non licet, supposita etiam probabilitate oppositae sententiae: fideles enim, qui Sacerdotem obligant, intendunt sibi applicari fructum Sacrificii certiori modo, uti dant certum stipendium. Unde nulli Missas peterent vel stipendium darent ei, quem scirent idem Sacrificium offerre pro multis. Ideoque merito hoc ipsum inhibuit Urbanus VIII. cum consilio Cardinalium in Constitutione, quae incipit, Cum saepe contingat 21 Junii. Anno 1645.

Ex Conclusionem etiam sequi videtur fructum Sacrificii esse finitum quoad vim impetratoriam: eod quod se habeat per modum orationis; oratio autem non profit tantum singulis, dum funditur pro pluri-

bus, quantum si pro uno solo. Unde non impetramus effectum infinitum, & eod minus impetramus; quod pro pluribus sacrificiamus. Quare etiam sigillatim pro singulis necessitatibus, & saepe sacrificamus. Et quamvis dignitas Sacrificii sit major, quam precum, potest tamen Deus efficaciam limitasse, & de facto limitavit ad normam precum & orationum; ad quarum instar similiter repeti potest. Varii tamen existimantes fructum Sacrificii satisfactorium esse finitum, existimant impetratorium esse infinitum: adeoque non minui, etsi ad varia beneficia impetranda idem Sacrificium offeratur. Quod in praxi ad hoc servire possit, ut

Missas liberae intentionis conformiter quis applicare possit; aut si intentio ratione v.g. stipendii sit alteri obligata seu adstricta, adhuc offerri possit idem Sacrificium ad impetranda alia beneficia per secundam intentionem conditionatam, nempe si vel quatenus id fieri queat sine praedjudicio obligationis. Estque haec praxis non improbanda: quin immo potius consulenda.

Quod haecenus de fructu Sacrificii dictum est etiam locum habet in fructu generali, qui provenit a generali applicatione omnibus fidelibus facta: is enim similiter eod minor est in singulis, quod dividitur in plures. Idem est manifestius de orationibus Ecclesiae, quae sicut non habet efficaciam infinitam, sic nec preces ejus nomine oblatae.

QUAESTIO IX.

An & Quoties teneatur Sacerdos celebrare?

Dico I. Sacerdos etiam simplex ex vi muneris sacerdotalis probabilissime teneatur aliquando celebrare: tum quia est communis doctrina, praesertim post Tridentinum; tum quia ipsum Trid. sess. 22. cap. 1. docet Christum Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, praecipisse per haec verba: Hoc facite in meam commemorationem. Et hoc sensu Concilium intellexerunt Doctores passim, & (ut apparet) ipse Pius V. immediatus executor Concilii, qui oppositam Caeterani sententiam iussit abradi ex Commentariis D. Thome 2. 2. art. 10. Tum quia Sacerdos ex vi muneris sacerdotalis habet onus interpellandi & intercedendi apud Deum pro populo: adeoque magnus foret neglectus, & quaedam injuria officii tantae dignitatis, numquam aut raro admodum hac potestate divinitus concessa uti ad Dei cultum, populi salutem, & aedificationem. Unde Sacerdos secus faciens peccaret mortaliter, utpote infringens praecipuum divinum in re gravi. Ita passim Doctores. Quamquam sit relinquendum arbitrio prudentis, quando-

92. Sacerdos vi officii Sacerdotalis teneatur aliquando celebrare juxta opinionem hodie communissimam

Secus ut secus faciens graviter peccet.

nam Sacerdos mortaliter peccat ex eo, quod omittat celebrare. Plerique existimant obligari ad celebrandum saltem ter vel quater, aut etiam sæpius in anno: Alii putant sufficere, quod semel in anno celebret, si aliunde non obligetur sæpius celebrare. Indubiè consulendum est, ut frequenter celebret, cum sit mediator inter Deum & populum. Ideoque Trident. sess. 23. cap. 14. de Reformatione graviter monet Episcopos, ut curent Sacerdotes celebrare, saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus.

93. Et hæc quidem dicta sint juxta communem sententiam: nam Alesius, S. Bonaventura, Richardus, Gabriel, Cajetanus, Victoria, Ledesma, & plures, præsertim antiquiores (quorum sententiam meritò tamquam probabilem defendunt Suarez, Henriquez, Lugo, Diana, & alii recentiores) existimant Sacerdotem vi muneris sacerdotalis per se, saltem graviter, non obligari ad celebrandum. Præceptum autem à Tridentino insinuatim intelligi posset esse datum communitati, non tamen ita, ut singulos & sæpe obliget, sed quatenus in ea semper aliqui debent esse Sacerdotes, qui offerant: uti frequenter obligatio celebrandi quotidie, etiam solemniter, vel cantandi in choro officium, afficit non singulos, sed communitatem, cui Superior debet provide- re, ut fiat. Quod confirmatur: tum quia reliqua Sacerdotia & Sacrificia sic fuere præcepta in lege naturæ & mosaicâ: tum quia Tridentinum (quod non solet definire controversias solemnum præsertim Theologorum; & si cubi opinioni alicujus Theologi præjudicet, id non factum sine magna indagine & cautela, prout Acta seu historiam apud Palavicinum inspicienti est manifestum) loquitur, docente contextu, de re veluti semper in Ecclesia manifestâ; qualis hæc numquam fuerat, utpote negata à præstantissimis & celeberrimis Theologis diversarum ætatum: tum quia plures olim Sacerdotes sancti vix aut numquam celebrarunt, & superioribus temporibus Sancti, etiam celebres per annum abstinerunt: ac abstinent irregulares, & similes.

Opinionem autem hanc jussit quidem Pius V. expungi ex Commentariis D. Thomæ in editione jussu illius factâ. Quod tamen non generat eidem opinioni præjudicium: id namque fecit Pontifex Thomista, eo quod Cajetanus, agens Commentatorem D. Thomæ, ejusdem opinioni contrariaretur. Quare similiter jussit expungi sententiam Cajetani, etsi communissimam Theologorum, sed contrariam opinioni D. Thomæ, de forma calicis, quantum ad verba, Novi & æterni testamenti &c.

94. Denique obligatio Sacerdotum celebrandi aliquoties, infertur à nonnullis ex c. Dolentes, de Celebr. Missarum, ubi inter cetera Innocentius III. cum Concilio Lateranensi re-

fert: Sunt & alii, qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno &c. Et postea concludit: Hæc igitur & similia sub pena suspensionis penitus inhibentur &c. Verum alii passim Auctores ipsius communis sententiæ advertunt, eam inde non posse firmiter stabiliri. Nam certè aliàs peccaret graviter Sacerdos, qui quater in anno, & non sæpius celebraret: quo autem jure, sive divino, sive etiam Ecclesiastico, erat frequentior celebratio præcepta? Quamvis tam rara celebratio, ex meta & fiducia procedens (prout in casu procedebat juxta tenorem contextus) sit quidam defectus veræ pietatis, ejusve signum: non tamen mortalis, seclusâ speciali obligatione. Quo circa pena suspensionis non cadit super hunc defectum, sed super defectus scandalosos in divino officio tunc committi solitos, ut colligitur ex fine capitis, & ex ipsa Rubricâ, quæ est: Præcipit Prelatis & Clericis in virtute obedientiæ, ut nocturnum, officium & divinum singulis celebrent & devotè. Ita varii. Vel potius est sermo de Missa solemni, sive (ut loquitur Concilium) Missarum solemnis, quæ in Ecclesiis Collegiatis ex obligatione fieri debebant. Ex quo nullo modo infertur in Sacerdotibus obligatio privatim celebrandi Missam, ne quidem juris Ecclesiastici, & multò minùs divini.

DICO II. Pastores & alii curam animarum habentes tenentur sub mortali peccato vel per alios celebrare in sua parochia illis diebus, quibus subditi obligantur audire sacrum. Est certum. Nam ad hoc & similia ministeria populo exhibenda accipiunt stipendium.

Non tenentur tamen (nisi ex fundatione aut alio titulo specialis obligatio conferri titulo pastoratûs seu beneficii curati fructibus Sacrificii suis ovibus applicare, ut docent Doctores ferè communiter contra Dominicum Soto existimantem obligari ad hoc peccatum quotidie, si fructus beneficii sufficiant ad sustentationem; alioquin ter aut quater in hebdomada arbitrio Episcopi. Sed non allegat solidum aliquod fundamentum. Estque idem contra proximam communem Pastorum. Quidam alii existimant Pastorem ad hoc teneri saltem diebus festivis, aut certè semel in septimana. Sed nec ista, præsertim gravis obligatio, sufficienter probatur aliquo jure aut ratione; & deducere non est asserenda. Quamvis in hoc sic fieri congruat.

Dices: Tridentinum sess. 23. de Reformatione. inter cetera munia pastoralia jure divino obligantia recenset, quod præceptum divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre. Resp. Tridentinum ubi de hoc agitur etiam de Episcopis & Archiepiscopis, qui tamen non sunt obligati jure divino ad celebrandum singulis Dominicis & festis coram suis ovibus, applicatis

Ex Cap. dolentes, de celeb. Miss. nov.

eis fructu Sacrificii. Ut nec obligantur Superiores monasteriorum sic celebrare pro suis ovibus. Neque etiam id asserit Tridentinum: quod non facit de certis diebus mentionem. Intendit autem ibi proponere jus divinum indubitatum; quæ numquam fuit, quod alii subesse prætendunt: uti etiam post Tridentinum Doctores communiter id negarunt. Solum itaque vult, quod prædicare, Sacramenta ministrare, celebrare ad commoditatem ovium, ut Missam audiant, æque assistendo de fructu illius participant &c. teneantur quilibet Curati jure divino naturali proportionatè ad pactum seu contractum & officium singulorum: quod Nemo negat. Quin immo satisficeret Parochus, si festis diebus aliquis alius loco ipsius celebret coram populo: & tamen non teneretur is fructum specialem populo applicare, neque etiam Parochus hoc ipsum per aliam Missam supplere. Unde etiam possit accepto stipendio diebus festis Missam alicui alteri applicare. Quamvis indubiè rationabile sit, ut curam animarum habentes frequenter fructum non solum generalem, sed etiam specialem populo suo applicent, veluti mediatores inter Deum & eundem populum constituti.

Dico III. Beneficarii, aut Capellani, aut recipientes stipendium, tenentur celebrare toties & pro illis, quoties & pro quibus in litteris fundationis continetur, aut ratione stipendii censentur se obligasse. Conclusio in his generalibus terminis est clara. Quæ autem dubitationem habere aut interpretationem postulare possent, quæst. 15. ubi de stipendio Missæ agemus, tractabuntur.

Dico IV. Prælati Ecclesiarum Collegiatarum, Cathedralium & Regularium, tenentur curare, ut quotidie fiat Missa conventualis. Colligitur quantum ad Ecclesias Collegiatis & Cathedrales ex c. Cum creata, de Celebr. Missarum, & consuetudine. Ex qua idem colligi solet quoad Ecclesias Regularium seu Conventuales. Dubitari tamen possit, an consuetudo hæc sit frequentata, animo gravis obligationis, vel taliter acceptata; prout communiter supponitur. Immo etiam quoad Ecclesias Collegiatis existimat Victoria in Summa, de Eucharistia n. 95. non esse mortale peccatum, si Rectores earum interdum in hoc deficiant: & juxta Thomam Tamburinum de Sacrif. Missæ c. 6. s. 2. n. 4. si Missam solemnem semel vel bis in hebdomada omittant. Quam nihilominus licentiam non approbat Suarez d. 80. sect. 2. concl. 2.

QUESTIO X.

Quam sæpe & quo tempore liceat Sacerdoti celebrare?

Dico I. Licitum est Sacerdoti celebrare singulis diebus anni, exceptis saltem tribus diebus postremis hebdomadæ sanctæ. Conclusio est manifesta ex prædictis, & colligitur ex c. Consulisti, de celebr. Missarum.

Dixi, exceptis saltem tribus postremis diebus hebdomadæ sanctæ: nam in primis die Veneris sancto prohibetur celebratio, & quidem sub mortali, juxta Theologos unanimiter. Et patet ex c. Sabbato de Consecr. dist. 3. Confirmatur: quia Ecclesia pro isto die nullam Missam ordinavit; quod signum est eam non velle tunc celebrari. Inde tamen non sequitur attentis regulis interpretandi leges positivas, quousque adferatur decretum Ecclesiæ debitè publicatum, esse illicitum (quod nihilominus non est usitatum bene valentibus) isto die communicare modo laicali: quia verba canonis sonant celebrationem, & non communionem. Ita Vasquez, præpositus & plurimi alii. Quamquam Varii sentiant oppositum de communionem sanorum; pro quibus adfertur declaratio Cardinalium.

Insuper de Feria quinta in Cæna Domini quidam existimarunt solum esse licitum isto die celebrare solemniter, non autem privatim. Et idem de Sabbato sancto censuerunt multi Doctores.

Equidem satis certum est, Feriâ quintâ prædictâ posse celebrari privatim, præsertim ante finitum sacrum solemne: cum nullo jure vel consuetudine id prohibeatur. Immo praxis Doctorum & piorum est in contrarium. Quamvis plerumque ex devotione Clerus isto die more laicali communionem de manibus Prælati accipiat exemplo Apostolorum, qui isto die de manu Christi Eucharistiam acceperunt.

De Sabbato sancto probabilis est, & in praxi (quam tamen suaderè nolim, etsi eam in Galliis quoque viderim) securâ sententia multorum Doctorum, præsertim Recentiorum, isto die similiter non esse illicitum privatim celebrare: quamvis enim c. Sabbato, æqualiter fiat prohibitio quoad Sabbatum sanctum & Feriam sextam Parasceves: consuetudo tamen videtur ei derogasse. Deinde jam ejus causa universim cessat; quæ olim fuit, luctus super Dominicam Passionem protrahendus usque ad sequentem noctem: cum Ecclesia jam incipiat celebrare Resurrectionem ante meridiem istius Sabbati. Pro quo

Nota officium in Sabbato sancto, quod modo inchoatur horâ octavâ matutinâ, modo

98. Licitum est Sacerdoti quotidie celebrare.

Præterquam in die sancto Parasceves.

Quo tamen non inhibent canones communionem laicalem.

Licita sunt missa privata in feria V. Cæna Domini.

Immo etiam in Sabbato sancto.

100. Quando

olim solita fuerit celebrari Missæ istius diei,

lim solitum fuisse inchoari post meridiem vel sub vesperam : ob quod adhuc in Præfatione Sacerdos tunc canit : *Sed in hac potissimum nocte.* Similiter in Canone dicit : *Et noctem sacratissimam celebrantes.* Quo tempore poterant etiam Sacerdotes privatim celebrare, Paschâ jam velut inchoato, ut constat ex *Micrologo c. 53. de Sabbato sancto* : adeoque anticipato postmodum Officio & missæ celebratione solemniori, non apparet, cur non censetur anticipatum tempus generaliter pro Sacerdotibus, qui olim initio noctis poterant celebrare. Nec apparentiam habet, quod nonnulli supponunt, signanter *Vasquez d. 232. c. 2 & 3.* Missam illam olim dictam fuisse post mediam noctem : cum id manifestè repugnet *Rabano* (qui floruit circa annum 835. juxta *Bellarminum l. de Scriptor. Eccles. l. 2. de Institut. Cleric. c. 38.* dicenti : *Hac autem die* (loquitur de Sabbato sancto) *inclinante ad vesperam, statuta celebratio noctis Dominice in Ecclesia incipit.* Et *Ordo Romanus* antiquus de Officio Sabbati sancti sub finem expressè habet : *Postea modico intervallo, ut fuerit prima stella in celo visa, sonant signa, & incipiunt canere Litamas ad Introitum, &c. Postquam finierint, scilicet Litaniam, dicit Sacerdos, Gloria in Excelsis &c.*

101. Non nisi semel in die celebrare licet.

DICO II. Non licet eidem Sacerdoti plures Missas eodem die celebrare. Ita statuitur *c. Consulisti, de celebr. Missarum, & c. Te referente, eod. tit.* ubi Honorius III. determinat hoc intelligendum esse, quacumque dignitate Sacerdos præfulgeat. Et rationem addit : *Nam & valde est felix, qui celebrat dignè unam.* Et antea idem statuerat *Alexander II. c. Sufficit, de Consecr. dist. 1.* Quàmvis olim licitum fuerit pluries in die celebrare, & *Leo Papa*, ac *Bonifacius Archiepiscopus* interdum septem aut novem Missas una die celebrasse referantur.

102. Exceptio die natalis Domini,

Excipitur I. dies Nativitatis Domini, in quo singuli Sacerdotes possunt celebrare plures Missas, ut patet ex *c. Consulisti & c. quidem tres, ut patet ex Missali Romano, & praxi Ecclesiæ* : quàmvis non obligentur.

Et casu necessitatis.

Excipitur II. casus necessitatis eodem cap. ubi dicitur : *Nisi causa necessitatis suadeat.* Quæ dum adest, pluries celebrare licet ; etiam ter vel quater, si necessitas id postulet. Neque necessitas debet esse valde magna sive extrema, sed prudenter determinanda, ut insinuant præmissa verba, & colligi potest ex *c. Sufficit* citato.

103. Quando hac substit.

Casus necessitatis in primis est, si aliquis Pastor habeat duas parochias, nec commodè possit habere substitutum. Hunc casum admittunt omnes Doctores : immo illum solum *Vasquez disp. 232. c. 5. in fine.* Secundò, si Sacerdos sumptâ communiione, ante ablutionem moneatur de communicando moribundo. Sed casus est rarus : nam si moneatur ante communionem, debet reservare particulam hostiæ

principalis ; si moneatur post ablutionem, non poterit juxta receptam Doctrinam (quàmvis Aliqui contradicant) defectu jejunii iterum celebrare. Rarum autem est, quòd Sacerdos moneatur præcisè tam parvo temporis spatio intermedio. Alii casus vel revocantur ad primum, vel sunt rari & incerti : & videri possunt apud alios, signanter *Præpositum q. 83. a. 2. dist. 3.* Videntur autem Episcopi in variis locis cognitionem causæ sibi reservare, ut (nisi forte in casu inopinato) neminem absque sua concessione permittant bis vel pluries eodem die celebrare. Quàmvis coram Deo sufficeret juxta necessitas, & in ea fundata Epykia ; quam quilibet doctus & prudens adhibere potest. Auctoritas tamen Episcopi in dubio supplere posset causæ insufficientiam viâ dispensationis. Eadem porò auctoritas in hac materia competit Prælati Regularibus exemptis, v. g. Provincialibus quoad sibi subiectos (in quos habent jurisdictionem quasi Episcopalem) puta in Missionibus constitutos &c. Nisi Papa restringat.

DICO III. Tempus celebrandi incipit ab aurora, & terminatur in meridie sive hora duodecimâ. Ita unanimiter Doctores, & patet ex *Rubricis Missalis.* Per auroram autem non intelligitur ortus solis, sed prima solis irradiatio, seu initium crepusculi, quo aliquid lucis apparet. Quod quidem crepusculum non est semper & ubique locorum æquale : cum aliquando durè duribus horis, aliquando multò minus : Immo circa solstitium æstivum incipiat in multis locis circa horam primam noctis. Ordinariè autem computatur durare horâ & quadrante, vel sesquiorâ ante ortum solis. Cumque hæc res moraliter magis quam mathematicè sit consideranda, docent plures Doctores, posse Missam inchoari duabus horis ante ortum solis, ut circa initium auroræ sit finita : quemadmodum constat sufficere, ut missa ante meridiem sit inchoata. Neque etiam meridies est ita punctualiter accipienda, quin paulò post eam liceat celebrare, præsertim accedente aliquâ rationabili causa. Quamdiu possit autem post meridiem celebrari absque gravi peccato, valde variant Doctores. Sed hoc nihil melius determinabit, quàm consuetudo, per quam hæc obligatio est primo introducta. Quæ quidem introducta videtur commoditatis gratiâ, ne plebs aut sacerdotes cogentur tam diu jejunare : cum aliqui celebrari soleret, & quidem adhibere temporibus non adeò antiquis, usque ad horam tertiam pomeridianam, quâ nimirum horâ Christus consummavit Sacrificium cruentum in cruce.

Unde *Navarrus c. 25. Manual. n. 85. ff. valdus* & quidam alii affirmant ob aliquam rationabilem causam licere celebrare ul-

que ad tertiam pomeridianam. Additque Navarrus, se id frequenter fecisse in itinere, & privilegia hac in parte pluribus dari solita concedi ad sedandos scrupulos, solumque continere jus commune. Tamen non peccaturum mortaliter, qui circa tertiam horam pomeridianam celebraret. Nonnulli alii de gravitate peccati subdubitant, eò quod consuetudo non satis appareat tali mente introducta, quodque hoc temporis circumstantia non videatur satis gravis, sintque de cetero graves obligationes restringendæ potius quam ampliandæ. Suadendum saltem in praxi, ut sine gravi causa prudenter dijudicanda tempus prandii notabiliter excedatur: etsi non credam requiri necessitatem valde gravem. Unde die festo sacerdos serius perveniens in itinere ad locum commodum celebrationi, potest sine scrupulo unâ horâ post meridiem celebrare. Merito tamen Episcopi per edicta tollerent abusum quorundam satis post meridiem celebrantium, quatenus sic sèvent desidiâ multarum præsertim nobilium personarum; quam etiam hic in Belgio experimur.

Similiter ratione loci consuetudo in partibus septentrionalibus obtinuit, ut in hieme, quando sol ibi valde serò oritur, pluribus horis ante auroram celebretur. Quomodo in Belgio & vicinis regionibus hac in parte communi mori est derogatum.

Excipitur I. dies Nativitatis Domini, in cujus nocte licitum est Missas celebrare, etiam omnes tres ad libitum, juxta communior sententiam, idque multo certius, quando adest rationalis causa. Videturque hodie ex usu etiam piorum & doctorum, in his saltem locis, res satis indubitata.

Excipitur II. privilegium, quo gaudent Episcopi (qui etiam cum aliis dispensare possunt, & consequenter id respectu suorum possent Prælati Regularium exemptorum) ut citius vel serius itinere vel alterius justo impedimenti valeant celebrare. Similiter Regularibus privilegiatis factæ sunt variæ concessiones celebrandi, tum ante auroram post Matutinum, tum post meridiem etiam usque ad nonam, seu horam tertiam pomeridianam, quæ videri possunt in *Compendio Privileg. V. Missa*. Et apud alios. Nonnullæ tamen (quod notandum est) concessiones circa anticipationem temporis factæ sunt vivæ voci Oraculo. Præterea allegat *Lugo disp. 20. de Eucharistia sect. 1. n. 27.* cum aliis privilegium *Alexandri VI. Bulla 13.* apud *Rodriguez* in Bullario concessum monasterio Benedictinorum de Monteferrato celebrandi duabus horis post mediam noctem. Quod declarat extensum esse ad totam Congregationem, adeoque communicari reliquis Ordinibus privilegiatis.

Flerincx Sum. Theol. Pars IV.

Neque hæc privilegia esse revocata per *Tridentinum sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missarum*, contra Nonnullos docet *Rodriguez 10. 1. q. 43. a. 5. Lugo sup. n. 29.* & plures alii. Denique post *Tridentinum Gregorius XIII.* concessit presbyteris Societatis Jesu facultatem celebrandi unâ horâ ante auroram & unâ post meridiem, causâ itineris vel alterius impedimenti, de licentia Præpositi Generalis vel cujusvis alterius ab eo deputati.

Excipe denique casum justæ necessitatis, prudenter dijudicandæ. Quæ quidem non debet meo iudicio esse tanta: cum præceptum hoc non videatur esse de re adeo necessariâ bono communi, aut de re valde gravi; sintque aliunde congruentiæ pro tempore matutino quantum ad celebrationem, mente maximè ad unionem cum Deo tunc temporis dispositâ, in iis præsertim, qui media nocte surgunt ad confitendum Domino. Unde *Præpositus q. 83. n. 140.* judicat sufficere hic quamlibet gravem causam; v. g. si Sacerdotes sint valde occupati in confessionibus audiendis: cum (inquit) ea causa non debeat censeri minus justa, quam iter ineundum, vel opera præstanda ab opificibus.

108.
Excipiuntur denique casus justæ necessitatis

QUESTIO XI.

In quo loco sit Missa celebranda?

olim non poterat Missa celebrari, nisi in Ecclesia consecrata, sive (ut ait *Silvester Papa.* & refertur c. *Nullus de Consecr. dist. 7.*) nisi in sacris ab Episcopo locis. Hodie autem sufficit Ecclesiam vel Oratorium esse benedictum, aut etiam non benedictum, quod tamen ad hunc solum usum debite deputatum sit, & ab Episcopo designatum, ut patet ex *Tridentino sess. 22. in Decreto de observ. in celeb. Miss.* Estque mortale peccatum, si secus fiat, utpote transgressio gravis præcepti, quod etiam sub pena depositionis imponitur c. *Nullus citate.* Ita communiter Doctores contra *Soto* & *Emanuellem Sa*: quorum opinio nullam habet probabilitatem, juxta *Præpositum q. 83. a. 3. dub. 1. n. 150.*

109.
Missa in locis sacris aut debite aut cultum dicenda

Excipitur I. necessitas, quæ juxta Doctores communiter esse potest, celebrandi in locis privatis, aut etiam sub dio, in alteri tamen viatico seu portatili: ut si Ecclesiæ sint dirute, vel ab infidelibus seu hæreticis occupatæ; si locus sacer non capiat tot confluentes, ut in supplicationibus ad parvas capellas. Item in castris militum diebus festis, aut in litore maris, dum navigantes non possunt navem deserere, aut locum sacrum opportunum habere. Immo plures recentiores Doctores censent idem licere in mari, dum tranquillum est, & periculo offusionis occurrit, idque

110.
Excipiuntur casus necessitatis

in longa navigatione, v.g. Indicâ. Ad quod tamen alii requirunt specialem licentiam Pontificis: alii censent sufficere licentiam generalem celebrandi ubique in altari portatili, vel dispensationem Episcopi. Idem est, si Sacerdoti itineranti longo tempore non occurrat locus sacer, & incidat dies solemnis.

III.
Item dispensatio.

Excipitur II. nisi fiat dispensatio. Quam ante Tridentinum poterat dare Episcopus celebrandi in quocumque loco honesto, & Missarum. & c. Hic ergo; de Consecr. dist. 1. Tridentinum autem supra mandat Episcopis, ne permittant aliquem, sive secularem, sive regularem, celebrare extra Ecclesiam, & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria ab ipsis deputanda & visitanda: hanc tamen facultatem eis non omnino ademit: qui proinde ex justa causa poterunt dispensare pro aliquot vicibus: ut celebretur in loco profano, sed honesto etiam aliis usibus deputato v.g. in cubiculo nobilis personæ ex morbo decumbentis.

Quam in casu specialem licentiam de causa potest dare Episcopus.

III.
Non obstante Concilio Tridentino.

Nec verba Concilii repugnant: iis enim tantum intelligitur prohiberi Episcopo, ne id permittat pro suo arbitrato, uti antea permittere poterat, quamvis in domo privata non esset locus divino cultui deputatus. Non agit autem Concilium de potestate in casu aliquo dispensandi ex justa causa. Ita Lessius q. 83. a. 2. n. 78. Præpositus ead. quæst. n. 147. referens Henriquez, Suarez, Toletum & plerisque alios sic sentire. Immo Zypæus in *Analyse Juris Pontificii Tit. de Celebr. Miss. n. 8.* existimat hunc locum tantum esse ad abusus extirpandos eorum, qui id suâ auctoritate præsumunt, quos ne patiantur, monentur Episcopi. Et addit verba, *non patiantur*, in rigore non significare derogationem auctoritatis Episcopalis, ut permittere non possint, ubi iusta ex causa id permittendum casuerint: neque solere existimari, quod Constitutionibus Conciliaribus ipsa primitiva Ecclesia latis (scilicet *Synodi VI. & Triburiensis* apud Azorium l. 10. *Instit. Moral. c. 26. q. 3.*) obscuro verbo derogatum sit: nec denique Episcopus in Concilio existentes facultates suas facile restringere (prout non facile restringi debent) sed augere; ut in ipso Concilio Tridentino, tam quoad Superiores, quam inferiores, plurima liquent. Ita Zypæus supra. Et consonat praxis in his locis recepta.

III.
Immo juxta receptam doctrinam possunt statim designare Oratoria privata a dispositione Tridentini.

Saltem in hoc conveniunt ferè omnes juxta Lugo d. 20. sect. 2. n. 49. post Episcopos juxta Tridentinum supra in domo privata locum certum assignare, qui maneat cultui divino deputatus, seu designare oratoria privata, & concedere, ut ibi quotidie dicatur sacrum super altari portatili; quamvis aliquo loco non sit benedictus, ut aperte colligi videtur ex verbis Concilii. Et multò certius adhuc potest approbare oratoria publica, etiam privatis ædibus annexa, quæ

nempe pariter habent liberum egressum in publicam plateam seu viam.

Refert verò Scortia & ex eo Garantini in *Rubric. Missal. P. 1. Tit. 20.* & alii litteras ab Horatio Cardinali Lancelloto jussu Pauli V. Anno 1615. ad Episcopos datas, quibus facultas designandi oratoria privata cum licentia in iis celebrandi reservatur Sedi Apostolicæ. Videant Episcopi, an eas receperint, vel an per similes litteras, quas Actor aliquis privatus (ex quo id ceteri sumperunt) datas refert, censeri debeat sufficienter derogatum tam solemnibus & Conciliaribus juribus. *Arriaga disp. 54. sect. 4. n. 27.* notat non esse receptas in partibus Septentrionalibus: cui quoad has partes Belgicas facile accederem. Immo addit *Arriaga supra* in partibus Septentrionalibus neque Tridentini prohibitionem videri receptam: cum Episcopi non solum in Oratoriis privatis, sed in locis aliis in nobilium domibus facile permittant Sacra fieri. Saltem non obstantibus præmissis litteris, adhuc posset Episcopus in suo palatio, aut etiam domo rurali habere Oratorium privatum pro Missa dicendâ: domus enim Episcopi non censetur privata.

Excipitur denique, nisi aliqui habeant privilegium. Quale habet Episcopus, celebrandi in itinere pro sua commoditate extra Ecclesiam, etiam sub dio, aut facienti celebrare, c. *finali de Privilegiis in 6.* Quod per Tridentinum non est sublatum. Prout etiam docet Rodriguez to. 1. q. 45. a. 5. Præpositus q. 83. n. 151. Lugo, *Arriaga & Clarissimi alii apud Porrel V. Altare. n. 1.* non esse per Tridentinum sublata privilegia à Sixto IV. & Alexandro VI. data fratribus Minoribus celebrandi cum altari portatili in quocumque loco honesto, quousque saltem Episcopi non contradicunt: vel quia tantum monentur Episcopi, seu eis injungitur, ne patiantur extra dedicata Oratoria celebrari; adeoque tacentibus Episcopis nihil scrupuli movendum sit Religiosis, ad quos Concilii textus non dirigitur: vel quia non derogatur privilegii Regularium, ut respondet Præpositus supra. existimatis clausulam finalem Decreti, *Non obstantibus privilegiis*, commode referri posse ad immediata præcedentia, nimirum, *Atque ad ea inviolate servanda censuris Ecclesiasticis aliisque penis, quæ ipsorum arbitrio constituantur, fidelem populum compellant.* Vel denique potius, quia privilegium quoad FF. Prædicatores & Minores est insertum Corpori Juris cap. *In hls 30. de Privil.* adeoque ut quoad hos saltem censetur revocatum, videtur non sufficere simplex clausula *non obstantibus privilegiis.* Quidquid sit, censéo saltem privilegium hoc non esse facile prædicandum; prout neque in Ordine nostro, quantum scio, practicatur.

Postea verò cum derogatione

idem privilegium concessit Gregorius XIII. Sacerdotibus Societatis Jesu, sed cum restrictione, scilicet in Missionibus suis, & de judicio Generalis vel per eum Praepositi provincialis. Vide Rodriguez sup. a. 4. Idem etiam Pontifex concessit Societati, & consequenter aliis communicantibus in privilegiis Societatis, ut non obstante Tridentino in suis domibus possint dici Missae (intellige cum Suarez & aliis etiam a presbyteris secularibus) in privato oratorio à provinciali approbata absque Episcopi approbatione.

Præterea est peccatum mortale celebrare in Ecclesia polluta aut violata. Ita omnes Doctores. Et colligitur ex toto Titulo de Consecrat. Ecclesia, & gravitate ipsius materiae prohibita.

Violatur autem & polluitur Ecclesia primò per homicidium mortaliter peccaminosum, cujus causa, v. g. vulnus, debet dari intrâ Ecclesiam. Sufficit autem, ut sit injuriosum sanctitati loci, etsi non sit injuriosum occiso, ut si quis occidat se ipsum, aut judex reum bene meritum in Ecclesia. Aliud est, si amens alterum occidat, vel etiam sui comatos justè se defendendo.

Secundò violatur per injuriosam sanguinis effusionem, quæ copiosa sit, & cujus causa sit data intrâ Ecclesiam, idque cum tam gravi percussione seu læsione corporis, ut sit peccatum mortale, non tantum in ratione læsionis honoris, sed in ratione læsionis corporalis. Unde si casu vel in justam sui defensionem excutiat alteri sanguis, vel cum veniali tantum injuria (v. g. dum pueri ex veniali tantum cholera excutiant sibi invicem è naribus sanguinem) non polluitur. Non est tamen necesse, ut sanguis effluat in pavimentum, sed sufficit, quòd jus causa detur in Ecclesia, etiam si sanguis reciperetur in sudarium vel extra Ecclesiam emitteretur. Indifferens est etiam, sive lædens sit intrâ, sive extra Ecclesiam, modò læsus sit intrâ. Item sive lædat proximum consentientem, sive invitum, aut etiam seipsum, modò actio fuerit mortalis. Quantumcumque autem malè aliquis tractetur in Ecclesia, modò non moriatur, nec sanguis effundatur, ipsa non polluitur.

Tertiò violatur humani seminis emissio mortalter peccaminosa facta intrâ templum. Secus est, si fiat in campanili aut locis subterraneis. Debet etiam juxta Doctores communiter fieri in vigilia; & consequenter Ecclesia non violatur, si fiat, omisso in somno, etsi causa sit data in vigilia. Indifferens tamen est, utrum fiat per pollutionem, vel fornicationem. De actu conjugali dubitatur, quibusdam absolute affirmantibus, aliis negantibus: Plurimis cum quadam modificatione dicentibus, per illum pollui tunc solum, quando actus spectatis circumstantiis est sacrile-

gus & mortalis. Juxta quos proinde, dum conjuges v. g. ex necessitate diu manere coguntur intrâ templum, idque cum periculo incontinentiæ, sicut tunc actus conjugalis ibi exercitus non est mortalis, sic nec violat locum sacrum. Ita Suarez, Cominck, Praepositus, Lessius l. 4. de Justitia c. 3. dub. 12. & alii. Estque hæc opinio probabilissima, atque adeo in praxi sequenda, juxta Dicastillo disp. 9. de matrim. dub. 5. qui tamen cum aliis probabilem putat opinionem, quam tenet Glossa in can. Ecclesius de Consecr. dist. 1. Basilius Pontius & nonnulli alii, Ecclesiam simpliciter non violari per copulam conjugalem: cum poenæ sint restringendæ, quantum fieri potest: videatur autem jus explicari posse de effusione seminis alioquin, illicita seu extra copulam conjugalem, sicut intelligitur de effusione illicita sanguinis. Sic enim habetur cap. fin. de Consecr. Eccles. Si Ecclesia in usumque semine fuerit, aut sanguinis effusione polluta. Idemque insinuat ly polluta. Non constat autem, actum conjugalem aliàs esse ab Ecclesia prohibitum intuitu reverentiæ loci sacri.

Quartò violatur per sepulturam excommunicati non tolerati. Item per sepulturam hominis pagani. Intellige, quando est natus ex utero: infans enim adhuc in utero materno existens potest cum matre sepeliri, cum qua censetur quid unum: Similium quoque sepultura, etiam facta sine culpa, violat Ecclesiam. Nomine tamen Infidelium seu Paganorum hic non comprehenduntur Catechumenos, eò quòd hi repentur fideles, notavit Arriaga disp. 54. sect. 5. n. 36.

Est autem advertendum I. polluta Ecclesia pollui simul cœmeterium; non contra: nam cœmeterium est accessorium Ecclesiae, accessorium autem sequitur suum principalem. Si tamen cœmeterium sit ab Ecclesia remotum, eà polluta non polluitur; ut expressè deciditur, in unico, de Consecr. Eccles. in 6.

Advertendum II. locum sacrum in prædictis casibus non censeri pollutum, nisi de eis publicè constet, sive evidentia facti, sive confessione auctoris, sive aliâ ratione. Quare quamdiu res manet occulta, sic ut non nisi pauci sciant, Ecclesia non est polluta; polluetur tamen, quandocumque propalabitur. Ita communiter Doctores. Vide Suarez disp. 81 sect. 4. §. Secundo dubitari solent.

Advertendum III. si Ecclesia fuerit solum benedicta, posse per Sacerdotem cum aqua ab ipso benedicta reconciliari, ut colligunt Doctores communiter ex c. si Ecclesia de Consecr. Ecclesia. Idem est de reconciliatione cœmeterii, quando ipsum vulgari modò solitatie, non autem cum Ecclesia consecrata, fuit benedictum. Si verò Ecclesia sit consecrata, debet per Episcopum reconciliari aqua ab aliquo Epi-

120. Quando polluitur per sepulturam Excommunicati vitandi vel Pagani.

121. Quando polluta Ecclesia polluitur cœmeterium.

Requiritur ad violationem loci, ut de ea publicè constet.

122. Qualiter & per quos locus Sacre violatus reconciliatur.

scopo benedicta cum vino & cinere. Prælati tamen Regulares ex privilegio *Leobius X. Bulla 6. in Bullario Rodriguez* possunt suas Ecclesias consecratas, quando pollutæ sunt, reconciliare; sed aqua ab Episcopo benedicta cum vino & cinere: nisi Episcopus distet ultra duas dietas; tunc enim reconciliare possunt aqua à se benedicta. Vide *Rodriguez to. 1. q. 19. a. 6. Portel V. Ecclesia in Additione n. 10.* Immo ex privilegio ejusdem Pontificis possunt iidem Prælati suas Ecclesias & cimiteria benedicere.

Advertendum IV. *Alphonsum à Castro, Avila, Sa* & quosdam alios existimare, Ecclesiam violatam sufficienter reconciliari per præsentiam corporis Christi, si bona fide contingat in ea Missam celebrari. Sed oppositum est dicendum cum *Povel supra n. 5. Preposito* & aliis passim: eò quòd Ecclesia, ex cujus voluntate inducitur & tollitur violatio, ad hanc tollendam non ordinaverit celebrationem Missæ, sed aliam determinatam ceremoniam. Deinde quia aliàs Ecclesia reconciliaretur, etiam celebratio fieret mala fide: aut etiam quando sit in necessitate ex dispensatione Episcopi, aut quando Ecclesia violatur Canone inchoato ante consecrationem, & sacerdos Missam, uti debet, prosequitur usque ad finem: quia semper est eadem præsentia Christi & dignitas Sacrificii. Denique Ecclesiæ, vel altaria non consecrata, seu non benedicta, per hoc non fiunt consecrata, seu benedicta, quòd in eis Sacrificium celebretur (aliàs sanè etiam loca privata, in quibus id fieret, censerentur mox consecrata) ergo nec violata reconciliantur.

Advertendum V. Et si communiter sit grave peccatum celebrare in Ecclesia violata (ob cujus violationem etiam Missa est dimittenda, si ipsam violari contingat. Canone necdum inchoato, juxta *Rubricas Missalis parte 3. s. 10.* & Doctores communiter: quamvis *Roderico de Arriaga disp. 54. sect. 5. n. 40.* non videatur, Ecclesiam tam rigide id prohibere, ut si jam sit post oblationem hostiæ & calicis, etiam ante Canonem, teneatur sacerdos desistere, eò quòd verè tunc sit moraliter inchoatum Sacrificium) tamen interdum id fieri potest ex licentia Episcopi ob aliquam necessitatem seu justam causam, juxta *D. Thomam q. 83. a. 3. ad 2.* & alios Doctores. Immo tam gravis posset esse necessitas, ut locus sit Epykiæ seu excusationi, etiam citra dispensationem, aut recursum ad Episcopum, juxta *Lesium q. 83. n. 85. Lugo disp. 20. n. 63.* & alios. v. g. si in die festo populus non habeat aliam Ecclesiam, in qua possit Missam audire; si Vaticum infirmo dandum, &c.

Adverte denique Ecclesiam semel consecratam debere iterum consecrari, quando est ab igne exusta, juxta *cap. Ecclesiis 20. de Consecr. dist. 1.* quod est desumptum ex *Concilio Nicæno.* Hoc tamen intelligendum est

cum modificatione, quæ habetur *cap. Lignis de Consecrat. Ecclesie*, si parietes ipsi sint destructi: si enim hi in sua integritate perseverint, licet tectum corruent, seu ligna Ecclesiæ ædificia sint consumpta, non debet Ecclesia denuò consecrari. Quòd si autem amplius velit *cap. Ecclesiis*, est per posteriora jura ei derogatum. Prout eidem derogatum est in hoc, quòd Ecclesiæ sanguine aut fæmine pollutas statuatursam consecrandas esse (si de strictè dicta consecratione ibi sit sermo) ut patet ex *cap. Propositi & cap. Aqua de Consecr. Ecclesia.* Quòd si parietes successeve destruantur, ita tamen ut reparentur, antequam major pars censeatur perisse vel destructa esse Ecclesia non perdit suam consecrationem; sed tunc, quando omnes aut major pars eorum simul destruantur vel destructi manent, ut habet *Navarrus c. 27. Man. n. 258. Sylvester Sa, Prepositus, Lugo* & alii passim contra *Glossam in cap. Propositi* citatum, & quosdam alios: tunc enim non censetur destrui Ecclesia, sed moraliter eadem perseverare.

QUESTIO XII.

De Altari, ejusque sacro Apparatu ad celebrandum requisito.

DICO I. Ad Sacrificium Missæ licite offerendum requiritur Altare lapideum chrismatem unctione benedictum ab Episcopo vel ex Commensione solius Pontificis simplici Sacerdote, Patet ex praxi Ecclesiæ & communi Doctorum sensu. Et in hoc locus Pontifex potest dispensare. Multique existimant hanc consuetudinem antiquissimam coepisse à S. Silvestro; qui, concessa Ecclesiæ pace, sancivit, ut deinceps altaria ex lapide fierent, ut in ejus actis, & in officio Ecclesiastico Dedicationis Basilicæ Salvatoris legitur: cum antea etiam in ligneo aris seu menis (quæ designabant crucem ligneam, seu altare Sacrificii cruenti) Sacrificia tempore persecutionis, quo fixa plerumque loca fideles vix habere poterant, offerri solerent, exterque adhuc altare lignum, in quo Princeps Apostolorum sacrificasse dicitur. Nihilominus ante *Silvestri* sanctionem, *Auctor Operis de Cardinalibus Christi operibus* (qui si non sit Cyprianus, saltem coævus est, prout constare ait *Pamelius in Argum. Operis*) serm. de *Vocatione Christi* mentionem facit lapidum altaris oleo seu chrismate decoratorum. Immo inter decreta *Evaristi Pape* (qui sedit ante *Alexandrum primum*) legitur: *Si altaria non fuerint lapidea, ad celebranda divina officia non consecrantur.* Sic ex Codice librorum quingue l. 4. c. 8. refert *Binius Tom. 1. Concil. Haud satis tamen constat mihi, quòd sit decretum authenticum.* Mysticam altaris lapidei significationem allegat *D. Thomas q. 83. a. 3. ad 5.*

123.
Nonnulli
putarunt
violationem
tollit per
Missam
bona fide in
loco cele-
bratam.
Ced oppositi
probat.

124.
Quando
licet in
Ecclesia
polluta
Missam
inchoare
aut perficere.

125.
Quando
Ecclesia
consecratio
tollatur, ut
sit recon-
secranda.

quod nempe representet petram, quæ Christus est, sive etiam sepulchrum Christi, quod lapideum fuit. Ratio litteralis fuit commo- ditas, quæ est in materia obvia & durabili.

Altare est duplex, fixum & portatile. Fixum est integra structura alicui loco seu basi affixa. Illud dum consecratur, integra structura simul consecratur: amittiturque consecratio, si lapis superpositus amoveatur à basi, vel per enormem fractionem, c. *Ad hoc & c. Quid in dubiis, de Consecr. Ecclesie*. Portatile sive viaticum non est alicui loco fixum, sed mobile, soletque appellari ara. Et hoc sufficit ad celebrandum etiam citra privilegium, etsi reliqua altaris structura non sit lapidea. Neque amittit consecrationem, etsi à ligno, cui solet ad ornatum tantum aut faciliorem conservationem includi, separatur, juxta plerosque Doctores. Quod verum est, etsi in ligno sit sigillum, aut locus reliquiarum: nam reliquæ non sunt de substantia consecrationis altaris juxta Doctores communius: cum nullo jure id exprimitur. Et quàmvis exprimeretur, est per consuetudinem sublatum, ut iidem Auctores testantur. Deinde jura intelligi possent (uti & *antiquale Romanum*) de præcepto, non autem quod requirantur reliquæ ad valorem consecrationis altaris; aut etiam de altari fixo. Sanè cum altare debeat esse de lapide, si tam necessariò requirantur ad ipsum reliquæ, harum locus potius in lapide ipso, quàm in ligno ipsum circumdante esse debet: cujus oppositum tamen interdum fieri videmus.

Amittit itaque altare portatile consecrationem, quando ita frangitur, ut calix cum patena continente hostiam non possit majori parti imponi; immo tunc amplius consecrari nequit, quando autem major pars sufficit illius solius ratio est habenda. Unde diligenter advertendum est, ut saltem (quod etiam sufficit juxta *Rubricas parte 1. §. 20.*) major pars calicis & hostiæ imponatur isti lapidi consecrato: quàmvis (ut monet *Suarez*) non sit scrupulosè cõtandum, etsi ex aliqua parte ligno aut lapidi non consecrato innitantur.

Advertè hic posse etiam juxta altaris portatilis consecrari longam aliquam mensam lapideam mobilem: quod enim portatile sit parvum vel magnum, est omnino per accidens ad consecrationem, solumque deservit commodiori translationi. Unde talis ara per translationem similiter non amitteret consecrationem: etsi hanc amittat, si sit mensa altaris fixi, & proportionatè consecrata, per motionem de loco: nisi fortè tota altaris structura cum sua mensa retinendo integram & eandem compositionem ab uno in alium Ecclesie locum mutaretur; tunc enim non amitteret consecrationem juxta *Suarez disp. 81. sect. 5. §. Tertio additur*.

Dico II. Altare, in quo celebratur,

debet esse coopertum mappâ saltem duplici, quarum una totam ejus mensam tegat. Patet ex communi sensu, & ex perpetuo Ecclesie usu. Dixi, saltem duplici (subintellige cum pluribus Doctoribus, vel unâ duplicatâ) quia etsi c. *Si per negligentiam, de Consecr. dist. 2.* & in *Rubricis Missalis* requirantur tres aut loco duarum breviorum una duplicata, idque sit omnino decentius & in Ecclesiis bene regulatis jam fiat: consuetudo tamen contrariam præscripsit; ut Doctores testantur. Immo si ob necessitatem aliquam tantum adhibeatur una cum corporali, non videtur fore mortale, juxta *Azorium, Præpositum & alios*: nam omisio non videtur esse rei gravis, & cum tanto rigore præceptæ: Si tamen corporale sit paulò majus, potest plicari, & altera pars servire loco secundæ mappæ.

Prædictæ autem mappæ solent ab Episcopo, aut habente potestatem benedici: quàmvis juxta plurimos probatissimos Doctores id non sit necessarium: immo *Vasquez* dicat hoc esse certum, eò quòd nec jure nec consuetudine præcipiatur. Hodie tamen videtur consuetudo magis invalescere, præsertim ubi commodè adiri possunt qui polent facultate benediciendi: Et pro mapparum benedictione non solum præscribitur formula in *Missali & Ritualibus* (ubi alioquin habentur formulæ benediciendi varia non necessariò benedicienda) sed etiam in *Rubricis Missalis Parte 1. §. 20.* eandem benedictio præscribitur, & *Parte 3. §. 10.* inter defectus in ipso ministerio occurrentes recensetur: *Si mappæ non sint benedictæ.*

Dico III. Requiritur præterea aliud linteam, quod Corporale dicitur, & ex lino tantum esse debet, nec serico vel auro in medio intextum, sed totum album & mundum & ab Episcopo vel alio habente facultatem simul cum palla benedictum. Patet ex *Rubricis Missalis & usu Ecclesie & c. Consulto de Consecr. dist. 1.* Hoc linteam olim (ut nunc etiam fit apud Ecclesias Orientales) non tantum deserviebat, ut corpus Domini & calix ei imponeretur, sed etiam ut aliqua ejus parte calix cooperiretur. Unde complectebatur tam illud quod nunc corporale dicitur, quàm pallam. Et hinc consequenter juxta Doctores & *Rubricas Missalis* debet palla, ex ea saltem parte quâ tangit calicem, esse linea, alba & benedicta, eadem scilicet benedictione, quâ corporale.

Videtur tamen quoad hoc materia esse levis, & consuetudo multis in locis contraria; ut ad oculum patet, atque etiam testatur *Soto dist. 13. q. 2. a. 5. in fine*: qui idcirco non videtur in hoc facere difficultatem: uti nec ego propterea omitterem celebrare. Quàmvis omnino præfectis Ecclesiarum cordi esse debeat, ut in hoc, uti in ceteris, exactè serventur Regulæ Missalis.

Aliare quor mappis debeat esse coopertum.

131. An debeant esse benedictæ.

132. Requiritur insuper corporale ex lino album.

Quod olim simul operiebat calicem, uti nunc facit palla.

Quæ sit eadem materia, & similiter benedicta.

An vel quis sit quoad hoc obligatio.

Circa

133.
Possunt corporalia & palle esse ex canabe vel gossipio.

133. Circa hoc verò, quod dictum est, corporalia & pallas (idem est de albis & nappis) debere esse lineas, observandum est ex Thoma Tamburino l. 1. de Sacrif. Missæ c. 5. §. 3. n. 3. sufficere quòd sint ex canabe, ut idem certum putat: eò quòd telæ istæ in communi usu vestium & acceptiõne hominum censentur lineæ, etsi specie physicâ differant. Ex quo sequi videtur idem esse tenendum (& tenet Azorius, probabileque censet Tamburinus: s. n. 4.) de telis textis ex gossipio, vulgò *Catoen*.

134.
Requiritur etiam candela accensa.

Dico IV. Requiritur lumen accensum. Patet ex consuetudine & indubitato omnium sensu. Idem colligitur ex c. *Litteras, de Celeb. Missarum*, ubi graviter decernitur puniendus Presbyter, tum ob alia crimina, tum etiam, quia sine igne celebraverat. Requiritur autem ex usu Ecclesiæ antiquissimo candela ex cera. Unde Ministri, qui in Ecclesia ordinantur ad luminaria accendenda & ferenda, dicti sunt Ceroferarii. Sufficitque de rigore una candela cerea juxta Doctores communiter.

Esi debeat ut sint dua.

Ut proinde ad solam decentiam pertineat, quòd in *Regulis Missalis Parte 1. §. 20.* præscribuntur duæ candelæ; uti & hoc, quod parandus dicitur cereus ad elevationem Sacramenti accendendus. In necessitate quoque sufficit lucerna ex oleo, immo etiam candela ex sevo. Et quidem Plures non requirunt necessitatem magnam, etiam ut cum candela sebacea celebretur licite, sed prudenti id relinquendum iudicio ex parte defectus ceræ; quæ si morali adhibita diligentia haberi nequeat, tunc (inquiunt) celebretur cum alio lumine, & non propterea omittatur celebratio. Ita *Dicastrillo d. 4. n. 160. dnb. 9.* qui censet secluso scandalo fatius esse, celebrare cum lumine olei, quam non celebrare.

In necessitate, etsi non magna, sufficit lucerna ex oleo, & candela ex sevo.

135.
Adeste etiam debet Missale, an semper.

Dico V. Requiritur etiam juxta Rubricas liber Missalis, qui saltem contineat Canonem, idque juxta Doctores communiter sub mortali, ne in re tanti momenti memoria hominem fallat. Probabile tamen est (ut docet *Lugo d. 20. c. 78.* referens *Layman; Villalobos; Ledesma; Diana; Vasquez*) licere absque eo justâ de causâ celebrare, absente scandalo & periculo erroris. Et sane quòd ad Canonem attinet, quem Plures quotidie celebrantes interdum non inspicunt, non dubito, quin possit sæpe abesse errandi periculum. Scandalo vel potiùs admirationi possit facile occurrì, vel non esse illius periculum. Unde etiam *Suarez disp. 81. sect. 6. §. Quarto requirunt*, fatetur se sufficientem peccati rationem tali casu non invenire.

136.
Crux in medio altaris ponenda, circa obli-

Solet præterea apponi crux, ut præscribitur in Rubricis Missalis. Ejus tamen ommissio non est peccatum, saltem grave; cum nullum jus aut consuetudo, aut etiam ipsa materia hoc indicet. Quare ob hujus de-

fectum non necessarîo esset omittendum Sacrum: cum ipsa celebratio alioquin omittenda sit causa non modica, sufficienter excusans defectum hunc. Quanto crux haberi commodè non potest. Insuper solet apponi tabella Secretarum infra pedem Crucis: ut quoque præscribunt Rubricæ Missalis novi: sed certò nulla est obligatio.

Denique in Rubricis Missalis novi fit mentio pallii seu antependii altaris: quòd ipsum ex decentia, sed sine obligatione, ornatur.

QUESTIO XIII.

De Sacris Vasis & Vestimentis, & reliquis ad celebrandum requisitis?

Dico I. Ad licite celebrandum requiritur calix & patena. Consistit ex consuetudine, & c. *Vasa & c. Vi calix, de Censura dist. 1.* Quæ etsi desumpta sint ex Conciliis provincialibus, tamen sunt ab Ecclesia recepta. Debet autem calix esse ex auro vel argento, vel ratione paupertatis solum ex stanno, ut habetur c. *Vi calix cit.* Quòd etiam usus confirmat. Nullo autem modo ex vitro, ut ibidem cavetur: neque ex ligno, ut prohibetur ibidem, & c. *Vasa cit.* & c. *Litteras de Celeb. Missarum.* Neque ex ære, ut auri calice, ut prohibetur c. *Vi calix*, quia ob vini virtutem æruginem, quæ vomitum prouocat, ut ibidem dicitur. Sufficit tamen cuppam esse ex prædicta materia: per enim esse potest ex ære, auri calice, vel etiam plumbum, ut patet ex consuetudine. Ex qua posset quæque alicubi desumi causa excusans eos, qui utuntur calice æreo: prout in ipsa Urbe Romana calice innumeros calices & patenas ex ære totos seu cupro inaurato, testatur *Lugo disp. 20. sect. 4.* Non est etiam strictè præceptum nec consuetudine receptum, quòd dum sola cuppa est argentea, sit intus inaurata, quòdque patena argentea sit similiter inaurata; etsi id in Rubricis Missalis recogniti part. 2. §. 1. præscribatur.

Calix cum patena debet esse consecratus. Patet ex usu, & sensu communi: & insinuatur c. *Vnico, de sacra Vnctione*, in fine. Amittit autem Consecrationem, quando tam enormiter frangitur, ut ad usum Sacrificii nequeat servare. Quòd si separatur pes à cuppa, amittit juxta omnes Consecrationem calix, si sit fixus: non tamen si sit tornavilis, seu absque ipsis calicis fractione separabilis sic cuppa à pede, juxta communem Doctorum sententiam, quæ quam usus confirmat. Inde namque constat stat ejusmodi calicem tali ratione consecrari. Præterea per illam artificiosam

rationem cuppæ à pedibus non censetur prior forma calicis perire, sive calix mutari, sed manet idem communi iudicio, aptusque moraliter ad usum suum; uti periculum Episcopale, quod est frequenter tornatile ad maiorem transferendi commoditatem. Immo satis probabile est, non perdi Consecrationem, etsi de novo inauratur, ut docet S. Cominck, Diana & multi alii, contra Suarez, Lessium & alios satis probabiliter oppositum docentes: quia moraliter remanet idem calix, qui erat consecratus: sicut eadem Ecclesia est, & consecrata manet, etsi de novo dealbetur. Neque inauratio videtur pars principalis, sed potius accessoria: sicut quando pars modica corporalis reficitur, etsi refectio, cadat super partem, quæ occupatur ab integra hostia, non e quidem censetur nisi pars accessoria, & minus principalis. Nec etiam simile est de cuppa subtilissima auri, qui ponitur intrâ cuppam talis calicis, ut arguit Suarez: quia ibi esset duplex vas. Admittit tamen etiam Suarez & alii auctores oppositæ sententiæ, consecrationem calicis saltem non perire, etsi deauratio pereat; uti pedetentim perire solet per continuum usum.

De pyxide sive ciborio (idem est de lunula in Remonstrantia) dubitatur hic, an debeat benedici. Varii Recentiores affirmant, non solum quia in Pontificali Romano peculiaris pro ea ponitur benedictio; sed etiam quia in Rubricis Missalis reformati, parte 2. præscribitur, ut particulæ consecrandæ collocentur in corporali, vel calice consecrato, vel vase mundo benedicto. Alii tamen passim censent, non esse obligationem: eod quod in Pontificali ponantur benedictiones variæ non præceptæ, Rubrica, verò solum præscribat quod aliunde non est iure præceptum, sed quod congruentius est; prout indubie est quod Eucharistia immediate continens sit benedictum. Id verò indubitatum est, quod sufficiat simplex benedictio: quam adhibere possunt ii, qui possunt benedicere corporalia, & reliqua paramenta, in quibus chrisma non intervenit. Denique materia pyxidis non est determinata; sed ex decencia est eadem, quæ calicis.

Dico II. Requiritur etiam purificatorium, ut patet ex usu. Ex quo similiter, & recepta Doctorum sententiâ contra Layman l. 5. Tract. 5. c. 6. n. 12 ac denique ex eo, quod nulla in Pontificali vel Ritualibus reperitur præscripta pro eo benedictio; satis constat, ipsum non necessario benedici. Unde posset quis loco purificatorii adhibere mundum sudarium, dummodò ipsum postea non impendat usui profano.

Dico III. Requiritur ad celebrandum certa quædam vestimenta, scilicet amictus, alba, cingulum, manipulus, stola & casula, idque sub mortali juxta Doctores communiter. Quamquam teste Præposito aliqui

probabiliter existiment non fore mortale, si unum aut alterum omittatur in necessitate; ut cingulum, manipulus vel stola. Illud etiam probabile est, in necessitate posse nos uti stolâ pro manipulo & cingulo, & similiter manipulo oblongo pro stolâ; quia similem habent benedictionem.

Debent autem hæc vestimenta esse benedicta, ut præscribitur can. Vestimenta, de Consecr. dist. 1. Benedici verò debent ab Episcopo, vel aliis habentibus à Pontifice facultatem. Qualem habent Prælati, etiam locales, Ordinum mendicantium, & in eorum absentia Vicarii, saltem pro propriis Ecclesiis, ex concessionibus Pontificum (quæ videri possunt in Compendio Privilegiorum V. Benedictæ, & apud Rodriguez to. 1. q. 19. a. 2. & Regularium alios) per quas præfatis conceditur potestas benedicendi corporalia & omnia alia paramenta Ecclesiastica, in quibus chrisma non intervenit; quod intervenit in Consecratione calicis & altarium. Plures tamen contendunt, prælatos non posse illa benedicere pro alienis usibus seu Ecclesiis, prout nulla Privilegia sonare videntur. Alii multo oppositum existimant. Quibus favet quotidiana praxis, saltem his in locis. Pro qua etiam est expressum privilegium Innocentii VIII. vivâ voce (ut refert Compendium Societatis) concessum Congregationi S. Justinae (quod etiam refertur apud Rodriguez supra, & in Compendio supra in additione Cappuccini) cujus privilegia indubie participant Ordines mendicantes. Et quàmvis Capitulum generale Mechliniense (quod fuit celebratum Anno 1464. sub Vicariis generalibus Observantium, dudum ante unionem perfectam sub Leone X.) prioris alicujus Pontificis concessionem restrinxerit ad proprios dumtaxat usus: hæc tamen restrictione quidem in Ordine nostro Seraphico locum habet: tum quia privilegium Innocentii VIII. est posterius; tum quia ordinationes Atius Capituli hodie certò non obligant, sed omnino sunt abolitæ; & aliunde privilegia antiqua generaliter concessa revixerunt per varias eorumdem confirmationes postea factas motu proprio & ex certa scientia. Immo illud ipsum Capitulum solum fuit celebratum ab & pro Fratribus ab hac parte montium constitutis: quos Itali vocant Ultramontanos, nos vero Cismontanos vocamus.

Unde etiam non obstat restrictio ejusdem Capituli, quæ ad prælatos Provinciales & Guardianos restrinxit Privilegiu Sixti IV. concedens generaliter Sacerdotibus Fratrum Minorum facultatē benedicendi paramenta altaris, & indumenta, exceptis corporalibus dumtaxat (quod esse in usu apud Dominicanos, quibus convenit per communicationem, testatur Portel V. Benedicere, in addit. n. 2.) quo minus possent fratres præfati eo uti: quàmvis in his locis non utantur.

142. Quæ debet benedici ab Episcopo vel prædictis pontificiâ facultate.

Quam habet Prælati Regularium Mendicantium etiam circa corporalia & mappas altaris.

An etiam pro usibus alienis.

143. An Sacerdotes horum Ordinum non prælati possint ea benedicere, exceptis corporalibus

Magis

Magis ob stare posset, quod tam hoc quam Innocentii VIII. privilegium sit vivæ vœcis oraculum. Quo loco autem sint hodie habenda huiusmodi oracula, præsertim postmodum (ut loquuntur) bullata alibi indicavimus, & pendere insuper potest ex eo, utrum Decretum revocatum. In his aut istis locis sit in vigore. Videri etiam potest quædam Concessio Bonifacii IX. apud *Compendium Privileg. V. Benedicere, in Annat. Cordube.*

Quid intelligatur hic nomine benedictionis solennis.

Quod verò in privilegiis dicitur de benedictione solenni, intelligitur de solemnitate sita in hoc, quod benedicens adhibeat versus, competentes alioquin Episcopis solemniter benedicientibus, scilicet *Adjuvorum nostrum &c.* & *Sit nomen Domini benedictum &c.* ut notat *Sorbus in Addit. ad Compend. V. Benedicere.*

144. Campana juxta Recentiores ab Episcopis consecranda.

Eadem operâ hic observandum, Consecrationem seu benedictionem campanarum ex sententia variorum Recentiorum censeri reservatam solis Episcopis, seu iis qui possunt calices vel altaria consecrare; eò quod similiter intervehiat usus chrismatum. Ita *Barbosa l. 1. de jure Ecclesiast. c. 11. n. 105. Ascarius Tamburinus to 1. de jure Altarium disp. 23. q. 12.* (ubi tamen extra rem adducit *Guthelmum Durandum & Stephanum Durantium*) & alii. Admittit tamen idem *Barbosa supra* simplicem benedictionem (in qua videlicet ommitteretur Chrisma) posse ab Episcopis delegari. Eademque consequenter competit Prælati Mendicantium; prout iisdem competit facultas benedicendi ipsismet Ecclesiis suorum Ordinum & quævis alia, in quibus non intervenit Chrisma. Immo in Belgio delegat Episcopi Decanis ruralibus aliisque Sacerdotibus consecrationem campanarum: cujus formula, in qua etiam fit mentio chrismatum, describitur in ipso Pastoralis Mechliniensis, in quo alioquin sola Pastoralia sunt posita. Quorum proinde opinione usus iste chrismatum videretur non esse ita reservatus ordini Episcopali: uti nec reservata est unctio baptizati in vertice, quæ fit cum chrismate à parochis. Denique nullo jure reperitur expressum, quod campanarum necessariò debeant benedici: nisi quod

A quibus possint simpliciter benedici.

S. Congregatio Rituum 5. Julii 1614. censuerit (ut refert *Barbosa l. 2. c. 3. n. 68.*) posse Episcopum prohibere, suis scilicet Pastoribus & diocesanis subditis, ne campanarum pulsentur, si non sint benedictæ.

An benedictio illarum sit strictè recepta.

Porro paramenta seu vestimenta sacra amittunt benedictionem suam, quando ita franguntur, ut non censeantur apta ad suum consuetum usum; ut si manica separetur ab alba; si cingulum ita frangatur, ut neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem; secus est, si longior pars adhuc sufficiat. Aliqui volunt in fractione prima licere uti partibus simul nexis; quod in rigore falsum est. Aliqui etiam apud *Diana p. 1. Tract.*

145. Quando paramenta amittant suam benedictionem.

14. de Celebr. Missar. resol. 68. volunt tantum esse veniale ob levitatem materiæ. Difficile videtur, quòd ob hoc deberet omitti Missa, saltem cum aliquo in omnimòdo notabili. Requiritur præterea in paramentis & vasis Ecclesiasticis munditia, tum ex natura rei, tum ex c. *Relinqui volumus, De custodia Ecclesiæ charissimæ*, ubi Innocentius III. cum Concilio generali Lateranensi, postquam retulisset: *Sunt & alij, qui non solum Ecclesiis dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, non & ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrore, subjungit: Præcipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia & vestimenta prædicta, munda & nitida conserventur.* Nimis enim videtur absurdum, in sacris foris negligere, quæ de deceret etiam in profanis. Quia in re potest interdum committi mortale peccatum, adhibendo saltem corporalia valde notabiliter immunda, contra reverentiam tanto Sacramento debitam, ut notat *Emmanuel Sa, Angelus, Tabiena, Silvius, Suarez, & alii, quos refert, & sequitur Bonacina disp. 4. q. ult. de Missa Sacrificio, pu 9. n. 23.* Et quæ signum defectus vivæ fidei, & munditiæ interioris, neglectus munditiæ in hisce rebus Planèque intolerabilis est. Abusus, calices interdum manere tam immundos, ut vis honestus detrectaret potum communem sumere ex tam immundis vasis: corporalia item, & sæpius purificatoria reperiri tam sordida, ut adeò sordidis sudariis honestus vix uteretur ad emundationem parium.

Petes: An paramenta & vasa sacra possunt à quovis licite tangi? Resp. quantum ad mappas altaris & indumenta Sacerdotum, certum esse ex sensu & praxi omnium, quòd sic, nec jura, quæ in oppositum sunt, amplius esse in usu. Ad pyxides verò & lunulas etiam benedictas quovis attingi, videntur similiter posse tangi à laicis, quando necdum Eucharistiam continuerunt.

Idem est de corporalibus & purificatoriis necdum usui applicatis. Similiter Acolythis vel alij Clerici extra sacrum ministerium possunt contingere sacra vasa vacua, & calicem vacuum, juxta *Suarez d. 81. scilicet 5. Tertium exemplum*: quàmvis dum celebratur Missa solus id Acolythis & in alio gradu constitutis concedat ex c. *Non dicitur 2. dist. 23. & c. Nullus. 1. dist. 24.* Quod autem ad laicos & feminas spectat, certum in primis est, non conguere, ut tangent calices consecratos, vel patenas, uti nec, post contactum Eucharistiæ, corporalia &c. Certum præterea est, non esse grave peccatum, si facileque esse causam excusantem: nisi quòd, dum actu continent Eucharistiam, ab inferioribus Diacono tangi manu non queant (quod tamen non est natum fieri planè voluntariè à timoratis) sine periculo gravius peccati, ut *Quidam* notant.

Esse autem veniale, si à laicis aut feminis

tangantur calices vel patenae consecratae, sive ante sive post usum, pyxides aut corporalia, aut purificatoria post usum, est communis doctrina & sensus tinctorum. Ideo Sixtus IV. concessit vivae vocis oraculo omnibus fratribus Clericis & laicis, ut cum reverentia possint sine scrupulo conscientiae tangere calices, corporalia & alia ornamenta; ut refertur in *Compendio Privilegorum V. Ornamenta Ecclesiastica*. Idem antea concesserat Fratribus laicis Callistus III. Et postmodum Leo X. rogatus id concedere recusavit, nisi cum magna restrictione: ut refertur in *Compendio V. Laici Fratres*. Quod signum est, Pontificem consuisse id sine privilegio non licere. Oppositum nihilominus fuisse defendit *Thomas Tamburinus l. 1. de sacris missae 2. §. 1.* dicens idem tenere *Soto, Bartholomaeum ab Angelis, & alios*: conaturque fuisse dissolvere singulos textus canonum, qui in oppositum allegantur. Consuetudo tamen & sensus communis aliter jus interpretatur. Immo *Azorius, Henriquez, Bonacina & alii*, quos citat & sequitur *Castro Palao Tr. 22. disp. un. pu. 10. n. 13.* (et si parte 2. *disp. de Adoratione pu. 6. n. 24.* oppositum sequatur cum *Suarez supra*) censent per sacros homines, quibus liceat sacra vasa & corporalia tangere, intelligi solos ordinibus sacris insignitos. Quibus favet consuetudo. Unde etiam solet prima lotio corporalibus & purificatoriis adhiberi à diacono, aut certe à subdiacono: deinde ulterior lotio semini aut monialibus ad id aptioribus, uti reparatio eorumdem, committi. Subestque tunc causa sufficiens, scilicet jam insinuata. Hoc insum autem non parvum erga res sacras aestimationem ac venerationem in personis laicis conciliat.

Petes II. An vestimenta ac vasa profana possint converti in usus sacros? Resp. Affirmum tamen usus sacris apta sint; vel appetuntur quantum ad formam, & ubi necessesse fuerit, quo ad benedictionem vel consecrationem. Patet: quia id nullibi prohibetur. Et usus idem confirmat. Immo etiam antiquitus domus privatae aut templa idolorum fuerunt conversa in templa Dei & Basilicas Sanctorum.

Petes III. An è contrà licitum sit vasa aut vestimenta seu alia divino cultui consecrata convertere in usus profanos? Resp. immutata forma non posse indubiè id fieri, c. *In sancta, c. Vestimenta, & c. Ad nuptiarum, de Consecr. dist. 1.* Et ob hanc causam *Balthasar* rex fuit graviter punitus; prout habetur *Dan. 5.* ac etiam allegatur *de Vestimenta*.

Hinc colligitur, non sine sacrilegio posse sacros calices adhiberi in communi mensa, nec corporalia ad emungendas nares &c. Posset tamen locum habere levitas materiae, v.g. si quis semel leviter abstergeret sudorem mappâ benedictâ &c. Non censetur quoque usus profanus, aut contra Canones,

Herinc Sum. Theol. Pars IV.

quod sacerdotibus defunctis adhibeantur vestimenta sacerdotalia, quibuscum sepeliuntur: neque quod vestes sacrae interdum adhibeantur ad sacram tragœdiam.

Quod si forma mutetur, atque adeò benedictio seu consecratio tollatur, omnino convenit, ut ad usus profanos non redeant, sed vel comburantur, vel alio decenti modo consumantur; ut praescribitur c. *Ligna & c. Altera de Consecr. dist. 1.* Unde Doctores communiter inferunt, hoc ipsum esse de necessitate praeccepti. Quàmvis *Castro Palao supra* *disp. de Adorat. n. 25.* probabile putet, secluso scandalo nullum vel levissimum in hac applicatione peccatum intervenire: & quàmvis Canonibus citatis contrarium insinuetur, ob necessitatem tamen excusari posse irreverentiam, quae ibi potest praesumi. Verisimile saltem est juxta *Præpositum 9. 83. 4. 3. dub. 6.* (qui refert *Sa V. Ecclesia n. 2.*) ex licentia Episcopi hæc posse in usus profanos converti. Et consequenter ex licentia aliorum habentium Episcopalem potestatem respectivè idem fieri posset, dum adest rationalis causa, vel aliqua necessitas.

Dico IV. Ad celebrandum requiritur minister, & sufficit unus. Utrumque patet ex universali consuetudine Ecclesiae. Nihilominus in casu necessitatis, posset missa celebrari sine ministro, v. g. ad communicandum moribundum: vel si alioquin Sacerdos in die festo non posset audire Sacrum: item si Missa jam inchoatâ minister recedat, & expectatus non redeat. Ratio est: quia praecceptum in consuetudine fundamentum non cesset obligare, nisi extra casum necessitatis.

Hic minister non potest esse femina, ut patet ex c. *Inhibendum, de cohabitatione clericorum & mulierum*. Ubi prohibetur, ut nulla femina ad altare praesumat accedere aut Presbytero ministrare. Unde Doctores passim existimant in necessitate potius esse celebrandum sine ministro, quàm feminâ ministrante. An autem in Belgio aut vicinis locis, ubi saltem deficiente ministro masculino, virgines, praesertim religiosae, superioribus conventibus indies in monasteriis ministrant celebranti, consuetudo isti juri derogaverit, merito posset dubitari. *Præpositus & Coninck* qui eam viderunt, dicunt non esse tolerandam. Non ausim tamen tales damnare peccati, praesertim mortalis, ubi & quàm diu toleratur hic usus: qui apud nostras Moniales non toleratur. Saltè potest femina respondere à longè (uti etiâ respondent Moniales in Choro) ministrante Sacerdoti viro, etsi hic nesciat respondere; aut fortè etiam Sacerdote sibi met ministrante aquam & vinum, si ea habeat ad altare praeparata, quâdo minister masculus haberi non posset.

Dico V. Ex honestate debet Sacerdos esse indutus calceis: quâquam hac de re nullum extet praecceptum obligans, praesertim sub mortali, sed solum sit honestatis, adeoq;

H h

151.
Quid censendum, si forma mutetur.

152.
Ad celebrandum requiritur unus saltem minister.

153.
Ubi masculus.

Quid censendum de opposito usu alibi vigente.

Ad solam decentiam spectat, quod celestiale

gravis sit
calceatus.

154.
Non est ob-
ligatio; sal-
tem gravis,
præmittendi
matutinum
celebrationi
missæ.

facili possit esse causa excusans, sic ut ob-
horum defectum non sit omittenda missa.

Dico VI. Non est gravis obligatio præ-
mittendi Sacro privatam etiam lectionem præ-
matutini cum laudibus. Ita communiter
Theologi recentiores, contra multos alios,
præsertim antiquiores. Immo juxta quosdã
nulla est obligatio; utpote nullo jure indu-
cta. Quod erit in rigore verum sit, præfer-
tim, quando adest aliqua rationalis causa,
absque omni tamen prorsus causa secus fa-
ciens vix videtur excusandus à culpa veni-
li alicujus supinæ negligentiae vel torporis.
Ratio Conclusionis est: quia horæ matu-
tinæ non habent necessariam connexionem
cum officio Missæ quoad materiam (cùm
Missæ frequenter ab officio discrepet) adeo-
que multo minus quoad tempus & ordi-
nem. Immo major est conæctio inter ma-
tutinum & parvas horas (quæ tamen abs-
que gravi peccato per transpositionem præ-
mittuntur matutino) quàm inter matuti-
num & Sacrum: ut proinde nõ videatur
postpositio matutini esse materia gravis, et-
si in jure inveniretur prohibita: in quo ta-
men non prohibetur.

Ordinatio proinde Rubricarum est à
fortiori citra strictam obligationem; uti
constat esse, quod additur: *Et orationi aliquan-
tulum vacet.* Inter defectus quidem in mini-
sterio occurrentes iste connumeratur: sed
non omnes isti sunt mortales, uti si desit
tertia mappa, aut sit non benedicta, si non
adsint plura luminaria cerea, sed unicum, si
cingulum non sit benedictum, vel juxta va-
rios, si absit Missale, secluso errandi periculo.
Adde istum defectum fuisse connumera-
tum à Theologis, per Pium V. adhibitis, qui
fortasse in contraria opinione, tunc satis re-
cepta, fuerunt: quæ tamen nunc deserta est
à Doctoribus communiter; adeoque etiam
gravis obligatio, si quæ fuisset, mitigata
jam foret contrario sensu Doctorum & pra-
xi seu usu timoratorum, adque inspiciente &
non contradicente Ecclesiâ. Quod etiam
gravis obligatio aliquando fuisset, aut et-
iamnum esset, constat ad summum non fo-
re, nisi quando matutinum cum laudibus
præmitti potest absque incommodo, et si
non adeo gravi.

156.
Non est gra-
vis obligatio
dicendi ora-
tiones inter
vestiendum
prescripias.

Idem est de
prepara-
mentis in
Missali as-
signatis.

Similiter non est gravis obligatio dicendi
orationes, quæ præscribuntur Sacerdoti,
dum se vestit: quidquid contrarium dixerit
Navarrus & quidam alii: nusquam enim stri-
ctè præcipiuntur: & quàmvis absolutè præ-
ceptæ forent, tamen etiam omnes simul nõ
faciunt gravem materiam: sed valde levem:
& aliàs valde irrationabiliter multiplican-
tur graves obligationes legum humanarum
& peccata mortalia sine necessitate. Nullam
etiam existimo esse obligationem, aut certè
non gravè, præmittendi præparamenta, mo-
dò Sacerdos sit alioquin per meditationes
pias bene præparatus: non enim assignantur

in Missali per modum præcepti, sed pro op-
portunitate & commoditate Sacerdotis per
modum consilii & directionis, ut ait Suarez
disp. 82. in principio. Et consolat ipse modus
loquendi Rubricarum Missalis p. 2. §. 1. ubi di-
citur: *Orationi aliquantulum vacet, & Orationes
infra postas pro temporis opportunitate dicat.* Un-
de idem habet sensus & praxis etiam do-
ctissimorum pariter ac piissimorum nullius
peccati scrupulum in hoc facientium.

QUÆSTIO XIV.

De Supplendis defectibus in Missa occurrentibus ac de Ritibus Missæ.

DUBITATUR primò, quomodo sup-
plendus sit defectus in Missa occur-
rens, quando in sumptione calicis advertit
Sacerdos non fuisse vinum, sed aquam aut
alium liquorem? Resp. quòd vel denuò con-
secranda sit hostia cum vino, præviâ oblatio-
ne saltem mente conceptâ, incipiendo à
verbis, *Qui pridie quàm pateretur*, ut præscri-
bunt Rubricæ juxta sententiam Thomæ: vel
de novo consecrandus sit solus calix sine
pane, incipiendo à verbis, *Simili modo post-
quam canarum est*; & post Consecrationem
reliquis ommissis sumendus. Quod postre-
mum esse magis congruum, docet Scotus disp.
8. quæst. 3. nu. 7. quem sequitur Navarrus,
Suarez, Vasquez & passim Recentiores: si
enim denuò consecratur utraque species,
non tam perficietur Sacrificium prius,
quàm reficietur, seu fiet novum; cùm ta-
men potius secundum jura & rationem sit
perficiendum, adeoque solum cautè sup-
plendum, quod incautè fuerat prætermis-
sum. Rubricæ autem sunt tantum instru-
ctiones quædam doctrinales, datæ secun-
dum probabilem doctrinam, non magis obli-
gantes, quàm doctrina; in qua fundantur,
ut inquit Suarez disput. 85. sect. 1. §. Ad Pri-
mam Confirmationem. Adde Rubricas Missæ
reformati p. 3 §. 4. num. 5. consulere sententiam
Scoti, quando Sacerdos celebrat publicè lect
coram aliis (prout ordinariè contingit) nam
certè tunc quæ sine nota potest curri in-
fundi vitium ablutionis & modicum a-
quæ, silenterque post oblationem saltem
mente conceptam præmissâ Consecratio-
ne illud sumere, deinde ad secundam &
ordinariam ablutionem procedere. Quod
si Sacerdos per ignorantiam, inadverten-
tiam, aut alium modum, prædictum defe-
ctum supplere omiserit, donec Sacrum est
absolutum & ab altari recesserit, nullatenus
debet iterum consecrare ad supplendum
defectum, immo non potest: quia tunc est
moraliter distincta actio. Ita Suarez, supra
& alii.

Dubio

158. Dubitatur secundò, quid faciendum sit, quando Sacerdos, qui plures hostias detulit ad altare ad communicandum populum, dubitat, an habuerit debitam intentionem consecrandi? Resp. si Sacerdos vere de hoc dubitet, dicat Sacerdoti celebraturo, ut eas sub conditione consecret, modo dubium sit probabile: nisi malit postsumptionem sanguinis ipsemet eas sumere, idque commodum fuerit. Alioquin in hac materia non oportet scrupulosum esse, ne via pluribus malis aperitur. Constat quòque Sacerdotem eo ipso, quo detulit hostias ad altare, videri habuisse intentionem sufficientem ad Consecrationem.

159. Dubitatur tertio, quid faciendum, si celebrans non recordetur se dixisse ea, quae in Consecratione communiter dicuntur? Resp. non debere propterea turbari, ut inquit Rubricae. Et meritò: quia factorum aut dictorum, etiam sine dubio rationabili, saepe non recordamur defectum reflexionis.

Si tamen certò ei constaret, se omisisse aliquid eorum, quae sunt de necessitate Sacramenti, deberet resumere ipsam formam absolutè aliàs, si valdè probabiliter de hoc dubitet, sub tacita conditione. Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius; ut inquit Rubricae. Unde etiam, si oblitus fuerit in Missa Gloria in Excelsis, aut Credo, aut aliquid simile, non debet, si postquam aliquantulum progressus memor fiat, supplere quod omisissum est, cum perturbatione Ordinis ab Ecclesia praescripti; ut notat Bonacina d. 4. q. ult. de Missae Sacrificio pu. 10. n. 16. post Silvestrum, Suarez, Reginaldum & Coninck quos citat.

Non apparet tamen, cur non possit aut non debeat interitum Sacerdos repetere, si inter secrete orandum quid notabile omisisset, & post pauca verba certò id adverteret: id enim commodè & sine notabili turbatione Ordinis fieri potest. Sic etiam frequens est, ut incepto Communicantes, vel Hanc igitur oblationem, incidat additio faciendam infra Octavam Paschae v. g. ad quam recitandam regredi, post pauca verba juxta formam ordinariam dici coepit, non est inconueniens. Similiter si ante consecrationem certò recordetur Sacerdos, se omisisse mixtionem aquae, debet illam supplere. Pleuraque alia, quae de supplendis defectibus in Missa occurrentibus dici possunt, satis explicantur in Rubricis Missalis. Qui plura desiderat, adeat Suarez disp. 85. Apud quem etiam & apud Gabrielem Biel & alios videri potest explicatio partium Missae in particulari.

161. Dubitatur quarto, qualiter peccet, qui aliquid omittit, vel addit in Missa? Resp. peccare mortaliter ex genere suo. Quod addo: nam levitas materiae & inadvertentia excusat. Unde omittere Gloria in Excelsis, sa addens vel de eam minuens, vel Credo, aut simile quid, non est mortale, ex levitate materiae. Ordinariè etiam tunc adest oblivio seu inadvertentia. Idem est de Epistola vel Evangelio in Missa solemnè, si Sacerdos ea privatim non legat, ut Plures docent, sive quia Rubricae submissam tunc lectionem ordinantes sunt directivae, sive quia in Missa solemnè, in qua nihilominus à Ministris cantantur, talis omissio videtur exigua.

Immo Thomas Tamburinus lib. 2. cap. 5. §. 2. num. 6. allegans Sanchez opinatur Sacerdotem celebrantem cum Diacono & Subdiacono melius facturum, si dum hi cantant Epistolam & Evangelium, ipse attentè audiat, nec secrete recitet. Quod extendit ob paritatem rationis ad Gloria, Credo, Prophetias Sabbati sancti, Passionem Domini, & similia, quae in majori hebdomada, & in Missa solemnè ab aliis à celebrante cantari solent. Sed hoc aperte repugnat praxi, & apertius Rubricis Missalis; quae etsi hac in parte forent merè directivae, dant saltem consilium de meliori. Similiter in additione excusat levitas materiae, ut si absque intentione inducendi novum ritum Sacerdos velut privata persona adderet in Missa O sacrum convivium etc. vel quid simile ex privata devotione; aut in Canone nomen alicujus Sancti, v. g. de quo fit festum.

162. Opinio Thomae Tamburini refutatur.

163. In Canone nominandus Episcopus loci, etiam à peregrinis etiam Regularibus.

Quòd si Regularis non nominaret Episcopum loci (qui etiam à peregrinantibus, non autem Episcopus ipsius Sacerdotis nominandus est) sed ejus vice suum Generalem, declaravit S. Congregatio apud Diana Parte 2. Tract. 14. Resol. 40. esse mortale. Sed haec non constat declarationem esse authenticam juxta Tamburinum supra §. 3. num. 7. qui existimat id ipsum esse leve, nisi cum ferret ad mutandum ritum, vel ex contemptu Episcopi, vel ob aliquid simile. Nec putat de cetero S. Congregationem voluisse id quod ex se leve est sub mortali prohibere. Facilius nihilominus subesse posset culpa gravis mutationi factae in Canone: qui certeretur gravissimi ponderis. Propriè autem incipit Canon, juxta Doctores (quod etiam videntur supponere Scriptores antiquiores, signanter Honorius Augustinodunensis l. 1. de antiquo Ritum Missar. cap. 107. Tom. 12. Biblioth. Patrum Edit. Colon.) ab illo: Te igitur clementissime Pater, & finitur ad Pater noster, ut iidem docent aut supponunt. Et quidem S. Gregorium censuisse, ut Oratio Dominica recitaretur mox post Canonem, refert Berno Augustensis Abbas (qui floruit ante 600. annos) l. de quibusd. reb. ad Offic. Miss. speculatibus c. 1. To. 1. Biblioth. Patrum.

Quando incipiat & finiat Canon.

164. Circa ritum Missae observandum est, Rubricas non omnes esse strictè praeceptivas, seu obligare ad peccatum mortale ex genere suo: sed plurimas solum esse directivas.

vas, seu solum de consilio, neque obligare, saltem sub mortali. Ad dignoscendum autem, quænam tales sint, adhibet *Lugo d. 20. sect. 4.* hanc regulam, Omnes scilicet Rubricas ut tales esse directivas, illas autem solum censendas esse præceptivas, quæ continent seu notant aliquid, quod aliàs ex jure vel ex legitima consuetudine graviter jubetur, vel in ipsis Rubricis expresse sub mortali præcipitur. Ex qua regula facile erit in particulari has ab illis discernere. Graviter nihilominus vitandus est neglectus factorum rituum cum scandalo populi, vel junctus contemptui, vel intolerabili incurie, quæ quis illos ita scilicet seu ut plurimum non curat addiscere seu servare, vel adjunctum habens animum inducendi novos ritus. Vide *ambrosium supra §. 1 & Marchant tom 2. tract. 2. p. 2. ut. 4. quæst. 2. §. 4. dub. 9.*

165.
Missæ ex
usu antiquo
Ecclesiæ non
est celebranda
linguâ
vulgari.

Solum restat contra Hæreticos nostri temporis ostendendum, quod Missa non sit dicenda necessarîo linguâ vulgari, neque etiam omnia sint in ea pronuntianda clarâ voce. Quod utrumque definit *Tridentinum sess. 22. an. 9.* Videri potest *cap. 8. præsentis sessionis.* Quantum ad primum attinet, constat quidem non esse oppositum in se malum, aut à Christo vetitum; tamen justis de causis Ecclesiæ consuevit non alia lingua uti, quam doctrinali, Græca vel Latina, admittens tamen aliquid Hebraicæ linguæ (quæ tres linguæ titulo crucis Domini fuerunt honoratæ) quia lingua Latina est apud eruditos usitata in Occidente, Græca verò in Oriente olim præsertim. Id namque habet antiquus Ecclesiæ usus; ut ex omnibus etiam vetustissimis Liturgiis satis constat, & bene deducit *Bellarminus l. 2. de verbo Dei cap. 15.* Et sanè insolentissimæ insanix est, usum universalis Ecclesiæ culpâre juxta *Augustinum Epist. 118. c. 5.* Potest etenim Ecclesiâ in similibus accidentalibus statuere seu determinare, quod convenientius judicaverit.

166.
Congruentia
assignatur.

Convenientia autem fundatur partim in eo, quod ob varietatem, quæ in linguis vulgaribus sæpe & facile intervenit, frequens foret variatio in Missæ celebratione necessaria; partim, quod si in singulis locis Missa celebraretur linguâ vulgari & patriâ, nimia foret varietas in Ecclesiâ, & cum maximo Fidelium dispendio tolleretur Ecclesiæ communicatio, adeo ut pauci Sacerdotes possent in alienis regionibus celebrare; partim quod majestas rerum quæ aguntur, exigat linguam magis venerandam & gravem; quodque mysteria populari linguâ celebrata facile vilescerent apud multos rudiores & plebeos (esto in aliquibus excitaretur aliunde major devotio) de rebus juxta suam intelligentiam judicantes, nec mysteria ac tropos capientes; partim, quod quæ in Sacrificio Missæ dicuntur, non tam ad instructionem populi (ut) con-

cio) quam ad Deum ipsum referantur. Et quamquam secundario deservire possint etiam ad instructionem populi, facile & efficacius id potest, & debet suppleri per Parochos in Concionibus, ut præscribit etiam *Tridentinum sess. 22. cap. 8.*

Nec refert, quod Paulus V. concesserit Anno 1615. die 27. Junii ut apud Sinenfes Missa & Officium divinum dicatur idioma Sinenfis, ut Auctores recentiores referunt. Item quod Moravis (*Estæ Eneâ Sylvio de Origine Bohem. cap. 15.*) sit concessum, ut officium divinum facerent linguâ Sclavonica; idque post auditam cælitus vocem: *Omnis spiritus laudet Dominum, & omnis lingua consecratur ei.* Nam id pendet à voluntate Ecclesiæ, quæ potuit hac in re dispensare cum istis Nationibus. Et quidem quoad Sinenfes non dispensavit, ut missa diceretur linguâ apud ipsos vulgari, sed aliâ, quæ est interatorum apud ipsos, ut testatur *Præpositus q. 83. art. 4. d. b. 1.* Moravis autem id concessum fuit in principio quando totum regnum simul convertebatur ad fidem, nec inveniri poterant, qui pro omnibus Latino celebrarent; eâ verò necessitate cessante amplexi sunt morem Ecclesiæ Romanæ. Vox autem illa audita designat tantum, id non esse in se malum: est non semper in omnibus circumstantiis prælegendum. Ita respondet *Sylvius q. 83. art. 4. s. Queritur II. ad 4. ex Bellarmino sup. c. 16. in fine.* Vide *Palavittinum lib. 18. Hist. Trid. c. 10. n. 3. & 4.* allegantem & explicantem verba Joannis VIII. indulgentis, ac Gregorii VII. post annos ducentos post, causâ cessationem denegatis.

Quod ad secundum, apud Hæreticos in salumniam vocatur, attinet, non apparet quid mali sit, vel quod inconveniens in hoc, quod in Officio publico quedam secretò dicantur: nam sufficit quod dicantur ministro publico & ad publicam utilitatem: cur ergo non potuit Ecclesiâ præscribere, ut aliqua secretò dicerentur? Quod sine sufficienti ratione, factum non esse perluadet satis ipsa Ecclesiæ auctoritas, esto nos causam ipsam non penetraremus. Ratio autem, inter varias mysticas seu congruas, esse potuit, quod ipsum silentium in operatione mysterii excisset attentionem ac venerationem, ut & ipsa quoque varietas ad devotionem conducit. Quare *Basilius l. de Spiritu sancto c. 27.* ait: *Qui in primordiis Ecclesiæ certis ritibus præscriperunt Apostoli & Patres, in oculis silentioque mysteriis suam servare dignitatem. Neque enim omnino mysterium est, quod ad populares ac vulgares aures essentur.* Unde & ipsi Ethnicis lumine naturæ id agnovêre. Et in lege veteri ex divina institutione idem cernitur, supranter *levit. 15.* ubi dum Sacrificium thauri describitur, jubetur Sacerdos pergere velum, ibique precari, non solum non auditus, sed ne visus quidem à populo.

Unde etiam in Ecclesia Græca quædam submissè proferuntur à sacerdote; ut ex Liturgia s. Chrysostomi est manifestum; quamvis in illa verba Consecrationis proferantur altè. Quod parum refert: quia poterunt diversæ Ecclesiæ diversa præscribere, propter varias hinc inde congruentias occurrentes, à singulis uniformiter servanda. Occasio autem proferendi secretò verba consecrationis in Ecclesia Latinà desumpta videtur (ut graves Auctores, etiam antiqui referunt) ex miraculoso ac horribili exemplo relato à Sophronio (qui floruit ante Damascenum & VII. Synodum) in Prælo spirituali c. 196. de parvulis pastoribus, qui ex alta verborum formæ prohuntiatione ipsa didicerant, iisque abutebantur. Cujus verissimi miraculi mendacem relationem à Kemnizio factam refutat Bellarminus l. 2. de Missa c. 12. in fine.

Nec refert, quòd Christus altà voce consecraverit. Nam circumstantia ista aut similes nullatenus concludunt ita nobis esse faciendum: cum etiam consecraverit sub noctem, non jejunus, recumbens &c. Etiam ratio fuit in Christo ita agendi: ut scilicet doceret Apostolos formam, quâ uti in consecratione deberent.

QUÆSTIO XV.

De Stipendio Missæ & Obligatione inde resultante.

CERTUM in primis est ex communissima praxi, etiam piissimorum & doctissimorum Sacerdotum, per totam Ecclesiam, idque ex monte Episcoporum, ipsiusque Pontificis, idipsum in suis Decretis manifestè supponentis, licere Sacerdoti accipere stipendium pro Missa, non quidem per modum pretii (quod foret simoniacum) sed stipendii, ad sui sustentationem. Nam qui altari servit, de altari vivere debet, juxta Apostolum 1. ad Cor. 9. Quare Missam gratis donat & offert; uti & Parochus alia Sacramenta ac sacra ministeria, etsi recipere, aut etiam exigere valeat stipendium sustentationis. Prout etiam Sacerdos potest accipere panem & vinum ceteraque necessaria huic ministerio; & consequenter etiam potest aliquid accipere necessarium ipsi ministro sustentando. Unde posset licitè ex natura rei, & secluso scandalo pusillorum de stipendio pacisci: quod enim quis peracto opere licito tenetur jure naturæ dare, non est per se illicitum antè opus in pactum deducere. Item potest promissum seu constitutum ex Verbo, etiam à judice; qui obligatur ei ipsum adjudicare: signanter dum veluti legitimum est ab Ordinario taxatum.

ibus, sed etiam in divitibus, sive ex suo, sive ex Christi patrimonio, hoc locum habet (etsi possit in his interdum macula seu nota avaritiæ concurrere) juxta Doctores communiter: nam habent equidem titulum communem, adeoque jus similiter se sustentandi, si velint, ex altaris ministerio.

Immo idipsum locum habet in Beneficiatis ad celebrandum adstrictis, pro diebus, quibus sic adstricti sunt, dummodo non sint obligati ad applicandam Missam, sed solum ad celebrandum pro commoditate populi aut honore Ecclesiæ; ut habet praxis quotidiana, & communis Doctorum, etiam Recentiorum, sensus; contra quosdam alios Recentiores: neque enim præjudicat illis, pro quorum commoditate debet Missam facere, neque quidquam minus accipiunt alii, quibus integrè Missam applicat: neque aliquid jus obstat.

Exstat quidem Declaratio Cardinalium super decreta novissima Urbani VIII. de celebratione Missarum (quæ cum suis Declarationibus extant in Bullario Romano & apud Bassæum V. Missa VII) in qua habetur, Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare, ratione beneficii, seu cappellæ, legati, aut salarii, si elemosynas pro aliis etiam Missis celebrandis susceperint, non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere. Verùm hæc declaratio loquitur de casu, quo Sacerdotes sunt aliundè ex justitia obligati ad celebrandas Missas cum earumdem applicatione: tali namque casu non possunt accepto stipendio etiam applicare aliis; quantumvis ipsi Sacerdotes forent pauperes. An autem sit tantum obligatio dicendi Missam sine applicatione, an insuper cum applicatione ex tenore & circumstantiis foundationis, legati, vel postulationis colligendum est. De que vide Thomam Tamburinum l. 3. de Sacrificio c. 1. §. 3. num. 15. & seqq.

Ex dictis colligitur posse Missam solemnem, quæ alioquin quotidie conventualiter celebranda supponitur, pro stipendio applicari aliis, quando scilicet non est aliundè specialis obligatio applicandi, sive Conventui, sive Fundatoribus, sive alicui alteri.

Petes I. An si Sacerdos acceperit v. g. quatuor stipendia à quatuor petentibus, possit celebrare quatuor Missas pro omnibus simul, sic ut singulæ pro rata prosint omnibus? Resp. omnino posse: quia si singuli accipiunt, quòd eis debetur, idque tempore, ut supponitur, debito. Ita Doctores passim contra Nonnullos.

Petes II. An pro una Missa possint accipi à diversis plura minuta stipendia usque ad quantitatem stipendii justii? Resp. posse quidem iure à sacerdote exigere stipendium integrum lege aut consuetudine taxatum, immò alios obligari ad id præstandum, nisi sacerdos sit minori stipendio contentus.

Neque tantum in pauperibus Sacerdos Herinx Sum. Theol. Pars IV.

172. Aut Beneficiatis more ad celebrandum adstrictis non autem ad applicandum.

173. Satis De Declarationi Cardinalium.

174. Corollarium.

175. An plura stipendia possint unum

usque ad
quæsitatem
iusti stipen-
di.

suo iuri cedendo. Alioquin *Leo X. Bulla VII.* apud *Confectum* decrevit, non teneri, salva conscientiarum puritate, fratres ad tot Missas, quot elemosynæ tenues, & quæ non æquivalent valori unius Julii, fuerint oblatae: quasi concedat ad maiorem securitatem, quod per se licebat, etiam taxando Julium pro stipendio, utique tunc temporis saltem satis honesto. Quare numerum Missarum posse minui ad rationem integri & consueti stipendii, nisi sacerdos oppositum expresse promiserit, affirmant *Corduba, Azorius* & alii apud *Aversa q. 11. de sacro Missæ. sect. 17.* & in casu, quo sacerdos, nimia coactus inopia, diminuta stipendia acceptavit, *Peyrinus* loquens etiam post *Decreta Urbani VIII.* apud *Aversa supra.*

Vetum S. Congregatio seu potius *Urbanus VIII.* ubi pro pluribus Missis celebrandis stipendia, quantumcumque incongrua, sive ab una, sive à pluribus personis, collata fuerunt, aut conferentur in futurum... sub attestatione divini Iudicii mandat & præcipit, ut absolute tot Missæ celebrentur, quot ad rationem attributa elemosinae præscriptæ fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant: quin if. mō graviter peccent, & ad restitutionem teneantur. Et ad exactiorem Decreti observantiam revocat Privilegia quibusvis concessa, quibus indulgetur, ut certarum Missarum vel Anniversariorum celebratione aut aliquibus Collecis seu Orationibus plurimum Missarum oneribus in futurum suscipiendis satisfiat. Quamvis autem *Thomas Tamburinus supra n. 53.* putet nihilominus oppositum adhuc esse licitum, explicando Decretum, quod velit tot Missas celebrari, quot fuerint præscriptæ juxta ratam datæ elemosynæ, quatenus nempe sufficientis ad tantum numerum: obstant tamen satis manifestè verba Decreti in quo expresse agitur, ubi stipendia quantumcumque incongrua conferuntur. Et in declarationibus dubiorum, quæ occasione Decretorum emerferant, ad tertium quaesitum, An cum Ordinarius præscripserit elemosynam congruam, juxta qualitatem loci, personarum & temporum, sacerdotes accipientes stipendium minus congruo teneantur Missas ab offerente præscriptas celebrare, responsum fuit, Teneri. Ratio est: quia sacerdos accipiens stipendia incongrua, censetur iisdem contentus, adeoque se obligare ad numerum Missarum ab offerente proscriptum. Immo ipsa verba Decreti videntur innuere obligationem ex natura rei in verbis: Alioquin ii, ad quos pertinet, suæ obligationi non satisfaciant: quin immo graviter peccent, scilicet contra justitiam, & ad restitutionem teneantur. Nisi quis malit Pontificem jure hoc positivo reddere sacerdotes aliter incapaces domini, sic ut stipendia non faciant sua. Quod tamen in jure solet fieri aliis loquendi formulis. Accedit, quod sermo sit de stipendiis etiam quæ in præterito Collata fuerunt: quod est apertum indicium, agi de debito ex naturâ rei præxi-

stente. Nihilominus adhuc posset Sacerdos altero admonito de insufficientiâ stipendii, ipsoque consentiente, Missas ad justam taxam diminuere. Similiter si in scio Sacerdote deponatur stipendium diminutum, potest is admonito petente, aut, si ob justam causam eoque, etiam non admissito, pro rata diminuere numerum Missarum. Et hæc ratione posset excusari praxis quarundam Ecclesiarum: nisi forte insuper excusetur aliorum iudicium alicubi, quod Decretum non sit ibi usum receptum, sitque juris merè positivi.

Petes III. An; qui Missam suscipi celebrandam cum certa elemosyna, possit eandem Missam alteri, parte ejusdem elemosynæ sibi retentâ, committere? Resp. etsi id non appareat, tamen illicitum ex natura rei, ut exemplis ex aliis contractibus desumptis confirmari posset; habet nihilominus speciem quamdam turpis quaestus, estque merito prohibitum per Decretum *Urbani VIII.* (Propositionem, quæ asserit adhuc licitum id post decretum *Urbani VIII.* seu ejus vigore supposito, reprobat *Alcander VII.* saltem ut scandalosam) & quidem juxta plerisque graviter, etiam *Bordonus tom. 1. v. 2. Resol. 25. quæst. 18.* (ut refert *Aversa quæst. 11. sect. 17.*) putet secus facientem solum peccare venialiter, nec teneri ad restitutionem partis sibi retentæ. Tamen gravitas materiæ & causæ, absolutaque prohibitio satis indicant gravitatem culpæ.

Hoc equidem Decretum non tangit Beneficiatos, qui (ut Cardinales & Clarissimi) possunt excessum consueti stipendii, aut pro Missis à se alioqui celebrandis assignatis, retinere sibi ipsis. Ut etiam id potest Cappellanus habens salarium stabile instar Beneficiati.

Excipitur etiam casus, quo pinguius stipendium datur per modum elemosynæ tanquam à speciali amico & benefactore loci vel personæ, adeoque non tantum intuitu Missæ, pro qua utique aliis non daret tam extraordinarium stipendium. Secus solet juxta Declarationem Cardinalium, si ex mera devotione & liberalitate indifferenti ad personas daretur stipendium pinguius solum pro ipsa celebratione Missæ, sive eius intuitu. Similiter quando alter Sacerdos in hujusmodi diminutum stipendium scienter & spontè consentit: prout interdum rationabile est ipsum consentire ex eo, quod indemnitati quarundam Ecclesiarum Regularium, ubi indifferenter plurimæ Missæ petuntur, & non raro multo postmodum partim non satisfit, partim non præbetur justum stipendium, sit frequenter necessarium ex pinguiori aliarum stipendio partem reservare. Alia excusatio adduci posset pro iis locis, in quibus Decreta Urbani, nec sunt publicata, nec usu recepta, & signanter hoc

Decre-

Decretum: ut patet in Belgio, in quo contraria praxis passim viget, immo ante annos non multos paucis sacerdotibus Decretum istud innouetur; quod ex recentioribus quibusdam Scriptoribus postmodum cepit magis innotescere. Immo *Marchinus* apud *Thomam Tamburinum* lib. 3. c. 1. §. 5. num. 12. ait se audivisse in multis Italiæ locis, & Romæ in multis Collegiatis, hoc Decretum quoad hanc partem non servari.

Petes IV. An Sacerdos possit accipere duplex stipendium pro una Missa, applicando uni partem illam fructus, quæ ipsi sacrificanti respondet? Nonnulli affirmant, etiam post Decreta *Urbani VIII.* Resp. Neg. etiam independentem ad Decretis præfatis, quæ huic responsioni plurimum favent. Immo censuit S. Congregatio 25. Jan. 1659. casum esse comprehensum in Decretis aliis editis (scilicet *Urbani VIII.*) quibus prohibetur, ne duplex stipendium seu elemosyna pro unica Missa recipiatur. Quam sententiam S. Congregatio *Alexander VII.* dein 29. Januarii approbavit & Decretum publicari iussit: fructumque oppositum statuit inter Propositiones 45. à se reprobatas Ratio est; quia incertum est, an pars illa sit alteri applicabilis. Similiter incertum est, an ista portio sit ex opere operato, & quanta sit: etsi Quidam conjectent æquivalere portioni, quæ datur ei, pro quo offertur: Quidam vero æquivalere circiter quoad tertiam solum partem. His namque incertitudinibus exponi nolunt dantes certum stipendium, qui censentur exigere fructum sacrificii certum.

Hinc etiam non potest Sacerdos regulariter loquendo accipere à duobus stipendium, quorum uni applicet fructum satisfactorium, alteri imperatorium alicujus beneficii: sensus enim consuetus petentium missam est, ut utrumque fructum sibi acquirere velint, nisi explicant contrarium, vel hoc ex circumstantiis colligatur. Si namque significant; hic quidem, se esse contentum impetratione beneficii: iste vero, se solum velle satisfactionem pro pœnis; volentibus & consentientibus non fiet injuria. Immo si quis liberaliter erogaret stipendium contentus vel unicâ collectâ, vel particulari oratione in *Memento*, posset indubiè pro sacrificio ipso exigi à tertio aliud stipendium. Præterea qui liberaliter promittit dicere missam pro alterius sanitate, & uni tertio missam dicere pro satisfactione penarum parentis defuncti, satisfacere posse videtur unicâ missâ, applicando uni unum, alteri alium fructum. Prout etiam qui vovit dicere missam in gratiarum actionem pro obto beneficio, videtur posse fructum satisfactorium alteri donare seu applicare. Sic namque totum fit, in quod ferebatur formaliter intentio promittentis aut voventis.

Nolo immorari absurda doctrinæ *Thomæ* *Hurtadi*, quæ est expressa inter 45. propositiones ab *Alexandro VII.* reprobata: Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, & Sacrificium unum offerre: neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmata, dari stipendium, quod pro nullo alio offeram. Impugnatione namque haud eget, quod propria absurditatis mole ruit.

Quod attinet ad obligationem Sacerdotis ex stipendii acceptatione consurgentem, ipsa est de genere justitiæ, habens annexum onus restitutionis, si non adimpleatur: talis namque injustè retineret stipendium. Quare indubiè est obligatio ex genere suo gravis. Immo *Petrus Navarra*, *Arragon*, *Bonacina*, quos refert & sequitur *Aversa* quæst. 11. sect. 18. censent sacerdotem accepto stipendio non celebrantem peccare mortaliter, etiamsi aliqui stipendium non attingat notabilem furti materiam: eò quòd, licet damnum pecuniæ non sit grave, tamen damnum spirituale, per privationem debiti fructus missæ, sit satis grave. Alii nihilominus censent esse parvitatem materiæ in una missa, neque hic esse attendendum spirituale damnum, sed quantitatem materiæ mensurandam esse ex quantitate stipendii: cuius proinde restitutione reparatur injustitia commissa: negligere autem restitutionem unius vel alterius stipendii missæ, non est mortale, ut nec ipsum stipendium est gravis materia. Quod à fortiori locum habet in negligente celebrationem Sacri liberaliter promissi, etiam concesso (quod Multi negant) promissionem simplicem ex genere suo graviter obligare. Immo cum ex doctrina *Sanchez* & plurimorum aliorum in promissionibus requiratur quantitas triplo vel quadruplo major quam in furto, ut ut materia peccati mortalis, consequenter hic procedendum foret:

Est autem obligatio ex genere gravis, satisfaciendi citò celebratione missarum, pro quibus acceptum est stipendium; ut ipsa ratio justitiæ dicat. Idemque præscribit *Urbanus VIII.* in suis Decretis: *Elemosynas* (inquit) *manuales & quotidianas pro missis celebrandis, ita demum accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant; alioquin omnino abstinuant ab hujusmodi elemosynis, etiam sponte oblatas in futurum recipiendis.* Quod explicat declaratio *Cardinalium* in Responsione ad 10. Dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere. Et in Resp. ad *Vndecimum* excipit casum, quo tribuens elemosynam sciat & contentiat in dilationem: prout contingit, quando is est conficius onerum præexistentium, vel quando uni Sacerdoti committit legendas tot Missas, ut non possint brevi tempore omnes absolvi.

Quodnam verò censetur modicum tempus,

H h 4

180.
Tenetur Sacerdos ex justitia satisfacere dantibus stipendium.

Qualiter peccet non satisfaciens uni Missæ pro qua accepit stipendium.

Vel quam alteri liberaliter promissit.

181.
Obligatio est ex genere gravis satisfaciendi breviter tempore.

182.

Quodnam
tempus hic
censeatur
breve.

pus, atque ad eam modica dilatio, dubitari possit. Estque valde credibile modicum censeari tempus unius mensis, aut etiam duorum mensium; immo Nonnulli id extendunt ad tres menses. Exorbitans tamen nimis est, & omnino reprobandum, quod Peyrinus, teste Tamburino supra §. 9. n. 4. modicum tempus hic intelligat spatium trium annorum. Quod sanè tempus communi iudicio apparet valde longum. Possit quoque fieri per accidens ob necessitatem non patientem moram, pro qua Missa petitur; ut etiam unius diei dilatio sit minima: ut si quis hoc mane petat Missam pro lite eà die decidenda, pro infirmo agonizante, vel periclitante & similibus: ita ut præter culpam dilationis teneretur Sacerdos restituere stipendium, transacta jam indigentia.

183.
An Missa
dicenda uno
mense, pos-
sint antici-
pare dici.

Dubitari è contra possit, an si Sacerdos debeat tot vel tot Missas in mense vel hebdomada celebrare, possit licitè anticipare, & uno mense aut hebdomada celebrare etiam pro subsequenti? Resp. affirmativè, cum Petro Navarra, Bonacina, Lugo & aliis: ibi enim subest tantum velut anticipata solutio. Excipit tamen, nisi oppositum constet de mente Institutoris; ut si contrarium expresserit, vel intenta sit etiam utilitas aliorum; utpote ut successivè habeant commoditatem audiendi tales Missas, vel ut dicantur Missæ pro iis, qui successivè moriuntur.

184.
An Missa
addicta cer-
tu hebdom-
ada die-
bus, possint
dici aliis
diebus.

Similiter si Missæ ex institutione sint addictæ certis diebus, absque speciali ratione tales dies respiciente, v. g. feriæ quartæ, sextæ & sabbato totius anni, possent aliis diebus hebdomadæ suppleri; eò quod servetur mens fundatoris quoad principale: ut proinde parva illa temporis variatio, quæ in nullius cedit præiudicium, non sit culpabilis, nisi ad summum venialiter, aut etiam nullo modo, saltem quando ad eam causa aliqua rationabilis. Si autem certi dies si electi ex speciali motivo, v. g. sabbatum ob devotionem B. Virginis in ejus altari, feriæ sexta propter Domini passionem &c. debet omnino Sacerdos iis diebus celebrare, ex voluntate fundatoris. Quamvis etiam hæc variatio non faciliè accedat ad mortale; cum pariter appareat modici præiudicii. Si tamen Missa esset addicta diebus Dominicis aut festivis, ut populus habeat commoditatem audiendi Missam, facilius possit in tali variatione dierum gravis culpa committi. Simile est iudicium de variatione horæ, quæ Missa ex institutione est dicenda.

185.
Qualiter
servandus
locus cele-
brationis
Missarum
determina-
tus per Fun-
dantorem.

Tenetur præterea Sacerdos celebrare in loco per requirentem aut instituentem præscripto; idque juxta communem sententiam sub obligatione ex genere suo gravi, ad eò ut ne quidem de consensu hæredum secus fieri possit; qui & ipsi tenentur adimplere mentem testatoris; sed solum ex auctoritate superioris, habentis facultatem commu-

tandi ultimas voluntates. Intellige, quando fundator aut requirens Missas, non solum curat applicationem fructus (si enim hæc solum curet, ut plerumque contingit in Missis, quæ à Religiosis indifferenter petuntur, possunt indubiè Missæ alibi celebrari, utpote ubique ejusdem valoris) sed specialiter aut principaliter respicit talem Ecclesiam vel Capellam vel Altare. Quamvis hic etiam locum habeat levitas materię, utpote si raro mutetur locus, v. g. bis vel ter in anno: Immo Thomas Tamburino supra c. 2. §. 1. num. 2. iudicat non delinquere in gravi materia Capellanum obligatum toto anno in certo loco celebrare, qui uno vel altero die feriato singulis mensibus alibi celebraret.

Et facilius adhuc excusari potest celebrans in alio altari ejusdem Ecclesiæ, quam celebrans in diversa Ecclesia; utpote minus recedens à voluntate fundatoris, ut notat Lugo d. 21. nu. 36. addens Capellanum quotidianæ Missæ ex rationabili causa posse etiam citra veniale celebrare raro extra locum designatum; eò quod non censeatur fundator voluisse cum tanto rigore Capellanum suum obligare. Potest etiam culpa abesse, si locus designatus sit impeditus, & Sacerdos aliis negotiis pressus deberet nihil expectare. Similiter si constet locum esse assignatum, ut frequens populus audiat Sacrum, contingat autem nullos aut vix ullos comparere, præsumi potest juxta Tamburinum supra num. 4. mens fundatoris esse, quod cessante causa, cesset effectus obligationis.

Præterea ratio dicitur facilius potest posse ad gravitatem materia, si obligatus celebrare in altari privilegiato celebret alibi, quam si sit obligatus in alio communi altari celebrare. Immo si vice altaris non privilegiati celebraret in privilegiato, dum requirebatur Missa pro defunctis, ob hanc ipsam causam vacat variatio hæc omni culpa juxta Aversa supra §. Oclavo.

Denique quamvis Sacerdos extra locum debitum celebrans peccaverit; quia tamen simpliciter adimplevit obligationem celebrandi, prætermissa solum circumstantia loci, ad nihil amplius tenetur ordinari, quando, juxta Bonacina q. ult. pu. 7. §. 4. 5. & alios.

Difficilis est, an Capellanus habens perpetuum vel annuum stipendium ad quotiens die celebrandum, si morbo impediatur, tenetur supplere per alium sacerdotem? Vester & quidam alii absolute afferunt. Verum recepta doctrina id negat, quando infirmitas non est diuturna, puta octo vel decem aut quindecim dierum. Vari extendunt ad unum mensem, eademque concedit Concilium Mediolanense VII. arbitrio Episcopi. Immo Petrus Navarra, Vega, Lugo disp. 21. num. 49. extendunt hoc ad imbricitatem duorum mensium. Fundamentum

est, quod præsumendus sit fundator seu testator noluisse cum tãto rigore obligare, ut ex causa infirmitatis non indulgeret brevem intermissionem; qualis in hac materia censeripotest intrã dictã latitudinem: nisi tamen ex pactis aut verbis testatoris oppositum constet, quibus tunc standum erit.

Similiter interpretantur ex quadã æquitate plures Doctores mentem fundatoris non fuisse, ut Capellanus ne paucas quidem intrã annum Missas pro se aut sibi conjuncto dicere possit. Plerique insuper concedunt posse illum ex justa causa vel ob reverentiam semel in hebdomada à Sacrificio abstinere, quando scilicet electa est persona Capellani, v. g. si in institutione dicatur: Deputetur Sacerdos, qui quotidie celebret, aut simili modo. Non autem, quando per se intenditur celebratio quotidiana in tali Ecclesia vel altari, aut alio modo exprimaturl obligatio ad suppleendum: utpote dicitur: Celebraretur quotidie in tali loco, provideatur à meis hæredibus quotidie à Missa, Cappellanus satisfaciat per se vel per alium. Idem est, quando onus est Ecclesiæ vel monasterii seu collegii Sacerdotum, ut quotidie dicatur Missa: tunc enim nulla subest causa concedendi vacationem. Prout etiam tunc infirmitas unius Sacerdotis non excusat, cum possit suppleri per alium. Nisi tamen impedimentum sit totius monasterii: quod sanè rarissimum erit.

Admonet quoque Doctores, non licere Sacerdoti, quã die abstinere possit, celebrare, pro alio, cum stipendio vel sine: sed si velit celebrare, teneri pro onere Capellaniæ: quia nempe solum ei conceditur abstinere à Missa ob reverentiam, vel justam causam obstinendi.

Illud ulterius notandum est, quod Capellanus non teneatur in die Nativitatis Domini dicere tres Missas ad intentionem fundationis seu fundatoris, sed possit dicere duas pro se vel pro aliis. Non teneri etiam celebrare in triduo majoris hebdomadæ præter usum receptum Ecclesiæ, esto alioquin feriã quintã & sabbato sancto licite celebrare possit. Item in die Commemorationis Fidelium defunctorum convenire, ut applicet Missam generaliter defunctis juxta mentem Ecclesiæ: etsi ad hoc non sit obligatus strictè, ut nec reliqui Sacerdotes. Denique satisfacere Capellanum celebrando Missas per se vel per alium, quoties fundator non apponit hanc clausulam, ut per se ipsum Capellanus celebret, seu ut non celebret per alium (idem est de Sacerdote obligato ad celebrandum Missas aliquas pro eleemosynis manualibus) immo non posse ab Episcopo compelli, ut per se Missas celebret: implet enim sufficienter mentem testatoris.

Petes I. An Sacerdos, qui accipit stipendium ad celebrandam certam Missam, puta de iunctorum, vel votivam aliquam, satisfaciat suæ obligationi celebrando aliam Missam, nempe currentem ejusdem diei? Resp. affirmativè, non solum quando illa die incidit festum alicujus Sancti (quod admittunt Doctores communiter) live sit de præcepto, sive aliud duplex (quando Missale præscribit, ut fiat Missa de Officio) sive etiam sit aliud minus festum, vel officium: verum etiam absque ulla dierum limitatione, ut plurimi Doctores tradunt. Sacrificium enim semper idem est, & habet eundem suum effectum: preces verò & orationes pro defunctis, vel ad aliquem Sanctum, compensantur per alias, & per majorem Sacerdotis devotionem in dicenda Missa, cui magis afficitur, adjuncta præsertim collecta de defunctis, vel Sancto, de quo Missam fieri alter postulabat. Et aliunde expedit, consulturque in Rubricis Missalis, ut Missa sit conformis officio.

Advertendum tamen, ne sequatur perturbatio ejus, qui certam Missam postulat, aut ne Sacerdos deficiat promissioni specialiter factæ. Et præterea si Sacerdos susceperit in se specialem obligationem celebrandi in altari privilegiato, habente indulgentiam tantum pro Missis de Requiem (prout sonant Brevia Apostolica, quæ hoc tempore conceduntur, in quibus & aliæ restrictiones habentur: quàmvis olim simpliciter annexi soleret indulgentia Missæ ad certum altare celebrandæ pro liberatione unius animæ à quovis Sacerdote, etiam extraneo, & sine alia restrictione, uti sonat Privilegium quod olim est datum Ecclesiæ nostræ Lovaniensi) ex hoc capite oporteret has Missas in specie dicere.

Petes II. An Sacerdos simpliciter sit obligatus ei, à quo, vel pro quo Missa postulatur, oblato stipendio, applicare, non tantum fructum ipsius Sacrificii ex opere operato, sed etiam fructum orationum & precum, quæ in Missa dicuntur, & non sunt de substantia ipsius Sacrificii? Negat Covinck promissibus q. 83, art. 1. dicitur 10. n. 195. & alii: ed quod alioquin non satisfaceret Sacerdos ex malo sine celebrans aut excommunicatus; cum tunc nullus adit fructus ex opere operantis. Sed hanc sententiam plures alii non audent approbare: cum potius sensus communis petentium, aut voventium Missam, ipsorumque Sacerdotum existimatio esse videatur, ut tota Missa, etiam quoad orationes, applicari debeat: exceptis iis, quæ pro aliis ex tenore ipsius Missæ funduntur, aut specialibus collectis & orationibus in Memento.

Non tamen propterea deberet Sacerdos se purgare à peccato & censura, ut postulans Missam consequatur etiam fructum de quo hic quaritur, nec secus faciens teneatur

191.
An Sacerdos accepta stipendio possit celebrare Missam diei currentis, etsi rogatus sit dicere v. g. Missam de Requiem, De S. Maria &c.

192.
Cancila pro Praxi.

193.
An idem teneatur etiam fructum orationum, quæ in Missa dicuntur, si dicuntur illam applicare.

194.
Dato quod sit, adhuc non obligatur.

vetur in dō
Sacerdos se
purgare a
peccato aut
censurā.

negetur restituere partem stipendii, ut praxi docet: non enim censentur fideles hoc cum tanto rigore exigere, nec Sacerdotes ad id se obligare. Solum itaque exposcunt fideles totum fructum Missæ, sive sit multus, sive ex aliquo accidenti aliquantulum deficiens, juxta dispositionem scilicet, in qua invenitur Sacerdos, dum celebrat. Unde sive celebret ex malo fine & in malo statu, sive ex bono fine, & in bono statu, dat, quod exigitur, fructum scilicet correspondentem presenti suæ dispositioni. Et ob hoc ipsum laudabiliter student fideles invenire Sacerdotes bonæ vitæ, qui pro ipsis celebrent, ob amplius videlicet lucrum seu fructum.

195.
Ordinatio
Tridentini
circa redn-
tiones ad
partem re-
fertur.

Postremò circa hanc materiam observandum est *Tridentinum sess. 25. c. 4. de Reform.* dare facultatem Episcopis, ut in Synodo Diocesana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinibus, ut in suis Capitulis Generalibus possint, pro sua conscientia, in Ecclesiis sibi subjectis indigentibus reductione Missarum ad minorem numerum, quando copia est tanta, vel stipendium adeo tenue, ut illis convenienter satisfieri non possit, statuere quidquid magis viderint expedire, factâ semper commemoratione, sive in *Memento*, sive per collectas, eorum defunctorum, qui legata pro salute animarum suarum reliquerunt. Quod Decretum juxta Declarationem Cardinalium, quæ refertur ad dictum caput *Tridentini*, habet locum etiam in reductione officiorum profanorum.

196.
Recentiora
Decreta Vr-
bani VIII.
recensentur.

Nihilominus Urbanus VIII. in suis Decretis sæpè citatis distictè prohibet, Ne Episcopi aut Generales quoquo modo reducant onera alla celebrandarum Missarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine fundationis: sed pro his omnibus reducendis aut moderandis vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur, relictiones aliter faciendas omnino nullas atque inanes decernens. Quamvis (ut postea declararunt Cardinales) legatum sit ita tenue, ut non sit, qui velit onus ei injunctum subire. Excipiunt iidem Cardinales casum, quo in ipsa beneficii erectione expressè cautum est, ut liceat Episcopo injunctum onus reducere ac moderari. Quare etiam non est ablata potestas reducendi onera Missarum antecedentia *Tridentinum*, & non imposita in limine fundationis: ut patet ex tenore Decreti: quod quid *Bassani V. Missa VII. n. 11.* simpliciter dicat ablatam esse potestatem quoad onera tam antecedentia quam consequentia tempore *Tridentini*.

197.
An obligent
extra Ita-
liam.

Immo ex plaso contextu Decreti advertisse se ait *Marchant Tom. 2. Tr. 2. P. 2. Tit. 4. §. 2. in Appendice doctrinali Resol. 5.* illud tantum intra Italiam obligare. Quod tamen non satis clarè advertere ego potui. Et oppositum supponitur in *Declaratione Cardinalium super Decreta Urbani VIII. in Resp. ad ult.*

in qua declaratur etiam extra Italiam locum habere decretum, de quo specialis erat nota ratio dubitandi, quod nempe ad Italiam erat restrictum decretum proxime antecedens. Videri saltem debet, an Decretum sit usque receptum in his vel illis extra Italiam locis, signanter in Belgio; ubi etiam numquam fuit publicatum. Quare de Belgio quoad Episcopos ita testatur *Zypæus in Consultationibus Canon. l. 3. Tit. de Celebr. Missar. Consultat. 1.* Est quoque de pluribus aliis locis.

Quod autem ad ipsam *Tridentinam* dispositionem attinet, existimat *Navarro, Eberhardus, Marchant supra, Diana p. 1. Tr. 14. de quædam Celebr. Missar. Resol. 4.* & alii Concilium quoad Episcopos non statuere jus novum, sed concedere seu declarare id, quod jure ordinario eis competebar. Quocirca plures censent ibi disposita competere Episcopis etiam extra Synodum, vi juris communis. Quibus favet *Lessius in Resol. 1. Missæ casu 7.* At quoniam quoad *Generales & Abbates* condit *Tridentinum* jus novum, existimat *Diana sup.* alios citans, his saltem non competere ista, nisi in Capitulis Generalibus. Verùm quia his quoque antea competebar ea, quæ Episcopis de jure communi, existimat *Bruno Chassigny, P. 2. Tract. 8. c. 1. propos. 8.* (in cujus Scriptis inter alia desidero exactiores seu fideliores citationes) etiam illis id convenire extra Capitula, solumque directivam esse clausulam *Tridentini*, non annullativam actus aliter facti. Quidquid de his sit, in dubio consultissimum saltem est, terminis *Tridentini* inhærere. Quod si Synodi non celebrentur, convenit Episcopum requirere consensum Capituli: immo juxta plerisque requirere tenetur, etsi non sequi.

QUESTIO XVI.

An & Quomodo obligentur fideles assistere Sacrificio Missæ?

PRO complemento hujus materiae applicanda restat obligatio assistendi Sacrificio Missæ, seu (quod vulgo dicitur, & in idem regit) audiendi Missam.

Itaque certum in primis est, baptizatos adultos & ratione utentes teneri diebus Dominicis & Festis interesse Missæ. Patet hoc ex communi sensu omnium Doctorum & fidelium, & antiquâ ac universali Ecclesiæ consuetudine. Immo hoc præceptum recensentur inter quinque præcepta Ecclesiæ, quæ etiam pueris in Catechismo proponuntur. Idem colligitur ex c. *Omnes fideles*, & c. *Missas de Consecrat. dist. 1.* Ex eodem tamen communi consensu & praxi fidelium patet prædictæ obligationis gravitas: prout & ipsa

ipsa materia gravis est, adeo ut vel semel Missam omittere sit grave.

Non obligantur autem necdum baptizati, quamvis Catechumeni sunt; utpote non subditi Ecclesiæ. Idem est de pueris & aliis nondum ratione utentibus, utpote incapacibus præcepti, & assistentiæ humanæ; qualem hoc præceptum exigit. Obligantur nihilominus parvuli, quam primum attingerint usum rationis, sic ut saltem in consilio possint honestum à malo discernere, & mortaliter peccare. Et quamvis ipsi ratione ignorantia aut inadvertentiæ vel imperfectæ notitiæ in his initiis facile excusentur à culpa, præsertim gravi: obligantur tamen parentes, & alii curam illorum habentes, esse solliciti (prout solliciti sunt, qui Deum timeant) ut Missam audiant. Fidem obligationi satisfaciunt Sacerdotes Missam celebrando: sic enim perfectissime intersunt ipsi Sacrificio.

Est porro obligatio audiendi Missam unam etiam in die Natalis Domini, juxta indubitam sententiam & praxim Doctorum; etsi sit liberum Sacerdotibus dicere tres: immo etsi juxta *Miranda, Henriquez* & alios Parochi sint obligati ad providendum plebi, tunc de tribus Missis, si commode possint. Quam tamen obligationem rigorosam simpliciter loquendo plures alii non admittuntur.

Certum deinde est, audiendam esse Missam integram, sic ut omittens interesse pariter notabili peccet juxta omnes graviter. Pars autem notabilis censetur media, aut etiam tertia pars, juxta Doctores communiter. Si verò quis adsit ab initio Missæ usque ad communionem inclusivè, & tunc discedat, non omittit partem notabilem: ut, etiam, si adsit, antequam legatur Epistola: immo juxta Doctores passim, etsi Epistola sit lecta, modò intersit Evangelio. Adhuc plus addunt varii Recentiores, scilicet probabiliter non omitti partem notabilem, etsi evangelium sit lectum, modò quis adsit reliquæ parti usque ad finem Missæ, adeoque saltem audiat ultimum Evangelium. Id probabile putant *Lugo, Bonacina, Diana*, & plures, quos refert & sequitur *Aversa* q. 11. sect. 19. §. Sexto constat. Videtur saltem multorum simplicium sensus, sufficere quòd Evangelium necdum sit ex toto lectum, sed quòd intrantes templum repererint Sacerdotem occupatum lectione Evangelii. Sapissimè etiam rustici serò venientes excusantur per bonam fidem & inadvertentiã periculi serò veniendi, vel per hoc, quòd sint decepti in hora, vel non audierint pulsùm, nec postea sit opportunitas aliud Sacrum audiendi. Gravitas denique partis sumenda quoque est ex ejusdem qualitate. Unde graviter peccaret, qui non interesset consecrationi & communioni, in quibus consistit essentia & integritas Sacrificii, quæque sunt maxi-

mè intenta in hoc præcepto.

Petes I. An qui nequit audire Missam integram, teneatur audire partem? Resp. si pars restans sit nullius momenti, aut consecratio sit peracta; non teneri: tunc enim deficit pars principalis & essentialis: secus est, si consecratio necdum sit peracta, idque ob oppositam rationem. Hinc etiam non est obligatio audiendi officium feriæ sextæ Parasceves, ut contra Nonnullos docent Doctores passim & declaravit S. Congregatio Rituum teste *Gavano in Rubr. Miss. 4. tit. 9. num. 24.* etsi in ea celebraretur aliquod festum in populo, v. g. festum Annuntiationis (quod apud Italos semper celebratur die occurrenti, sed apud Leodienses anticipatur, in Provincia autem Mechliniensi transfertur in feriam tertiam post Dominicam in Albis) quando Sacerdos quidem communicat, & quosdam alios ritus adhibet, verè tamen Missam non celebrat. Idem est de Missis, quas vulgò *secas* appellant, hoc est, cum adhibitis ceteris præcationibus ritibusque, minimè consecratur. Hæ enim non sunt ab Ecclesia præscriptæ. Immo in *Concilio Tridentino* (teste *Palavicino l. 18. c. 6. n. 18.*) complures propendebant ad eas interdicendas: sed postea mutatum est consilium, auctore potissimum *Georgio Drosovizio*, creato Episcopo Quinque Ecclesiarum, cum animadversum esset, in navigationibus, aliisque rerum conditionibus, cum sacerdotum, vel sacræ suppellectilis defectu, celebrare non licet, eam aspectabilem sacrificii expressionem plurimum conferre ad excitandam in animis pietatem, qui ut etiam supra sensus evchantur, sensibus indigent.

Petes II. An is, qui audiret median Missam unius Sacerdotis, v. g. à consecratione inclusivè usque ad finem, satisfaceret præcepto, audiendo partem alterius Missæ usque ad consecrationem? Existimant varii Recentiores, spectando principia intrinseca, quòd non: eò quòd duæ partes diversarum Missarum non integrent unum sacrificium sive unam Missam in rigore loquendo. Fatentur tamen affirmativam doctrinam esse probabilem, & securam in praxi, ob auctoritatem Theologorum quasi communiter existimantium, talem satisfacere præcepto. Et planè potuit Ecclesia non velle obligare ad amplius, quàm ut certa temporis protractione Fideles intersint actionibus integræ Missæ, etsi non omnes propriè spectent ad eandem numero Missam. Hoc porro sensu legem Ecclesiæ diu intellexit & interpretatus est usus & recepta Doctorum Sententia, sciente Ecclesiâ & non contradicente; esto fortasse à principio fuisset alia Ecclesiæ intentio. Confirmatur à simili: quia si quis foret obligatus audire Vesperas, satisfaceret, etsi audiret singulos psalmos cani à diversis sibi succedentibus.

202.
An qui nequit interesse Missæ toti, teneatur interesse partii.

An officio Parasceves ubi incidit festus dies.

De Missa seca,

203.
An sufficiat audire consecrationem median Missæ, & posteriorem alterius Missæ.

Et

Et hæc opinio potest, dum saltem causa subest, practicè admitti; sed tamen altera tamquam securior & salubrior est consulenda.

204.
An etiam
simul pluri-
bus scilicet
diversas
Missæ par-
tes peragen-
tilus.

Nullatenus equidem probandum est, quod velut absurdum rejicit *Suarez disp. 88. sect. 2.* (quidquid *Diana* & quidam alii id admittant tamquam probabile) satisfacere illum, qui audit duas partes Missæ simul, v. g. Missam unius Sacerdotis ab initio usque ad consecrationem, & alterius simul celebrantis à consecratione usque ad finem. Hoc enim est contra communem Doctorum & Fidelium sensum, qui persuasum sibi habent, præcipi ab Ecclesia, ut Fideles intersint actionibus integræ Missæ successive, & cum tractu temporis faciendis. Alioquin sanè sex aut septem Sacerdotibus diversas Missas partes simul celebrantibus, posset quis voluntati Ecclesiæ satisfacere spatio duorum circiter minorum: quod est planè absurdum. Denique simili ratione constat non satisfactorum præcepto recitandi horas, qui psalmos legeret, alio recitante alios psalmos vel lectiones, etiam simul posset ad horum recitationem attendere.

205.
Quid in
casu voti
aut satisfæ-
ctionis sa-
cramentan-
lis.

Quid sit autem de vovente plures Missas audire, vel ad id obligato ex pœnitentia Sacramentali, an nimirum talis satisfaceret assistendo simul pluribus missis, id pendet ab intentione voventis & Confessarii, quæ præcisè ferri posset in fructum ex assistentia plurium missarum oriundum, qui quidem fructus hoc modo verè percipi posset. Quàmvis non dubitem intentionem præsertim Confessarii regulariter esse aliam, ut scilicet successive Missarum auditione, quæ pœnalis est, peccatum pleatur. Deinde mens Confessarii & voventis, qui legem velut privatam imponunt, regulanda videtur ad instar Legis communis seu Ecclesiasticæ.

206.
Perinde est,
qualis ritus
aut officii
Missæ au-
diatur.

Secundò quoad præceptum Missæ audiendæ, certum est ex praxi & iudicio omnium, ac tenore simplici ipsius præcepti, perinde esse, qualis Missa audiatur, sive nimirum sic de festo occurrente, sive non: sive celebretur juxta ritum Romanum, sive juxta Ambrosianum, aut Carmelitanum, aut Græcum &c.

207.
Similiter,
quo in loco.

Tertiò quoad locum, certum similiter est ex praxi totius Ecclesiæ, & sensu communi, perinde esse, ubi Missa audiatur, scilicet sive in Parochia, sive in quavis aliâ Ecclesia, aut publico Oratorio. Amplius enim lex non indicit, quàm Missæ interesse. Estque controversia, quæ sub finem præcedentis sæculi super hac materia erat suborta inter Clerum sive Episcopos Arthesiæ & Regulares, terminata per decretum Apostolicum Clementis VIII. ad Octavium Episcopum Tricariensem Nuntium Apostolicum in Belgio directum, in quo Pontifex declarat populum satisfacere præcep-

to audiendo Missas in Ecclesiis Regularium. Quod prius decreverant Pontifices diversi in Bullis Apostolicis, scilicet Leo X. Paulus III. & Pius V. Quare consequenter non posset Episcopus Fideles cogere ad audiendam Missam in Parochia; quod proinde de Missa, ac etiam de concione declaravit S. Congregatio, ut allegat *Aversa q. 11. sect. 19.*

Solum posset moveri difficultas de Oratoris domesticis, in quibus ex indulto Pontificio potest audiri Missa cum certis restrictionibus dierum solemnissimorum & personarum; sicut in Brevibus hodiernis declaratur, istis diebus non posse ibi Missas fieri, neque aliis quoque diebus festis posse ab aliis personis satisfieri præcepto audiendi Missam. Quæ quidem forma ut sonat servanda est, ut plerique tradunt: quàmquam, quod attinet ad hoc secundum, nonnulli censeant, eos qui aliàs in Parochia vel Ecclesia Missam audire non obligantur, si audiant Missam in istis Oratoriis, ubi si audirent in quovis alio loco, etiam sub die, præcepto audiendi Missam satisfacere. Ita noster *Marchant Tom. 2. Traçt. 4. Tit. 2. q. 1. dub. 1. & in Resolut. Miscell. casu 3.*

Quartò circa modum adimplendi hoc præceptum, oportet esse assistentiam moralem & religiosam. Ad moralem autem assistentiam in primis requiritur præsentia corporalis: sine hac enim non potest verificari, quòd quis Missæ interfit seu assistat, prout tamen exigit ipsa lex. Quare communi iudicio non dicitur quis audire Missam, qui domi aut alibi procul ab ea distat, etsi animo pervolvat, quæ in Missa peraguntur. Non est tamen necessarium, ut videat aut audiat Sacerdotem (alioquin enim cæci aut surdi non possent Missam audire) sed sufficit, ut morali æstimatione censeatur præsens. Quod etiam contingit, si factem societ alios videntes aut advertentes, quàmvis sit extra Ecclesiam omnes præsententes non capientem, ut ex signis & gestis Missæ aliqua possit colligere, & ad multitudinem assistentiam censeatur moraliter pertinere. Quod contingit in parvo Sacerdolo, etiam post columnam illius; & in magna Ecclesia, dum præsentem magnam hominum copiam, quis esset ex postremis & secis, si sacerdote in vasta Ecclesia coram paucis celebrante quis foret in alia extremitate Ecclesiæ, quasi non pertinens nec potens advertere ad actionem, quæ ibi fit, adeoque cum detrimento moralis præsentie, faceret enim cum ea multitudine unam moraliter præsentiam. Unde etiam ex cellis, & ali, choro post altare existente, potest quis Missæ assistere, dum potest aliquo modo advertere ad actionem Sacrificii.

Immo existimo cum *Logo d. 21. ma. 21.* sufficere, si quis à fenestra domus laicæ

videret seu audiret Missam, dum via intermedia foret stricta. Quod quidem putat Averſa quæſt. 11. ſect. 19. communi uſu & exiſtimatione non eſſe receptum. Sed immerito: nam uſum talem ipſe vidi in locis, in quibus hæretici dominantur, ubi interdum etiam modicum flumen eſt intermedium inter domum ſeu cubiculum in quo fit Miſſa, & aliam domum, ex qua pars populi frequens Miſſam audit. Poſſetque uſus etiam eſſe alibi in caſu impotentie & infirmitatis. Quid mirum autem, ſi fit non uſus in perſonis aut locis, in quibus ad Eccleſiam ipſam datur liber acceſſus.

Notant etiam & conueniunt Doctores, eos qui Miſſam inſerviunt, & occupantur in deſerendis Sacrificio neceſſariis, v. g. aqua, thure &c. eſſi varias Miſſæ partes non audiant ſeu non percipiant, præcepto ſatiſfacere, & cenſeri aſſistere toti Miſſæ, cum toti inſerviant. Vide Præpoſ. quæſt. 83. num. 205.

Unde requiritur intentio aliqua audiendi Miſſam ſeu aſſiſtendi tali Sacrificio: ita ut non ſufficiat eſſe in Eccleſia, ad expectandum v. g. aſſiduum, niſi intendas etiam Sacro intereſſe. Sufficit tamen hic animus ſeu intentio etſi procedens ex metu ſeu minis, vel ex præſe fine, v. g. inanis gloriæ, turpis aſpectus &c. cum hac enim culpabili voluntate ſtat moralis ſeu humana præſentia ad Miſſam. Intentionem autem ſatiſfaciendi præcepto non requiri, adeoque eum qui ignorat eſſe diem feſtum, & audit Miſſam, non obligat iterum audire: in quo nec enim, qui e præſe noluit præcepto ſatiſfacere, ſed Miſſam v. g. ex devotione audire, dummodo intrâ debitum tempus ſciat vel cogitet, ſe nihilominus præceptum verè impleſſe, patet ex dictis in Tract. de Legibus d. 3. q. 7.

Præterea cum Eccleſia præcipiat auditionem Sacri tamquam actum religioſum & cultum Dei, patet conſequenter requiri aſſiſtentiã religioſam. Porro ut aliquis religioſe interſit, debet habere intentionem audiendi Sacrum, animo Deum colendi, ſive Sacrificium ſuo modo offerendi.

Similiter requiritur interna attentio, ſaltem talis, qualis ſufficit ad præſatam intentionem: cum qua etiam ſtare videtur voluntaria diſtractio, ſaltem aliqua. Unde varii Doctores eſtimate non improbabiler ſatiſfieri præcepto Eccleſiæ à voluntariè interius diſtracto (quarvis peccet contra jus divinum ſive naturale, uti etiam qui ſic diſtrahitur in precibus voluntariis) modo non exerceat actionem externam, cum interna devotione incommoſibilem. Prout idem exiſtimate de præcepto recitationis horarum (de quo proprius agendi locus eſt in Materia de Horis Canonicis, & obiter egimus in Tract. de Leg. diſp. 3. quæſt. 8. in fine) quamvis Doctores communius contradicant. Qui nihilominus fatentur ſufficere, ut

Herinc Sum. Theol. Pars IV.

quis ſit interius attentus ad verba, & actiones quæ in Sacrificio fiunt ſub conſula ſaltem ratione rei ſacræ, vel ad ſignificationem verborum aliarumque actionum, vel denique ad Deum per conſiderationem rerum cæleſtium ſive divinorum myſteriorum.

Ex quo ſequitur I. eum qui tempore Miſſæ myſterium Eucharistiæ, aliaſve res divinas meditatur implere præceptum: immo etiam eum, qui recitat Horas Canonicas ad quas tenetur, vel poenitentiam ſacramentalem, juxta Doctores paſſim: quia intentio audiendi Miſſam & orandi ſe invicem compatiuntur, immo juvant, uti & attentiones; cum utrumque ſufficiat attentio ad divina. Confirmatur: quia ſicut recitatio Roſarii non impedit moralem præſentiam vel attentionem, ſed potiùs involvit, ſic etiam recitatio horarum aut precum obligantium: quod enim oratio ſit præcepta vel non præcepta, eſt impertinens.

Sequitur II. non ſatiſfacere ſuæ obligationi, qui per notabilem Miſſæ partem dormit, etiam involuntariè, fabulatur, aut aliis actionibus incommoſibilibus intendit: ille enim non aſſiſtit religioſe ſacrificio. Quod autem de fabulante dicitur, id explicant varii de conſulante magnâ parte Sacri de rebus feriis vel mentem ita occupantibus, ut non attendat ad ea quæ fiunt. Si interdum ſolum cum aliquo colloquatur, non peccat mortaliter: uti nec juxta Præpoſitum quæſt. 83. art. 6. dub. 5. quando colloquium non impedit attentionem ſufficientem. Nihilominus abusus hujusmodi fabularum eſt nimius, & ſcandaloloſus, merito per ſtrictas leges extirpandus: prout hic fieri cepit junctim per utramque poteſtatem, Academicam ſcilicet ac Politicam.

An autem ſatiſfaciat, qui per notabilem Miſſæ partem conſitetur ſua peccata, merito quaeri poteſt. Et quidem Reſpondent Doctores paſſim negativè cum Bonacina diſp. conſent ſub 4. quæſt. ult. pu. 11. num. 26. (qui etſi antea contrarium docuiſſet, poſtea tamen ſuam ſententiam mutavit) nam Confefſio facit, quod homo non cenſeatur moraliter aſſiſtere Sacrificio: uti nec Concionatores tunc concionantes: quamvis enim illa opera ſint honeſta, tamen reſpectu Miſſæ ſunt planè diſparata, nec habent ſe per modum orationis, adeoque impediunt, ne homo cenſeatur eſſe præſens ſeu aſſiſtens Sacrificio.

Nihilominus Leſſius in Reſolut. V. Miſſa caſu 2. etſi quoad Confefſionem ſub Miſſa, quæ mentem velut abſorbet ac aliis affixam tenet, cenſeat præmiſſa valde probabilia, omnino tamen excuſandos putat, quibus ratione negotiorum, vel quia ſunt in obſequio aliorum, non eſt integrum audire aliud ſacrum; partim ex epykia: partim ex conſuetudine legitime præſcripta, hic ſaltem in Belgio; quam putat etiam alibi vi-

213. *Cõpauibile eſt lectio roſarii, horarum, ſatiſfactionis ſacramentalis &c.*

214.

215. *Plerique Doctores paſſim negativè cum Bonacina diſp. conſent ſub 4. quæſt. ult. pu. 11. num. 26. (qui etſi antea contrarium docuiſſet, poſtea tamen ſuam ſententiam mutavit) nam Confefſio facit, quod homo non cenſeatur moraliter aſſiſtere Sacrificio: uti nec Concionatores tunc concionantes: quamvis enim illa opera ſint honeſta, tamen reſpectu Miſſæ ſunt planè diſparata, nec habent ſe per modum orationis, adeoque impediunt, ne homo cenſeatur eſſe præſens ſeu aſſiſtens Sacrificio.*

216. *Opinio Leſſii.*

gere: partim ratione lucris spiritualis, quod tales alioquin privarentur: partim denique quod attentio quædam confusa videatur posse consistere cum actu confitendi, præsertim relato ad participandum tali Sacrificio. Immo tandem satis probabile idem iudicat de illis, quibus integrum est aliud Sacrum audire, si bonam saltem partem extra Confessionem audierint. Cum his tamen non suaderem ut Confessarius dissimulet.

217.
Quid censendum de Collectoris Eleëmofynarum sub Missa.

Quod attinet ad Collectores eleëmofynarum sub Missa, censent Doctores similiter passim, non satisfacere præcepto audiendi Missam si magnam partem facri in hoc munere infumant: nili fortè consuetudo sit in contrarium excusans eos qui tali publico pietatis officio tempore summi facri destinantur, quia aliàs omnino pauci inveniuntur, qui vellent illud onus subire, ut ait *Præpositus quæst.* 83. *num.* 206. Generalius tamen *Lesius supra Casu* 3. illos excusat: partim ex æquitate seu epykià ob utilitatem Ecclesiæ, quæ aliter non rectè videtur posse obtineri: partim ex consuetudine à pastoribus ac prælatis toleratà & præscripta: partim denique, quia cum hoc opere potest stare confusa attentio ad Missam, uti ad alias preces. Quod postremum facilius admisero in parvis Ecclesiis, aut ubi eleëmofynæ colliguntur in facie altaris, & sacerdotis celebrantis. Aliàs in majoribus templis non ita apparet moralis præsentia ad Missam privatim in altari aliquo multum disito à loco collectionis celebratam.

218.
Causa excusantes ab auditione Missæ generaliter excusantur.

Quintò denique certum est excusari à præcepto audiendi Missam, qui eam non potest audire sine notabili incommodo animæ, corporis, honoris vel bonorum fortunæ, aut sine similis incommodi periculo. Patet ex sensu omnium Doctorum, praxique communi. Ratio est: quia Ecclesia non censetur Fideles suos hoc præcepto velle obligare cum simili incommodo; quàmvis etiam non sit adeo extraordinarium.

219.
Excusari titulo impotentia spiritualis.

Hinc titulo impotentia quasi spiritualis excusantur excommunicati vel interdicti; cum his prohibeat Ecclesia, ne licitè sacro interfint. Habens tamen privilegium assistendi Missæ tempore interdicti localis, assistere obligatur juxta receptam doctrinam contra Nonnullos; utpote potens assistere, seu carens impedimento. Sicut indubiè carceri mancipatus deberet audire Sacrum, oblatà ad hoc à iudice facultate.

Excusari titulo impotentia corporalis.

Secundò titulo impotentia corporalis excusantur carcere detenti, infirmi lecto affixi, & regulariter omnes ii, qui propter indispositionem domo exire non possunt. Unde etiam excusantur proles, quas parentes ob justam correctionem domi velut in carcere inclusas detinent, & quibus indumenta honesta denegant; prout in pœ-

nam criminis, & ad resipiscentiam prolium parentes interdum rationabiliter faciunt.

Tertiò titulo impotentia moralis excusantur, quibus imminet detrimentum seu malum notabile, v. g. periculum vitæ ob infidias hostium, infectionem aeris pestilentis, aut ipsius populi convenientis ad templum. Similiter excusantur ægroti, prægnantes, convalescentes, aut qui ab omni gravi labore vel difficultate ob distantiam loci & incommoda viarum interesse nequeunt. In quibus omnibus bona fides, & prudentum consilium sufficit. Prout etiam mulieres nobiles, quando decenti vestitu comparere non possunt, nec commode in secreto aut in tenebris Missam audire possunt, excusantur. Similiter matres & nutrices parvulorum, quos nec possunt relinquere, nec propter magnos vagitus decenter ad Ecclesiam deferre. Item laborantes in officiniis fusoriis, carboniferos; custodes civitatis, mercum, vineæ, armentorum vel domus quando non rectè compatibilis est auditiõ Missæ. Item qui debent subvenire aut servare infirmis graviter laborantibus, qui convenienter soli relinquere non possunt ob periculum alicujus detrimenti, vel quia alioquin opportuno tempore carerent medicamentis.

Denique attendenda est consuetudo universalis Ecclesiæ aut etiam alicujus patriæ. Ex qua mulieres tempore purificationis suæ post partum aliquot septimanis licitè ab auditione Missæ abstinere, est alioquin nullà justà infirmitate detineatur. Similiter quibusdam in locis mulieres nobiles ad aliquot hebdomadas tempore luctus domo non exeuntes. Alia quoque consuetudines, quæ in variis regionibus reperiri possent, excusant, si sint approbatæ legitimo usu inter timoratos. Simplex quoque ignorantia & bona fides magis excusat frequenter à mortali, est alioquin reverà non sufficit causa sufficienti: qui tamen à Curatoribus animarum sunt instruendi & monendi. Estque plane deploranda miseria, quod cum hebdomada habeat 168. horas, & unam tantum horam vel horæ dimidium divino cultui adhibeat Ecclesia nomine Dei, tot excusationes, etiam sæpè prætextas, quæ a Christianis idque in tanta Sacrificiorum abundantia: quam meritò in pœnam negligentia ac ingrati tudinis Deus subtraheret: prout variis populis vicinis subtrahit, qui suspicant & anhelant nunç ad divinum hoc Sacrificium ac cælestem panem. Ut rectè eis applicari queat illud *Thren.* 1. *Omnis populus quærens panem, & quærens panem. Ec c. 4. Parvuli perierunt panem, & non erat qui frangeret eis.*

Est etiam observandum Pastoribus, ut bubulcos atque porcarios vel alios pastores vel aratores, qui in agris assidue commorantur vel in sylvis, & ideo more pecu-

dum vivunt, curent ad Ecclesiam diebus festis venire, heris eorum graviter admonitis; non solum ut audiant Missam, sed etiam ut instruantur in rebus fidei & animæ: in quibus frequenter non sunt instructi ad sufficientiam scire divino aut naturali requiritam. Proinde si custodia gregis alicujus præsentiam exigit, servanda est quædam vicissitudo, ut nunc huic, nunc illi vacet locus & tempus assistendi divinis & audiendi instructiones necessarias.

Est insuper observandum ei, qui non potest sacro interesse cum cæteris; monitum Augustini Serm. 251. de Temp. ut saltem in domo sua oret, & non negligat Deo solvere votum ac reddere pensum servituz. Quàmvis vi præcepti Ecclesiastici non sit in rigore obligatus aliis piis actionibus aut exercitiis compensare defectum Missæ, dum ab ea audienda est excusatus.

Putat tamen Marchant Tom. 2. Tract. 4. Tit. 3. quæst. 3. ex præcepto divini primævo, Memen aut diem Sabbati sanctifices, teneri, qui Missam non audit in die Dominica, Deum speciali cultu colere: adeo ut qui nullo cordis motu vel cultu Deum in Dominica colit, peccet mortaliter, veluti non observans præceptum de sanctificatione illius diei: & consequenter penes eos, qui excusantur à Missa, remanere obligationem realem & communem Deum aliquo cultu religioso in Dominica colendi, quàmvis Ecclesia pro his nullas preces, orationes, vel ritus ordinaverit.

224. Refutatio
Quæ omnia communi Doctorum sensui & praxi repugnant, & absque solido fundamento sunt asserta. Præceptum namque divinum primævum de sanctificando Sabbato, quatenus positivum, Christianos non obligat: quatenus autem naturale est, & respicit cultum Dei, non est determinatum ex se ad certam hebdomadæ diem, sed æquè potest impleri die jovis aut veneris: immo neq. constat esse determinatum ad singulas hebdomadas aut quindenas: cur ergo mortaliter peccare censendus esset contra hoc præceptum, qui in Dominica Deum non coleret, præsertim si id faceret pridie vel postridie? Quod spectat ad Scotum 3. d. 9. Scotus ex quæst. 1. num. 5. is juxta Scolastem, Quando, plerumq. & Angles loquitur non de necessitate stricti præcepti, sed de necessitate congruitatis: quæ planè maxima est, ut saltem semel in septimana colatur Deus; præsertim cum incertum sit, quanto alioquin tempore possit homo sine peccato gravi contra jus naturale abstinere à cultu Dei, à quo omni momento dependemus. Necessitas gratiæ quoque postulat frequentem orationem ac divini Numinis invocationem. Ideoque di. 27. q. un. n. 18. ob incertitudinem temporis, quo obligat præceptum dilectionis Dei, dubitando dixit: Quando autem sit hoc, forte determinavis hoc illud præceptum divinum, Sanctifica sabbatum, Et, maneat unusquisque apud se. Et Ecclesia specificavit quantum ad Missam audiendam in die dominico.

